

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ
Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-
економічною безпекою**

МАТЕРІАЛИ

**Х Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
«ОБЛІК, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ У
СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ»
7-8 травня 2026 року**

м. Дніпро

УДК 657.6.221

Облік, аудит, оподаткування та звітність у системі забезпечення економічної стійкості підприємств: тези доповідей X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції 7-8 травня 2026 р. – Дніпровський державний аграрно-економічний університет, Дніпро, 2026. – 172 с.

Збірник містить матеріали за такими тематичними напрямками: Бухгалтерський облік як інструмент інформаційного забезпечення контролю, аналізу та управління. Трансформація системи оподаткування підприємств в умовах воєнних викликів: сучасний стан та можливості розвитку. Інститут аудиту в Україні в умовах воєнного часу: сучасний стан та перспективи адаптації. Звітність у системі прийняття управлінських рішень на підприємстві. Бізнес-аналітика в системі забезпечення економічної стійкості підприємств. Вплив цифрових технологій на автоматизацію обліку, аудит та електронне подання звітності.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори. Редакція не завжди поділяє думку та погляди автора. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

Оригінал-макет підготовлений кафедрою обліку, оподаткування та фінансово-економічною безпекою на факультеті обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету.

Комп'ютерне верстання: Васільєва Л.М.

Зареєстровано в УкрІНТЕІ. Посвідчення № 684 від 06 жовтня 2025 року.

© Автори, 2026
© Кафедра обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, 2026
© Дніпровський державний аграрно-економічний університет, 2026

Програмний комітет конференції:

Голова оргкомітету

ОЛЬГА ГУБАРИК – завідувач кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, кандидат економічних наук, доцент.

Члени оргкомітету:

ГАЛИНА ПАВЛОВА – декан факультету обліку і фінансів, доктор економічних наук, професор;

НАТАЛІЯ ВАСИЛЬЄВА – заступник декана факультету обліку і фінансів із наукової роботи, доктор економічних наук, професор;

ЛЕСЯ ВАСИЛЬЄВА – професор кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, доктор з державного управління, професор.

Координатор заходу:

АЛЬОНА МІНЬКОВСЬКА – доцент кафедри обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою, кандидат економічних наук, доцент.

**СЕКЦІЯ 1. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ
ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ, АНАЛІЗУ ТА
УПРАВЛІННЯ**

**ЕТИКА ЯК ФУНДАМЕНТ, РИЗИК ЯК ОРІЄНТИР: НОВА
АРХІТЕКТУРА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У РОЗПОРЯДНИКІВ
БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ**

*Олександр Атамас, д.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сучасна система державного управління в Україні переживає фундаментальну трансформацію, де на зміну жорсткому нагляду та формальним перевіркам приходить модель управлінської відповідальності та підзвітності. Наказ Міністерства фінансів України № 420 став тим «дороговказом», який дозволяє кожній установі побудувати власну «живу» систему контролю [1]. Проте, вивчаючи цей документ, важливо бачити не лише сухі інструкції, а глибокий взаємозв'язок між двома критичними елементами: етичною культурою внутрішнього середовища та прагматичним ризик-орієнтованим підходом. Ці два поняття не просто доповнюють одне одного - вони є нерозривними, як коріння та крона одного дерева.

Згідно з розділом 1.2 Наказу №420, внутрішнє середовище є основою для всіх інших елементів внутрішнього контролю [1]. Це не просто стіни чи штатна структура, це передусім люди, їхні цінності та принципи. Першим і найважливішим аспектом тут визначено особисту і професійну доброчесність, а також етичні цінності керівництва та працівників. Це те, що в міжнародній практиці називають «Tone at the Top» - тон, який задає керівництво. Якщо лідер установи демонструє відданість правил та прозорості, ця культура пронизує всі рівні організації.

Етика в цьому контексті виступає як природна «іммунна система» установи. Коли в колективі панує атмосфера доброчесності, більшість внутрішніх ризиків - таких як шахрайство, зловживання або недбалість - нівелюються ще на стадії зародження. Доброчесний працівник не просто виконує інструкцію, він відчуває відповідальність за спільний результат. Це створює середовище, де ризикована поведінка стає соціально неприйнятною всередині самого колективу, що є набагато ефективнішим за будь-які зовнішні санкції.

На цьому етичному фундаменті зводиться конструкція управління ризиками. Наказ № 420 пропонує нам змінити саме сприйняття ризику. Тепер це не «вирок» чи «катастрофа», а ймовірна подія, яка може вплинути на здатність установи досягти своїх цілей. Управління ризиками стає інструментом проактивного мислення: ми вчимося бачити загрози до того, як вони перетворюються на реальні проблеми.

Процес ідентифікації ризиків за Наказом №420 (розділ 2.6) вимагає максимальної щирості [1]. Ми розділяємо загрози на зовнішні, на які ми майже не впливаємо, та внутрішні, які цілком залежать від нашої організованості. Тут

і проявляється зв'язок з етикою: чи готова установа чесно визнати свої слабкі місця? Наказ № 420 рекомендує поєднувати два методи:

- метод «згори до низу»: коли керівництво та відділ аудиту бачать стратегічні загрози та вразливі сфери діяльності;

- метод «знизу догори»: коли рядові працівники, які щодня стикаються з операційними процесами, ідентифікують реальні проблеми в «полях».

Цей діалог можливий лише за умови високої етичної культури. Якщо в установі панує культура страху та покарання за помилки, метод «знизу догори» ніколи не спрацює — люди просто приховуватимуть правду, створюючи ілюзію безпеки. Справжнє управління ризиками потребує культури довіри, де повідомлення про проблему сприймається як допомога установі, а не як «донос» чи ознака слабкості.

Коли ризики виявлені, настає етап їхнього оцінювання (розділ 2.11). Ми не можемо боротися з усіма загрозами одночасно, тому використовуємо матрицю «ймовірність — вплив» [1]. Ризикам присвоюються значення: високий, середній або низький. Це дозволяє керівнику не розпорошувати ресурси, а зосередитися на пріоритетних зонах.

Наступний крок — вибір стратегії реагування (розділ 2.12). У нас є чотири класичні шляхи:

1. Зменшення: впровадження додаткових заходів контролю, як-от візування, розподіл обов'язків чи автоматизація процесів.

2. Прийняття: свідоме рішення жити з цим ризиком, якщо заходи боротьби з ним коштують дорожче, ніж можливі збитки.

3. Розділення: передача частини ризику іншим сторонам, наприклад через спільні проекти.

4. Уникнення: повна відмова від ризикованої операції чи функції [1].

Прийняття будь-якого з цих рішень — це іспит на управлінську зрілість та етику.

Уся ця діяльність має бути систематизована у Реєстрі ризиків (розділ 2.15) [1]. Це не просто формальний документ для звітності — це «інституційна пам'ять» установи. Реєстр показує, які загрози ми бачили рік тому, як ми на них реагували і чи спрацювали наші заходи. Якщо Реєстр ризиків порожній або заповнений формально — це сигнал про глибоку проблему в етичній культурі та внутрішньому середовищі. Це означає, що установа або не хоче бачити правду, або боїться її фіксувати.

Внутрішній контроль за Наказом № 420 — це не про обмеження, а про спроможність. Це здатність установи бути впевненою у своїх діях, ресурсах та людях.

Література

1. Наказ МФУ «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо функціонування внутрішнього контролю у розпорядників бюджетних коштів, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери їх управління» № 420 від 20.08.2025 р. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0420201-25>

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕВІРКИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТОМАТИЗОВАНИХ ПРОГРАМ

*Білий Аркадій, здобувач вищої освіти
магістр, група МгОП-1-25
Керівник: Сергій Юрченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Розрахунки з дебіторами є важливою складовою фінансово-господарської діяльності підприємства, оскільки відображають заборгованість контрагентів перед підприємством за реалізовану продукцію, виконані роботи або надані послуги. Дебіторська заборгованість впливає на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість підприємства, тому її облік і контроль потребують особливої уваги.

Перевірка обліку розрахунків з дебіторами є одним із ключових напрямів аудиту, адже вона дозволяє встановити достовірність відображення заборгованості у фінансовій звітності, своєчасність її виникнення та погашення, а також виявити ризики неповернення коштів.

У сучасних умовах цифровізації облікових процесів значна частина інформації про дебіторську заборгованість формується в автоматизованих системах, що змінює підходи до її перевірки.

Автоматизовані програми бухгалтерського обліку забезпечують систематизацію, накопичення та обробку інформації про розрахунки з дебіторами. До таких програм належать ERP-системи, спеціалізовані бухгалтерські програми, а також інструменти аналізу даних.

Використання автоматизованих систем у перевірці обліку дебіторської заборгованості дозволяє аудитору швидко отримувати доступ до облікових даних, аналізувати великі масиви інформації, здійснювати перевірку операцій у розрізі контрагентів, договорів, строків, автоматично формувати звіти (оборотно-сальдові відомості, акти звірки), виявляти прострочену та сумнівну заборгованість.

Завдяки автоматизації значно підвищується ефективність аудиторських процедур і зменшується ймовірність помилок. Але перевірка дебіторської заборгованості з використанням автоматизованих програм має низку специфічних особливостей:

- перевірка правильності введення даних. Автоматизовані системи обробляють інформацію на основі введених даних, тому аудитор повинен перевірити коректність первинних документів і правильність їх відображення в системі.

- оцінка налаштувань облікової системи. Важливо перевірити, чи правильно налаштовані рахунки обліку, аналітика по контрагентах, валютах, договорах, а також алгоритми нарахування резервів сумнівних боргів.

- контроль повноти відображення операцій. Автоматизовані програми дозволяють перевірити, чи всі операції з реалізації продукції та розрахунків з покупцями відображені в обліку.

- використання аналітичних процедур. Аудитор може застосовувати

автоматизовані інструменти для аналізу: структури дебіторської заборгованості; строків її виникнення (aging analysis); концентрації заборгованості за окремими контрагентами; динаміки змін заборгованості.

- перевірка резерву сумнівних боргів. За допомогою програмних засобів аудитор оцінює обґрунтованість створення резервів та правильність їх розрахунку.

- тестування внутрішнього контролю. Автоматизовані системи дозволяють перевірити наявність контрольних процедур, зокрема: розмежування доступу користувачів; автоматичні перевірки коректності операцій; журнал змін (audit trail).

У процесі перевірки обліку розрахунків з дебіторами аудитор застосовує такі процедури: зіставлення даних між первинними документами та обліковими регістрами; формування вибірок операцій для детальної перевірки; аналіз дебіторської заборгованості за строками погашення; перевірка актів звірки з контрагентами; контроль правильності відображення курсових різниць (за валютними операціями); виявлення аномалій та підозрілих операцій (дублювання, нетипові суми тощо).

Застосування автоматизованих програм значно спрощує виконання цих процедур і дозволяє проводити перевірку більш комплексно. В свою чергу використання інформаційних технологій у перевірці дебіторської заборгованості має такі переваги: оперативність отримання інформації, можливість аналізу великих обсягів даних, підвищення точності результатів перевірки, автоматизація рутинних процесів та покращення якості аудиторських висновків. Крім того, автоматизація сприяє переходу до ризик-орієнтованого підходу в аудиті.

Але незважаючи на переваги, існують певні проблеми: залежність від якості програмного забезпечення; ризик помилок через неправильні налаштування системи; необхідність спеціальних знань у аудитора; обмежений доступ до даних у разі використання закритих систем; ризики кібербезпеки та витоку інформації. Особливо актуальною є проблема недостатнього рівня автоматизації на малих підприємствах.

Звісно у майбутньому очікується подальше вдосконалення перевірки розрахунків з дебіторами, зокрема за рахунок: використання штучного інтелекту для прогнозування неплатежів; впровадження систем безперервного аудиту; інтеграції облікових систем із банківськими та податковими сервісами; застосування технологій Big Data та хмарних рішень. Це дозволить підвищити ефективність контролю та своєчасно виявляти фінансові ризики.

Отже, перевірка обліку розрахунків з дебіторами з використанням автоматизованих програм є важливим елементом сучасного аудиту. Вона забезпечує підвищення ефективності, точності та глибини аналізу фінансової інформації. Водночас успішність її застосування залежить від рівня автоматизації підприємства, якості програмного забезпечення та професійної підготовки аудиторів. Подальший розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для вдосконалення аудиторських процедур та підвищення якості фінансового контролю.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Аліна Вовк, здобувач гр.МгОПз-25

*Науковий керівник: Ольга Чернецька, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
М.Дніпро, Україна*

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються високим рівнем невизначеності, конкуренції та динамічними змінами економічного середовища, особливого значення набуває ефективна система внутрішнього контролю підприємства. Одним із ключових елементів такої системи виступає бухгалтерський облік, який забезпечує формування достовірної, своєчасної та релевантної інформації для прийняття управлінських рішень.

Бухгалтерський облік традиційно розглядається як інструмент фіксації господарських операцій, однак у сучасних умовах його функціональне призначення значно розширюється. Він трансформується у важливий елемент інформаційної інфраструктури підприємства, що інтегрується з процесами контролю, аналізу та стратегічного управління. Саме через облікову систему забезпечується інформаційна база для оцінки ефективності діяльності, виявлення відхилень та попередження ризиків. Система внутрішнього контролю спрямована на забезпечення досягнення цілей підприємства, збереження активів, підвищення ефективності операційної діяльності та дотримання нормативно-правових вимог [1]. У цьому контексті бухгалтерський облік виконує функцію інформаційного забезпечення, що дозволяє здійснювати контрольні процедури на різних рівнях управління.

Сучасні підходи до використання бухгалтерського обліку в системі внутрішнього контролю передбачають, насамперед, його інтеграцію з інформаційними технологіями. Автоматизація облікових процесів, впровадження ERP-систем та використання аналітичних платформ значно підвищують якість і оперативність обробки даних. Це, у свою чергу, створює можливості для безперервного моніторингу господарських операцій і швидкого реагування на відхилення. Одним із важливих напрямів розвитку є впровадження ризик-орієнтованого підходу до організації внутрішнього контролю. У цьому випадку бухгалтерський облік виступає джерелом інформації для ідентифікації, оцінки та управління ризиками. Завдяки аналітичним можливостям облікових даних підприємства можуть своєчасно виявляти потенційні загрози та розробляти заходи щодо їх мінімізації.

Крім того, сучасні підходи передбачають посилення ролі управлінського обліку як складової бухгалтерської системи. Управлінський облік забезпечує формування внутрішньої інформації, необхідної для планування, контролю та оцінки результатів діяльності. Його інтеграція з фінансовим обліком дозволяє створити єдину інформаційну систему, яка забезпечує комплексний підхід до управління підприємством. Важливим аспектом є також використання аналітичних процедур у процесі внутрішнього контролю. Порівняння фактичних показників із плановими, аналіз відхилень, трендовий аналіз та інші

методи дозволяють виявляти неефективні напрями діяльності та приймати обґрунтовані управлінські рішення. У цьому контексті бухгалтерський облік виступає не лише джерелом даних, але й інструментом їх аналітичної обробки.

Сучасна практика також передбачає впровадження елементів внутрішнього аудиту, який базується на даних бухгалтерського обліку. Внутрішній аудит дозволяє оцінити ефективність системи контролю, виявити слабкі місця та запропонувати шляхи її вдосконалення. Таким чином, бухгалтерський облік стає основою для здійснення незалежної внутрішньої оцінки діяльності підприємства. Не менш важливим є аспект прозорості та достовірності облікової інформації. Використання сучасних підходів до організації бухгалтерського обліку сприяє підвищенню довіри з боку внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації, що є особливо актуальним в умовах інтеграції України у світовий економічний простір.

Водночас існують певні проблеми, що стримують ефективне використання бухгалтерського обліку в системі внутрішнього контролю. До них можна віднести недостатній рівень автоматизації на окремих підприємствах, обмеженість ресурсів, а також недостатню кваліфікацію персоналу [2]. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, що включає інвестиції в інформаційні технології, підвищення кваліфікації працівників та вдосконалення нормативної бази.

Отже, сучасні підходи до використання бухгалтерського обліку в системі внутрішнього контролю полягають у його трансформації з інструменту обліку у стратегічний ресурс управління. Інтеграція з інформаційними технологіями, застосування ризик-орієнтованого підходу, розвиток управлінського обліку та використання аналітичних методів дозволяють підвищити ефективність контролю та забезпечити сталий розвиток підприємства.

У підсумку слід зазначити, що бухгалтерський облік відіграє ключову роль у формуванні ефективної системи внутрішнього контролю, забезпечуючи інформаційну основу для прийняття управлінських рішень. Подальший розвиток облікових систем має бути спрямований на їх адаптацію до сучасних викликів та потреб бізнесу, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств в умовах глобалізації.

Література:

1. Онищенко В.Є., Марінова В.А. Внутрішній контроль як фактор ефективності інформаційної системи бухгалтерського обліку. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1494/1440>
2. Яремко І. Й. Організаційно-методичні аспекти удосконалення бухгалтерської системи і внутрішнього контролю для цілей управління операційною діяльністю торгівельних підприємств. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №13. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16692416>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА НАРАХУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

*А.Гац, здобувачка групи МгОП-1-25
ОПП Д1 «Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: д.е.н., доцент О. Атамас,
Дніпровський державний аграрно-економічний
університет
М.Дніпро, Україна*

Нарахування заробітної плати працівникам закладів культури (бібліотек, клубів, центрів дозвілля) у селищних радах керується нормами бюджетного законодавства, єдиною тарифною сіткою та галузевими наказами Міністерства культури. Основними нормативно-правовими актами є Постанова КМУ №1298, Наказ Міністерства культури №745 [1,2] та законом України «Про оплату праці» [3].

Працівники культури мають такі посади: директор клубу, заступник директора з адміністративно-господарської роботи, методист, діловод, художній керівник, керівник ансамблю, акомпаніатор, звукорежисер, керівник театру, керівник драматичного гуртка, керівник дитячого хореографічного колективу, прибиральник службових приміщень, водій, двірник, викладачі мистецької школи, бібліотекар. Всі вони мають свої тарифні розряди згідно єдиної тарифної сітки [1].

Фонди оплати праці формуються виключно за рахунок місцевого бюджету. Згідно штатних розписів формується заробітна плата, де зазначено кількість штатних посад, тарифний розряд, посадовий оклад, зменшення або збільшення посадового окладу відповідно до постанови №745, доплати за стаж, надбавки, доплата до мінімальної заробітної плати, таким чином складається місячний та річний фонд заробітної плати [1]. Тарифний розряд може бути від 1 (як прибиральник чи двірник) до 13 (директор закладу). У закладах культури встановлюється надбавка за престижність у розмірі до 50% окладу (згідно з постановами КМУ для окремих категорій, наприклад бібліотекарів) та надбавка за складність та напруженість роботи.

В умовах децентралізації відповідальність за утримання закладів культури повністю перейшла до органів місцевого самоврядування. Громади самостійно визначають обсяг видатків на культуру, виходячи з власних доходів та пріоритетів розвитку. Керівники місцевих органів влади мають право встановлювати конкретні розміри надбавок та премій у межах затвердженого радою фонду оплати праці.

Створення Центрів культурних послуг (ЦКП) замість розрізнених бібліотек чи клубів дозволяє оптимізувати штат та спрямувати з економлені кошти на стимулюючі виплати працівникам. Розмір та періодичність премії визначаються положенням про преміювання, затвердженим селищною радою або на розсуд начальника відділу культури. В цьому дуже корисною є

централізація бухгалтерії, що допомагає згрупувати всі клубні заклади в територіальній громаді [2].

На період воєнного стану та протягом року після нього кількість відвідувачів не враховується при визначенні групи з оплати праці. Це гарантує збереження посадових окладів керівників навіть за умов безпекових обмежень.

Трансформація системи передбачає перехід від простого утримання установ до управління культурними послугами. Посилюється практика укладання контрактів з керівниками закладів, де чітко прописуються показники ефективності (KPI), що впливають на розмір їхнього преміювання. Громади часто об'єднують малопотужні заклади, що дозволяє підвищити зарплату фахівцям, які залишаються, через збільшення навантаження та відповідних доплат.

Також важливим моментом є те, що керівник безпосередньо має як адміністративні, так і психологічні інструменти впливу на підлеглих. Робота культурних закладів є для нього прозорою і зрозумілою, тому він може чітко прослідкувати ефективність праці. Саме керівник відділу встановлює розмір премії та надбавки працівнику виходячи з оцінки результатів роботи.

Керівник відділу вирішує який саме заклад отримає нове обладнання, ремонт, який йому треба обсяг забезпечення канцтоварами чи фінансування на проведення культурних заходів. Від ефективності роботи залежить, чи буде працівник працювати на повну ставку, чи його посаду буде скорочено/об'єднано в межах Центру культурних послуг.

Отже, система нарахування заробітної плати працівникам закладів культури в окремих територіальних громадах базується на поєднанні державного нормативного регулювання та автономії органів місцевого самоврядування. Використання єдиної тарифної сітки забезпечує уніфікований підхід до визначення посадових окладів, тоді, як надбавки, доплати та премії формують гнучку частину заробітної плати, що залежить від складності роботи, стажу, результативності та фінансових можливостей громади.

Використані джерела:

1. Наказ Мінкультури №745 від 18.10.2005 р. «Про впорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки», Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1285-05#Text>

2. Постанова КМУ № 1298 від 30 серпня 2002 р. «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери». Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF#Text>

3. ЗУ «Про оплату праці», № 108/95-ВР, редакція від 24.08.2024 р. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ

*Анастасія Деберина, здобувачка І курсу групи МгОПз-1-25,
Науковий керівник: Ігор Приходько, д.н.держ.упр., професор кафедри
обліку, оподаткування та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Розрахунки з покупцями і замовниками є однією з найважливіших складових фінансово-господарської діяльності кожного підприємства. Від ефективності організації обліку цих розрахунків безпосередньо залежить стан дебіторської заборгованості, рівень ліквідності та загальна фінансова стійкість суб'єкта господарювання. В умовах воєнного часу, коли порушення платіжної дисципліни контрагентів набуває масового характеру, а частина покупців перебуває на тимчасово окупованих територіях або припинила діяльність, питання вдосконалення організації обліку зазначених розрахунків стає особливо гострим і потребує наукового осмислення.

Мета дослідження – визначити напрями вдосконалення організації бухгалтерського обліку розрахунків з покупцями і замовниками з урахуванням сучасних нормативних вимог, цифрових інструментів автоматизації та специфіки функціонування підприємств у кризових умовах.

Методологічні засади обліку розрахунків з покупцями і замовниками визначаються НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», згідно з яким поточна дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги визнається активом одночасно з визнанням доходу від реалізації та оцінюється за первісною вартістю [5]. Для синтетичного обліку таких розрахунків передбачено рахунок 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», за дебетом якого відображається продажна вартість реалізованих активів, а за кредитом – суми надходжень від покупців. Аналітичний облік організовується в розрізі кожного контрагента та кожного розрахункового документа, що є передумовою ефективного контролю заборгованості.

О. Попович та С. Філімонова відзначають, що дебіторська заборгованість покупців відволікає частину оборотних коштів підприємства, тому її значний обсяг завжди загрожує фінансовій безпеці [6]. Дослідники виділяють ключові проблеми організації обліку розрахунків: несвоєчасне проведення інвентаризації заборгованості, відсутність регулярних актів звірки з контрагентами, недостатній рівень аналітичності обліку за строками виникнення боргу та неналежне формування резерву сумнівних боргів. Ці проблеми загострюються у воєнних умовах, коли фізичний доступ до контрагентів для звірки може бути утруднений або неможливий.

В. Слєпченко та М. Скрипник обґрунтовують, що методика обліку розрахунків з покупцями потребує вдосконалення у кількох площинах: розширення аналітики рахунку 36 за класифікаційними ознаками (строковість, валюта розрахунків, географія покупця, наявність забезпечення), запровадження управлінських звітів про структуру й динаміку дебіторської заборгованості, а також удосконалення процедури нарахування резерву сумнівних боргів із застосуванням методу класифікації за строками

непогашення [7]. Такий підхід дозволяє формувати інформаційну базу не лише для фінансової звітності, а й для оперативного управління грошовими потоками підприємства.

Ефективність обліку розрахунків значною мірою залежить від якості регуляторного середовища. В. Гордієнко та Е. Богдан наголошують, що в кризових умовах механізм державного регулювання підприємницької діяльності має зосереджуватися на зниженні адміністративних бар'єрів і створенні сприятливих умов для цифрової трансформації бізнес-процесів [2]. Для облікової сфери це означає спрощення процедур електронного документообігу з покупцями, визнання юридичної сили електронних актів звірки та стимулювання переходу підприємств на автоматизовані системи обліку дебіторської заборгованості.

Вагомим напрямом удосконалення обліку розрахунків з покупцями є його цифровізація. О. Галушак, Г. Галушак та Г. Машлій характеризують цифровізацію як еволюційний процес, що змінює не лише технічні засоби обробки інформації, а й управлінські підходи та комунікаційні канали [1]. Інтеграція облікових програм із банківськими системами дозволяє автоматично ідентифікувати надходження від покупців і закрити відповідні рахунки-фактури; хмарні сервіси забезпечують формування онлайн-звітів про стан дебіторської заборгованості в реальному часі; а системи автоматичних нагадувань контрагентам про настання строку платежу суттєво скорочують частку простроченої заборгованості [3].

Окремої уваги потребує вдосконалення документального оформлення операцій з покупцями і замовниками. Використання електронного документообігу, впровадження електронних рахунків-фактур, актів виконаних робіт та інших первинних документів сприяє підвищенню оперативності облікових процесів і зменшенню витрат часу на їх обробку. Крім того, це забезпечує прозорість взаєморозрахунків та знижує ризик виникнення помилок і суперечностей.

У сучасних умовах важливим напрямом удосконалення є інтеграція облікової системи з управлінським та фінансовим аналізом. Це дозволяє не лише фіксувати факти господарської діяльності, але й здійснювати прогнозування грошових потоків, оцінку ризиків неплатежів та розробку заходів щодо оптимізації дебіторської заборгованості. Використання показників оборотності дебіторської заборгованості, періоду її погашення та коефіцієнтів ліквідності сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Також доцільним є застосування сучасних методів управління дебіторською заборгованістю, зокрема факторингу, страхування комерційних ризиків, надання знижок за дострокову оплату та штрафних санкцій за прострочення платежів. Це дозволяє стимулювати покупців до своєчасного виконання зобов'язань і зменшувати обсяг простроченої заборгованості.

Щодо внутрішнього контролю розрахунків з покупцями, доцільно запровадити систему превентивних заходів: класифікацію покупців за рівнем ризику несплати (з урахуванням кредитної історії, географії та фінансового стану), встановлення лімітів відвантаження без попередньої оплати для кожної

групи ризику, регулярне проведення інвентаризації дебіторської заборгованості з періодичністю не рідше одного разу на квартал та оперативне реагування на факти прострочення платежу [4]. Автоматизація контрольних процедур за допомогою сучасних облікових програм дозволяє генерувати повідомлення про наближення граничних строків оплати та формувати реєстри проблемної заборгованості.

Таким чином, удосконалення організації і методики обліку та контролю розрахунків з покупцями і замовниками має здійснюватися комплексно за трьома взаємопов'язаними напрямками. По-перше, на методичному рівні необхідно розширити аналітику рахунку 36 за класифікаційними ознаками та вдосконалити процедуру формування резерву сумнівних боргів. По-друге, на організаційному рівні слід запровадити ризик-орієнтовану систему внутрішнього контролю із класифікацією покупців за групами надійності та встановленням індивідуальних лімітів кредитування. По-третє, на технологічному рівні пріоритетним є перехід до хмарних облікових систем з інтегрованими модулями управління дебіторською заборгованістю, що забезпечують автоматичне формування актів звірки, нагадувань контрагентам та аналітичних звітів для прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Галущак О., Галущак Г., Машлій Г. Цифровізація в Україні: еволюційні перетворення. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 2. С. 155–163. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/81/1156.pdf> (дата звернення: 25.04.2026).
2. Гордієнко В. П., Богдан Е. І. Механізм державного регулювання підприємницької діяльності у кризових умовах. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 5. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/93> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Кудлаєва Н. В., Косташ Т. В., Михалків А. А. Вплив цифрових технологій на трансформацію системи бухгалтерського обліку в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 7.
4. Костенко Ю. О., Лайчук С. М., Косташ Т. В. Використання штучного інтелекту для оптимізації процесів обліку та звітності в українських компаніях. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/273/292> (дата звернення: 25.04.2026).
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затв. наказом М-ва фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 25.04.2026).
6. Попович О. В., Філімонова С. В. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. 2023. № 9 (121). С. 26–30.
7. Слепченко В. П., Скрипник М. І. Методика обліку розрахунків підприємства з покупцями та замовниками. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

*Олена Дубина, старший викладач Дніпровський
державний аграрно – економічний університет*

Однією з вагомих проблем сучасної економіки є недостатній рівень ефективності управління, що проявляється у неспроможності управлінського персоналу приймати виважені та обґрунтовані рішення в умовах постійних змін і нестабільності. Особливо гостро ця проблема проявляється в періоди криз та зростання ризиків. У таких умовах одним із найбільш дієвих шляхів підвищення якості управління на всіх рівнях є запровадження ефективних систем внутрішнього контролю, які забезпечують своєчасне виявлення проблем і підтримку управлінських рішень.

Паливо є важливим видом ресурсів, що істотно впливає на формування собівартості продукції, рівень транспортних витрат, енергетичну автономність і безперервність виробничих процесів. В умовах підвищення цін на енергоресурси, посилення державного контролю та необхідності зростання конкурентоспроможності підприємств питання вдосконалення обліку й внутрішнього контролю за рухом палива набуває особливого значення. Недостатній рівень контролю за паливно-мастильними матеріалами може спричинити необґрунтовані витрати, перевитрати, зловживання та втрати, що негативно позначається на фінансових результатах і ресурсному потенціалі підприємства.

Удосконалення системи внутрішнього контролю за наявністю та рухом паливно-мастильних матеріалів є важливою передумовою раціонального використання ресурсів, підвищення відповідальності працівників і запобігання можливим зловживанням. Ключовим напрямом покращення є впровадження комплексного підходу, що охоплює організаційні, технологічні та документальні заходи. З цією метою необхідно чітко регламентувати контрольні процедури, встановити зрозумілі правила обліку та руху ПММ, визначити коло відповідальних осіб і забезпечити систематичний контроль за їх діяльністю.

Метою внутрішнього контролю на підприємстві є забезпечення точності та надійності первинних документів щодо формування доходів, витрат і фінансових результатів, а також своєчасного й повного відображення цієї інформації у зведених документах і облікових регістрах. Ефективна система контролю має сприяти веденню бухгалтерського обліку відповідно до облікової політики підприємства, гарантувати достовірність показників фінансової звітності та їх відповідність чинним нормативно-правовим вимогам України.

Конкретизація загальної мети внутрішнього контролю передбачає визначення його основних цілей. З одного боку, це забезпечення об'єктивного і повного відображення фактичного стану господарських процесів і результатів діяльності, а з іншого — підтримка реалізації стратегічних цілей та управлінської політики підприємства. Водночас навіть добре організована система внутрішнього контролю може зазнавати впливу з боку управлінського

персоналу, що обумовлює необхідність забезпечення її незалежності, об'єктивності та чіткого регламентування контрольних процедур.

Важливим елементом підвищення ефективності контролю є автоматизація облікових процесів. Використання паливних карток, GPS-моніторингу транспорту, датчиків витрати пального та спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє оперативно отримувати дані про використання ресурсів, порівнювати фактичні витрати з нормативними показниками та своєчасно виявляти відхилення. Автоматична фіксація заправок і витрат значно знижує ризик маніпуляцій із документами, підробок або необґрунтованого списання пального, а також забезпечує можливість швидкого реагування на перевитрати.

Окрему увагу слід приділити проведенню регулярних інвентаризацій ПММ не лише в резервуарах, а й безпосередньо в транспортних засобах. Це дає змогу виявляти нестачі чи надлишки, а також підвищує дисципліну матеріально відповідальних осіб. Водночас важливо забезпечити ефективну взаємодію між адміністрацією, складською службою, бухгалтерією та підрозділами, що використовують паливо, шляхом своєчасного та документально підтвердженого обміну інформацією.

Не менш важливим є впровадження системи лімітування витрат пального. Для цього необхідно переглянути та актуалізувати норми витрат з урахуванням типів техніки, умов експлуатації, маршрутів і сезонних факторів. Доцільним є застосування диференційованих норм, зокрема з використанням підвищуючих коефіцієнтів у періоди інтенсивних робіт, що дозволить більш точно враховувати реальні виробничі умови. Нові нормативи мають бути затверджені наказом керівництва та доведені до відповідальних працівників, а перевищення встановлених лімітів повинно бути обґрунтоване та документально підтверджене.

Важливою складовою системи контролю є також відображення її результатів у внутрішній звітності для керівництва. Аналіз витрат пального, їх порівняння з установленими нормами та даними попередніх періодів дозволяє виявляти тенденції, оцінювати ефективність запроваджених заходів і приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Отже, підвищення ефективності внутрішнього контролю за ПММ має базуватися на поєднанні сучасних технологій, чітко визначених процедур, належного документального оформлення та персональної відповідальності працівників. Комплексна реалізація цих заходів сприятиме мінімізації втрат пального, підвищенню прозорості операцій і більш ефективному використанню ресурсів підприємства.

Література:

1. Лук'янцова С. І. До питання про облік паливно-мастильних матеріалів на підприємствах України. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/.pdf>.

АНАЛІТИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

*Катерина Коломоєць, Вікторія Брігіда, здобувачки першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Олександр Ткаченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сучасне ефективне управління підприємством неможливе без систематичної оцінки результатів його діяльності. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень керівництву необхідна достовірна, своєчасна та повна інформація про фінансовий стан, рівень прибутковості, використання ресурсів, ефективність виробництва та перспективи розвитку підприємства. Основним джерелом таких даних виступає система бухгалтерського обліку, яка забезпечує накопичення, узагальнення та систематизацію інформації про господарські операції. На основі облікових даних застосовуються різноманітні аналітичні методи оцінки діяльності підприємства. Облікова інформація охоплює дані фінансового, управлінського та податкового обліку. Вона містить показники доходів, витрат, активів, зобов'язань, власного капіталу, фінансових результатів, руху грошових коштів, запасів та інших елементів господарської діяльності.

Одним із найпоширеніших методів оцінки діяльності підприємства є горизонтальний аналіз. Його сутність полягає у порівнянні показників звітного періоду з даними попередніх років. Такий аналіз дозволяє визначити абсолютні та відносні зміни доходів, витрат, прибутку, активів чи зобов'язань. Горизонтальний аналіз допомагає оцінити динаміку розвитку підприємства та тенденції зміни його фінансових результатів.

Іншим важливим методом є вертикальний аналіз, який передбачає визначення структури показників фінансової звітності. Наприклад, у балансі визначається частка необоротних і оборотних активів, власного капіталу та зобов'язань, а у звіті про фінансові результати – структура витрат і прибутку. Такий підхід дає можливість оцінити структуру майна підприємства, джерела його фінансування та співвідношення окремих елементів витрат. Якщо частка позикового капіталу є надмірною, це може свідчити про ризики фінансової нестабільності.

Широко застосовується у практиці коефіцієнтний аналіз, який базується на розрахунку відносних показників. До основних груп коефіцієнтів належать показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності, ділової активності та фінансової стійкості. Коефіцієнти ліквідності характеризують здатність підприємства своєчасно погашати короткострокові зобов'язання. Показники рентабельності визначають рівень прибутковості діяльності та ефективність використання ресурсів. Коефіцієнти оборотності показують швидкість обігу запасів, дебіторської заборгованості та капіталу. Використання коефіцієнтного аналізу дозволяє комплексно оцінити фінансовий стан підприємства.

Важливе місце займає факторний аналіз, який використовується для визначення причин зміни результативних показників під впливом окремих

факторів. Наприклад, зміна прибутку може бути зумовлена зміною обсягу реалізації, цін, собівартості продукції чи структури асортименту. Факторний аналіз дає змогу кількісно оцінити вплив кожного чинника та визначити напрями покращення результатів діяльності.

Для оцінки ефективності використання ресурсів широко застосовується порівняльний аналіз. Він полягає у зіставленні показників підприємства із середньогалузевими значеннями, результатами конкурентів або плановими нормативами. Такий метод дозволяє визначити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства, оцінити його конкурентоспроможність і виявити резерви зростання..

Сучасні підприємства активно використовують маржинальний аналіз, який базується на поділі витрат на змінні та постійні. Цей метод дозволяє визначити точку беззбитковості, запас фінансової міцності, вплив зміни обсягів виробництва на прибуток. Завдяки цьому керівництво може приймати рішення щодо доцільності розширення виробництва, зміни цінової політики чи оптимізації витрат. Маржинальний аналіз особливо ефективний у короткостроковому плануванні.

Для стратегічної оцінки діяльності підприємства застосовується SWOT-аналіз, який дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, можливості та загрози зовнішнього середовища. Хоча цей метод частково базується на якісній інформації, важливу роль у ньому відіграють саме облікові дані: показники прибутковості, собівартості, ліквідності, структури капіталу. SWOT-аналіз допомагає формувати довгострокову стратегію розвитку підприємства.

У сучасних умовах цифровізації дедалі більшого поширення набувають економіко-математичні методи та бізнес-аналітика. Використання електронних таблиць, спеціалізованих програм, ERP-систем, BI-платформ дає можливість швидко обробляти великі обсяги облікової інформації, будувати прогнози, моделі та сценарії розвитку підприємства. Це підвищує оперативність аналізу та точність управлінських рішень.

Значення аналітичних методів особливо зростає в умовах нестабільності економічного середовища, інфляційних процесів, зміни попиту та високої конкуренції. Саме системний аналіз облікових даних дозволяє підприємству своєчасно реагувати на негативні тенденції, знижувати ризики та використовувати нові можливості розвитку. На основі результатів аналізу приймаються рішення щодо ціноутворення, інвестування, кредитування, управління запасами, скорочення витрат та підвищення рентабельності.

Отже, аналітичні методи оцінки діяльності підприємства на основі облікової інформації є важливим інструментом сучасного управління. Використання горизонтального, вертикального, коефіцієнтного, факторного, порівняльного, маржинального та стратегічного аналізу дозволяє комплексно оцінити результати діяльності підприємства, виявити резерви підвищення ефективності та забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

ОБЛІК, АНАЛІЗ, КОНТРОЛЬ ДІЯЛЬНОСТІ: ЄДИНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Юлія Котлярова, здобувач гр.МгОПз-25

Науковий керівник: Ольга Чернецька,

к.е.н., доцент

Дніпровський державний

аграрно-економічний університет

У сучасних умовах розвитку економіки ефективно управління підприємством неможливе без формування цілісної інформаційної системи, яка забезпечує своєчасне отримання, обробку та використання даних для прийняття управлінських рішень. У цьому контексті особливого значення набуває інтеграція таких функціональних складових, як бухгалтерський облік, економічний аналіз і контроль, які разом формують єдину інформаційну систему управління підприємством.

Бухгалтерський облік виступає базовим елементом цієї системи, оскільки саме він забезпечує фіксацію господарських операцій, узагальнення даних про активи, зобов'язання та результати діяльності підприємства. Завдяки обліковій інформації створюється інформаційна основа для подальшого аналізу та здійснення контрольних функцій. Водночас сучасний бухгалтерський облік виходить за межі традиційного підходу, перетворюючись на інструмент формування управлінської інформації.

Економічний аналіз, у свою чергу, забезпечує інтерпретацію облікових даних, їх систематизацію та оцінку. Його основним завданням є виявлення тенденцій розвитку підприємства, оцінка ефективності використання ресурсів, визначення факторів, що впливають на результати діяльності. Завдяки аналітичним процедурам керівництво отримує можливість не лише оцінити поточний стан підприємства, але й прогнозувати його розвиток у майбутньому.

Контроль як складова інформаційної системи управління спрямований на забезпечення відповідності фактичних результатів діяльності встановленим планам, нормам і стандартам. Він дозволяє своєчасно виявляти відхилення, порушення та неефективні управлінські рішення. Важливою умовою ефективного контролю є наявність достовірної та оперативної інформації, що забезпечується системою бухгалтерського обліку.

Інтеграція обліку, аналізу та контролю створює синергетичний ефект, який полягає у підвищенні якості управлінських рішень. У межах єдиної інформаційної системи ці складові не функціонують ізольовано, а взаємодіють між собою, доповнюючи одна одну. Так, облікова інформація є основою для проведення аналізу, результати аналізу використовуються для вдосконалення системи контролю, а контроль, у свою чергу, забезпечує достовірність облікових даних.

Сучасні тенденції розвитку підприємств передбачають активне впровадження інформаційних технологій, що сприяють інтеграції обліково-аналітичних і контрольних процесів. Використання автоматизованих систем обліку, аналітичних платформ та цифрових інструментів дозволяє забезпечити безперервний обмін інформацією між різними підсистемами управління. Це

значно підвищує оперативність обробки даних, знижує ризик помилок та сприяє прийняттю більш обґрунтованих рішень.

Особливого значення набуває управлінський облік, який виступає сполучною ланкою між бухгалтерським обліком, аналізом і контролем. Він орієнтований на внутрішніх користувачів інформації та забезпечує формування даних, необхідних для планування, бюджетування та оцінки ефективності діяльності підприємства. Завдяки управлінському обліку забезпечується гнучкість інформаційної системи та її адаптація до потреб конкретного підприємства.

Важливим аспектом функціонування єдиної інформаційної системи є застосування сучасних методів економічного аналізу, зокрема факторного аналізу, аналізу відхилень, маржинального аналізу та інших. Використання цих методів дозволяє більш глибоко досліджувати причини змін показників діяльності та визначати резерви підвищення ефективності господарювання.

У контексті внутрішнього контролю особливу увагу слід приділити впровадженню ризик-орієнтованого підходу. Це передбачає ідентифікацію та оцінку ризиків на основі обліково-аналітичної інформації та розробку заходів щодо їх мінімізації. Такий підхід дозволяє не лише реагувати на вже виявлені проблеми, але й запобігати їх виникненню.

Разом з тим, впровадження єдиної інформаційної системи управління підприємством супроводжується низкою проблем. Серед них можна виділити недостатній рівень автоматизації, складність інтеграції різних інформаційних систем, а також потребу у висококваліфікованих кадрах. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, що включає інвестиції в технології, навчання персоналу та вдосконалення організаційної структури підприємства.

В умовах цифровізації економіки особливої актуальності набуває використання сучасних інформаційних технологій, таких як великі дані, штучний інтелект та хмарні сервіси [1]. Їх інтеграція в систему обліку, аналізу та контролю відкриває нові можливості для підвищення ефективності управління підприємством.

Отже, облік, аналіз і контроль є взаємопов'язаними елементами єдиної інформаційної системи управління підприємством. Їх інтеграція забезпечує формування якісної інформаційної бази, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, підвищення ефективності діяльності та забезпечення сталого розвитку підприємства. Подальший розвиток цієї системи має бути спрямований на її цифрову трансформацію та адаптацію до сучасних викликів економічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Грибовська Ю.М., Кононенко Ж.А. Застосування інформаційних систем в управлінні підприємством. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2171/2098/>

ОБЛІКОВО-УПРАВЛІНСЬКІ ПІДХОДИ ДО РУХУ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Юлія Краснова, здобувачка спеціальності
D1 «Облік і оподаткування», гр. МгОПз-1-25
Науковий керівник: Ольга Губарик, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

У діяльності сучасних підприємств матеріальні активи, що забезпечують виробничий процес, займають одне з провідних місць у структурі ресурсів, оскільки саме вони формують матеріально-технічну основу функціонування бізнесу. До таких активів належать основні засоби, які в економічній теорії часто ототожнюють з основними фондами. Основні фонди розглядаються як сукупність матеріальних ресурсів, що багаторазово використовуються у виробничо-господарській діяльності та поступово переносять свою вартість на виготовлену продукцію [1]. У наукових підходах існують різні трактування цього поняття. Зокрема, Ф. Ф. Бутинець визначає основні засоби як матеріальні активи, які підприємство використовує у виробництві продукції, наданні послуг, адміністративній діяльності або здає в оренду, при цьому строк їх корисного використання перевищує один рік [2]. До них відносять будівлі, транспортні засоби, обладнання, земельні ділянки, багаторічні насадження та інші виробничі ресурси.

Облік та управління рухом основних засобів є важливою складовою ефективного функціонування підприємства, оскільки безпосередньо впливають на рівень виробництва, фінансові результати та загальну стабільність діяльності. Раціональна система обліку та контролю дозволяє забезпечити своєчасне відображення всіх операцій, пов'язаних із надходженням, переміщенням та вибуттям основних засобів.

До ключових аспектів управління рухом основних засобів належать правильне документальне оформлення операцій, контроль за нарахуванням амортизації, облік витрат на ремонт і модернізацію, а також відображення фінансових результатів від вибуття активів. Такий підхід забезпечує достовірність облікової інформації та підвищує ефективність управлінських рішень.

Оптимізація використання основних засобів є важливим напрямом підвищення ефективності діяльності підприємства. Ефективне управління дозволяє зменшити витрати, підвищити продуктивність виробництва та покращити якість продукції. У зв'язку з цим особливого значення набуває впровадження систем обліку та моніторингу, які забезпечують контроль за технічним станом, місцезнаходженням та використанням кожного об'єкта.

Контроль за станом основних засобів є необхідною умовою запобігання надмірним витратам та передчасному зносу обладнання. Відсутність належного моніторингу може призвести до збоїв у виробничому процесі та фінансових

втрат. Тому важливим є впровадження систем оперативного контролю та технічного обслуговування.

Сучасні підприємства все частіше використовують спеціалізовані програмні засоби для управління основними засобами. Такі системи дозволяють здійснювати моніторинг їх стану в режимі реального часу, планувати ремонтні роботи, прогнозувати строк служби активів та оптимізувати витрати на їх утримання.

У практичній діяльності підприємств управління основними засобами передбачає використання систематизованого підходу до їх обліку та контролю. Зокрема, на підприємствах формується облікова політика, яка визначає порядок документального оформлення операцій з надходження, переміщення, ремонту та вибуття основних засобів. Це забезпечує єдність облікових процедур, підвищує достовірність інформації та сприяє ефективному контролю за використанням матеріальних ресурсів.

Важливим елементом практичного управління є впровадження автоматизованих систем обліку основних засобів. Такі програмні рішення дозволяють підприємствам вести актуальну базу даних про стан, місцезнаходження та технічні характеристики кожного об'єкта, а також забезпечують своєчасне нарахування амортизації, планування ремонтних робіт і формування управлінської звітності, що підвищує оперативність прийняття рішень.

Додатково слід відзначити, що ефективність управління основними засобами значною мірою залежить від рівня організації внутрішнього контролю та аналітичного супроводу. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє здійснювати постійний моніторинг технічного стану активів, прогнозувати їх зношення та планувати інвестиції в оновлення виробничої бази. Це особливо важливо в умовах обмежених фінансових ресурсів, коли оптимальне використання наявних активів стає ключовим фактором підвищення ефективності діяльності підприємства.

Отже, ефективне управління та контроль за рухом основних засобів є необхідною умовою стабільного функціонування підприємства та підвищення результативності його діяльності. Раціональна організація обліку дозволяє забезпечити повне, своєчасне та достовірне відображення всіх операцій, що формує якісну інформаційну базу для управлінських рішень і підвищує фінансову дисципліну. Впровадження сучасних методів обліку та цифрових технологій сприяє підвищенню точності даних, зниженню витрат і зміцненню конкурентоспроможності підприємства.

Література:

1. Бланк І. А. Словник-довідник фінансового менеджера / І. А. Бланк. – К. : Ніка-Центр, 1998. – 480 с.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2001. – 224 с.

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

*Ольга Кубецька, к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет»*

Фінансові інвестиції є однією з ключових форм інвестиційної діяльності в умовах сучасної ринкової економіки, оскільки вони забезпечують ефективний рух капіталу між суб'єктами господарювання. У загальному розумінні фінансові інвестиції – це вкладення коштів у фінансові активи з метою отримання прибутку, збереження капіталу або досягнення стратегічних цілей. Відповідно до визначень, наведених у наукових джерелах, інвестиції охоплюють усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності для отримання економічного ефекту.

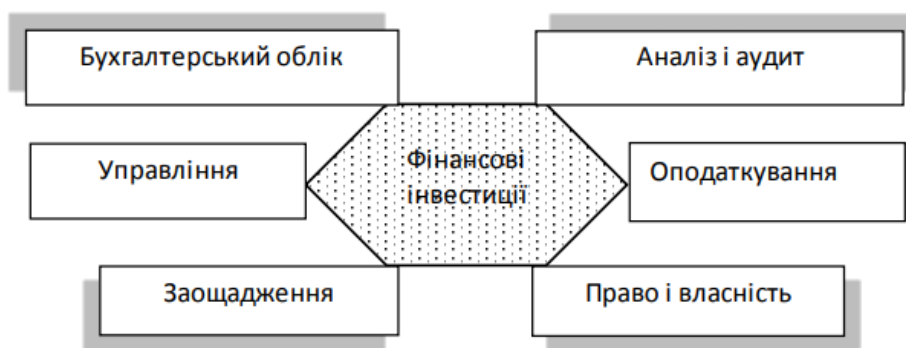

Рис. 1. Сфери застосування фінансових інвестицій

Джерело: [2, с. 200]

Фінансові інвестиції відрізняються від реальних тим, що вони не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом, а реалізуються через фінансові інструменти, такі як акції, облігації, депозити чи інші цінні папери. Вони виконують важливу роль у забезпеченні ліквідності економіки, оскільки дозволяють швидко перетворювати активи у грошову форму та перерозподіляти ресурси між різними галузями. Саме через фінансові інвестиції формується фінансовий ринок, який є основою функціонування сучасної економіки.

Основними інструментами фінансових інвестицій є цінні папери та банківські продукти. Найбільш поширеними серед них є акції, що дають право на частку у власності підприємства, облігації як форма боргових зобов'язань, банківські депозити, а також інвестиційні фонди. Вибір конкретного інструменту залежить від рівня ризику, очікуваної дохідності та строку інвестування. У сучасних умовах розвитку фінансових ринків значну роль відіграє диверсифікація інвестиційного портфеля, яка дозволяє знизити ризики та забезпечити стабільний дохід.

Фінансові інвестиції виконують низку важливих функцій, серед яких особливе значення мають розподільча, стимулююча та накопичувальна. Завдяки їм відбувається перерозподіл фінансових ресурсів між галузями економіки,

стимулюється розвиток підприємств та забезпечується накопичення капіталу. Крім того, фінансові інвестиції сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів, що є важливою умовою економічного зростання.

Важливо підкреслити, що в умовах глобалізації фінансові інвестиції набувають міжнародного характеру, що розширює можливості для інвесторів, але водночас підвищує рівень невизначеності. Інтеграція національних фінансових ринків у світову економіку сприяє залученню іноземного капіталу, підвищенню конкурентоспроможності підприємств і впровадженню сучасних фінансових інструментів. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток фондових ринків та удосконалення механізмів їх регулювання.

Крім того, фінансові інвестиції відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємств. Вони дозволяють формувати додаткові джерела доходу, оптимізувати структуру капіталу та підвищувати ефективність фінансового управління. Для підприємств інвестиційна діяльність стає не лише засобом отримання прибутку, але й інструментом стратегічного розвитку, що сприяє зміцненню позицій на ринку та адаптації до змін зовнішнього середовища.

У сучасних умовах цифровізації економіки значно зростає роль новітніх фінансових технологій, які трансформують підходи до інвестування. Онлайн-платформи, автоматизовані системи управління портфелем та використання аналітичних інструментів відкривають нові можливості для інвесторів і підвищують доступність фінансових інвестицій для широкого кола учасників ринку. Це сприяє розвитку інвестиційної активності та формуванню більш ефективного фінансового середовища.

Узагальнюючи, фінансові інвестиції є важливим інструментом розвитку економіки та підприємств, оскільки вони забезпечують ефективне використання фінансових ресурсів, сприяють інноваційному розвитку та формують основу для довгострокового економічного зростання. Їх значення постійно зростає в умовах глобалізації та розвитку фінансових ринків, що вимагає підвищення рівня фінансової грамотності та ефективного управління інвестиційною діяльністю.

Узагальнюючи, фінансові інвестиції є важливим інструментом розвитку економіки та підприємств, оскільки вони забезпечують ефективне використання фінансових ресурсів, сприяють інноваційному розвитку та формують основу для довгострокового економічного зростання. Їх значення постійно зростає в умовах глобалізації та розвитку фінансових ринків, що вимагає підвищення рівня фінансової грамотності та ефективного управління інвестиційною діяльністю.

Література:

1. Фінансові інвестиції: поняття та класифікація. URL: https://www.kursak.com/finansovi-investytsii-poniattia-ta-klassifikatsiia/#google_vignette
2. Тріпак М. Фінансові інвестиції у системі бухгалтерського обліку. *Економічний аналіз*. 2020 рік. Том 30. № 3. URL: <file:///C:/Users/PK/Downloads/1846-6565657611-1-PB.pdf>

АДАПТАЦІЯ АВС-КАЛЬКУЛЮВАННЯ ДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

Анна Маменко, здобувачка групи МгОП-1-25

*Науковий керівник: Тетяна Саванчук, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Актуальність дослідження адаптації АВС-калькулювання до умов аграрного сектору зумовлена необхідністю підвищення точності формування собівартості продукції в умовах ускладнення виробничих процесів та зростання частки непрямих витрат. У сучасній управлінській обліковій практиці метод калькулювання на основі видів діяльності (Activity-Based Costing) розглядається як інструмент, що забезпечує більш обґрунтований розподіл накладних витрат порівняно з традиційними підходами. Його сутність полягає у віднесенні витрат не безпосередньо на продукцію, а через ідентифікацію видів діяльності, які споживають ресурси та формують витрати. Такий підхід дозволяє підвищити аналітичність облікової інформації та забезпечити більш точне визначення собівартості окремих видів продукції чи послуг. У науковій літературі АВС-калькулювання визначається як метод, що базується на причинно-наслідковому зв'язку між витратами та процесами діяльності підприємства [2].

Теоретично АВС-калькулювання ґрунтується на поділі виробничих процесів на сукупність взаємопов'язаних видів діяльності, кожен з яких споживає певні ресурси. Витрати акумулюються за центрами діяльності, після чого розподіляються на об'єкти калькулювання через відповідні драйвери витрат. Така структура дозволяє зменшити умовність розподілу накладних витрат, що характерно для традиційних методів калькулювання. Доведено, АВС-метод забезпечує більш високу точність обліку витрат, особливо в умовах багатомономенклатурного виробництва та складної організаційної структури підприємства. Водночас його застосування вимагає детального аналізу бізнес-процесів, значних інформаційних ресурсів та належного рівня автоматизації облікових процедур, що підвищує складність впровадження системи.

Переваги АВС-калькулювання полягають насамперед у підвищенні прозорості формування витрат та можливості виявлення неефективних процесів. Завдяки деталізації видів діяльності підприємство отримує інструмент для оптимізації ресурсного забезпечення та управління витратами на основі фактичного споживання ресурсів. Дослідники підкреслюють, що впровадження АВС сприяє удосконаленню управлінських рішень, оскільки забезпечує більш достовірну інформацію про структуру собівартості продукції. Разом із тим метод має низку обмежень, зокрема високу трудомісткість впровадження, складність ідентифікації драйверів витрат та необхідність постійного оновлення інформаційної бази [3].

Аграрний сектор має специфічні особливості формування виробничих витрат, що істотно впливають на можливість застосування АВС-калькулювання. Передусім йдеться про сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, тривалість виробничого циклу та значну частку біологічних активів. Витрати в аграрних підприємствах мають нерівномірний

характер у часі, а їх формування часто пов'язане з довгостроковими процесами виробництва продукції. Крім того, значну частину витрат становлять непрямі витрати, пов'язані з утриманням техніки, агротехнічними роботами та інфраструктурним забезпеченням виробництва. Така структура ускладнює застосування традиційних методів калькулювання і створює передумови для використання більш гнучких систем обліку витрат.

Водночас впровадження ABC-калькулювання в аграрних підприємствах стикається з низкою проблем. Серед основних обмежень слід виділити складність деталізації виробничих процесів, оскільки аграрне виробництво характеризується значною інтегрованістю операцій та залежністю від зовнішніх факторів. Крім того, визначення точних драйверів витрат у сільському господарстві є ускладненим через біологічну природу активів та змінність виробничих умов. Як зазначається в наукових працях, одним із недоліків ABC є значні витрати на впровадження та підтримку системи, що може обмежувати його використання на підприємствах із низьким рівнем цифровізації обліку [1].

Наукові підходи до адаптації ABC-калькулювання до умов аграрного виробництва передбачають модифікацію класичної моделі з урахуванням галузевої специфіки. Зокрема, пропонується укрупнення або групування видів діяльності для зменшення складності облікової системи, що дозволяє зберегти аналітичність при зниженні витрат на адміністрування. Також важливим напрямом є використання змішаних моделей калькулювання, коли ABC застосовується для розподілу непрямих витрат, тоді як прямі витрати обліковуються традиційними методами. У дослідженнях підкреслюється, що перспективним є впровадження ABC у поєднанні з сучасними інформаційними технологіями, що забезпечують автоматизацію збору та обробки даних. Це дозволяє підвищити оперативність управлінського обліку та зменшити трудомісткість розрахункових процедур [3].

Додатковим напрямом адаптації є врахування біологічних та технологічних особливостей аграрного виробництва при формуванні драйверів витрат. Замість традиційних показників доцільно використовувати специфічні індикатори, пов'язані з агротехнологічними операціями, обсягами використання ресурсів або стадіями виробничого циклу. Такий підхід дозволяє більш точно відобразити причинно-наслідкові зв'язки між витратами та результатами виробництва. Крім того, важливим є поступове впровадження ABC-калькулювання, що передбачає поетапну інтеграцію елементів системи в існуючу облікову практику підприємства та адаптація цієї системи в залежності від галузей виробництва, що є на підприємстві.

Зокрема, застосування ABC-калькулювання в галузі тваринництва передбачає ідентифікацію основних виробничих процесів та видів діяльності, пов'язаних з утриманням і обслуговуванням тварин (годовілею, доїнням, ветеринарним супроводом, відтворенням стада, утриманням приміщень) і забезпеченням технологічних операцій. Витрати групуються за цими видами діяльності з подальшим їх розподілом на об'єкти калькулювання (види продукції або групи тварин) на основі відповідних драйверів витрат, таких як кількість кормо-днів, обсяг спожитих кормів, кількість обробок, трудомісткість

операцій або час використання обладнання. Такий підхід передбачає деталізацію непрямих витрат, що є характерними для тваринництва, з урахуванням особливостей технологічного процесу та біологічних циклів виробництва.

Як уже було зазначено, слід врахувати, що ефективність впровадження АВС-калькулювання в аграрних підприємствах значною мірою залежить від рівня розвитку управлінського обліку та цифрової інфраструктури. У сучасних умовах значна частина господарств використовує спрощені системи обліку витрат, орієнтовані переважно на фінансову звітність, що обмежує можливості деталізації операційних процесів. У таких умовах повноцінне впровадження АВС-методології є ускладненим, оскільки потребує інтеграції первинного обліку з аналітичними модулями, здатними фіксувати витрати на рівні окремих технологічних операцій.

У цьому контексті важливим є також питання економічної доцільності впровадження АВС-калькулювання. Незважаючи на підвищення точності обліку витрат, додаткові витрати на розробку, налаштування та підтримку системи можуть бути суттєвими для середніх і малих аграрних підприємств. Тому доцільним є застосування принципу економічної ефективності інформації, коли глибина деталізації витрат співвідноситься з управлінською цінністю отриманих даних. Оптимальним у таких умовах може бути використання «полегшених» моделей АВС, які охоплюють лише ключові види діяльності, що формують найбільшу частку витрат.

Отже, АВС-калькулювання є ефективним інструментом удосконалення системи управлінського обліку витрат, який забезпечує підвищення точності калькулювання собівартості продукції. Водночас його застосування в аграрному секторі потребує суттєвої адаптації з урахуванням специфіки виробничих процесів, сезонності та біологічного характеру активів. Основними напрямками удосконалення є спрощення структури видів діяльності, використання змішаних моделей калькулювання та впровадження сучасних інформаційних технологій. Реалізація цих підходів дозволяє підвищити ефективність управління витратами в аграрних підприємствах та забезпечити більш обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень.

Література:

1. Панічек І. В. АВС-калькулювання: переваги та недоліки застосування у сучасних умовах. *Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, 3-4 листопада 2022 р.; наук. кер. О. В. Писарчук. Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2022. С. 365-367. URI: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/17382>
2. Сначов М. П., Ломтева І. М. Особливості застосування системи АВС-калькулювання для обліку затрат. *Modern Economics*. 2020. № 20. С. 253-260. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-39](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-39)
3. Яскал І., Яскал О., Стасюк І. Перспективи використання методу АВС у господарській практиці підприємств. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 2. С. 170-176. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2021.02.170>

РЕЗЕРВИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЛІКВІДАЦІЮ ЕКОЛОГІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ: ОБЛІКОВЕ ВИЗНАННЯ ТА РОЗКРИТТЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Анна Маменко, здобувачка групи МгОП-1-25

ОПП Д1 «Облік і оподаткування»

Керівник: к.е.н., доц. Ольга Губарик

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

У зв'язку з тим, що система бухгалтерського обліку в Україні опинилася перед викликом відображення принципово нових за масштабом і змістом зобов'язань, проблематика формування резервів та забезпечень на ліквідацію екологічних наслідків війни в повоєнний період набуває особливої наукової ваги. Масове забруднення територій вибухонебезпечними предметами, накопичення військових відходів, руйнування промислових об'єктів, потрапляння небезпечних речовин у ґрунти та водні ресурси формують довгострокові екологічні ризики, які неможливо ігнорувати в обліковій системі. На наше переконання, саме через механізм визнання забезпечень і резервів бухгалтерський облік повинен забезпечити достовірне відображення майбутніх витрат, пов'язаних із рекультивацією земель, демілітаризацією територій та утилізацією небезпечних відходів.

Аналізуючи положення НП(С)БО 11 «Зобов'язання» [3] та МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [2], можна прийти до висновку, що екологічні наслідки війни відповідають критеріям визнання забезпечення за наявності трьох умов: існування теперішнього зобов'язання, ймовірності вибуття ресурсів та можливості достовірної оцінки. У повоєнному контексті теперішнє зобов'язання може виникати не лише внаслідок прямих юридичних вимог, але й через норми екологічного законодавства, зокрема Закону України «Про управління відходами» [1], який закріплює обов'язок належного поводження з відходами та відновлення порушених територій. Таким чином, навіть за відсутності конкретного припису контролюючого органу підприємство може мати конструктивне зобов'язання здійснити рекультивацію чи демілітаризацію, якщо шкода довіллю пов'язана з його діяльністю або з використанням його активів.

Особливу увагу у дослідженні було приділено проблемі оцінки таких забезпечень. Повоєнні умови характеризуються високим рівнем невизначеності: масштаби забруднення уточнюються поступово, результати екологічних обстежень можуть змінювати первісні оцінки, а вартість спеціалізованих робіт залежить від технологічних рішень та ринкової кон'юнктури. За таких обставин, вважаємо, найбільш обґрунтованим є кошторисний підхід, який спирається на проєктно-кошторисну документацію, розроблену відповідно до будівельних та екологічних норм. Саме цей підхід забезпечує зв'язок між технічною складовою відновлювальних робіт і їх фінансовим відображенням у бухгалтерському обліку. Якщо ж детальна проєктна документація відсутня, допустимим є застосування експертного методу із залученням сертифікованих фахівців у сфері екології, оцінки майна

та інженерії. Такий підхід не суперечить вимозі достовірності, оскільки стандарт не вимагає абсолютної точності, а передбачає використання найкращої обґрунтованої оцінки на дату балансу [2,3].

Варто враховувати, якщо виконання робіт із рекультивації чи утилізації відходів очікується протягом кількох років, відображення у звітності номінальної суми майбутніх витрат призведе до викривлення фінансового стану, оскільки не враховує фактор вартості грошей у часі. Тож, виходячи з економічної сутності довгострокових екологічних зобов'язань обґрунтовується необхідність дисконтування. Тобто, саме тому застосування механізму приведення майбутніх грошових потоків до теперішньої вартості відповідає як міжнародній практиці, так і логіці принципу обачності. У подальших періодах різниця, що виникає внаслідок наближення строку виконання зобов'язання, визнається у складі фінансових витрат, що забезпечує системність і послідовність облікового відображення.

Не менш важливим є питання взаємозв'язку між процесом формування резервів на ліквідацію екологічних наслідків та первісною вартістю активів. У випадках, коли підприємство експлуатує об'єкти, діяльність яких передбачає подальше відновлення території (наприклад, полігони відходів або зруйновані виробничі комплекси чи складські приміщення), сума очікуваних витрат може включатися до вартості відповідного активу з подальшим нарахуванням амортизації. Це дозволяє більш рівномірно розподілити фінансове навантаження між звітними періодами, забезпечуючи логічну відповідність між доходами, отриманими від використання активу, і витратами на його відновлення.

Наприклад, якщо підприємство експлуатує полігон відходів, і очікувана вартість його рекультивації становить 1 000 000 грн, а строк експлуатації – 10 років, то ці витрати можуть включатися у первісну вартість полігону та нараховуватися щорічно як амортизація по 100 000 грн. Тож, такий підхід дозволяє «розподілити» ці витрати на весь період використання активу, а не враховувати їх одноразово під час фактичної рекультивації.

У межах дослідження також звернено увагу на значенні розкриття інформації про екологічні забезпечення у примітках до фінансової звітності. В умовах повоєнної трансформації економіки прозорість таких даних є важливою передумовою довіри з боку інвесторів, міжнародних партнерів і громадськості. Розкриття характеру зобов'язання, методики його оцінки та очікуваних строків виконання не лише підвищує якість звітності, а й демонструє реальну готовність суб'єкта господарювання нести екологічну відповідальність.

Окремого значення набуває питання організації внутрішнього контролю за формуванням та переглядом таких забезпечень. З огляду на змінність вихідних даних, підприємства повинні періодично уточнювати оцінки, коригувати суми резервів та відображати відповідні зміни у фінансовій звітності. Регулярний моніторинг екологічного стану активів і результатів технічних обстежень дозволяє своєчасно реагувати на уточнення обсягів відновлювальних робіт і забезпечує актуальність облікової інформації. [4].

Водночас сучасні наукові підходи до розвитку екологічного обліку наголошують, що формування забезпечень має розглядатися не лише як технічна процедура виконання вимог стандартів, а як складова системи екологічного менеджменту підприємства. У дослідженнях останніх років підкреслюється, що інтеграція екологічних ризиків у бухгалтерську систему дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні зобов'язання, оцінити їхній вплив на фінансову стійкість та забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У такий спосіб, забезпечення виконують подвійну функцію: з одного боку вони гарантують достовірність фінансової звітності, з іншого – виступають інструментом управління екологічними ризиками та довгостроковою безпекою підприємства [4].

Крім того, невизнання або заниження екологічних забезпечень може призвести до суттєвого викривлення фінансових результатів і показників платоспроможності підприємства. Тимчасове покращення фінансових коефіцієнтів за рахунок ігнорування майбутніх витрат створює ілюзію стабільності, яка не відповідає реальному економічному стану. Саме тому своєчасне формування забезпечень є не лише обліковою вимогою, а й передумовою об'єктивної оцінки фінансової стійкості в умовах відновлення економіки.

Отже, формування забезпечень на ліквідацію екологічних наслідків доцільно розглядати як елемент довгострокової фінансової політики підприємства. Йдеться не лише про виконання вимог стандартів бухгалтерського обліку, а про системне відображення реальних екологічних ризиків і майбутніх витрат у фінансовій звітності. Такий підхід забезпечує достовірність показників, сприяє збалансованому розподілу витрат між звітними періодами та підвищує якість управлінських рішень в умовах підвищеної невизначеності. У контексті повоєнного відновлення це набуває особливого значення, оскільки дозволяє поєднати економічну ефективність із принципами екологічної відповідальності та фінансової стійкості.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про управління відходами» № 2320-IX від 20.06.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
4. Правдюк, Н. (2024). Облікове забезпечення екологічного менеджменту підприємства. Економіка та суспільство, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-80>

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ

*Тетяна Меліхова, д.е.н., професор
Катерина Таран, бакалавр 3 курсу
Запорізький національний університет*

Облік розрахунків із покупцями та замовниками виступає одним із ключових аспектів бухгалтерської діяльності, оскільки рівень дебіторської заборгованості суттєво впливає на показники ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. В умовах зростання обсягів реалізації, особливо на малих підприємствах із обмеженими ресурсами, питання ефективної організації обліку розрахунків набуває критичного значення. Недостатність деталізованого аналітичного підходу, відсутність формування резерву під сумнівні борги, а також слабкі процеси документообігу можуть призводити до викривлень у фінансовій звітності, зростання рівня простроченої дебіторської заборгованості та загального погіршення управління оборотними активами.

Розрахунки з покупцями та замовниками є невід'ємною складовою господарської діяльності кожного суб'єкта господарювання. Відповідно до п. 4 НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість визнається активом за умови ймовірності отримання підприємством майбутніх економічних вигід та можливості достовірної оцінки її суми [2]. Поточна дебіторська заборгованість відображається у Балансі за чистою реалізаційною вартістю з урахуванням резерву сумнівних боргів, що забезпечує відповідність принципу обачності [2; 4]. Неналежне ведення обліку розрахунків з покупцями та замовниками призводить до спотворення фінансової звітності та зниження реального фінансового стану підприємства [1].

Дослідження стану обліку розрахунків з покупцями та замовниками виявило наступні недоліки: відсутність деталізованого аналітичного обліку за договорами та строками погашення; відсутність нарахування резерву сумнівних боргів; несвоєчасне надходження первинних документів (актів виконаних робіт); загальне висвітлення питань обліку дебіторської заборгованості в обліковій політиці; недостатній внутрішній контроль за розрахунками. Зазначені недоліки знижують якість облікової інформації та ускладнюють управління оборотним капіталом підприємства.

Для вдосконалення аналітичного обліку розрахунків з покупцями та замовниками пропонується запровадити багаторівневу систему аналітики за субрахунком 361: перший рівень – контрагент (покупець або замовник); другий рівень – договір (відстеження виконання зобов'язань та своєчасності оплати за кожним правочином); третій рівень – первинний документ (акт виконаних робіт, накладна); четвертий рівень – строк погашення (групи: до 30 днів, 31–60, 61–90, 91–180, понад 180 днів). Таке групування є підставою для розрахунку резерву сумнівних боргів та підготовки управлінської звітності. Налаштування відповідного програмного забезпечення не потребує значних капітальних витрат.

Відсутність резерву сумнівних боргів є суттєвим порушенням принципу обачності та вимог НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Пропонується запровадити нарахування резерву за методом класифікації дебіторської заборгованості. Орієнтовна система коефіцієнтів сумнівності для ТОВ «Делс» наведена в табл. 1.

Таблиця 1

Пропоновані коефіцієнти сумнівності для ТОВ «Делс»

Строк непогашення	Коефіцієнт сумнівності	Обґрунтування
До 30 днів	0,01	Поточна заборгованість, незначний ризик
31–60 днів	0,05	Легке прострочення, помірний ризик
61–90 днів	0,12	Прострочення, підвищений ризик
91–180 днів	0,25	Значне прострочення, суттєвий ризик
Понад 180 днів	0,50	Висока ймовірність безнадійності

Джерело: запропоновано авторами

Запровадження резерву сумнівних боргів дозволить відображати дебіторську заборгованість за чистою реалізаційною вартістю, своєчасно відображати втрати від сумнівних боргів у витратах звітного періоду та підвищити достовірність фінансової звітності.

Для вдосконалення документообігу та облікової політики потрібно затвердити графік документообігу за розрахунками з покупцями: акт виконаних робіт – до 3-го числа наступного місяця зі зазначенням відповідального виконавця роботи; рахунок-фактура – в день підписання акту; акт взаємозаліку заборгованостей – не пізніше кінця місяця. Доповнити Наказ про облікову політику наступними даними: метод розрахунку резерву сумнівних боргів; коефіцієнти сумнівності; критерії визнання заборгованості безнадійною; порядок щоквартальної інвентаризації розрахунків.

Для посилення внутрішнього контролю за розрахунками потрібно запровадити: щоквартальну звірку розрахунків з ключовими замовниками; щомісячний управлінський звіт «Аналіз дебіторської заборгованості», який включає в себе: загальну суму дебіторської заборгованості за рахунком 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» [3], розбивку за строками, питому вагу простроченої заборгованості, суму нарахованого резерву, список найбільших дебіторів; систему нагадувань замовникам за 5 днів до настання строку оплати та через 3 дні після прострочення; при заборгованості понад 90 днів – вжиття заходів претензійно-позовної роботи. Виявлені проблеми та надані пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками у ТОВ «Делс» наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Проблеми та пропозиції щодо вдосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками у ТОВ «Делс»

Виявлена проблема	Пропозиція щодо вдосконалення
Відсутність деталізованого аналітичного обліку за договорами та строками погашення	Налаштування 4-рівневої аналітики (контрагент, договір, документ, строк) у системі обліку
Відсутність резерву сумнівних боргів	Нарахування резерву методом класифікації за строками непогашення; закріплення цього в наказі про облікову політику
Несвочасне надходження первинних документів	Затвердження графіка документообігу з встановленням відповідальних осіб та строків подання
Загальне висвітлення обліку ДЗ в обліковій політиці	Доповнення наказу про облікову політику: методом розрахунку резерву сумнівних боргів; коефіцієнтами сумнівності; критеріями визнання заборгованості безнадійною; порядком щоквартальної інвентаризації розрахунків.
Недостатній внутрішній контроль за розрахунками	Запровадження: щоквартальної звірки з замовниками; щомісячного управлінського звіту; систему нагадування; претензійної роботи при ДЗ понад 90 днів

Джерело: згруповано авторами

Таким чином, запровадження зазначених заходів сприятиме зменшенню обсягу простроченої дебіторської заборгованості, покращенню достовірності фінансової звітності, прискоренню процесів оборотності дебіторської заборгованості та посиленню фінансової дисципліни на підприємстві. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка механізмів автоматизації моніторингу розрахунків із застосуванням інформаційних технологій, що сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ МФУ від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
3. Про затвердження Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку: наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ МФУ від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.04.2025).

МІНІМІЗАЦІЯ ЗБИТКІВ ВІД ЗАГИБЕЛІ ПОСІВІВ ЧЕРЕЗ МЕХАНІЗМИ СТРАХУВАННЯ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

*Тетяна Мініч, здобувачка вищої освіти
Науковий керівник: Наталія Канцедал, к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет*

Аграрна галузь – важлива складова національної економіки України. Водночас її діяльність пов’язана з постійними ризиками. У сучасних умовах функціонування аграрного сектору особливої актуальності набуває проблема втрат сільськогосподарських культур. Це пов’язано насамперед із негативним впливом погодних умов, шкідників та хвороб рослин, що призводить до повної або часткової загибелі посівів. Однак останнім часом кількість ризиків збільшилась, зокрема через функціонування особливого правового режиму на території країни – воєнного стану. Наразі втрата майна через воєнні дії, маневри або здійснення інших військових заходів, вилучення чи знищення застрахованого майна за розпорядженням органів державної влади займає значну частку серед основних страхових ризиків [1].

Такі втрати безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності аграрних підприємств, знижують рівень рентабельності виробництва та підвищують ризики нестабільності функціонування господарств. Відповідно виникає необхідність мінімізувати вплив негативних факторів. Основним інструментом при цьому виступає страхування. Оскільки аграрний сектор для України є стратегічно важливим напрямком, оцінка збитків та мінімізація ризиків є пріоритетним напрямом для визначення його інституційної готовності до інтеграції у ЄС [2].

Так, визначення страхування сільськогосподарських ризиків, або ж агрострахування, можна трактувати як комплексний захист сільськогосподарських виробників, спрямований на компенсацію втрат врожаю, загибелі посівів, багаторічних насаджень або поголів'я худоби через несприятливі природні явища (посуха, град, ураган), хвороби, пожежі, воєнні наслідки чи протиправні дії третіх осіб. Якщо розглянути державне страхування, то відповідно до законодавства, державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції полягає в наданні сільськогосподарським товаровиробникам з державного бюджету грошових коштів у вигляді відшкодування частини вартості страхової премії (страхового платежу), нарахованого за договором страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою.

Також доцільно розглянути різницю між страховою сумою та платежем. Страхова сума – це певна сума коштів, яку підприємство планує отримати за умови настання страхового випадку. Її розраховують так:

Страхова сума (грн) = Вартість виробничих витрат на 1 га (грн) * Площа посівів, що підлягають страхуванню (га).

При цьому сума виробничих витрат передбачена НП(С)БО 16 «Витрати» та залежить від особливостей господарської діяльності конкретного підприємства.

До страхової суми також можуть включатися й інші витрати, узгоджені зі страховою компанією та документально зафіксовані.

Під страховим платежем (тарифом, внеском) розуміють суму коштів, яку сільськогосподарському підприємству необхідно сплатити страховику за договором страхування. Щоб визначити страховий платіж, варто страхову суму в гривнях помножити на страховий тариф у відсотках. Розмір може залежати від регіону розташування посівів та їхньої площі, видів об'єкта страхування – культури, що страхується, розміру франшизи, розміру страхової суми тощо [3].

З економічної точки зору списання посівів означає втрату ресурсів, які вже були вкладені у виробничий процес, зокрема витрат на підготовку ґрунту, придбання насіння, внесення добрив, використання засобів захисту рослин, оплату праці та експлуатацію техніки. У бухгалтерському обліку такі витрати відображаються як збитки від надзвичайних або операційних подій, що формують негативний фінансовий результат підприємства. Типова кореспонденція рахунків, при оформленні операцій зі страхування наведена в табл. 1 нижче.

Таблиця 1

Типова кореспонденція рахунків при оформленні операцій із
страхування сільськогосподарських посівів

Зміст господарської операції	Дт	Кт
З поточного рахунку плачено страховий платіж згідно з договором страхування	655	311
Віднесено сплачений страховий платіж на витрати майбутніх періодів	39	655
Включено до складу витрат частину страхового платежу	231	39
Визнано суму втрат від загибелі застрахованих посівів	977	231
Нараховано податкове зобов'язання із ПДВ	977	641
Нараховано суму страхового відшкодування	377	746
Отримано суму страхового відшкодування	311	377
Віднесено на фінансовий результат:		
- суму витрат від настання страхового випадку	793	977
- суму доходу від страхового відшкодування	746	793

Сформовано автором на основі: [3]

Оскільки посіви обліковують на балансі як незавершене виробництво, то списання загиблих культур проводять через рахунок 977 «Інші витрати діяльності». З балансу вони списуються на підставі акта обстеження та списання, що повинен містити всі обов'язкові реквізити первинного документа. Окрім стандартних даних, у ньому доцільно зазначити склад комісії, координати обстеженого поля, види пошкоджених культур, ступінь їхніх втрат (повна або часткова загибель), причини втрат, а також код надзвичайної ситуації відповідно до Класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. Додатково до акта варто долучати фотоматеріали полів та/або інші документи, що підтверджують факт настання надзвичайних подій на відповідній території.

В обліку на підставі акта також необхідно провести розподіл витрат, що були понесені на вирощування загиблої культури.

Також при відображенні загиблих посівів обов'язково треба визначити рівень податкового зобов'язання з ПДВ і фінансовий результат.

Отже, страхування посівів виступає одним із ключових інструментів забезпечення економічної стабільності аграрного виробництва, оскільки дозволяє мінімізувати збитки від списання посівів, підвищити рівень фінансової захищеності підприємств та створити передумови для їхнього довгострокового розвитку в умовах зростання природно-кліматичних та економічних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ігошин М. М. Правове забезпечення страхування в аграрному секторі національної економіки України як складової регіональної безпеки. *Київський часопис права*. 2025. № 1. URL: <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/561/533>
2. Палій М. О., Канцедал Н. А. Інституційна та економічна готовність аграрного сектору України до інтеграції в європейський економічний союз: сучасний стан і стратегічні перспективи. *Економічний простір*. 2025. № 202, С. 2030-236. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.202.230-236>
3. Прийдак Т. Б., Яловега Л. В., Лега О. В., Мац Т. П., Чіп Л. О. Теоретичні аспекти страхування посівів, їх документальне оформлення та бухгалтерський облік. *Електронний журнал «Ефективна економіка»* 2022. № 12. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/feb20f9b-f6fa-49b9-915d-a65e06050fb1/content> ;
4. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою : *Закон України* від 09.02.2012 № 4391-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17> (редакція від 02.03.2026);
5. Самофалова О. Загибель посівів: документування та облік. *Електронний ресурс*, стаття від 21.05.2025. URL: <https://7eminar.ua/news/8006-zagibel-posiviv-dokumentuvannya-ta-oblik> (дата звернення: 11.03.2026).

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ

Анастасія Моїсеєнко, здобувачка групи МгОП-1-25

ОПП D1 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ольга Чепець

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасний етап розвитку економіки характеризується стрімкою цифровізацією бізнес-процесів, що суттєво трансформує підходи до організації бухгалтерського обліку на підприємствах. Цифрові технології стають не лише допоміжним інструментом обробки облікової інформації, а й ключовим фактором формування нової моделі облікового процесу, яка базується на автоматизації, інтеграції даних та підвищенні аналітичної цінності інформації. У цих умовах змінюється сама роль бухгалтерського обліку - від фіксації господарських операцій до активного елемента системи управлінського та стратегічного прийняття рішень.

Одним із головних напрямів впливу цифрових технологій на обліковий процес є його автоматизація. Використання сучасних програмних продуктів, таких як ERP-системи (Enterprise Resource Planning), системи електронного документообігу, хмарні бухгалтерські сервіси та спеціалізовані облікові платформи, дозволяє значно скоротити час обробки первинної документації, мінімізувати кількість ручних операцій та зменшити ймовірність помилок. Автоматизація забезпечує безперервність облікового процесу та підвищує його оперативність, що особливо важливо в умовах динамічного ринкового середовища.

Цифровізація також суттєво впливає на структуру облікового процесу. Традиційна послідовність “документування – обробка – узагальнення – звітність” трансформується в інтегровану систему, де дані вводяться один раз і автоматично використовуються в різних підсистемах обліку та аналізу. Це забезпечує принцип єдиного інформаційного простору підприємства, що дозволяє уникнути дублювання даних та підвищує їх узгодженість.

Важливим аспектом є впровадження електронного документообігу, який кардинально змінює підходи до формування первинної облікової інформації. Електронні первинні документи мають юридичну силу, забезпечують швидкість обміну інформацією між контрагентами та державними органами, а також сприяють зниженню витрат на паперовий документообіг. Крім того, використання електронного підпису та захищених каналів передачі даних підвищує рівень достовірності та безпеки облікової інформації.

Окремо слід відзначити роль хмарних технологій у трансформації облікового процесу. Хмарні рішення дозволяють здійснювати облік у режимі реального часу, забезпечують доступ до інформації з будь-якого місця та пристрою, а також знижують витрати на технічну інфраструктуру. Це особливо актуально для малих і середніх підприємств, які отримують можливість використовувати сучасні облікові системи без значних капітальних інвестицій.

Суттєвий вплив цифрові технології мають і на аналітичну складову облікового процесу. Використання інструментів бізнес-аналітики (Business

Intelligence), великих даних (Big Data) та штучного інтелекту дозволяє не лише фіксувати господарські операції, але й прогнозувати фінансові результати, оцінювати ризики та моделювати управлінські сценарії. Це перетворює бухгалтерський облік на активний елемент системи підтримки прийняття рішень.

Важливим наслідком цифрової трансформації є зміна ролі бухгалтера в організації облікового процесу. Якщо раніше основна функція бухгалтера полягала у веденні облікових записів та складанні звітності, то в умовах цифровізації він стає аналітиком і консультантом, який бере участь у формуванні управлінських рішень. Це потребує нових професійних навичок, зокрема володіння інформаційними системами, аналітичними інструментами та базовими знаннями в сфері ІТ.

Разом з тим, цифровізація облікового процесу супроводжується низкою суттєвих ризиків, серед яких ключове місце займає залежність підприємства від програмного забезпечення та інформаційних систем. Оскільки сучасний бухгалтерський облік здебільшого здійснюється в автоматизованих системах (ERP-платформах, хмарних сервісах, спеціалізованих програмах), будь-які технічні збої, помилки в оновленнях або відсутність доступу до системи можуть призвести до порушення безперервності облікового процесу. Окрему загрозу становлять кіберзлочини, зокрема несанкціонований доступ до даних, їх викрадення або блокування (наприклад, через ransomware-атаки), що може спричинити значні фінансові втрати та негативно вплинути на репутацію підприємства.

Не менш важливими є ризики втрати або викривлення облікових даних, які можуть виникати як через технічні збої, так і внаслідок людського фактору. Некоректне введення інформації, неправильні налаштування систем або відсутність належного контролю здатні призвести до формування недостовірної облікової інформації, що негативно впливатиме на якість управлінських рішень. Крім того, цифрове середовище потребує постійного оновлення програмного забезпечення та підвищення кваліфікації персоналу, оскільки відставання від технологічних змін знижує ефективність використання облікових систем. У зв'язку з цим підприємствам необхідно посилювати заходи інформаційної безпеки, впроваджувати р

Таким чином, вплив цифрових технологій на організацію облікового процесу є комплексним і багатовекторним. Він охоплює автоматизацію облікових процедур, інтеграцію інформаційних потоків, розвиток електронного документообігу, впровадження хмарних сервісів та аналітичних технологій. У результаті формується нова модель бухгалтерського обліку, яка характеризується високою швидкістю обробки інформації, її точністю та аналітичною цінністю. Подальший розвиток цифрових технологій буде і надалі поглиблювати трансформацію облікового процесу, підвищуючи його роль у системі управління підприємством та забезпечення його економічної ефективності.

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Онушко К.Є. здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Запорізький національний університет
Науковий керівник – к.е.н., доцент Гудима О.В.*

В умовах сьогодення, що характеризуються високим рівнем турбулентності економічних процесів та цифровізацією бізнес-середовища, роль бухгалтерського обліку трансформується. Він перестає бути суто технічним процесом реєстрації фінансових подій, перетворюючись на стратегічний інструмент фінансового контролю та менеджменту. Успішність функціонування будь-якого підприємства, незалежно від форми власності, сьогодні безпосередньо залежить від якості інформаційного забезпечення управлінських рішень. Саме бухгалтерський облік створює фундамент, на якому будується вся система внутрішнього контролю, забезпечуючи прозорість, законність та економічну доцільність операцій.

З теоретичної точки зору, бухгалтерський облік та фінансовий контроль є нерозривними компонентами системи управління. Контроль не може існувати у відриві від облікових даних, оскільки саме вони є первинним джерелом інформації про стан активів, пасивів, доходів та витрат. Інтеграція цих функцій дозволяє реалізувати основні завдання фінансового контролю:

1. Забезпечення збереження майна підприємства.
2. Моніторинг дотримання фінансової дисципліни.
3. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу.
4. Попередження виникнення фінансових втрат та зловживань.

Системність облікового процесу дозволяє керівництву отримувати достовірну інформацію про динаміку фінансових показників у режимі реального часу, що є критично важливим для ранньої діагностики кризових явищ [3, с. 114].

Аналітична функція обліку відіграє ключову роль у системі фінансового контролю. Вона не обмежується лише звітуванням про минулі операції, а дозволяє проводити глибокий аналіз фінансового стану підприємства. Зокрема, формування звітності про ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість надає можливість:

- оцінювати результативність діяльності в поточних періодах;
- здійснювати прогнозування фінансових результатів на майбутнє;
- виявляти «вузькі місця» у фінансових потоках (наприклад, дебіторську заборгованість, що стає безнадійною, або надмірні адміністративні витрати).

Як інструмент фінансового контролю, бухгалтерський облік стає особливо ефективним при інтеграції з виробничими та екологічними показниками. Для прикладу, на підприємствах металургійної галузі, таких як ПрАТ «Запоріжсталь», впровадження системи енергомоніторингу через аналітичні рахунки бухгалтерського обліку витрат дозволяє не лише контролювати собівартість продукції, а й здійснювати оперативний екологічний контроль ресурсів. Систематизація даних про споживання

електроенергії, газу та інших енергоносіїв у розрізі окремих цехів та технологічних ліній надає змогу ідентифікувати «вузькі місця» у виробництві, що безпосередньо впливає на екологічну відповідність діяльності та мінімізацію вуглецевого сліду.

Така модель перетворює облікову звітність на дієвий механізм стратегічного контролю [1, с. 47]: від простої фіксації витрат підприємство переходить до управління екологічними ризиками. Бухгалтерський підрозділ у такому контексті стає активним учасником управлінської команди, надаючи менеджменту обґрунтовані дані для прийняття рішень щодо модернізації обладнання чи впровадження технологій замкнутого циклу, що є критично важливим для збереження конкурентоспроможності в умовах жорстких екологічних вимог сучасної економіки.

Таким чином, бухгалтерський облік перетворюється з інструменту реєстрації в інструмент стратегічного планування, дозволяючи менеджменту приймати рішення на основі обґрунтованих даних, а не інтуїтивних припущень.

Сучасний етап розвитку обліку неможливо розглядати без врахування впливу цифрових технологій. Впровадження ERP-систем та хмарних сервісів обліку суттєво підвищує рівень внутрішнього контролю [5, с. 36].

Автоматизація мінімізує вплив «людського фактору» (помилки, описки, несвоєчасного відображення операцій). Прозорість розширює доступність даних для аудитів у будь-який час та спрощує роботу контролерів та внутрішніх аудиторів. Інтеграція даних визначає, що сучасні системи дозволяють автоматично зіставляти фактичні дані з плановими (бюджетними) показниками, що створює механізм «контролінгу» відхилень.

Водночас, цифровізація ставить нові вимоги до кваліфікації бухгалтерів та аудиторів, які мають володіти навичками роботи з великими даними (Big Data) та засобами автоматизованого фінансового аналізу.

Попри розвиток технологій, існують суттєві перешкоди для ефективного фінансового контролю на вітчизняних підприємствах:

1. Дисципліна ведення даних, адже прогалини в первинній документації залишаються головною проблемою. Без якісних первинних документів будь-яка автоматизація не дасть достовірного результату.

2. Відповідність законодавству, бо часто зміни в нормативно-правовій базі (зокрема, податковій) випереджають здатність облікових систем адаптуватися, що створює ризики порушень [4].

3. Недостатня увага до внутрішнього аудиту, часто бухгалтерія сприймається виключно як «податковий» підрозділ, тоді як її функція фінансового контролера ігнорується.

Вирішенням цих проблем є впровадження внутрішніх положень про облікову політику, які чітко розмежовують зони відповідальності та процедури контролю на кожному етапі руху активів [2].

Отже, бухгалтерський облік є «інформаційним нервом» підприємства. Саме він забезпечує прозорість фінансових потоків, створює основу для стратегічного розвитку та трансформує сирі дані у важелі впливу на фінансову стабільність. Ефективність фінансового контролю прямо залежить від якості облікової системи, її інтеграції з іншими бізнес-процесами та здатності

персоналу до аналітичної інтерпретації даних. У майбутньому успіх компаній залежатиме від їхньої здатності перетворити бухгалтерську інформацію на конкурентну перевагу через глибинний фінансовий контроль та прогнозування.

Література:

1. Літуча Н. О. Роль бухгалтерського обліку в управлінні діяльністю підприємства. *Інтернаука*. 2017. № 12. С. 45–49.
2. Любар О. В., Вацілова Н. В., Домбровська В. В. Бухгалтерський облік як основне джерело інформації для прийняття управлінських рішень. *Економіка та суспільство*. 2020. № 21. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/39> (дата звернення: 25.04.2026).
3. Петренко І. М. Концептуальні основи фінансового контролю в системі менеджменту підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 2. С. 112–118.
4. Про схвалення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : розпорядження Кабінету Міністрів України / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_zmini_do_zakonu_pro_bukhgalterskii_oblik_shcho_zminitsia_dlia_biznesu-5212 (дата звернення: 25.04.2026).
5. Sidorov V. Digitalization of Accounting and its Impact on Financial Control. *International Journal of Economics and Business Management*. 2025. Vol. 10. P. 34–40.

ПОРЯДОК ВИЗНАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

*Тетяна Остапенко, к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет»*

Капітальні вкладення відрізняються від витрат тим, що спрямовані на створення або поліпшення активів, використання яких очікувано призведе до отримання економічних вигід у майбутньому. У результаті капітальних вкладень інвестор отримує актив, тоді як звичайні витрати не формують майбутніх економічних вигід і списуються на зменшення фінансового результату підприємства.

Об'єктами капітальних вкладень за Планом рахунків бухгалтерського обліку є капітальне будівництво, основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи та довгострокові біологічні активи. Оскільки спеціалізованого стандарту щодо визнання та обліку капітальних інвестицій наразі не існує, методологічні засади формування інформації про такі інвестиції визначаються відповідними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку залежно від об'єкта інвестування: НП(С)БО 7 «Основні засоби», 8 «Нематеріальні активи», 30 «Біологічні активи», 32 «Інвестиційна нерухомість», 9 «Запаси», 15 «Доходи», 16 «Витрати» [1].

Важливим елементом обліку капітальних інвестицій є оцінка їхньої вартості. Облік капітальних інвестицій ведеться за первісною вартістю, яка визначається залежно від способу надходження активу. При переведенні капітальних інвестицій до складу активів здебільшого визначають справедливую вартість. Навіть при застосуванні історичного підходу здійснюється індексація витрат для приведення їх до справедливої вартості. Справедлива вартість визначається як сума, за якою актив можна продати або зобов'язання оплатити за звичайних умов на певну дату [1, НП(С)БО 7].

Визнання капітальних інвестицій як активів або витрат визначається їх економічною природою та критеріями, встановленими стандартами. Критерії визнання активу для різних об'єктів капітальних вкладень включають: можливість достовірного визначення вартості, ймовірність отримання майбутніх економічних вигід, здатність підприємства здійснювати управління активом та володіння усіма вигодами і ризиками від активу.

Для основних засобів додатковим критерієм є імовірність отримання економічних вигід у майбутньому; для нематеріальних активів – намір, технічна можливість та наявність ресурсів для доведення активу до стану використання; для біологічних активів – контроль та управління активом у сільськогосподарській діяльності; для інвестиційної нерухомості – можливість отримання орендних платежів або збільшення власного капіталу [1, НП(С)БО 1].

Важливим аспектом обліку капітальних інвестицій є віднесення витрат на підтримку об'єкта до операційних витрат або капіталізацію. Витрати, що покращують функціональні характеристики активу або збільшують його балансову вартість, капіталізуються, тоді як витрати на технічне

обслуговування та поточний ремонт включаються до витрат періоду. На практиці рекомендується формувати окремі субрахунки для поліпшення основних засобів та інших капітальних інвестицій, що дозволяє вести пооб'єктний облік та забезпечує прозорість інформації про результати інвестиційної діяльності.

Визнання капітальних інвестицій у бухгалтерському обліку відбувається поетапно. На першому етапі підприємство здійснює інвестування у створення або придбання активу, внаслідок чого виникають витрати, які відображаються за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Джерелами фінансування таких витрат можуть бути власні кошти підприємства, кредити банків, залучені інвестиції або інші фінансові ресурси. На другому етапі, після завершення робіт зі створення чи придбання об'єкта та його готовності до використання, капітальні інвестиції переводяться до складу відповідного виду необоротних активів. У такому випадку їх вартість списується з рахунку 15 і зараховується на рахунки обліку основних засобів, нематеріальних активів або інших необоротних активів.

На сучасному етапі оцінка об'єктів інвестиційної діяльності здійснюється різними методами, які відображають фактичні витрати, ринкову вартість або очікувану дохідність інвестицій. У бухгалтерській практиці пріоритетним є підхід, заснований на історичній (фактичній) собівартості, проте за відсутності можливості визначити фактичні витрати застосовуються методи оцінки за справедливою вартістю. Методи оцінки капітальних інвестицій можна умовно поділити на три групи.

Витратний метод (історична собівартість) – оцінка інвестицій за фактичними витратами на придбання або створення об'єкта. В бухгалтерському обліку цей метод є основним та застосовується при зарахуванні активів на баланс підприємства.

Метод справедливої вартості (переоцінка) застосовується у разі неможливості визначити фактичні витрати (наприклад, придбання за бартерними контрактами або безкоштовне отримання активів). Вартість визначається на основі:

- 1) поточної собівартості активів;
- 2) ринкової вартості аналогічних об'єктів;
- 3) теперішньої вартості майбутніх чистих грошових надходжень (дисконтування).

Метод майбутньої вартості (очікуваних доходів) базується на прогнозуванні майбутніх грошових потоків від використання об'єкта інвестування. У вітчизняному бухгалтерському обліку практично не використовується, але застосовується для планових та управлінських розрахунків при оцінці ефективності інвестиційних проектів.

Капітальні інвестиції включаються до активів підприємства в момент їх придбання, спорудження або введення в експлуатацію. При цьому їх оцінка здійснюється, як правило, за історичною собівартістю, яка включає:

- 1) витрати на придбання обладнання, машин, транспортних засобів, будівельні та монтажні роботи;
- 2) державні мита та реєстраційні збори;

- 3) непрямі податки (ПДВ, акциз), якщо вони не відшкодовуються підприємству;
- 4) витрати на доставку, страхування, монтаж та налагодження об'єктів;
- 5) витрати на отримання ліцензій, дозволів та інші фінансові витрати, що пов'язані з введенням активів в експлуатацію.

Після введення об'єктів в експлуатацію історична собівартість трансформується у первісну вартість.

У випадках, коли встановити фактичну собівартість неможливо (бартерні операції або безкоштовне одержання активів), оцінка здійснюється за справедливою вартістю. Підходи до її визначення включають:

1. Поточна собівартість (витрати на придбання аналогічного активу на даний момент).
2. Поточна ринкова вартість (очікувана сума продажу активу на ринку);
3. Теперішня вартість (дисконтована вартість майбутніх грошових потоків від використання активу).

На дату складання балансу підприємство може здійснювати оцінку капітальних інвестицій як за історичною собівартістю, так і за справедливою вартістю, виходячи з потреб обліку та управлінських рішень [2].

Таким чином, порядок визнання капітальних інвестицій у бухгалтерському обліку передбачає пріоритетну оцінку за фактичними витратами, але при відсутності об'єктивних даних застосовується метод справедливої вартості, що забезпечує коректне відображення активів на балансі та дозволяє приймати ефективні управлінські рішення.

Отже, порядок визнання капітальних інвестицій у бухгалтерському обліку передбачає відображення витрат на створення або придбання необоротних активів до моменту їх введення в експлуатацію, накопичення таких витрат на рахунку 15 «Капітальні інвестиції» та подальше включення їх до первісної вартості відповідних активів. Такий підхід забезпечує достовірне відображення процесу формування необоротних активів та дає можливість правильно оцінити інвестиційну діяльність підприємства.

Література:

1. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1>

2. Король Г.О., Зелікман В.Д., Ізвєкова І.М. Облік і аудит інвестиційної та інноваційної діяльності: Навч. посібник. Частина I. Облік інвестиційної діяльності підприємства. Дніпро: НМетАУ, 2018. 84 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ У КОМУНАЛЬНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Тетяна Остапчук, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Олександр Ткаченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Внутрішній контроль за лікарськими засобами в комунальних некомерційних підприємствах є важливою складовою системи управління закладом охорони здоров'я, оскільки безпосередньо впливає на якість медичних послуг, ефективність використання бюджетних коштів та дотримання вимог законодавства. В умовах війни росії проти України система внутрішнього контролю за лікарськими засобами набуває ще більшої актуальності. Зростає ризик перебоїв у постачанні, логістичних труднощів, втрати гуманітарної допомоги, а також підвищується навантаження на медичні заклади. У таких умовах особливо важливими є оперативність контролю, прозорість обліку та чітка координація між усіма структурними підрозділами комунальних некомерційних підприємств.

Внутрішній контроль у сфері обігу лікарських засобів передбачає систему заходів, спрямованих на забезпечення законності, доцільності, ефективності та економності всіх операцій, пов'язаних із їх закупівлею, зберіганням, використанням та списанням. Основною метою такого контролю є гарантування безпеки пацієнтів, запобігання втратам, крадіжкам, псуванню медикаментів, а також забезпечення прозорості використання фінансових ресурсів.

Однією з ключових особливостей внутрішнього контролю в комунальних некомерційних підприємствах є його багаторівнева структура. Контроль здійснюється як на етапі планування закупівель лікарських засобів, так і під час їх приймання, зберігання, використання у лікувальному процесі та списання. На кожному етапі залучаються різні відповідальні особи: керівництво підприємства, головна медична сестра, завідувач аптечного складу, бухгалтерська служба та внутрішній аудитор (за наявності).

Особливу увагу приділяють етапу закупівлі лікарських засобів. У комунальних некомерційних підприємствах закупівлі здійснюються відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» та з урахуванням вимог Національної служби здоров'я України (НСЗУ). Внутрішній контроль на цьому етапі спрямований на перевірку обґрунтованості потреби в медикаментах, правильності формування заявок, відповідності цін ринковим умовам та дотримання процедур закупівель. Це дозволяє уникнути неефективного використання бюджетних коштів та запобігти корупційним ризикам.

Наступним важливим етапом є контроль приймання та обліку лікарських засобів. У цей період здійснюється перевірка відповідності фактично отриманих медикаментів супровідним документам (накладним, сертифікатам якості, договорам поставки). Особливу увагу приділяють термінам придатності, умовам транспортування та цілісності упаковки. Усі операції фіксуються в

облікових реєстрах та інформаційних системах, що забезпечує прозорість і можливість подальшого аналізу руху лікарських засобів.

Зберігання лікарських засобів є ще одним критичним етапом внутрішнього контролю. У комунальних некомерційних підприємствах мають бути забезпечені належні умови зберігання відповідно до вимог фармацевтичного законодавства: температурний режим, вологість, захист від доступу сторонніх осіб, окреме зберігання різних груп препаратів. Внутрішній контроль передбачає регулярні інвентаризації, перевірки умов зберігання та ведення журналів обліку. Це дозволяє мінімізувати ризики псування або втрати медикаментів.

Важливою складовою є контроль використання лікарських засобів у лікувальному процесі. Він передбачає перевірку обґрунтованості призначення препаратів, відповідність їх застосування медичним протоколам, а також правильність списання медикаментів на витрати. У комунальних некомерційних підприємствах особливу роль відіграє взаємодія медичного та бухгалтерського персоналу, оскільки саме на перетині цих функцій формується достовірна інформація про фактичне використання ресурсів.

Окрему увагу слід приділити внутрішньому контролю списання лікарських засобів. Списання має бути документально підтверджено, обґрунтовано та відповідати фактичним даним. У практиці комунальних некомерційних підприємств часто використовуються акти списання, журнали обліку, електронні системи фіксації руху медикаментів. Належний контроль на цьому етапі дозволяє уникнути завищення витрат та викривлення фінансової звітності.

У сучасних умовах значну роль у системі внутрішнього контролю відіграють інформаційні технології. Використання електронних медичних та бухгалтерських систем дозволяє автоматизувати облік лікарських засобів, зменшити людський фактор, підвищити точність даних та забезпечити оперативний доступ до інформації. Це особливо важливо в умовах воєнного стану, коли швидкість прийняття рішень має критичне значення для забезпечення життя та здоров'я людей.

Особливістю внутрішнього контролю в комунальних некомерційних підприємствах є також його орієнтація на вимоги державного фінансування та контрастування з НСЗУ. Це означає, що контроль має забезпечувати не лише внутрішню ефективність, але й відповідність зовнішнім нормативним вимогам, стандартам медичної допомоги та умовам договорів із державними структурами.

Отже, внутрішній контроль за лікарськими засобами в комунальному некомерційному підприємстві є комплексною системою, яка охоплює всі етапи їх обігу – від закупівлі до списання. Його ефективна організація забезпечує раціональне використання ресурсів, підвищення якості медичних послуг, фінансову дисципліну та прозорість діяльності закладу охорони здоров'я. В умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану, значення внутрішнього контролю зростає, перетворюючи його на один із ключових інструментів стабільного функціонування медичних установ.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ І ПОДАТКОВУ ЗВІТНІСТЬ

*Поліна ПАНЧЕНКО,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП "Облік і оподаткування"
Науковий керівник: Ігор ПРИХОДЬКО,
д.н. держ.упр., професор, професор кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна*

Формування облікової політики підприємства — це не просто формальність чи документ «для перевірки», як може здатися на перший погляд. Від облікової політики значною мірою залежить, як формується фінансовий стан підприємства і навіть те, скільки воно сплачує податків. Таким чином, облікова політика виступає не лише технічним елементом обліку, а й важливим інструментом впливу на фінансові результати діяльності. В сучасних умовах нестабільного економічного середовища підприємства потребують більш гнучких та обґрунтованих підходів до формування облікової інформації.

Сьогодні облікова політика — це сукупність принципів, методів і процедур, які підприємство самостійно обирає для ведення обліку: оцінки активів, визнання доходів і витрат, організації облікового процесу. Важливо, що в межах чинного законодавства у підприємства часто є альтернативні варіанти облікових підходів, і саме їх вибір визначає особливості формування фінансових показників.

Наприклад, підприємство купує обладнання, яке підлягає амортизації. Вибір методу амортизації (прямолінійного чи прискореного) безпосередньо впливає на розподіл витрат у часі. У першому випадку витрати розподіляються рівномірно, у другому — концентруються в перші роки використання активу. У результаті змінюється динаміка прибутку підприємства, що, своєю чергою, впливає і на величину податку на прибуток. Тобто різниця виникає не через зміну господарської діяльності, а через застосування різних облікових підходів.

Схожа ситуація спостерігається і при обліку запасів. Вибір методу їх оцінки (наприклад, FIFO чи середньозваженої собівартості) впливає на показники собівартості та фінансового результату, особливо в умовах зміни цін. При цьому фізичний рух запасів не змінюється, змінюється лише його облікове відображення, що ще раз підкреслює роль облікової політики у формуванні фінансової звітності.

Отже, облікова політика значною мірою визначає те, як підприємство виглядає «у звітності». А ця інформація є основою для прийняття рішень зовнішніми користувачами — інвесторами, кредиторами, партнерами. Стабільність і прогнозованість показників підвищує рівень довіри, тоді як їх

різкі коливання можуть викликати сумніви, навіть за відсутності реальних проблем у діяльності підприємства.

Щодо податкової звітності, слід зазначити, що, незважаючи на наявність окремих податкових правил, вона значною мірою базується на даних бухгалтерського обліку. Відповідно, обрана облікова політика може впливати на рівень податкового навантаження як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі. У цьому контексті вона виступає також інструментом податкового планування, що потребує обґрунтованого та виваженого підходу.

На практиці нерідко трапляється, що облікова політика формується формально, із використанням типових шаблонів без урахування специфіки діяльності підприємства. У такому випадку вона втрачає свою прикладну цінність і не забезпечує належної якості облікової інформації. Крім того, відсутність розуміння впливу окремих облікових рішень на фінансові результати може призводити до неефективного управління.

Важливо також дотримуватися принципу послідовності облікової політики. Її часті та необґрунтовані зміни можуть негативно впливати на порівнянність фінансової звітності та викликати додаткові питання з боку контролюючих органів. Водночас зміни є доцільними у випадках, коли вони зумовлені трансформацією діяльності підприємства або необхідністю підвищення достовірності облікової інформації.

У підсумку, облікова політика — це не просто формальна вимога, а важливий елемент системи управління підприємством. Її якість визначається не лише відповідністю нормативним вимогам, а й здатністю забезпечувати достовірне, повне та релевантне відображення господарської діяльності. Даний підхід полягає в акцентуванні уваги на обліковій політиці не лише як елементі бухгалтерського обліку, а як інструменті стратегічного управління фінансовими результатами та податковим навантаженням підприємства. Саме тому процес її формування має бути усвідомленим, аналітичним і орієнтованим на довгострокові результати.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246.
5. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Житомир : ПП «Рута», 2018. 640 с.
6. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник. Київ : Алерта, 2020. 784 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ ТА НІДЕРЛАНДАХ

*Наталія Прохар, к. е. н., доцент
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Заробітна плата у більшості випадків є основним доходом працівників, що забезпечує можливість їх достойного рівня життя й розвитку, дотримання певних соціальних стандартів життя населення кожної країни. Обґрунтоване оподаткування доходів працівників стає особливо актуальним в умовах воєнного часу, інфляції та реформування ринку праці.

Особливості оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема заробітної плати, є предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких В. Андрущенко, М. Войнаренко, О. Гринюк, В. Кміть, Г. Коблянська, Т. Єфименко а інші.

В Україні, відповідно до Податкового кодексу від 02.12. 2010 р. № 2755-VI зі змінами та доповненнями, заробітна працівників оподатковується податком на доходи фізичних осіб з ставкою 18 % та військовим збором за ставкою 5 % [1]. При цьому платниками цих податків є фізичні особи - резиденти, які отримують як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи, а також фізичні особи - нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України. Фактично, ці податки за найманих працівників сплачують податкові агенти, тобто роботодавці (юридичні та фізичні особи). Крім обов'язкових утримань податків в Україні існують утримання за ініціативою підприємства (профспілкові внески, тощо). Ставки податків є фіксованими і не залежать від рівня доходів працівників.

У Нідерландах оподаткування заробітної плати податком на заробітну плату, фактично, податком на доходи працівників (loonbelasting) є прогресивним, що, на нашу думку, є більш економічно обґрунтованим. Цей податок перераховує роботодавець за найманого працівника, аналогічно, як в Україні. Заробітна плата оподатковується авансом, у кінці року відбувається її перерахунок та повернення або навпаки, доплата податків. У 2026 році заробітна плата до 38441 євро оподатковується за ставкою 35,82 %, від 38441 євро до 76817 євро – за ставкою 37,48 %, понад 76817 євро – за ставкою 49,50 % [2]. Кожен працівник до першого травня наступного року зобов'язаний подати Податкову декларацію (Aangifne), яка складається на підставі узагальнених даних про заробітну плату за рік та суми утриманих податків (Jaaropgave). За неподання декларації передбачені штрафні санкції.

В Україні, якщо працівник має лише одне місце роботи і не має інших доходів, обов'язковість подання декларації про доходи не передбачена.

При оподаткуванні заробітної плати працівників в Україні передбачені податкові соціальні пільги (ПСП) – у 2026 році - 1664,00 грн. (100 % ПСП), 2496,00 грн. (150 % ПСП), 3328,00 грн. (200 % ПСП), що знижують суми сплачених податків до бюджету та податкова знижка, що дозволяє повернути сплачені податки з бюджету (частина суми процентів за іпотечним кредитом, пожертвування або благодійні внески, вартість навчання, лікування, переобладнання транспортного засобу а інші види палива тощо).

У Нідерландах також існує податкова пільга на працю (arbeidskorting

toepassen), яка надається лише за одним місцем роботи (за вибором працівника).

Податкова пільга автоматично зараховується до доходу працівника та приймається при обчисленні податків із заробітної плати. У 2026 році максимальна сума податкової пільги становить 5712 євро. Точна сума податкової пільги на працю розраховується на основі віку працівника та рівня заробітку.

Можливі три ситуації:

1) якщо працівник не досяг пенсійного віку, його річна заробітна плата в межах 11965 євро, то пільга становить 8,324 % заробітку;

1.1) якщо річна заробітна плата в межах 11965-25845 євро, то пільга становить:

$$996 \text{ євро} + 31,009\% * (\text{заробіток} - 11965 \text{ євро});$$

1.2) якщо заробітна плата в межах 25845-45592 євро, то пільга розраховується:

$$5300 \text{ євро} + 1,950\% * (\text{заробіток} - 25845 \text{ євро});$$

1.3) якщо заробітна плата в межах 45592-132920 євро, то пільга розраховується:

$$5865 \text{ євро} - 6,510\% * (\text{заробіток} - 45592 \text{ євро});$$

2) якщо працівник у 2026 році вже досяг пенсійного віку, то до вище наведених рівнів доходу застосовуються скориговані ставки, а саме відповідно 4,156 %, 15,483 %, 0,974%, 3,250 %;

3) якщо працівник у 2026 році досягне державного пенсійного віку, у такому випадку не застосовуватиметься скоригована ставка податку, яка впливає на податкову пільгу на працю. Для цієї ситуації немає таблиці. Натомість необхідно заповнити онлайн-форму «Запит або зміна попередньої оцінки 2026 року» на сайті Mijn Belastingdienst [2].

Починаючи з доходу в розмірі 132920 євро, працівники не мають права на податкову пільгу на працю.

Внески на соціальне страхування в Україні сплачуються від заробітної плати, яка не перевищує 20 розмірів мінімальної заробітної плати (2026 р. – 172940 грн.), в Нідерландах – до суми заробітної плати за рік 40502 євро.

Дослідження свідчить, що в Нідерландах, на відміну від України, запроваджене прогресивне оподаткування заробітної плати працівників та обчислення податкової пільги, яка оптимізує оподаткування доходів. Також існує спеціальна система для стимулювання роботодавців і розвитку власного бізнесу. Роботодавець може заощадити на податку на заробітну плату або розумно використовувати податкові можливості для винагородження своїх працівників без сплати податків за допомогою Схеми витрат на роботу (WKR) та субсидій. Прикладами є надбавки працівникам, вартість подарунків та інвестиції в робоче обладнання. Ці витрати підпадають під Схему WKR, така практика є цікавою для країни.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами й доповненнями) [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.

2. Сайт nalog.nl. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.onderneming.nl/belasting/loonbelasting/#Loonheffingskorting>.

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА

*Вікторія Савченко, здобувачка групи МгОПз-25
Науковий керівник: Тетяна Саванчук, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Ефективність діяльності аграрних підприємств значною мірою залежить від рівня організації обліку витрат, який є важливим джерелом інформації для контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень. Особливого значення це набуває у галузі рослинництва, що характеризується специфічними умовами виробництва та значним впливом зовнішніх факторів. В умовах нестабільності економічного середовища, зростання вартості матеріально-технічних ресурсів, а також необхідності забезпечення економічної стійкості підприємств, питання удосконалення обліку витрат набуває особливої актуальності.

Організація обліку витрат у рослинництві ускладнюється сезонністю виробництва, тривалістю виробничого циклу та залежністю результатів від природно-кліматичних умов. Такі особливості зумовлюють нерівномірність виникнення витрат та отримання продукції, що ускладнює їх облік і розподіл між звітними періодами [1]. Крім того, значна частина витрат має непрямий характер, що потребує застосування відповідних методичних підходів до їх розподілу.

У сучасній практиці функціонування аграрних підприємств спостерігається ряд проблем, пов'язаних з організацією обліку витрат. Однією з найбільш суттєвих є недостатній рівень аналітичного обліку. Відсутність деталізації витрат за культурами, полями, видами робіт та технологічними операціями ускладнює здійснення контролю за їх формуванням та ефективністю використання. Це призводить до узагальнення інформації, яка не дає можливості об'єктивно оцінити рівень витрат на виробництво окремих видів продукції [3].

Проблемним є також питання розподілу загальновиробничих витрат. На практиці бази розподілу часто обираються формально, без урахування реальних умов виробництва, що призводить до викривлення собівартості продукції. У результаті окремі культури можуть бути штучно завищені або занижені за рівнем витрат, що негативно впливає на прийняття управлінських рішень та оцінку ефективності діяльності.

Значним недоліком є недостатній рівень автоматизації облікових процесів. Використання ручних або частково автоматизованих методів обробки інформації знижує оперативність отримання даних, ускладнює їх систематизацію та аналіз. Це обмежує можливості своєчасного реагування на зміни у витратах та знижує ефективність управління підприємством.

Окремої уваги потребує спрямованість облікової системи. У більшості випадків вона орієнтована на формування фінансової звітності відповідно до нормативних вимог, тоді як інформаційні потреби управління забезпечуються не в повному обсязі [4]. Відсутність управлінського підходу до обліку витрат знижує його практичну цінність для керівництва підприємства.

З метою підвищення ефективності обліку витрат у рослинництві доцільно

здійснювати його удосконалення за кількома взаємопов'язаними напрямками. Насамперед необхідно поглибити аналітичний облік шляхом деталізації витрат за об'єктами обліку, включаючи культури, поля, центри відповідальності та етапи виробничого процесу [1]. Це дозволить отримувати більш точну та релевантну інформацію для оцінки ефективності виробництва.

Одним із ключових напрямів є удосконалення методики розподілу загальновиробничих витрат. Доцільним є використання економічно обґрунтованих баз розподілу, які враховують особливості технологічного процесу та структуру витрат, адже існуюча законодавча база дозволяє суб'єктам господарювання самостійно встановлювати такі бази [2]. Це сприятиме більш достовірному визначенню собівартості продукції та забезпечить об'єктивність фінансових результатів.

Перспективним напрямом є впровадження сучасних інформаційних систем, які дозволяють автоматизувати процеси обліку, обробки та аналізу даних. Використання цифрових технологій сприяє підвищенню оперативності отримання інформації, зменшенню кількості помилок та покращенню якості облікових даних.

Важливим аспектом є також інтеграція обліку витрат із системою управління підприємством. Орієнтація обліку на потреби управління передбачає формування інформації не лише для складання фінансової звітності, а й для аналізу ефективності виробництва, контролю витрат та планування діяльності. Такий підхід дозволяє забезпечити більш тісний зв'язок між обліком і процесом прийняття управлінських рішень.

Запропоновані напрями удосконалення сприяють підвищенню прозорості облікової інформації, забезпечують своєчасне виявлення відхилень та створюють основу для більш обґрунтованого планування діяльності підприємства. Це дозволяє оптимізувати структуру виробництва, підвищити ефективність використання ресурсів і посилити контроль за формуванням витрат.

Удосконалення обліку витрат у галузі рослинництва сприятиме підвищенню достовірності формування собівартості продукції, ефективності використання ресурсів та прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, що є важливим чинником забезпечення економічної стійкості підприємств.

Література:

1. Бухгалтерський облік в аграрних підприємствах : підручник / за ред. М. Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. Київ : Алерта, 2023. 872 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
3. Облік витрат і калькулювання собівартості продукції в сільському господарстві : практ. посіб. / за ред. В. М. Жука. Київ : ВКК «Баланс-Клуб», 2022. 160 с.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

ОБЛІК БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНТРОЛЮ ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

*Юлія Синиця, канд. екон. наук, доцент
Юлія Коцило, здобувач вищої освіти,
ІННІ ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету*

Сучасний етап розвитку банківської системи характеризується стрімкою цифровізацією фінансових послуг, зростанням обсягів безготівкових розрахунків та поширенням електронних платіжних інструментів. Безготівкові операції стають домінуючою формою руху грошових коштів, що обумовлює необхідність посилення контролю за їх здійсненням. У таких умовах бухгалтерський облік виконує не лише функцію відображення господарських операцій, а й виступає важливим інструментом забезпечення прозорості, надійності та безпеки платіжних процесів у банках. Безготівкові розрахунки представляють собою сукупність операцій, що здійснюються без використання готівкових коштів шляхом переказу грошових ресурсів між рахунками суб'єктів господарювання та фізичних осіб.

Облік безготівкових розрахунків у банках здійснюється відповідно до нормативних документів Національного банку України (НБУ) та міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Національне нормативно-правове регулювання безготівкових розрахунків банків представлене чималою кількістю документів, серед яких: Закон України «Про платіжні послуги» № 1591-ІХ від 30.06.2021 р.; Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затверджена постановою Правління НБУ № 163 від 29.07.2022 р.; Положення про порядок емісії та еквайрингу платіжних інструментів, затверджене постановою Правління НБУ № 164 від 29.07.2022 р.; Правила бухгалтерського обліку операцій з використанням платіжних карток у банках України, затверджені постановою Правління НБУ № 123 від 08.04.2005 р. та інші [4].

Відповідно до Закону України «Про платіжні послуги», безготівкові розрахунки – це перерахування коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування надавачами платіжних послуг коштів, внесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів.

Для виконання платіжних операцій з коштами банки мають право відкривати своїм клієнтам такі банківські рахунки:

1) вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання коштів, що передаються клієнтом банку на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент (дохід) та підлягають поверненню відповідно до умов договору;

2) поточний рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту для зберігання коштів і виконання платіжних операцій відповідно до умов договору та вимог законодавства;

3) рахунок умовного зберігання (ескроу) – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зарахування на рахунок коштів та перерахування їх особі (особам), зазначеній (зазначеним) клієнтом (бенефіціару

або бенефіціарам), а в разі надання бенефіціаром письмової вказівки банку – особі (особам), зазначеній (зазначеним) бенефіціаром, якщо це передбачено договором, або повернення таких коштів клієнту в разі настання підстав, передбачених договором;

4) кореспондентський рахунок – рахунок, що відкривається банком іншому банку для виконання міжбанківських платіжних операцій;

5) розрахунковий рахунок – рахунок, що відкривається банком небанківському надавачу платіжних послуг виключно для цілей забезпечення виконання платіжних операцій його користувачів [1].

Згідно з Інструкцією про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, безготівкові розрахунки здійснюються за участю платника, отримувача та надавачів платіжних послуг, які забезпечують ініціювання, обробку та виконання платіжних операцій. Ініціатором платежу виступає суб'єкт, що формує та подає платіжну інструкцію, тоді як надавач платіжних послуг забезпечує її перевірку, проведення та контроль, а також формування облікової інформації щодо здійснених операцій. Надавач платіжних послуг здійснює обслуговування користувачів на підставі відповідних договорів і своїх внутрішніх документів із питань здійснення безготівкових розрахунків. Внутрішні документи надавача платіжних послуг не можуть містити положення, що суперечать вимогам законодавства України. Надавач платіжних послуг приймає до виконання платіжну інструкцію без обмеження її мінімальної або максимальної суми, крім випадків, передбачених законодавством України або правилами платіжної системи. Надавач платіжних послуг виконує платіжні інструкції відповідно до черговості їх надходження та виключно в межах залишку коштів на рахунку платника на момент надходження платіжної інструкції (крім платіжних інструкцій стягувача). Ініціатор має право оформити платіжну інструкцію в електронній або паперовій формі [2].

Основними формами безготівкових розрахунків, крім платіжних інструкцій, є акредитиви, інкасо, розрахунки платіжними картками, а також електронні платежі, що здійснюються через дистанційні банківські сервіси. Бухгалтерський облік безготівкових розрахунків у банках базується на принципах повноти, безперервності, достовірності та своєчасності відображення інформації. Організація обліку безготівкових розрахунків у банках передбачає використання спеціалізованих автоматизованих банківських систем, що забезпечують обробку значних масивів даних у режимі реального часу [3].

У системі управління банком облік виконує такі контрольні функції:

- забезпечує відображення руху грошових коштів на рахунках клієнтів і банку;
- дозволяє здійснювати контроль за дотриманням платіжної дисципліни;
- забезпечує перевірку правильності оформлення платіжних документів;
- сприяє виявленню помилок, невідповідностей і підозрілих операцій;
- формує інформаційну базу для внутрішнього аудиту та фінансового моніторингу.

Особливого значення набуває інтеграція облікових систем із системами фінансового моніторингу, що дозволяє оперативно ідентифікувати ризикові операції та запобігати відмиванню коштів.

Незважаючи на значний рівень автоматизації банківських процесів, існує ряд проблем, що знижують ефективність обліку як інструменту контролю:

- недостатня узгодженість між різними інформаційними системами банку;
- складність обробки великих обсягів транзакційної інформації;
- ризики кіберзагроз та несанкціонованого втручання;
- обмеженість аналітичних можливостей традиційних облікових систем;
- високий рівень нормативного регулювання та часті зміни законодавства.

Крім того, важливою проблемою є необхідність забезпечення своєчасності та точності облікових даних в умовах постійного зростання швидкості здійснення платіжних операцій.

З метою підвищення ефективності обліку безготівкових розрахунків як інструменту контролю доцільно: впроваджувати сучасні інформаційні технології, зокрема системи аналізу великих даних (Big Data) та елементи штучного інтелекту; забезпечувати інтеграцію облікових систем із платіжними та аналітичними платформами; удосконалювати методики внутрішнього контролю та фінансового моніторингу; підвищувати рівень кваліфікації персоналу у сфері цифрових технологій; автоматизувати процеси виявлення ризикових і нетипових операцій.

Таким чином, бухгалтерський облік безготівкових розрахунків відіграє ключову роль у забезпеченні контролю за платіжними операціями банку. Ефективність бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків визначається рівнем автоматизації, інтегрованістю інформаційних систем та здатністю оперативно реагувати на ризики. Умови цифровізації банківської діяльності зумовлюють необхідність трансформації обліково-аналітичного забезпечення, що дозволить підвищити прозорість фінансових потоків, посилити контрольні функції та забезпечити стабільність функціонування банківської системи.

Література:

1. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 02.05.2026).
2. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова Національного банку України від 29.07.2022 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 02.05.2026).
3. Зоря О. П., Малишев Р. В. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 18. С. 77–79.
4. Макаренко А. П., Синиця Ю. С., Некрасова Т. М. Фінансовий облік у банках : навч. посіб. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 251 с.

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ: НОРМАТИВНІ ОБМЕЖЕННЯ І ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ

*Юлія Синиця, канд. екон. наук, доцент
Світлана Бандурко, здобувач вищої освіти,
ІННІ ім. Ю. М. Потебні
Запорізького національного університету*

В умовах реформування бюджетного сектору та посилення вимог до прозорості використання державних фінансових ресурсів особливої актуальності набуває питання організації обліку розрахунків з оплати праці. Заробітна плата є однією з найбільш значущих статей видатків бюджетних установ, що зумовлює необхідність забезпечення ефективного контролю за її нарахуванням і виплатою. Сучасні умови функціонування бюджетних установ характеризуються жорстким нормативним регулюванням, обмеженістю фінансових ресурсів, а також необхідністю дотримання принципів цільового та раціонального використання бюджетних коштів. У цьому контексті бухгалтерський облік виступає ключовим інструментом формування інформації для здійснення контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень.

Нормативно-правове регулювання обліку оплати праці в бюджетному секторі охоплює значну кількість документів, серед яких: Закон України «Про оплату праці», Кодекс законів про працю України, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам», Інструкція зі статистики заробітної плати, Порядок обчислення середньої заробітної плати, План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами [6].

Відповідно до Закону України «Про оплату праці», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

На основі законодавчого визначення заробітної плати формується структура фонду оплати праці в бюджетних установах, яка містить такі складові: 1) фонд основної заробітної плати, який включає винагороду за фактично виконану роботу відповідно до встановлених норм праці; 2) фонд додаткової заробітної плати, що охоплює різноманітні доплати та надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством, а також премії, які безпосередньо пов'язані з виконанням виробничих завдань і функціональних обов'язків; 3) фонд інших заохочувальних і компенсаційних виплат, до якого включаються одноразові винагороди та премії, а також інші грошові й матеріальні виплати компенсаційного або стимулюючого характеру, що або не передбачені нормативно-правовими актами, або здійснюються понад установлені ними норми [2].

Формування фонду оплати праці супроводжується веденням оперативного обліку персоналу. Оперативний облік персоналу в бюджетних

установах здійснюється кадровою службою із застосуванням уніфікованих типових форм документів. Зокрема, оформлення трудових відносин забезпечується через Наказ (розпорядження) про прийняття на роботу (П-1), Наказ (розпорядження) про надання відпустки (П-3), а також Наказ (розпорядження) про припинення трудового договору (контракту) (П-4). Облік фактично відпрацьованого часу працівників ведеться шляхом заповнення Табеля обліку використання робочого часу (П-5), який є основним первинним документом для фіксації явок, неявок та режиму робочого часу. Нарахування заробітної плати, а також утримання із неї здійснюються на підставі даних первинних документів і відображаються у Розрахунково-платіжній відомості, яка узагальнює інформацію щодо нарахованих сум та проведених утримань по кожному працівнику [3].

Для узагальнення та відображення інформації щодо розрахунків з оплати праці в установах державного сектору відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку передбачено використання рахунку 65 «Розрахунки з оплати праці». Даний рахунок деталізується низкою субрахунків, які забезпечують аналітичне відображення відповідних операцій [4].

Облік розрахунків з оплати праці в бюджетних установах є складовою системи бухгалтерського обліку, що забезпечує відображення операцій з нарахування, утримання та виплати заробітної плати працівникам. Організація такого обліку базується на принципах достовірності, своєчасності, повноти та відповідності нормативним вимогам. Особливістю обліку в бюджетній сфері є його жорстка регламентація. Нарахування заробітної плати здійснюється з урахуванням тарифної системи, посадових окладів, доплат, надбавок та премій, визначених законодавством. При цьому значну роль відіграють обмеження, пов'язані з бюджетними асигнуваннями та фондом оплати праці [5].

Облік розрахунків з оплати праці виконує важливі функції у системі контролю, зокрема: забезпечує контроль за дотриманням законодавства у сфері оплати праці; дозволяє відстежувати правильність нарахувань та утримань; формує інформаційну базу для внутрішнього і зовнішнього контролю; сприяє виявленню помилок, порушень та неефективного використання бюджетних коштів. Важливою складовою є інформаційне забезпечення контролю, що передбачає формування достовірної та своєчасної інформації про розрахунки з оплати праці. Така інформація використовується керівництвом установи, контролюючими органами та аудиторами для оцінки ефективності використання трудових ресурсів і бюджетних коштів.

Організація обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах здійснюється в умовах значної кількості нормативних обмежень, серед яких:

- встановлення граничних обсягів фонду оплати праці;
- регулювання рівня посадових окладів та тарифних ставок;
- обмеження щодо преміювання та матеріального стимулювання;
- необхідність дотримання бюджетної класифікації видатків;
- жорстка регламентація порядку нарахування та виплати заробітної плати.

Такі обмеження, з одного боку, спрямовані на забезпечення фінансової дисципліни, а з іншого – ускладнюють процес організації обліку та знижують гнучкість управління персоналом.

У процесі організації обліку розрахунків з оплати праці в бюджетних установах виникають такі практичні проблеми:

- складність і часті зміни нормативно-правового регулювання;
- значний обсяг розрахункових операцій і документів;
- недостатній рівень автоматизації облікових процесів;
- ризики помилок при нарахуванні заробітної плати;
- обмежені можливості аналітичного забезпечення управління.

Крім того, існує проблема узгодження облікових даних із даними звітності та вимогами контролюючих органів.

З метою підвищення ефективності обліку розрахунків з оплати праці доцільно: удосконалювати нормативно-методичну базу; впроваджувати сучасні інформаційні системи обліку; підвищувати рівень автоматизації розрахунків; розширювати аналітичні можливості обліку; підвищувати кваліфікацію бухгалтерського персоналу. Особливо важливим є впровадження цифрових технологій, що дозволяють забезпечити оперативність обробки даних, дають змогу зменшити кількість помилок та підвищити ефективність контролю.

Отже, облік розрахунків з оплати праці в бюджетних установах є важливим інструментом інформаційного забезпечення контролю, який забезпечує прозорість і ефективність використання бюджетних коштів. Наявні нормативні обмеження та практичні проблеми зумовлюють необхідність удосконалення обліково-контрольної системи, зокрема шляхом її цифровізації та підвищення аналітичної складової.

Література:

1. Про оплату праці : Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 03.05.2026).
2. Інструкція зі статистики заробітної плати : Наказ Держкомстату України від 13.01.2004 р. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text> (дата звернення: 03.05.2026).
3. Про затвердження типових форм первинної облікової документації зі статистики праці : Наказ Держкомстату України від 05.12.2008 р. № 489. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0489202-08#Text> (дата звернення: 03.05.2026).
4. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 03.05.2026).
5. Гамова О. В., Козачок І. А., Нікітюк А. В. Особливості обліку та удосконалення контролю нарахування заробітної плати в бюджетній організації. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.2.30.
6. Сениця Ю. С. Облік та оподаткування в бюджетних установах : навч. посіб. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 284 с.

АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

*Ганна Скиба, к.е.н., доцент,
Навчально-науковий Інститут управління, економіки та бізнесу,
ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»*

В умовах сучасних економічних трансформацій, посилення глобальної конкуренції та зростання ризиків зовнішнього середовища забезпечення сталого розвитку підприємств набуває особливої актуальності. Підприємства функціонують в умовах невизначеності, що обумовлює необхідність формування ефективної системи управління, здатної своєчасно реагувати на зміни та забезпечувати довгострокову стабільність. У цьому контексті ключову роль відіграє інформаційне забезпечення управління, основою якого виступає бухгалтерський облік.

Ефективність управлінських рішень значною мірою залежить від якості, повноти та релевантності інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку. Саме облік забезпечує інформаційну базу для проведення економічного аналізу, здійснення контролю та прогнозування діяльності підприємства. Водночас сучасні вимоги до облікової інформації виходять за межі традиційних фінансових показників і передбачають врахування екологічних та соціальних аспектів діяльності суб'єктів господарювання.

Питання розвитку бухгалтерського обліку у контексті сталого розвитку активно досліджуються як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, встановлено, що облік сталого розвитку еволюціонував від класичної системи фінансового обліку до комплексних інтегрованих моделей, які охоплюють не лише економічні, а й екологічні та соціальні складові діяльності підприємств [2]. Такий підхід сприяє формуванню більш повної та об'єктивної інформаційної бази для оцінки ефективності функціонування підприємства.

Сучасні наукові дослідження доводять необхідність подальшого розвитку інформаційно-аналітичної функції бухгалтерського обліку, що передбачає впровадження нефінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів та принципів сталого розвитку [1]. Важливим напрямом є також інтеграція управлінського обліку в систему забезпечення сталого розвитку підприємств, що дозволяє враховувати екологічні та соціальні витрати при прийнятті управлінських рішень, а також формувати стратегічні орієнтири розвитку [3].

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів та обґрунтування практичних аспектів використання аналітичних можливостей бухгалтерського обліку як ключового інструменту інформаційного забезпечення управління в умовах сучасних економічних трансформацій, що сприяє досягненню сталого розвитку підприємств з урахуванням економічних, екологічних та соціальних факторів.

Бухгалтерський облік у сучасних умовах господарювання зазнає суттєвих трансформацій, поступово переходячи від традиційної системи фіксації господарських операцій до комплексного інструменту інформаційного забезпечення управління підприємством. Така трансформація обумовлена зростанням вимог до якості управлінських рішень, необхідністю оперативного

реагування на зміни зовнішнього середовища, а також інтеграцією економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності підприємств.

Аналітичні можливості бухгалтерського обліку проявляються через його здатність формувати релевантну, достовірну, своєчасну та структуровану інформацію, яка є основою для проведення комплексного економічного аналізу. Завдяки цьому забезпечується не лише оцінка поточного стану підприємства, але й формування прогнозних показників, визначення тенденцій розвитку та виявлення потенційних ризиків. Таким чином, бухгалтерський облік стає невід'ємним елементом системи стратегічного управління.

Сталий розвиток підприємства передбачає досягнення збалансованості між економічними, екологічними та соціальними цілями, що формує нові вимоги до змісту та структури облікової інформації. У цьому контексті бухгалтерський облік забезпечує:

- економічний аспект – через формування інформації про фінансові результати діяльності, аналіз рентабельності, ліквідності, платоспроможності, а також ефективності використання ресурсів підприємства;
- екологічний аспект – через облік витрат, пов'язаних із охороною навколишнього середовища, впровадженням ресурсозберігаючих технологій, утилізацією відходів та мінімізацією негативного впливу на довкілля;
- соціальний аспект – через відображення витрат на оплату праці, соціальне забезпечення персоналу, розвиток людського капіталу, а також реалізацію програм корпоративної соціальної відповідальності.

Важливим напрямом розвитку аналітичних можливостей бухгалтерського обліку є формування та впровадження нефінансової (інтегрованої) звітності. Така звітність дозволяє оцінити не лише фінансові результати діяльності підприємства, але й його вплив на навколишнє середовище та суспільство загалом. Вона сприяє підвищенню прозорості бізнесу, зміцненню довіри з боку інвесторів, партнерів та інших зацікавлених сторін, а також забезпечує відповідність діяльності підприємств міжнародним стандартам сталого розвитку [1].

Крім того, важливого значення набуває інтеграція управлінського обліку у систему забезпечення сталого розвитку підприємства. Управлінський облік дозволяє деталізувати інформацію про витрати та результати діяльності, включаючи екологічні та соціальні складові, що забезпечує більш обґрунтоване прийняття управлінських рішень. Такий підхід сприяє формуванню довгострокових стратегій розвитку підприємства, підвищенню його адаптивності до змін зовнішнього середовища та зміцненню конкурентних позицій [3].

Аналітичні можливості бухгалтерського обліку значно розширюються в умовах цифровізації економіки. Використання сучасних інформаційних систем, автоматизованих облікових програм, технологій обробки великих даних (Big Data) та елементів штучного інтелекту забезпечує підвищення оперативності обробки інформації, точності аналітичних розрахунків та якості управлінської інформації. Це дозволяє підприємствам більш ефективно здійснювати моніторинг своєї діяльності, своєчасно виявляти відхилення та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Отже, в сучасних умовах бухгалтерський облік виступає не лише інструментом відображення господарських процесів, але й ключовим елементом інформаційно-аналітичної системи управління підприємством. Його функціональне призначення значно розширюється та охоплює формування комплексної інформації, необхідної для оцінки результатів діяльності, контролю за використанням ресурсів і обґрунтування стратегічних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку.

Таким чином, бухгалтерський облік трансформується у багатофункціональну систему, яка поєднує облікові, аналітичні та контрольні інструменти, забезпечуючи інтеграцію фінансових і нефінансових показників діяльності підприємства. Це дозволяє не лише фіксувати факти господарської діяльності, але й здійснювати їх комплексну оцінку з урахуванням економічних, екологічних і соціальних наслідків.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що аналітичні можливості бухгалтерського обліку відіграють визначальну роль у забезпеченні сталого розвитку підприємств. Вони сприяють формуванню цілісної інформаційної бази для прийняття ефективних управлінських рішень, підвищенню прозорості діяльності підприємства та забезпеченню його довгострокової конкурентоспроможності.

Подальший розвиток обліково-аналітичного забезпечення доцільно спрямувати на поглиблення інтеграції фінансової та нефінансової інформації, адаптацію національної системи обліку до міжнародних стандартів звітності, а також активне впровадження цифрових технологій, що дозволить підвищити якість аналітичної інформації та ефективність управління в умовах сучасних викликів.

Література:

1. Струк Н., Демко Р. Обліково-аналітичне забезпечення формування звітності зі сталого розвитку підприємств. Український економічний часопис. 2025. №10. С. 110–116.
2. Сокіл О.Г. Еволюція бухгалтерського обліку сталого розвитку. Сталий розвиток економіки. 2017. №1(34). С. 67–75.
3. Інтегрування управлінського обліку в механізми забезпечення сталого розвитку підприємств. Збірник наукових праць. 2025.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ

Софія Судоплатова, здобувачка групи М2ОП-1-25

ОПП D1 «Облік і оподаткування»

*Науковий керівник: д.н.держ.упр., професор Леся Васильєва
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Організація бухгалтерського обліку на сучасному підприємстві є важливим елементом ефективного функціонування системи управління, оскільки саме облікова інформація формує основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. В умовах трансформації економіки, цифровізації бізнес-процесів та посилення конкуренції роль бухгалтерського обліку виходить за межі традиційної фіксації господарських операцій і набуває стратегічного значення як інформаційного ресурсу управління.

Організаційні засади бухгалтерського обліку передбачають сукупність принципів, методів і процедур, які забезпечують раціональне формування, обробку та використання облікової інформації. Вони визначають порядок побудови облікової системи підприємства, структуру бухгалтерської служби, розподіл обов'язків між працівниками, вибір форми обліку та рівень автоматизації облікових процесів. Саме від якості організації бухгалтерського обліку залежить достовірність, своєчасність і повнота інформації, яка використовується в управлінні.

Одним із ключових елементів організації бухгалтерського обліку є формування облікової політики підприємства. Облікова політика визначає методичні підходи до відображення господарських операцій, оцінки активів і зобов'язань, порядку визнання доходів і витрат, а також правила складання фінансової звітності. Її обґрунтований вибір забезпечує порівнянність і прозорість облікової інформації, що є важливою передумовою для здійснення ефективного управління.

Важливим організаційним аспектом є побудова структури бухгалтерської служби. Залежно від розміру підприємства, специфіки діяльності та обсягу облікових робіт, бухгалтерський облік може бути централізованим або децентралізованим. У великих підприємствах доцільним є створення розгалуженої бухгалтерської служби з чітким розподілом функцій між відділами, що дозволяє підвищити ефективність обробки інформації та рівень внутрішнього контролю.

Не менш важливим є вибір форми організації бухгалтерського обліку. У сучасних умовах найпоширенішою є автоматизована форма обліку, яка базується на використанні спеціалізованого програмного забезпечення. Вона забезпечує оперативність обробки даних, зменшення ймовірності помилок, підвищення аналітичних можливостей та інтеграцію бухгалтерського обліку з іншими інформаційними системами підприємства.

Суттєву роль в організації обліку відіграє документування господарських операцій. Первинні документи є основою бухгалтерського обліку, оскільки саме вони підтверджують факт здійснення господарських операцій та

забезпечують юридичну обґрунтованість облікових даних. Раціональна організація документообігу дозволяє оптимізувати рух інформації, скоротити час її обробки та підвищити ефективність контролю.

Організаційні засади бухгалтерського обліку тісно пов'язані з функціонуванням системи внутрішнього контролю. Внутрішній контроль забезпечує перевірку правильності відображення господарських операцій, виявлення помилок і порушень, а також запобігання фінансовим зловживанням. Ефективна інтеграція обліку та контролю сприяє підвищенню надійності інформаційного забезпечення управлінських процесів.

У сучасних умовах важливого значення набуває автоматизація бухгалтерського обліку та впровадження цифрових технологій. Використання інформаційних систем дозволяє забезпечити оперативний доступ до даних, формувати аналітичні звіти в режимі реального часу та підтримувати процеси прийняття управлінських рішень. Цифровізація обліку сприяє інтеграції фінансової, управлінської та аналітичної інформації в єдину систему.

Бухгалтерський облік виконує ключову інформаційну функцію в системі управління підприємством, оскільки забезпечує формування бази даних для планування, аналізу та контролю. На основі облікової інформації здійснюється оцінка фінансового стану підприємства, визначення результатів діяльності, аналіз ефективності використання ресурсів та обґрунтування стратегічних рішень.

Особливого значення набуває інтеграція бухгалтерського обліку з системою управлінського обліку. Така інтеграція дозволяє формувати розширену інформаційну базу, яка враховує не лише фінансові показники, але й нефінансові індикатори діяльності підприємства. Це підвищує якість управлінських рішень та забезпечує їх стратегічну спрямованість.

Важливим напрямом удосконалення організації бухгалтерського обліку є гармонізація національних стандартів з міжнародними стандартами фінансової звітності. Це сприяє підвищенню прозорості облікової інформації, розширенню можливостей залучення інвестицій та інтеграції підприємств у світовий економічний простір.

Таким чином, організаційні засади бухгалтерського обліку є фундаментом формування ефективної інформаційної системи управління підприємством. Вони забезпечують раціональну побудову облікового процесу, підвищують якість інформації та створюють умови для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У сучасних умовах розвиток бухгалтерського обліку повинен бути спрямований на цифровізацію, автоматизацію та інтеграцію з іншими управлінськими системами, що є запорукою підвищення конкурентоспроможності підприємств. Крім того, це дозволяє оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища та підвищувати адаптивність підприємства в умовах динамічної економіки. Також це сприяє посиленню прозорості діяльності підприємства та підвищенню рівня довіри з боку інвесторів, партнерів і державних органів.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В АГРОХОЛДИНГАХ

Н. Ш. Хачатрян

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, Д1 «Облік і оподаткування», гр. МгОПз-1-25

*Науковий керівник: д.е.н., доцент О.П.Атамас
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Актуальні питання побудови ефективної системи внутрішнього контролю в агрохолдингах зумовлені як масштабністю їх діяльності, так і високим рівнем невизначеності зовнішнього середовища. В умовах трансформації економіки України, воєнних викликів, нестабільності аграрних ринків та посилення вимог до прозорості бізнесу внутрішній контроль набуває стратегічного значення. Його роль виходить за межі традиційного забезпечення збереження активів і достовірності облікової інформації та трансформується у важливий елемент системи корпоративного управління, спрямований на підвищення ефективності діяльності та мінімізацію ризиків.

Методологічною основою побудови системи внутрішнього контролю виступає концепція COSO [1], яка передбачає інтегровану модель, що охоплює контрольне середовище, оцінку ризиків, контрольні заходи, інформацію і комунікацію та моніторинг. Для агрохолдингів важливо адаптувати зазначені компоненти до галузевої специфіки, зокрема до обліку біологічних активів, значної залежності від природно-кліматичних факторів, сезонності виробництва та територіальної розгалуженості структурних підрозділів. Саме ці особливості ускладнюють процеси контролю та потребують використання сучасних інструментів управління.

Суттєвою проблемою залишається формальний підхід до організації внутрішнього контролю, коли контрольні процедури існують номінально і не інтегровані у процес прийняття управлінських рішень. Така ситуація знижує ефективність контролю та не дозволяє своєчасно виявляти ризики і відхилення. Водночас недостатній рівень автоматизації обліково-аналітичних процесів призводить до дублювання інформації, виникнення помилок та затримок у формуванні звітності. Впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, зокрема IFRS [2], сприяє підвищенню якості інформаційного забезпечення внутрішнього контролю, забезпечує порівнянність даних та зміцнює довіру інвесторів.

Окремої уваги потребує інтеграція внутрішнього контролю з системою управління ризиками. У сучасних умовах агрохолдинги стикаються з широким спектром ризиків: виробничими, фінансовими, логістичними, екологічними та політичними. Відсутність ризик-орієнтованого підходу призводить до неефективного використання ресурсів контролю та фокусування на другорядних аспектах діяльності. Тому важливим напрямом є ідентифікація ключових ризиків та розробка контрольних процедур, спрямованих саме на їх мінімізацію.

Сучасні тенденції розвитку внутрішнього контролю пов'язані з цифровізацією аграрного бізнесу. Використання ERP-систем, технологій

точного землеробства, GPS-моніторингу техніки, дистанційного зондування землі та аналітики великих даних значно підвищує ефективність контролю та забезпечує оперативність управлінських рішень. Крім того, зростає роль нефінансової звітності та стандартів сталого розвитку, зокрема Global Reporting Initiative [3], які інтегрують екологічні, соціальні та управлінські аспекти у систему внутрішнього контролю та сприяють підвищенню репутаційної стійкості агрохолдингів.

Важливим елементом ефективної системи внутрішнього контролю є внутрішній аудит, який виконує незалежну оцінку функціонування контрольних процедур та надає рекомендації щодо їх удосконалення. Водночас актуальною проблемою залишається дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері внутрішнього контролю та аудиту, що особливо відчутно для регіонально розгалужених аграрних підприємств. Це зумовлює необхідність розвитку професійних компетенцій та впровадження сучасних освітніх програм у сфері обліку, аудиту та аналітики. Додатково слід враховувати потребу у формуванні корпоративної культури контролю, яка передбачає дотримання етичних норм, відповідальність персоналу та прозорість управлінських процесів. Саме контрольне середовище, як базовий елемент моделі COSO[1], визначає ефективність функціонування всієї системи.

В умовах інтеграції України до європейського економічного простору важливим напрямом є гармонізація підходів до внутрішнього контролю з міжнародними практиками, що передбачає використання не лише IFRS [2], але й сучасних підходів до корпоративного управління, комплаєнсу та управління ризиками. Особливого значення набуває також впровадження цифрових інструментів контролю, таких як автоматизовані системи внутрішнього аудиту, використання штучного інтелекту для виявлення аномалій у даних та блокчейн-технологій для забезпечення прозорості операцій.

Отже, підвищення ефективності системи внутрішнього контролю в агрохолдингах передбачає комплексний підхід, що включає впровадження ризик-орієнтованої моделі контролю, автоматизацію обліково-аналітичних процесів, централізацію контрольних функцій, інтеграцію фінансової та нефінансової звітності, а також підвищення кваліфікації персоналу. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню фінансової стійкості агрохолдингів, підвищенню їх інвестиційної привабливості та забезпеченню сталого розвитку в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. COSO. Internal Control – Integrated Framework. Електронне посилання: <https://www.coso.org/guidance-on-ic–2013>.
2. IFRS. Conceptual Framework for Financial Reporting. – IFRS Foundation.
3. Global Reporting Initiative. GRI Standards for Sustainability Reporting.

ОПТИМІЗАЦІЯ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Чала О., здобувач гр.ОП-1-23

Науковий керівник: Олена Дубина, старший викладач
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

Ефективна організація обліку розрахунків з постачальниками суттєво впливає на фінансовий стан підприємства, оскільки в процесі взаємодії з контрагентами виникає кредиторська заборгованість, яка потребує постійного контролю та вдосконалення облікових процедур. Це дозволяє уникати прострочення платежів і запобігати перетворенню заборгованості на безнадійну. З метою підвищення ефективності управління розрахунками на підприємстві доцільно використовувати класифікацію постачальників за такими критеріями, як стратегічна важливість, обсяг поставок, регулярність співпраці та рівень гнучкості щодо умов оплати (табл.1).

Таблиця 1

Критерії класифікації постачальників

Критерії	Значення
Стратегічне значення	Визначає критичність постачальника для безперебійного функціонування підприємства. Стратегічні постачальники забезпечують надходження основних матеріалів або послуг, без яких виробничий процес може зупинитися. Для таких контрагентів необхідно забезпечувати своєчасну оплату
Обсяг поставок	Дозволяє визначити фінансову значущість кожного постачальника. Постачальники з великими обсягами поставок потребують пріоритетного контролю платежів, оскільки помилки або затримки можуть призвести до значних фінансових та виробничих ризиків. Менші за обсягом постачальники можуть мати гнучкіші умови оплати
Частота співпраці	Відображає регулярність поставок від конкретного постачальника. Постачальники з високою частотою співпраці вимагають більш детального планування платежів і постійного моніторингу заборгованості. Рідкісні постачальники можуть обслуговуватися за спрощеною процедурою, якщо це не впливає на виробництво.
Гнучкість у термінах оплати	Оцінює можливість постачальника надавати відстрочку або погоджувати часткові платежі. Постачальники, які демонструють високу гнучкість, дозволяють підприємству оптимізувати грошові потоки, розподіляти витрати у часі та зменшувати потребу у кредитуванні.

На основі визначених критеріїв постачальників доцільно класифікувати на три основні групи: стратегічні — з великими обсягами поставок і низькою гнучкістю, тактичні — із середніми показниками обсягів і гнучкості, та другорядні — з незначними поставками, але високою адаптивністю до умов співпраці. Такий підхід дає змогу більш раціонально формувати графік платежів, ефективно розподіляти фінансові ресурси та підтримувати стабільні ділові відносини з контрагентами.

Відповідно, постачальники, що мають стратегічне значення і забезпечують значні обсяги поставок, повинні отримувати оплату в першу чергу для запобігання перебоям у виробничому процесі. Постачальникам із вищим рівнем гнучкості щодо умов оплати доцільно здійснювати розрахунки пізніше або частинами, що сприяє оптимізації грошових потоків. Водночас другорядні постачальники можуть отримувати оплату залежно від наявності фінансових ресурсів, що дозволяє зменшити навантаження на обігові кошти підприємства.

Важливою складовою ефективного управління розрахунками є налагодження системної взаємодії з постачальниками. Зокрема, доцільно погоджувати гнучкі умови оплати, які передбачають можливість відстрочення платежів або їх часткового здійснення. Такий підхід дає змогу більш раціонально планувати грошові потоки та уникати фінансових труднощів у періоди підвищених витрат. Не менш важливим є регулярне інформування постачальників про стан розрахунків, включаючи дані про здійснені платежі, залишки заборгованості та заплановані строки її погашення. Прозорість у комунікації сприяє підвищенню довіри, запобігає непорозумінням і створює передумови для отримання більш вигідних умов співпраці.

Практична реалізація зазначених заходів передбачає встановлення регулярного графіку комунікацій із ключовими постачальниками (наприклад, щомісячне надання звітів про стан розрахунків), використання електронних каналів зв'язку та автоматизованих систем обліку для оперативного обміну інформацією, а також проведення переговорів щодо умов оплати з можливістю їх коригування у разі фінансових труднощів підприємства.

Запровадження такого підходу дозволяє не лише своєчасно виконувати зобов'язання перед постачальниками, а й зміцнювати партнерські відносини, підвищувати фінансову стійкість підприємства та забезпечувати безперервність виробничої діяльності. Водночас оптимізація графіка розрахунків передбачає попередній аналіз кредиторської заборгованості, визначення строків і сум зобов'язань, виявлення прострочених платежів та причин їх виникнення, а також встановлення пріоритетності платежів залежно від значущості постачальників.

Для планування платежів доцільно сформувати оптимальний календар розрахунків на місяць (квартал) із зазначенням сум і дат платежів за всіма постачальниками. При цьому застосувати методи прогнозування грошових потоків, які враховують надходження від реалізації продукції, витрати на виробничі потреби та сезонні коливання, а також резерви для непередбачених витрат або затримок від клієнтів. Паралельно необхідно активно взаємодіяти з постачальниками, узгоджувати гнучкі умови оплати, відстрочки або часткові платежі, що сприятиме покращенню партнерських відносин і підвищенню довіри.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме вдосконаленню обліку розрахунків із постачальниками та підвищенню платіжної дисципліни підприємства.

ЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Ю.І. Швабу

*к.е.н., доцент, викладач кафедри обліку і фінансів
ПВНЗ «Буковинський університет» м. Чернівці*

Роль податкових систем у сучасному світі набувають особливого значення, впливаючи на добробут громадян, рух капіталу та конкурентоспроможність країн.

Податкова система є основою будь – якої держави і забезпечує фінансування суспільних потреб, перерозподіл доходів та стимулювання економічного розвитку.

У фінансовій системі України, частиною якої є податкова система, центральне місце займає державний бюджет. Проблема наповнення Державного бюджету України на сьогодні є однією з найгостріших, а наповнення за рахунок податків – одне із найголовніших завдань чинної податкової системи.

Через податкові інструменти уряди можуть впливати на економічну активність, стимулювати інвестиції, заохочувати інновації та регулювати споживчий попит. При цьому, ефективна та передбачувана податкова система має вплив на міжнародну конкуренцію залучаючи іноземні інвестиції, тоді як високі податки можуть відлякувати їх, впливаючи на глобальну конкурентоспроможність [3, с.122].

Країни з перехідною економікою, до яких належить і Україна, стикаються з унікальними викликами у реформуванні своїх податкових систем та прагнуть до модернізації, а саме:

- інституційні трансформації – перехід від командно – адміністративної до ринкової економіки вимагає створення нових податкових інститутів та законодавчої бази;
- боротьба з тіньовою економікою – високий рівень тіньової економіки є серйозною проблемою, що підриває податкову базу та створює нерівні умови для бізнесу;
- залучення інвестицій – податкова система повинна бути привабливою для іноземних та внутрішніх інвесторів, забезпечуючи стабільність та передбачуваність;
- соціальна справедливість – забезпечення справедливого перерозподілу податкового тягаря та підтримка вразливих верств населення [1, с.119].

Податкова система є потужним інструментом, який характеризується високим навантаженням та складнощами в адмініструванні. Вона може стимулювати і водночас гальмувати економічний розвиток, безпосередньо впливаючи на рішення інвесторів та підприємців шляхом:

- стимулювання зростання – низькі податки па прибуток та використання податкових пільг може сприяти економічному зростанню;
- перерозподіл доходів – прогресивна шкала оподаткування та соціальні податки сприяють перерозподілу багатства, зменшуючи соціальну нерівність;
- інвестиційна привабливість – стабільна та конкурентоспроможна податкова система є основою до залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій;

- захист бізнесу – справедливе та ефективне податкове адміністрування захищає від корупції та забезпечує рівні правила гри.

Тому, в епоху глобалізації активно використовується міжнародне податкове планування для оптимізації податкового навантаження. Воно включає міжнародні податкові угоди та структури для уникнення подвійного оподаткування, такі як:

- мережа двосторонніх угод між країнами для усунення подвійного оподаткування доходів та капіталу, тобто посилення регулювання та контролю, оскільки такий механізм все частіше використовується платниками податків у світі для оптимізації оподаткування;

- легальні стратегії для зниження податкових зобов'язань шляхом використання різниць у податковому законодавстві;

- правила, що регулюють ціни на операції між пов'язаними компаніями для запобігання переміщенню прибутку до юрисдикцій з низькими податками.

Сучасний світ швидко змінюється і разом з ним зазнає значних змін і податкові системи. Основними тенденціями розвитку податкових систем в Україні та світі є:

- оподаткування цифрової економіки – розробка нових шляхів оподаткування цифрових послуг та прибутку підприємств різних видів економічної діяльності;

- цифровізація податкового адміністрування – впровадження електронних систем подання декларацій, автоматизованого контролю та аналізу даних для підвищення ефективності та боротьби з ухиленням від сплати податків;

- зміни в оподаткуванні праці та капіталу – пошук балансу між привабливістю для інвестицій та соціальною справедливістю, що призводить до перегляду ставок та пільг;

- прозорість та обмін інформацією – міжнародний обмін фінансовою інформацією для боротьби з відмиванням коштів [2, с.178].

Отже, ефективна податкова система є ключовим фактором для сталого економічного розвитку та соціальної стабільності. Для України це має особливе значення на шляху євроінтеграції. Тому, доцільно впровадити зменшення податкового навантаження на добросовісний бізнес та збільшення ефективності боротьби з ухиленням від сплати податків; створити стабільне податкове середовище, що залучатиме інвестиції в економіку; адаптувати податкове законодавство до стандартів ЄС та активно брати участь у міжнародних проектах.

Список використаних джерел:

1. Мельник О. П., Полюхович І. І., Сторожук А. О. Вплив цифрової трансформації на податкове адміністрування. Наука і техніка сьогодення. 2024. № 12(40). С. 118–125. URL: <https://ir.dpu.edu.ua/handle/123456789/3924>.

2. Костенко Ю. О. Цифровізація в податковій сфері. Південноукраїнський правничий часопис. 2024. № 2. С. 176–181. DOI: <https://doi.org/10.32850/sulj.2024.2.30>.

3. Ракович Ю., Любка О. Податкова прозорість як необхідна умова сучасної системи адміністрування податкових платежів. Світ фінансів. 2023. № 3(76). С. 115–125. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/50060/1/РАКОВИЧ.PDF>.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

Людмила Яловега, к.е.н., доцент

Марина Єрмолаєва, к.е.н., доцент

Світлана Тютюнник, к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

Раціональне управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств вимагає належної організації обліково-аналітичного забезпечення, ключове місце в якому займають земельні ресурси. В умовах трансформації економічного середовища та посилення вимог до прозорості господарської діяльності фермерських господарств особливої актуальності набуває систематизація підходів до правового регулювання, бухгалтерського відображення та контролю операцій, пов'язаних із використанням земельних ділянок. Це зумовлює необхідність комплексного дослідження теоретико-прикладних аспектів обліку земель у фермерських господарствах з урахуванням сучасних інституційних та податкових вимог.

Відтак функціонування фермерського господарства як суб'єкта господарювання є неможливим без належного забезпечення земельними ресурсами, що виступають його базовим виробничим фактором. Чинне законодавство визначає наявність у власності або користуванні засновників земельних ділянок як обов'язкову передумову державної реєстрації такого господарства [1; 3]. Формування земельного банку може здійснюватися за рахунок ділянок, що перебувають у приватній власності членів господарства, належать фермерському господарству як юридичній особі або залучаються на умовах оренди. Важливе місце у цьому процесі посідають правові механізми набуття земельних ділянок, зокрема реалізація права громадян на їх безоплатну передачу у власність. Згідно з статтею 121 Земельного кодексу України, громадяни України можуть отримати земельні ділянки із земель державної чи комунальної власності для ведення фермерського господарства у межах розміру земельної частки (паю), встановленого для відповідної території [1]. Такий розмір визначається як середній показник по сільськогосподарських підприємствах, що функціонують у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці, або, за їх відсутності, як середній по району. Зазначена процедура не передбачає застосування механізмів публічних закупівель.

Нормативно визначений порядок звернення за отриманням земельної ділянки та перелік необхідних документів закріплено у статті 118 Земельного кодексу України [1]. При цьому обов'язковою умовою є підтвердження заявником наявності практичного досвіду у сфері сільського господарства або відповідної аграрної освіти. Документальне підтвердження таких вимог регламентується Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 584, що спрямовано на забезпечення ефективного та цільового використання земель сільськогосподарського призначення [2].

У разі набуття земельних ділянок у власність фермерським господарством як юридичною особою, їх вартість відображається у складі необоротних

активів. Облік таких об'єктів здійснюється на рахунку 10 «Основні засоби», субрахунок 101 «Земельні ділянки», за первісною вартістю, сформованою відповідно до витрат на їх придбання або внесення до статутного капіталу. Нарахування амортизації на земельні ділянки не здійснюється. Кореспонденція рахунків із відображення операцій з формування власних земельних активів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Кореспонденція рахунків з обліку власних земельних ділянок

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Придбання земельної ділянки у постачальника	101	631
Внесення земельної ділянки до статутного капіталу	101	40

Особливим об'єктом земельних відносин є земельні паї, що представляють собою частки у земельному фонді колишніх колективних сільськогосподарських підприємств. Їх використання фермерськими господарствами здійснюється, як правило, на умовах оренди або шляхом внесення до статутного капіталу. У разі внесення паю до статутного капіталу він відображається у складі основних засобів, тоді як при збереженні права власності за фізичною особою – обліковується позабалансово. Відповідну кореспонденцію рахунків наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Кореспонденція рахунків з обліку земельних паїв

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Внесення земельного паю до статутного капіталу	101	40
Облік земельного паю без переходу права власності	01	–

Орендні відносини є поширеним способом залучення земельних ресурсів у діяльність фермерського господарства. Договір оренди визначає істотні умови користування земельною ділянкою, зокрема її характеристики, строк використання, розмір і форму орендної плати, а також права й обов'язки сторін. Земельні ділянки, отримані в оренду, не визнаються активами підприємства та обліковуються позабалансово. Орендна плата включається до складу витрат залежно від напряму використання земельних ділянок і може обліковуватися у складі виробничих або адміністративних витрат. Кореспонденція рахунків за орендними операціями земельних ресурсів наведена у табл. 3.

Таблиця 3

**Кореспонденція рахунків з обліку орендних операцій
із земельними ресурсами**

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Нарахування орендної плати (виробничі потреби)	23	685
Нарахування орендної плати (загальногосподарські витрати)	91	685
Нарахування орендної плати (адміністративні витрати)	92	685
Нарахування орендної плати (інші операційні витрати)	94	685
Сплата орендної плати у грошовій формі	685	311
Сплата орендної плати у натуральній формі	685	27

У випадку виплати орендної плати фізичним особам фермерське господарство виконує функції податкового агента, утримуючи податок на доходи фізичних осіб та військовий збір із відповідних сум.

Суттєвим елементом організації обліку земельних ресурсів є проведення щорічної інвентаризації, що передбачає звірку фактичної наявності земельних ділянок із даними державного кадастру та бухгалтерського обліку, а також перевірку правовстановлюючих документів і строків дії договорів оренди. Результати інвентаризації оформлюються відповідними актами.

Документальне забезпечення обліку земельних ресурсів включає правовстановлюючі документи на земельні ділянки, договори оренди, акти приймання-передачі, реєстри орендних відносин та інвентаризаційні описи. Ведення систематизованого обліку таких документів забезпечує належний рівень контролю за використанням земельних ресурсів і формує інформаційну основу для прийняття управлінських рішень у фермерському господарстві [4].

Узагальнення досліджуваних підходів засвідчує, що ефективність функціонування фермерського господарства значною мірою визначається рівнем організації обліково-контрольних процедур щодо використання земельних ресурсів. Належне відображення операцій у системі бухгалтерського обліку, їх документальне підтвердження та своєчасне узгодження з вимогами податкового законодавства формують інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Системний підхід до обліку земель сприяє підвищенню прозорості господарських процесів, забезпечує контроль за ефективністю використання ресурсів та мінімізує ризики порушення законодавства. Водночас інтеграція облікових і аналітичних інструментів уможливорює адаптувати діяльність фермерських господарств до змін зовнішнього середовища, посилюючи їх фінансову стійкість та конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>. (дата звернення: 02.05.2026).

2. Про затвердження переліку документів, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 584. URL: (дата звернення: 01.05.2026).

3. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>. (дата звернення : 01.05.2026 р.).

4. Яловега Л. В., Тютюнник С. В., Єрмолаєва М. В. Правовий статус та податково-облікове регулювання участі членів фермерських господарств у розподілі прибутку : концептуальні підходи та практична імплементація. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. № 10. С. 591–603. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-591-610>. (дата звернення : 01.05.2026 р.).

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ: ПРАВОВІ ПРОЦЕДУРИ ТА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА

Людмила Яловега, к.е.н., доцент

Ольга Лега, к.е.н., доцент

Тетяна Прийдак, к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

Сучасний розвиток аграрного сектору України характеризується посиленням вимог до інституційної впорядкованості діяльності суб'єктів господарювання, що зумовлює необхідність чіткого нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення їх функціонування. Особливої актуальності набувають питання формалізації господарської діяльності фермерських господарств, визначення внутрішніх регламентів управління та побудови ефективної системи бухгалтерського обліку як інформаційної основи прийняття управлінських рішень. У цьому аспекті важливим є дослідження взаємозв'язку між правовими процедурами створення фермерського господарства та формуванням його обліково-аналітичного середовища, що забезпечує прозорість, контрольованість і результативність господарювання.

Процес створення фермерського господарства передбачає не лише організаційно-правове визначення форми його функціонування, але й належне нормативно-правове та облікове забезпечення діяльності, ключовими елементами якого виступають державна реєстрація, формування установчих документів та розроблення облікової політики. Вибір організаційної форми ведення фермерського господарства, як для фізичної особи-підприємця, так і для юридичної особи, зумовлює специфіку подальших процедур його законності, а також визначає обсяг правосуб'єктності, особливості майнових відносин і механізми управління.

Державна реєстрація фермерського господарства є обов'язковою передумовою здійснення господарської діяльності та передбачає подання засновником або уповноваженою особою відповідного пакета документів державному реєстратору (рис. 1). Відтак, у разі створення фермерського господарства як юридичної особи подається статут і рішення засновника або засновників про його створення, тоді як для фізичної особи-підприємця передбачено подання декларації про створення фермерського господарства. Організаційно-правовий вибір має принципове значення, оскільки впливає на масштаб діяльності, зокрема щодо обмежень у використанні земельних ресурсів, а також на систему оподаткування та обліку.

Ключовим установчим документом фермерського господарства, що функціонує у формі юридичної особи, є статут, який визначає правові засади його діяльності, внутрішню організаційну структуру та механізми управління. Статут закріплює найменування і місцезнаходження господарства, предмет і мету його діяльності, склад членів та порядок їх прийняття, систему органів управління, їх повноваження, права та обов'язки учасників, а також порядок формування майна і розподілу фінансових результатів [2].

Рис. 1. Схема організаційно-документального забезпечення створення та функціонування фермерських господарств

Джерело: [1]

Важливими елементами статутного регулювання є визначення умов виходу членів із господарства, механізм передачі майнових часток, а також процедури реорганізації чи ліквідації суб'єкта господарювання [2]. У практичній площині зміст статуту часто адаптується до вимог програм державної підтримки, що зумовлює деталізацію положень щодо цільового використання прибутку, інвестування у виробничий розвиток та забезпечення сталості функціонування.

У випадку створення сімейного фермерського господарства на основі діяльності фізичної особи-підприємця функцію установчого документа виконує декларація про створення господарства. Незважаючи на спрощений характер, її зміст відтворює основні структурні елементи статуту, включаючи визначення прав і обов'язків членів господарства, порядок управління та розподілу доходів, що забезпечує нормативну визначеність внутрішніх відносин.

Після завершення процедури державної реєстрації особливого значення набуває формування облікової політики фермерського господарства як базового внутрішнього регламенту, що визначає методологію ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Наразі облікова політика розглядається як сукупність принципів, методів і процедур, які застосовуються підприємством з метою забезпечення достовірного відображення результатів його діяльності та фінансового стану. Вона затверджується розпорядчим документом керівника одразу після реєстрації суб'єкта господарювання і виступає важливим інструментом як внутрішнього управління, так і зовнішнього контролю. Функціональне значення облікової політики проявляється у забезпеченні послідовності облікових процедур, уніфікації підходів до відображення господарських операцій, підвищенні аналітичної цінності облікової інформації, а також у формуванні доказової бази під час здійснення податкового контролю. Крім того, раціонально сформована

облікова політика створює передумови для оптимізації податкового навантаження шляхом вибору альтернативних методів оцінки активів, нарахування амортизації чи формування забезпечень.

Структурно облікова політика фермерського господарства охоплює низку взаємопов'язаних елементів. Насамперед, визначається організація бухгалтерського обліку, включаючи форму його ведення та відповідальних осіб. Значна увага приділяється вибору методичних підходів до визнання та оцінки доходів і витрат, запасів, біологічних активів, основних засобів, а також порядку формування резервів. Важливим її складником є розроблення робочого плану рахунків, адаптованого до специфіки діяльності фермерського господарства, з урахуванням можливості застосування спрощених підходів для суб'єктів малого підприємництва. Не менш суттєвим є регламентування документообороту, що передбачає визначення переліку первинних документів, строків їх подання, оброблення та зберігання, що забезпечує належний рівень контролю за господарськими операціями. Завершальними елементами виступають положення щодо складання фінансової звітності та особливостей податкової політики, включаючи вибір системи оподаткування, статус платника податку на додану вартість та визначення бази оподаткування. Відтак державна реєстрація, формування статутних засад та розроблення облікової політики утворюють цілісну систему інституційного забезпечення діяльності фермерського господарства, що визначає не лише правові межі його функціонування, але й ефективність управління фінансово-господарськими процесами.

Узагальнення теоретико-прикладних засад організації діяльності фермерських господарств дає підстави стверджувати, що ефективність їх функціонування, здебільшого, залежить від якості первинного інституційного оформлення та внутрішньої регламентації господарських процесів. Належним чином сформовані установчі та облікові документи виступають дієвими інструментами управління, що забезпечують узгодженість економічних інтересів учасників, підвищення фінансової дисципліни та адаптивність до змін зовнішнього середовища. Водночас їх змістове наповнення має бути орієнтоване на стратегічні цілі розвитку фермерського господарства, враховувати галузеву специфіку та забезпечувати інтеграцію облікових, податкових і управлінських аспектів діяльності. Це створює передумови для підвищення конкурентоспроможності фермерських господарств і зміцнення їх ролі в забезпеченні сталого розвитку аграрного сектору.

Література:

1. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15>. (дата звернення : 01.05.2026 р.).

2. Яловега Л. В., Тютюнник С. В., Єрмолаєва М. В. Правовий статус та податково-облікове регулювання участі членів фермерських господарств у розподілі прибутку : концептуальні підходи та практична імплементація. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2025. № 10. С. 591–603. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-591-610>. (дата звернення : 01.05.2026 р.).

**СЕКЦІЯ 2. ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ**

**ПОДАТКОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ
ТУРБУЛЕНТНОСТІ**

*Оксана Водолазська, к. е. н., доцент, доцент кафедри
фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,*

Сучасне економічне середовище функціонування підприємств характеризується високим рівнем нестабільності, що обумовлено воєнними викликами, інфляційними процесами, коливаннями валютного курсу та частими змінами податкового законодавства. За таких умов врахування податкових ризиків набуває особливої значущості, оскільки вони безпосередньо впливають на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання, їх ліквідність та конкурентоспроможність. Невизначеність регуляторного середовища посилює ймовірність виникнення помилок у податковому обліку, що може призводити до донарахувань, штрафних санкцій і втрати ділової репутації [2].

Податкові ризики доцільно трактувати як ймовірність фінансових втрат підприємства внаслідок недотримання вимог податкового законодавства, його неоднозначного тлумачення або змін у фіскальній політиці держави. Вони формуються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх чинників [2]. До внутрішніх належать недоліки організації бухгалтерського обліку, помилки персоналу, недостатній рівень податкового планування та контролю. Зовнішні чинники включають нестабільність податкового законодавства, посилення фіскального контролю, зміни у підходах до адміністрування податків, а також загальноекономічні трансформації, пов'язані з кризовими явищами.

В умовах економічної турбулентності податкові ризики мають тенденцію до зростання, що пояснюється підвищенням фіскального навантаження, активізацією перевіркової діяльності контролюючих органів та ускладненням механізмів податкового адміністрування. Додатковим фактором є цифровізація податкової системи, яка, з одного боку, сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій, а з іншого – значно розширює можливості держави щодо виявлення порушень. В такій ситуації від підприємств вимагається збільшення уваги до точності ведення обліку та відповідності звітності встановленим вимогам.

Систематизація податкових ризиків дозволяє глибше зрозуміти їх природу та розробити ефективні механізми управління. Вони можуть проявлятися у фінансовій формі через штрафи та донарахування податкових зобов'язань, в операційній – через порушення бізнес-процесів, а також у репутаційній площині, що пов'язано зі зниженням довіри з боку партнерів та інвесторів [1]. Okремо варто виділити рівень передбачуваності ризиків, адже частина з них може бути ідентифікована заздалегідь, тоді як інші виникають раптово внаслідок різких змін регуляторного середовища.

Ефективне управління податковими ризиками передбачає їх своєчасну

ідентифікацію та оцінку. У практиці підприємств застосовуються як якісні, так і кількісні підходи до оцінювання, що дозволяє визначити ймовірність настання ризикових подій та масштаби потенційних втрат. Важливим інструментом є податковий аудит, який сприяє виявленню помилок і недоліків у системі обліку, а також внутрішній контроль, спрямований на запобігання порушенням [1]. Крім того, використання аналітичних методів і сценарного моделювання дає можливість оцінити вплив змін податкового законодавства на фінансовий стан підприємства.

Мінімізація податкових ризиків потребує комплексного підходу, інтегрованого в систему фінансового менеджменту. Важливу роль відіграє податкове планування, яке забезпечує оптимізацію податкових платежів у межах чинного законодавства. Значний ефект досягається шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій, що автоматизують процеси обліку та звітності й зменшують вплив людського фактору. Не менш важливим є підвищення кваліфікації персоналу, оскільки професійна компетентність працівників визначає якість виконання податкових зобов'язань. У цьому контексті особливого значення набуває концепція податкового комплаєнсу, яка передбачає добровільне дотримання вимог законодавства та прозорість фінансово-господарської діяльності.

У контексті зовнішніх ризиків важливим є постійний моніторинг змін податкового законодавства та практики його застосування. Підприємствам доцільно використовувати консультації податкових експертів і залучати зовнішніх аудиторів для незалежної оцінки ризиків для своєчасної ідентифікації потенційних загроз та розробки превентивних заходів [1].

Практика свідчить, що підприємства, які впроваджують системний підхід до управління податковими ризиками, досягають більш високого рівня фінансової стабільності. Зокрема, використання автоматизованих систем обліку дозволяє суттєво знизити кількість помилок у податковій звітності, а регулярне проведення податкового аудиту сприяє своєчасному виявленню потенційних порушень. Сценарний аналіз також дає можливість прогнозувати наслідки змін у податковій політиці та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Таким чином, податкові ризики є невід'ємною складовою діяльності підприємств у сучасних умовах економічної турбулентності. Їх зростання обумовлене як внутрішніми недоліками організації обліку, так і зовнішніми викликами, пов'язаними з нестабільністю економічного середовища. Забезпечення ефективного управління податковими ризиками вимагає комплексного підходу, що поєднує аналітичні, організаційні та технологічні інструменти. Реалізація таких підходів сприятиме підвищенню фінансової стійкості підприємств і зменшенню негативного впливу невизначеності на результати їх діяльності.

Література:

1. Писанчин С. Податкові ризики підприємства: класифікація та перелік. *Inferno Digital Law Company*. URL: <https://digitallaw.com.ua/podatkoviy-ryzyk-pidpryemstva-klasifikatsiya-ta-perelik/> (дата звернення 30.04.2026)
2. Пшик Б.І., Болгар Т.М. Податкові ризики в діяльності суб'єктів господарювання: особливості прояву та управління ними в умовах воєнного стану. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. №11. С. 14-25.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ У ПЕРІОД ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

*Альона Міньковська, к.е.н, доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Воєнний стан, запроваджений в Україні у 2022 році та продовжений у наступні роки, став визначальним фактором трансформації економічних процесів, зокрема системи оподаткування та адміністрування податків. Податкове адміністрування в умовах воєнної економіки набуло нових рис, пов'язаних із необхідністю одночасного забезпечення фіскальної стабільності держави, підтримки платоспроможності бізнесу та збереження податкової дисципліни в умовах підвищених ризиків.

Система адміністрування податків в Україні регулюється Податковим кодексом України, а також численними підзаконними нормативно-правовими актами Міністерства фінансів України та Державної податкової служби України. Починаючи з 2022 року, до Податкового кодексу України були внесені численні зміни, спрямовані на адаптацію податкового середовища до умов воєнного стану. Серед ключових змін слід виділити запровадження спеціального режиму оподаткування для суб'єктів господарювання, спрощення окремих процедур податкового обліку, а також тимчасове зменшення податкового навантаження для найбільш вразливих секторів економіки.

Однією з найсуттєвіших особливостей адміністрування податків у воєнний період є посилення ролі цифровізації податкових процесів. Електронні сервіси Державної податкової служби України, зокрема електронний кабінет платника податків, стали основним інструментом взаємодії між державою та бізнесом. Це дозволило забезпечити безперервність податкового адміністрування навіть в умовах обмеженого фізичного доступу до податкових органів, релокації підприємств та порушення логістичних ланцюгів.

Водночас у період воєнної економіки було запроваджено низку тимчасових податкових пільг і спрощень. Зокрема, у 2022–2025 роках активно застосовувався механізм добровільної сплати єдиного податку за ставкою 2% для окремих категорій платників, що дозволило значній кількості підприємств зберегти ліквідність та продовжити діяльність. Також було запроваджено мораторій на проведення окремих видів податкових перевірок, що зменшило адміністративний тиск на бізнес у кризовий період.

Важливою особливістю є зміна підходів до податкового контролю. Умови воєнного стану зумовили переорієнтацію контролюючих органів із каральної функції на аналітико-ризик-орієнтовану модель. Це означає, що податкові органи дедалі більше застосовують автоматизовані системи моніторингу податкових ризиків, аналізу фінансової звітності та цифрових слідів господарських операцій. Такий підхід відповідає сучасним європейським практикам податкового адміністрування та сприяє підвищенню ефективності фіскального контролю без надмірного адміністративного навантаження.

Суттєвим викликом для системи адміністрування податків стала релокація підприємств із зон активних бойових дій до більш безпечних регіонів України та за кордон. Це вимагало від податкових органів оперативної адаптації

реєстраційних процедур, забезпечення можливості дистанційного обліку та перереєстрації платників податків. У відповідь було запроваджено низку спрощених процедур зміни податкової адреси та відновлення податкової документації.

Не менш важливим аспектом є зміна підходів до податкової звітності. В умовах воєнного стану законодавством передбачено можливість продовження строків подання податкової звітності для платників, які перебувають у зонах бойових дій або не мають можливості своєчасно виконати податкові обов'язки. Це дозволило знизити ризик штрафних санкцій та забезпечити більш гнучке адміністрування податкових зобов'язань.

Окремої уваги потребує питання адміністрування податку на додану вартість (ПДВ), який залишається ключовим джерелом наповнення державного бюджету. У воєнний період було вдосконалено систему електронного адміністрування ПДВ, зокрема механізми автоматичного бюджетного відшкодування для сумлінних платників. Це сприяло підвищенню прозорості податкових операцій та зменшенню корупційних ризиків.

Важливим напрямом трансформації податкової системи стало посилення міжнародного співробітництва у сфері податкового адміністрування. Україна активно інтегрується у європейський податковий простір, впроваджуючи стандарти ОЕСД щодо прозорості, обміну податковою інформацією та протидії ухиленню від оподаткування. Це особливо актуально в умовах воєнної економіки, коли значна частина бізнесу працює у транскордонному форматі.

У фахових наукових публікаціях 2023–2026 років підкреслюється, що воєнний період став каталізатором прискореної цифровізації податкового адміністрування та переходу до ризик-орієнтованої моделі контролю. Водночас дослідники відзначають зростання значення податкової культури платників податків та необхідність формування довіри між бізнесом і державою як ключового чинника ефективності податкової системи.

Таким чином, адміністрування податків у період воєнної економіки України характеризується комплексною трансформацією, що включає цифровізацію процесів, запровадження гнучких податкових режимів, адаптацію контрольних функцій та посилення міжнародної інтеграції. Водночас зберігається необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правової бази з метою забезпечення балансу між фіскальними інтересами держави та потребами відновлення і розвитку національної економіки.

Перспективи розвитку системи податкового адміністрування в Україні після завершення активної фази воєнного стану пов'язані з подальшою автоматизацією податкових процесів, розширенням аналітичних можливостей податкових органів, впровадженням елементів штучного інтелекту для оцінки податкових ризиків та гармонізацією національного законодавства з нормами Європейського Союзу.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК РЕГУЛЯТОРА ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

*Вікторія Оглобліна, к.е.н., доцент
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
Башкірова Дар'я Володимирівна, бакалавр
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету*

В умовах воєнних викликів в Україні одним із інструментів впливу на соціально-економічні процеси в суспільстві виступає система оподаткування як невід'ємна складова державної фінансової політики. Саме інструменти податкової політики є регуляторами економічних процесів, які в умовах початку повномасштабної воєнної агресії проти України дозволили певною мірою відновити економічну активність суб'єктів господарювання та уникнути повного колапсу в економіці.

Початок повномасштабного вторгнення з боку країни-агресора 24 лютого 2022 року поставив країну в складні економічні умови: велика кількість підприємств опинилась в зоні бойових дій, мільйони українців поїхали за кордон, швидко прийняти рішення задля стабілізації економіки та стимулювання підприємницької діяльності в період війни. Головною метою цих рішень стало збереження робочих місць, підтримання фіскального потенціалу економіки та створення підґрунтя для післявоєнної відбудови економіки України.

Війна стала вирішальним фактором динаміки державних фінансів. Різке падіння ВВП у 2022 році, зростання інфляції та безробіття, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури суттєво обмежили фіскальний потенціал економіки та ускладнили виконання дохідної частини бюджету. Зміни у податковій системі у 2022 році переважно були спрямовані на збереження економічної активності та полягали у податкових пільгах, спрощеному податковому адмініструванні.

У 2023 році відбулося переосмислення поглядів на податки та податкові обов'язки як фізичних осіб, так підприємств, установ, організацій з інституційною підтримкою сумлінної сплати податків. У 2023–2024 роках з'явилися ознаки часткової стабілізації економічної динаміки, але це відбувалося в умовах високого ризику та значної залежності від зовнішніх джерел фінансування. Зростання державного боргу з 48,9% ВВП у 2021 році до 98,6% ВВП у 2024 році є показовим, відображаючи масштаби коштів, виділених на оборону та соціально важливі видатки під час війни. Надання інституційної підтримки підприємствам, установам, організаціям, що наповнюють бюджет податками є соціально справедливим та фіскально ефективним.

Позитивний тренд надходжень основних податків на доходи свідчить про те, що бізнес в цілому адаптувався до нових викликів. Помісячні надходження трьох основних податків на доходи – податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток підприємств та єдиного податку за період воєнного стану свідчать про позитивний тренд їхніх надходжень попри зупинку величезної кількості

великих підприємств на сході країни у зоні ведення бойових дій та через ракетні атаки з боку країни агресора.

У 2024-2026 роках ключовими аспектами фіскального тиску є скасування пільг (повернення довоєнного рівня оподаткування, зокрема скасування 2% єдиного податку); підвищення податків (плани щодо збільшення військового збору; ПДВ та запровадження нових податків для бізнесу, наприклад для банків); посилення перевірок (податкові органи активізували роботу, фокусуючись на ризикових операціях, ПДВ, РРО та офіційному працевлаштуванні); збільшення акцизів на пальне, тютюнові вироби та алкоголь для наповнення бюджету. Фіскальна політика націлена на забезпечення балансу між потребами обороноздатності та підтримкою життєздатності приватного сектору. В умовах воєнних викликів цей баланс залишається складним, система управління державними фінансами України працює під підвищеним фіскальним та інституційним тиском, а її стабільність значною мірою забезпечується зовнішньою фінансовою підтримкою та адаптивними управлінськими рішеннями.

Після закінчення війни пріоритетними завданнями будуть відновлення економічного зростання, збільшення податкових платежів, досягнення збалансованості бюджету, активізація інвестиційної діяльності та приватизація державних активів, що створить умови для стабілізації державних фінансів та відновлення економічного потенціалу країни.

Підсумовуючи зазначимо, що трансформація системи оподаткування в умовах воєнних викликів вимагає удосконалення організаційно-економічного механізму інституційної підтримки підприємствам, установам, організаціям, які наповнюють бюджет податками на основі соціального діалогу за напрямками уніфікації критеріїв з іншими нормативно-правовими актами з питань оподаткування, створення єдиного інформаційного простору за адміністрування Державною податковою службою України та доступу інших органів центральної виконавчої влади.

Література:

1. Голомб В.В., Оглобліна В.О. Підприємницька діяльність в Україні під час війни: особливості та проблеми. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 72. С.66
2. Оглобліна В.О., Абубекерова А.З. Проблеми реалізації державної податкової політики України. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 57. С.110-113.
3. Метеленко Н.Г., Дятлова Ю.В., Оглобліна В.О., Попова А.О., Сіліна І.В., Сумма В.С., Полусмяк Л.Л. Сталий розвиток фінансової системи та бізнесу в контексті повномасштабної війни та повоєнного відновлення. *Екологічний менеджмент у системі цифрових інновацій сталого розвитку: стратегії для зеленої економіки, металургії та бізнесу* : монографія за науковою редакцією д.філософ.н., проф В.Г.Воронкової, д.е.н., проф. Н.Г.Метеленко. – Львів-Торунь: Liha-Pres, 2025. 742с. С. 278-343.

КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ ЗА ОРЕНДУ ЗЕМЕЛЬНИХ ПАЇВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Ангеліна Пасенко, здобувачка групи МгОП-1-25
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах воєнного стану та трансформації економічного середовища в Україні особливого значення набуває питання забезпечення податкової безпеки підприємств. Одним із критичних напрямів у цій системі є контроль розрахунків за оренду земельних паїв, який безпосередньо впливає на податкові зобов'язання суб'єктів господарювання, фінансову стабільність та рівень податкових ризиків. У контексті аграрного сектору, який залишається базовим для економіки України, орендні відносини щодо земельних паїв є масовим явищем і водночас джерелом потенційних податкових порушень, що обумовлює необхідність їх системного обліково-контрольного забезпечення.

Нормативно-правове регулювання орендних відносин у сфері земельних паїв базується на положеннях Земельного кодексу України, Цивільного кодексу України, Податкового кодексу України (зокрема розділів, що регулюють справляння податку на доходи фізичних осіб, військового збору та податку на прибуток підприємств), а також Закону України «Про оренду землі». Додатково, в умовах воєнного стану, значний вплив мають тимчасові зміни податкового законодавства, запроваджені законами про особливості оподаткування в період дії воєнного стану, які передбачають коригування строків виконання податкових зобов'язань, особливості подання звітності та адміністрування окремих податків.

Контроль розрахунків за оренду земельних паїв слід розглядати як багаторівневу систему внутрішнього та зовнішнього контролю, що охоплює бухгалтерський облік, податкове планування, внутрішній аудит та податковий комплаєнс. Його основною метою є забезпечення своєчасності, повноти та достовірності нарахування і виплати орендної плати, а також правильності відображення цих операцій у податковій звітності підприємства. У практичному аспекті саме помилки в обліку орендної плати часто стають джерелом податкових ризиків, включаючи донарахування податкових зобов'язань, штрафні санкції та втрату податкової репутації підприємства.

Податкова безпека підприємства у даному контексті визначається як стан захищеності від податкових ризиків, що виникають у процесі здійснення орендних розрахунків із власниками земельних паїв. До основних ризиків належать: неправильне визначення бази оподаткування доходів фізичних осіб-орендодавців, несвоєчасна сплата податкових зобов'язань, помилки в утриманні військового збору, а також невідповідність даних бухгалтерського та податкового обліку. Окремо слід враховувати ризики, пов'язані з воєнними обмеженнями, зокрема ускладнення доступу до первинних документів, зміни місцезнаходження підприємств або орендодавців, а також перебої у фінансових розрахунках.

Система внутрішнього контролю розрахунків за оренду земельних паїв повинна включати чітко регламентовані процедури укладання та супроводу договорів оренди, автоматизований облік нарахувань, регулярну звірку

розрахунків із орендодавцями та контроль своєчасності податкових платежів. Важливу роль відіграє застосування цифрових технологій обліку, які дозволяють мінімізувати людський фактор та підвищити точність даних. У цьому контексті значення набуває інтеграція бухгалтерських інформаційних систем із податковою звітністю, що забезпечує оперативність формування податкових декларацій та зменшує ризики помилок. Особливу увагу слід приділяти правильному визначенню податкових наслідків операцій з оренди земельних паїв. Відповідно до Податкового кодексу України, орендна плата є доходом фізичної особи та підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб і військовим збором, які утримуються податковим агентом – підприємством-орендарем. Невиконання функцій податкового агента призводить до виникнення податкового боргу та відповідальності підприємства. Таким чином, контроль розрахунків за оренду є не лише елементом бухгалтерського обліку, але й ключовим інструментом податкового менеджменту.

Умови воєнного стану додатково актуалізували питання податкової дисципліни підприємств. З одного боку, держава запровадила низку спрощень та відтермінувань податкових зобов'язань, з іншого – посилила контроль за ризиковими операціями. Це вимагає від підприємств підвищення рівня внутрішнього контролю, особливо у сфері операцій із фізичними особами – власниками земельних паїв. У сучасних наукових дослідженнях (зокрема у фахових виданнях з бухгалтерського обліку та оподаткування) підкреслюється, що саме якість внутрішнього контролю визначає рівень податкової стійкості підприємства в кризових умовах.

Практична реалізація ефективної системи контролю передбачає впровадження ризик-орієнтованого підходу. Його сутність полягає у виокремленні найбільш критичних ділянок обліку орендних операцій, зокрема: контроль правильності розрахунку орендної плати відповідно до договорів; перевірка актуальності кадастрових даних земельних ділянок; контроль коректності утримання податків; моніторинг своєчасності виплат. Додатково важливим є проведення внутрішніх аудиторських перевірок, які дозволяють своєчасно виявляти відхилення та запобігати податковим ризикам. Додатково слід підкреслити, що ефективність контролю розрахунків за оренду земельних паїв значною мірою залежить від рівня цифровізації облікових процесів на підприємстві. Використання сучасних ERP-систем дозволяє автоматизувати нарахування орендної плати, формування податкових зобов'язань та контроль строків виплат. Це суттєво зменшує ризик людських помилок та підвищує прозорість фінансових операцій.

Отже, контроль розрахунків за оренду земельних паїв є невід'ємним елементом системи податкової безпеки підприємства. Його ефективна організація забезпечує не лише дотримання вимог податкового законодавства, але й сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства, підвищенню його інвестиційної привабливості та зниженню ризику фінансових санкцій. В умовах воєнних викликів та податкових трансформацій в Україні саме якісна система контролю орендних операцій стає ключовим фактором забезпечення економічної стійкості аграрних підприємств.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ.

*Вадим Семенюта, здобувач групи ОП(ск)-1-24
Іванна Паккратова, здобувачка групи ОП(ск)-1-24
Науковий керівник: Альона Мінковська, к.е.н, доц.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується одночасним впливом двох ключових факторів: євроінтеграційних процесів та воєнних викликів, що суттєво трансформують підходи до формування податкової політики держави. Умови повномасштабної війни зумовлюють необхідність забезпечення фіскальної стійкості, тоді як інтеграція до європейського економічного простору вимагає гармонізації податкової системи з нормами Європейського Союзу.

Податкова система України історично формувалася як інструмент наповнення бюджету, проте сучасні тенденції свідчать про її поступову трансформацію у механізм стимулювання економічного розвитку, підтримки бізнесу та забезпечення інвестиційної привабливості. Основним нормативно-правовим актом, що регулює податкові відносини, залишається Податковий кодекс України (далі — ПКУ), який зазнав значних змін у період 2022–2026 років у зв'язку з воєнним станом та адаптацією до європейських стандартів.

Однією з ключових тенденцій трансформації є гармонізація податкового законодавства України з правом ЄС, зокрема у сфері непрямого оподаткування. Це стосується насамперед податку на додану вартість (ПДВ), де поступово впроваджуються підходи, закріплені у Директиві Ради ЄС 2006/112/ЄС. Важливим напрямом є удосконалення механізмів адміністрування ПДВ, включаючи електронні системи контролю, що сприяє зменшенню тіньових схем та підвищенню прозорості.

У контексті воєнних викликів податкова система зазнала тимчасових змін, спрямованих на підтримку бізнесу. Зокрема, було запроваджено спрощені режими оподаткування (2% єдиного податку), податкові пільги для підприємств у зонах бойових дій, а також відтермінування виконання податкових зобов'язань. Проте у 2024–2026 роках спостерігається поступове повернення до довоєнної системи оподаткування з одночасним удосконаленням її елементів.

Важливим аспектом трансформації є впровадження міжнародних стандартів податкової прозорості та боротьби з ухиленням від оподаткування. Україна активно імплементує положення плану BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), що передбачає запобігання розмиванню податкової бази. Зокрема, введено правила контрольованих іноземних компаній (КІК), трансфертного ціноутворення та обміну податковою інформацією.

Особливої уваги заслуговує питання оподаткування прибутку підприємств. У перспективі розглядається можливість переходу до податку на виведений капітал, що відповідає європейській практиці стимулювання реінвестицій. Водночас діючий податок на прибуток підприємств поступово

модернізується шляхом уточнення податкових різниць, зменшення адміністративного навантаження та цифровізації звітності.

Цифровізація є одним із ключових драйверів трансформації податкової системи. В Україні активно впроваджуються електронні сервіси Державної податкової служби, такі як електронний кабінет платника, автоматизовані системи моніторингу ризиків, електронні чеки (РРО/ПРРО). Це відповідає європейським підходам до e-tax administration та сприяє підвищенню ефективності податкового контролю.

Умови війни також актуалізували питання податкової справедливості та балансу між фіскальними інтересами держави і потребами бізнесу. З одного боку, зростає необхідність мобілізації доходів бюджету для фінансування оборони та відновлення економіки. З іншого — надмірний податковий тиск може стримувати розвиток підприємництва. Тому важливим завданням є формування гнучкої податкової політики, яка враховує специфіку воєнного часу.

Євроінтеграційний вектор розвитку передбачає також адаптацію екологічного оподаткування та впровадження принципів «зеленого» переходу. Це включає розвиток вуглецевого оподаткування, екологічних платежів та стимулювання підприємств до впровадження енергоефективних технологій. У перспективі це дозволить інтегрувати Україну до механізмів ЄС, таких як СВАМ (Carbon Border Adjustment Mechanism). Окремо слід відзначити роль податкової системи у забезпеченні економічної стійкості підприємств. В умовах воєнної нестабільності важливими є податкові стимули для релокації бізнесу, підтримки малого та середнього підприємництва, а також відновлення виробничих потужностей.

Важливою складовою трансформації податкової системи України є також посилення інституційної спроможності контролюючих органів та підвищення рівня довіри платників податків до держави. У цьому контексті значну роль відіграє реформування Державної податкової служби України, спрямоване на впровадження сервісно-орієнтованого підходу до обслуговування платників, зменшення корупційних ризиків та забезпечення прозорості процедур адміністрування податків. Паралельно відбувається удосконалення податкового комплаєнсу, що передбачає добровільне дотримання платниками вимог законодавства на основі зрозумілих і стабільних правил.

Крім того, в умовах євроінтеграції особливого значення набуває адаптація митно-податкового регулювання до стандартів ЄС, що сприяє спрощенню зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств. Гармонізація процедур митного контролю, електронного декларування та обміну даними дозволяє скоротити витрати бізнесу та підвищити конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Таким чином, трансформація податкової системи України є багатовекторним процесом, що поєднує адаптацію до стандартів ЄС, реагування на воєнні виклики та впровадження сучасних інструментів адміністрування. Подальший розвиток податкової політики має забезпечити стабільність, прозорість і ефективність як основу євроінтеграції та відновлення економіки України.

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ В ОПОДАТКУВАННІ ТА УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ: СУТНІСТЬ І ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ

*Анастасія Ситнік, здобувачка групи ОП-1-22
Науковий керівник: Тетяна Саванчук, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах глобалізації економіки, інтеграції бізнесу та розвитку транснаціональних корпорацій особливої актуальності набуває питання трансфертного ціноутворення. Воно відіграє важливу роль як у системі управлінського обліку, так і в податковому регулюванні діяльності суб'єктів господарювання. Трансфертне ціноутворення виступає інструментом формування внутрішніх цін у межах групи компаній або між пов'язаними особами, що впливає на розподіл прибутку, оцінку ефективності діяльності структурних підрозділів та податкові зобов'язання підприємства. При цьому, важливо розрізняти розуміння трансфертного ціноутворення для цілей управління та нарахування податків.

Так, з позиції управлінського обліку трансфертне ціноутворення розглядається як механізм встановлення внутрішніх цін на товари, роботи чи послуги, які передаються між підрозділами одного підприємства або між пов'язаними компаніями. Основною метою такого підходу є забезпечення ефективного управління ресурсами, оцінка результативності діяльності окремих центрів відповідальності, а також стимулювання досягнення стратегічних цілей підприємства. У цьому контексті трансфертні ціни використовуються як інструмент внутрішнього контролю, мотивації менеджерів та оптимізації виробничих і збутових процесів.

Управлінський підхід до трансфертного ціноутворення передбачає використання різних методів встановлення внутрішніх цін, серед яких виділяють метод ринкових цін, витратний метод (на основі повної або змінної собівартості), метод націнки та переговорний метод. Вибір конкретного підходу залежить від структури підприємства, ступеня автономії підрозділів, наявності зовнішнього ринку для відповідних товарів чи послуг, а також стратегічних цілей управління. Важливою особливістю є гнучкість управлінського підходу, що дозволяє адаптувати трансфертні ціни до внутрішніх потреб підприємства.

З позиції оподаткування трансфертне ціноутворення має інше призначення і регламентується нормами податкового законодавства. У податковому аспекті воно спрямоване на запобігання штучному переміщенню прибутку між пов'язаними особами з метою мінімізації податкових зобов'язань. Основним принципом, що лежить в основі податкового регулювання трансфертного ціноутворення, є принцип «витягнутої руки», відповідно до якого умови контрольованих операцій повинні відповідати умовам, що склалися б між незалежними сторонами у зіставних обставинах.

Податкове законодавство визначає перелік контрольованих операцій, критерії пов'язаності осіб, а також методи визначення відповідності умов операцій принципу «витягнутої руки». До таких методів належать: метод порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати

плюс», метод чистого прибутку та метод розподілення прибутку. Крім того, суб'єкти господарювання зобов'язані подавати звітність про контрольовані операції та готувати документацію з трансфертного ціноутворення, що підтверджує обґрунтованість застосованих цін.

Ключовою відмінністю між управлінським та податковим підходами до трансфертного ціноутворення є їх цільове призначення. Якщо в управлінському обліку трансфертні ціни використовуються як інструмент внутрішнього управління та оцінки ефективності, то в оподаткуванні вони виконують контрольну функцію та спрямовані на забезпечення справедливого оподаткування. Відповідно, управлінські трансфертні ціни можуть відхилятися від ринкових з метою досягнення внутрішніх цілей підприємства, тоді як податкові трансфертні ціни повинні відповідати ринковим умовам.

Ще однією важливою відмінністю є рівень регламентації. Управлінський облік не має жорсткого нормативного регулювання щодо встановлення трансфертних цін, що забезпечує підприємствам значну свободу у виборі методів і підходів. Натомість у податковому обліку трансфертне ціноутворення чітко регламентується законодавством, а недотримання встановлених вимог може призвести до донарахування податкових зобов'язань та застосування штрафних санкцій.

Практичне застосування трансфертного ціноутворення вимагає узгодження управлінських і податкових підходів. Підприємства змушені враховувати як внутрішні потреби управління, так і вимоги податкового законодавства. Це обумовлює необхідність розробки політики трансфертного ціноутворення, яка б забезпечувала баланс між ефективністю управління та дотриманням нормативних вимог. У цьому контексті важливу роль відіграє інтеграція систем управлінського обліку та податкового планування.

Особливістю застосування трансфертного ціноутворення є також необхідність використання значного обсягу аналітичної інформації, зокрема щодо ринкових цін, фінансових показників зіставних компаній, функціонального аналізу діяльності та оцінки ризиків. Це зумовлює підвищені вимоги до інформаційно-аналітичного забезпечення підприємства та кваліфікації фахівців у сфері обліку та оподаткування.

Крім того, важливим аспектом є міжнародний характер регулювання трансфертного ціноутворення, що базується на рекомендаціях Організації економічного співробітництва та розвитку. Гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами сприяє підвищенню прозорості фінансових операцій та зменшенню ризиків подвійного оподаткування.

Отже, трансфертне ціноутворення є складним багатогранним явищем, що поєднує в собі елементи управлінського обліку та податкового регулювання. Його ефективне застосування вимагає комплексного підходу, що враховує як внутрішні потреби підприємства, так і вимоги законодавства. У сучасних умовах трансфертне ціноутворення виступає не лише інструментом оптимізації діяльності, але й важливим елементом забезпечення фінансової прозорості та податкової дисципліни суб'єктів господарювання.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Діана Церебаєва, здобувачка групи ОП-1-23

Єгор Коломійчук, здобувач групи ОП-1-23

*Науковий керівник: Альона Міньковська, к.е.н, доц.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сучасні трансформації світової економіки, посилені воєнними викликами для України, зумовлюють необхідність підвищення ефективності податкової системи як інструменту забезпечення економічної стійкості підприємств і держави в цілому. Однією з ключових проблем залишається ухилення від оподаткування та агресивне податкове планування, що призводить до розмивання податкової бази і скорочення бюджетних надходжень. У цьому контексті особливого значення набуває європейський досвід протидії таким явищам, який базується на комплексному нормативно-правовому регулюванні та міжнародній координації.

Основою європейського підходу є імплементація Плану дій BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), розробленого організацією економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСД) спільно з країнами G20. На його основі Європейський Союз ухвалив Директиву Ради (ЄС) 2016/1164 (ATAD I) та Директиву (ЄС) 2017/952 (ATAD II), які встановлюють обов'язкові правила для держав-членів щодо протидії агресивному податковому плануванню. Ці директиви передбачають уніфікований підхід до боротьби з ухиленням від оподаткування, що забезпечує справедливу конкуренцію та стабільність внутрішнього ринку.

Ключовими інструментами ATAD є: правило обмеження вирахування відсотків, оподаткування при виведенні активів (exit tax), загальне правило протидії зловживанням (GAAR), правила контрольованих іноземних компаній (КІК), а також норми щодо гібридних невідповідностей. Зокрема, правило обмеження вирахування відсотків передбачає можливість врахування фінансових витрат лише в межах 30% показника EBITDA, що запобігає штучному зменшенню податкової бази через боргове фінансування. Інститут exit tax забезпечує оподаткування приросту капіталу у разі переміщення активів або зміни податкової резиденції, що унеможливорює виведення прибутку в юрисдикції з нижчим оподаткуванням.

Важливим елементом є також правила КІК, які передбачають оподаткування прибутків іноземних компаній, контрольованих резидентами, що вже частково імплементовано в Україні. Дослідження свідчать, що окремі положення українського законодавства відповідають рекомендаціям ОЕСР, однак потребують подальшого вдосконалення з урахуванням європейських стандартів.

У контексті євроінтеграції Україна активно адаптує своє податкове законодавство до вимог ЄС. Зокрема, у 2026 році Міністерством фінансів України було розроблено законопроект щодо імплементації положень ATAD, який передбачає запровадження ключових механізмів протидії ухиленню від

оподаткування. Серед них – обмеження відсоткових витрат, оподаткування при виведенні активів, удосконалення правил трансфертного ціноутворення, а також боротьба з гібридними схемами.

Разом із тим, впровадження європейського досвіду в Україні має враховувати специфіку національної економіки та умови воєнного стану. Серед основних викликів – обмежені адміністративні ресурси, високий рівень тіньової економіки, а також потреба у збереженні інвестиційної привабливості. Надмірно жорстке регулювання може створити додаткове податкове навантаження на бізнес, що є критичним у період відновлення економіки.

У цьому контексті доцільним є поетапне впровадження європейських норм із урахуванням принципу пропорційності. Зокрема, необхідно забезпечити баланс між фіскальними інтересами держави та стимулюванням підприємницької діяльності. Важливим є також удосконалення податкового адміністрування, цифровізація процесів та підвищення прозорості взаємодії між платниками податків і контролюючими органами.

Додатковим напрямом є розвиток міжнародного співробітництва у сфері обміну податковою інформацією та імплементація стандартів прозорості, що сприятиме ефективнішому виявленню схем ухилення від оподаткування. Важливу роль у цьому відіграє приєднання України до глобальних ініціатив ОЕСР та подальша гармонізація законодавства з правом ЄС. Важливо також відзначити, що в країнах ЄС значна увага приділяється розвитку інституційної спроможності податкових органів, зокрема через впровадження аналітичних систем моніторингу ризиків та використання великих даних (Big Data) для виявлення потенційних схем ухилення. Такий підхід дозволяє переходити від суто каральної моделі контролю до превентивної, орієнтованої на попередження порушень. Для України доцільним є запозичення цієї практики шляхом розвитку інформаційно-аналітичних систем ДПС та інтеграції їх з міжнародними базами даних. Окрему роль відіграє також удосконалення механізмів податкового комплаєнсу, які передбачають добровільне дотримання платниками податкового законодавства за умови належного сервісного підходу з боку держави. У цьому контексті перспективним є впровадження горизонтального моніторингу, що активно застосовується в країнах ЄС та передбачає партнерську взаємодію між великим бізнесом і податковими органами. Загалом, поєднання сучасних технологій, ефективного адміністрування та адаптованого законодавства створює передумови для суттєвого зниження рівня ухилення від оподаткування в Україні. Для України важливим є не лише формальне запозичення європейських норм, але й їх інституційна адаптація, що передбачає підвищення кваліфікації контролюючих органів, удосконалення судової практики та забезпечення належного рівня податкової культури.

Отже, європейський досвід протидії ухиленню від оподаткування демонструє ефективність комплексного підходу, що поєднує нормативно-правові механізми, міжнародну координацію та сучасні інструменти адміністрування.

ЗМІНИ В ОПОДАТКУВАННІ 2026 РОКУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*Дар'я Чернишенко, здобувачка групи ОП-22
Науковий керівник: Тетяна Саванчук, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах розвитку економіки України податкова система зазнає постійних трансформацій, спрямованих на підвищення ефективності адміністрування податків, забезпечення прозорості фінансових потоків та адаптацію до європейських стандартів. 2026 рік не став винятком, оскільки впроваджені зміни у сфері оподаткування мають суттєвий вплив на діяльність суб'єктів господарювання, їх фінансові результати та організацію облікових процесів.

Однією з ключових тенденцій податкових змін є подальша цифровізація процесів адміністрування податків. Розширення можливостей електронних сервісів, удосконалення електронного кабінету платника податків та інтеграція з іншими державними системами сприяють спрощенню взаємодії бізнесу з контролюючими органами. Це дозволяє зменшити адміністративне навантаження, однак одночасно підвищує вимоги до якості ведення обліку та своєчасності подання звітності.

Важливі зміни торкнулися спрощеної системи оподаткування, яка є найбільш поширеною серед малих підприємців. Зокрема, посилено контроль за обсягами доходів, розширено перелік підстав для втрати права на застосування спрощеної системи, а також уточнено вимоги щодо використання реєстраторів розрахункових операцій. Це зумовлює необхідність більш уважного ведення обліку доходів та дотримання встановлених лімітів, що, у свою чергу, впливає на вибір організаційно-правової форми ведення бізнесу.

Окремої уваги заслуговують зміни у сфері податку на додану вартість. Удосконалення механізму адміністрування ПДВ, зокрема посилення контролю за реєстрацією податкових накладних та розширення критеріїв ризиковості платників, спрямоване на боротьбу з ухиленням від оподаткування. Водночас це створює додаткові виклики для сумлінних платників податків, які змушені приділяти більше уваги перевірці контрагентів та правильності оформлення первинних документів.

Суттєві зміни відбулися також у сфері трансфертного ціноутворення, що має значення для великих підприємств та компаній, які здійснюють операції з пов'язаними особами або нерезидентами. Розширення переліку контрольованих операцій, підвищення вимог до документації та посилення контролю з боку податкових органів сприяють підвищенню прозорості міжнародних фінансових операцій. Водночас це потребує від суб'єктів господарювання додаткових ресурсів на забезпечення відповідності вимогам законодавства.

Значний вплив на діяльність підприємств мають зміни у сфері оподаткування доходів фізичних осіб та єдиного соціального внеску. Удосконалення механізмів нарахування та сплати цих платежів, а також посилення контролю за використанням праці найманих працівників спрямоване

на детінізацію економіки та підвищення рівня податкової дисципліни. Особлива увага приділяється правильності нарахування заробітної плати, відображенню доходів у звітності, а також повноті сплати податків і зборів. Для бізнесу це означає необхідність більш чіткого дотримання трудового законодавства, правильного оформлення трудових відносин, своєчасного укладення трудових договорів і подання повідомлень про прийняття працівників на роботу.

Водночас важливі зміни стосуються порядку та строків подання об'єднаної звітності з ПДФО, військового збору та єдиного соціального внеску. Зокрема, для фізичних осіб-підприємців, які використовують працю найманих працівників, встановлено квартальний період подання такої звітності з розбивкою показників по місяцях, що дещо зменшує частоту адміністративних процедур. Для юридичних осіб об'єднана звітність в 2026 році подається щомісячно, що збільшує навантаження на обліковий процес, потребує більш оперативного ведення обліку та використання цифрових інструментів для автоматизації розрахунків.

Таким чином, зміни у строках подання об'єднаної звітності свідчать про направленість держави на підвищенню прозорості та контролю за сплатою податків, що вимагає від суб'єктів господарювання більш високого рівня організації обліку та дисципліни у виконанні податкових зобов'язань.

Крім того, зміни в оподаткуванні супроводжуються посиленням податкового контролю. Розширено можливості проведення перевірок, зокрема за рахунок використання ризик-орієнтованого підходу, що передбачає концентрацію уваги контролюючих органів на найбільш ризикових платниках податків. Це стимулює підприємства до підвищення рівня податкової дисципліни та впровадження внутрішніх систем контролю.

Водночас слід зазначити, що податкові зміни мають як позитивні, так і негативні наслідки для суб'єктів господарювання. До позитивних аспектів можна віднести підвищення прозорості бізнес-середовища, спрощення окремих процедур та зменшення можливостей для недобросовісної конкуренції. Негативними є зростання адміністративного навантаження, необхідність адаптації до нових вимог та додаткові витрати на ведення обліку та звітності.

У таких умовах особливого значення набуває роль обліково-аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Використання сучасних цифрових інструментів, автоматизація облікових процесів та впровадження управлінського обліку дозволяють підвищити ефективність прийняття рішень та знизити ризики порушення податкового законодавства. Суб'єкти господарювання повинні постійно відслідковувати зміни у законодавстві та оперативно адаптувати свою діяльність до нових умов.

Отже, зміни в оподаткуванні 2026 року мають комплексний характер та суттєво впливають на діяльність суб'єктів господарювання. Вони спрямовані на підвищення ефективності податкової системи, забезпечення прозорості фінансових операцій та адаптацію до сучасних економічних викликів. Разом з тим, ці зміни вимагають від бізнесу високого рівня адаптивності, професійної компетентності та готовності до впровадження сучасних підходів в управлінні та обліку.

ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ПРАЦІВНИКІВ У СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Поліна Якуба, здобувач групи МгОПз-1-25
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах функціонування національної економіки України, що характеризується тривалими воєнними викликами, трансформацією ринку праці та необхідністю відновлення виробничого потенціалу, особливого значення набуває дослідження взаємозв'язку оподаткування доходів працівників із процесом формування фінансових результатів підприємств. Податки на оплату праці є одним із ключових елементів витратної частини діяльності суб'єктів господарювання та суттєво впливають на показники прибутковості, ліквідності та загальної фінансової стійкості підприємств.

Відповідно до чинного законодавства України станом на 2026 рік, правове регулювання оподаткування доходів працівників здійснюється на основі Податкового кодексу України (далі – ПКУ), Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», а також низки тимчасових нормативних актів, прийнятих у період воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. Основними складовими податкового навантаження на фонд оплати праці залишаються податок на доходи фізичних осіб (18%), військовий збір (ставка якого з 2025 року збережена як інструмент фінансування оборонних потреб держави), а також єдиний соціальний внесок (ЄСВ), який сплачується роботодавцем за ставкою 22% від фонду оплати праці (з урахуванням окремих пільгових категорій платників).

Формування фінансових результатів підприємства відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати» передбачає включення витрат на оплату праці до складу операційних витрат. До них належать: основна заробітна плата, додаткові виплати, премії, компенсаційні та стимулюючі виплати, а також нарахований ЄСВ. Таким чином, податкове навантаження на оплату праці безпосередньо впливає на зменшення фінансового результату до оподаткування, а отже — і на чистий прибуток підприємства.

Важливо підкреслити, що ПДФО та військовий збір не є витратами підприємства у прямому бухгалтерському сенсі, однак вони суттєво впливають на формування політики оплати праці. Підприємства змушені враховувати їх при визначенні «брутто»-заробітної плати, оскільки рівень чистого доходу працівника є ключовим фактором мотивації та конкурентоспроможності роботодавця на ринку праці. У свою чергу, це опосередковано формує загальний фонд витрат на персонал.

Єдиний соціальний внесок має іншу економічну природу, оскільки він прямо включається до витрат підприємства. Його вплив проявляється через збільшення собівартості продукції, робіт або послуг. У трудомістких галузях (промисловість, будівництво, транспорт, освіта) частка витрат на оплату праці та ЄСВ у структурі витрат може перевищувати 40–60%, що робить цей елемент одним із ключових факторів фінансового планування.

У період воєнного стану законодавство України зазнало значної адаптації. Зокрема, було запроваджено спрощені механізми податкового адміністрування, відтермінування окремих податкових зобов'язань для підприємств, що постраждали від бойових дій, а також пільгові режими для критично важливих підприємств та релокованого бізнесу. Такі заходи спрямовані на збереження робочих місць і підтримку платоспроможності роботодавців.

Водночас трансформація податкової системи в умовах війни актуалізувала проблему ефективного управління витратами на персонал. Підприємства змушені балансувати між необхідністю збереження кваліфікованих кадрів та обмеженістю фінансових ресурсів. У таких умовах зростає роль управлінського обліку, який дозволяє деталізувати витрати на оплату праці за центрами відповідальності, видами діяльності та проектами.

З позиції фінансового результату підприємства, витрати на оплату праці та пов'язані податкові нарахування формують значну частину операційних витрат. Це означає, що будь-які зміни у податковому законодавстві (ставки ПДФО, військового збору або ЄСВ) безпосередньо впливають на показники рентабельності. Таким чином, податкова політика держави виступає не лише фіскальним інструментом, але й важелем впливу на фінансову поведінку підприємств.

Слід також відзначити посилення ролі цифровізації у сфері оподаткування праці. Використання електронних кабінетів платників податків, автоматизованої звітності та інтегрованих бухгалтерських систем дозволяє мінімізувати помилки у нарахуванні податків, підвищує прозорість витрат на персонал та сприяє більш точному формуванню фінансових результатів.

У перспективі післявоєнного відновлення економіки можливими є подальші реформи системи оподаткування доходів працівників, зокрема: диференціація ставок ПДФО, запровадження елементів прогресивного оподаткування, розширення податкових пільг для стратегічних галузей та стимулювання легалізації зайнятості. Такі зміни потенційно впливатимуть на структуру витрат підприємств та підходи до формування фінансових результатів.

З точки зору фінансового менеджменту, оптимізація витрат на оплату праці є важливим інструментом підвищення ефективності діяльності підприємства. Вона може здійснюватися через удосконалення системи преміювання, впровадження гнучких форм зайнятості, а також оптимізацію структури персоналу. Водночас такі заходи повинні відповідати вимогам трудового законодавства та принципам соціальної відповідальності бізнесу.

Отже, оподаткування доходів працівників є складовою інтегрованої системи формування фінансових результатів підприємства. Його вплив проявляється як через пряме збільшення витрат (ЄСВ), так і через опосередкований вплив на політику оплати праці (ПДФО, військовий збір). В умовах воєнних викликів та економічної нестабільності ефективне управління цими процесами є ключовим фактором забезпечення фінансової стійкості підприємств та їх здатності до відновлення і розвитку.

СЕКЦІЯ 3. ІНСТИТУТ АУДИТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ В БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ УКРАЇНИ

*Марія Бардадим, к.е.н., доцент кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово- економічною безпекою
ДДАЕУ, м. Дніпро, Україна*

В умовах трансформації економіки України та посилення вимог до ефективності використання публічних фінансів особливої актуальності набуває питання вдосконалення системи контролю в бюджетних установах. Контроль виступає ключовим інструментом забезпечення законності, цільового використання бюджетних коштів, підвищення фінансової дисципліни та прозорості діяльності державних і комунальних організацій. Водночас сучасний стан контрольної системи характеризується низкою проблем, що знижують її ефективність та потребують системного вирішення.

Суттєвим недоліком є дублювання функцій між різними органами зовнішнього контролю. В Україні функції контролю за використанням бюджетних коштів здійснюють Рахункова палата, Державна аудиторська служба, органи Казначейства та інші інституції. Відсутність належної координації між ними призводить до надмірного адміністративного навантаження на бюджетні установи та не завжди забезпечує комплексність контрольних заходів.

Ще однією проблемою є обмежена орієнтація контролю на результативність, а не на процес. Традиційно контроль у бюджетній сфері України зосереджується на дотриманні законодавчих норм і процедур, тоді як оцінка ефективності, економності та результативності використання бюджетних коштів (принципи “3Е”: economy, efficiency, effectiveness) залишається недостатньо розвиненою. Це знижує можливості виявлення неефективних витрат і не сприяє підвищенню якості управлінських рішень.

Важливою проблемою є низький рівень цифровізації контрольних процедур. Хоча в Україні активно впроваджуються електронні системи (зокрема, система публічних закупівель ProZorro, портал відкритих даних, електронний кабінет розпорядників бюджетних коштів), їх інтеграція у єдину систему фінансового контролю залишається недостатньою. Відсутність єдиного інформаційного простору ускладнює обмін даними між органами контролю та знижує оперативність виявлення порушень.

Окремо слід відзначити кадрові проблеми, які проявляються у недостатньому рівні професійної підготовки працівників контрольних органів і внутрішніх аудиторів. Недосконалість системи підвищення кваліфікації, низький рівень мотивації та значне навантаження негативно впливають на якість проведення контрольних заходів.

Не менш важливою є проблема недостатньої прозорості та підзвітності результатів контролю. У багатьох випадках результати перевірок не доводяться до широкого загалу або подаються у складній для сприйняття формі, що

обмежує можливості громадського контролю та знижує рівень довіри до державних інституцій.

У контексті зазначених проблем виникає об'єктивна необхідність визначення пріоритетних напрямів вдосконалення системи контролю в бюджетних установах України.

Передусім важливим є розвиток внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Необхідно перейти від формального підходу до ризик-орієнтованої моделі, яка передбачає ідентифікацію ключових ризиків діяльності установи та спрямування контрольних заходів на їх мінімізацію. Важливу роль у цьому відіграє впровадження міжнародних стандартів внутрішнього аудиту та посилення відповідальності керівників за організацію ефективної системи внутрішнього контролю.

Другим важливим напрямом є удосконалення координації між органами зовнішнього контролю. Доцільним є створення єдиної інформаційної платформи для обміну результатами перевірок, узгодження планів контрольних заходів та уникнення дублювання функцій. Це дозволить підвищити ефективність контрольної діяльності та зменшити адміністративний тиск на бюджетні установи.

Необхідним є також запровадження результатоорієнтованого підходу до контролю. Контрольні органи повинні приділяти більше уваги оцінці ефективності використання бюджетних коштів, аналізу досягнення запланованих результатів і впливу бюджетних програм на соціально-економічний розвиток. Це сприятиме підвищенню якості бюджетного планування та управління державними ресурсами.

Важливим напрямом є подальша цифровізація системи контролю. Інтеграція інформаційних систем, використання аналітичних інструментів (Big Data, автоматизованих систем моніторингу), впровадження електронного аудиту дозволять значно підвищити оперативність та точність контрольних процедур. Особливо актуальним є розвиток системи електронного контролю за виконанням бюджетних програм у режимі реального часу.

Крім того, необхідно забезпечити підвищення прозорості та відкритості контрольної діяльності. Публікація результатів перевірок у відкритому доступі, використання зрозумілих форматів подання інформації, залучення громадськості до процесів контролю сприятимуть зміцненню довіри до державних інституцій та підвищенню відповідальності розпорядників бюджетних коштів.

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України особливого значення набуває посилення контролю за використанням міжнародної фінансової допомоги. Це потребує впровадження прозорих механізмів звітності, узгодження національних процедур контролю з вимогами міжнародних партнерів та забезпечення незалежності контрольних органів.

Отже, удосконалення системи контролю в бюджетних установах України є комплексним завданням, що потребує поєднання інституційних, організаційних та технологічних змін. Реалізація запропонованих напрямів сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів, зміцненню фінансової дисципліни та забезпеченню сталого розвитку держави в умовах сучасних викликів.

СУТНІСТЬ І ВИДИ АУДИТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Плащовий І.М.,

*аспірант Інститут економіки і менеджменту, I курсу,
каф. Обліку та аналізу, спец. Д1 (071) «Облік і оподаткування»,
Національний університет «Львівська політехніка».*

*Науковий керівник - Пилипенко Л.М., д.е.н., професор, директор Інституту
адміністрування, державного управління та професійного розвитку.*

Впровадження системи управління якістю (СУЯ) спрямоване на забезпечення відповідності продукції чи послуг встановленим вимогам. Функціонування СУЯ дає змогу систематизувати операційні процеси та мінімізувати ризики виникнення невідповідностей у діяльності організації.

Одним з механізмів забезпечення ефективності СУЯ є систематична верифікація її функціонування на предмет дієвості цієї системи. Основним інструментом отримання об'єктивних доказів відповідності СУЯ визначеним критеріям є аудит. Його призначення полягає у оцінюванні фактичного стану функціонування операційних процесів в організації.

Для забезпечення єдиного підходу до оцінювання процесів управління зміст терміну «аудит СУЯ» доцільно розглядати через призму міжнародних нормативних вимог. Згідно зі стандартом ДСТУ ISO 19011:2019, аудит — це систематичний, незалежний і документований процес отримання об'єктивних доказів та їх об'єктивного оцінювання з метою визначення ступеня відповідності критеріям аудиту [1]. Глибше розуміння сутності аудиту СУЯ передбачає встановлення його основних принципів. До цих принципів відносять:

- дотримання етичних норм — аудитори мають виконувати свою роботу етично, чесно та відповідально, проводити аудит лише тоді, коли вони є компетентними для цього, виконувати свою роботу неупереджено, а також бути здатними протистояти будь-якому тиску, який міг би вплинути на їхні судження під час проведення аудиту;

- чесність у поданні результатів — зобов'язання правдиво та точно звітувати, щоб дані аудиту, висновки аудиту та звіти про аудит правдиво й точно відображали реальний стан СУЯ;

- належна професійна ретельність — аудитори повинні виявляти належну старанність та розсудливості відповідно до важливості виконуваного ними завдання та довіри до них з боку замовника аудиту й інших заінтересованих сторін;

- конфіденційність — аудитори мають виявляти обачність у використанні інформації, отриманої під час виконання своїх обов'язків, та забезпечувати її конфіденційність;

- незалежність — аудитори мають, наскільки це практично можливо, бути незалежними від діяльності, аудит якої проводять, та в усіх випадках діяти так, щоб уникати упередженості та конфлікту інтересів;

- підхід, що ґрунтується на доказі — це раціональний принцип формування надійних та відтворюваних висновків аудиту, докази аудиту можна перевірити і вони мають ґрунтуватися на вибірках наявної інформації;

- ризик-орієнтованого підходу — планування, провадження аудитів та складання звітів про аудити має базуватись на цьому підході, щоб забезпечити зосередженість аудиту на питаннях, які є важливими для замовника аудиту, а також на досягненні цілей програми аудиту.

В межах функціонування СУЯ її аудити класифікують за:

- 1) суб'єктом (за сторонами аудиту);
- 2) об'єктом перевірки (цільовою спрямованістю);
- 3) часом та періодичністю.

Класифікація аудиту СУЯ за суб'єктами проведення передбачає його поділ на внутрішній (першою стороною) та зовнішній (другою або третьою стороною) [1].

Внутрішній аудит (аудит першої сторони) організація здійснює самостійно для аналізу власної діяльності, превентивного виявлення невідповідностей та поліпшення процесів СУЯ. Здебільшого внутрішній аудит спрямований на самодіагностику та підготовку до сертифікації СУЯ.

Зовнішній аудит передбачає для підтвердження відповідності СУЯ вимогам національних та міжнародних стандартів, функціонування процесів, достовірності інформації та дотримання компанією законодавчих і етичних норм [2]. Його поділяють на два підвиди:

- аудит другої сторони, який проводить замовник або інша особа від його імені щодо постачальника;

- аудит третьої сторони, який полягає в незалежній верифікації СУЯ, що її проводять зовнішні незалежні аудиторські організації [3], для офіційного підтвердження відповідності СУЯ встановленим вимогам.

У межах СУЯ роль зовнішнього аудиту полягає у:

- незалежному підтвердженні фактичного стану СУЯ організації, що забезпечує неупередженість висновків порівняно із самооцінюванням;

- отриманні незалежного звіту, який є базою для прийняття рішень щодо мінімізації ризиків та коригування політики в сфері забезпечення якості;

- підвищенні репутації підприємства серед зацікавлених сторін.

Класифікація аудиту СУЯ за об'єктами проведення дає змогу фокусуватися на різних рівнях деталізації:

- аудит системи — передбачає оцінювання всієї системи менеджменту загалом (взаємозв'язок процесів, політики, цілей тощо);

- аудит процесу — спрямований на перевірку конкретної ланки (наприклад, процесу виробництва, логістики чи проектування) на відповідність встановленим вимогам.

- аудит продукту (послуги) — перевірка характеристик конкретного результату діяльності на відповідність технічним умовам.

Окрім розподілу аудитів СУЯ за суб'єктами та об'єктами, стратегічне значення для підприємства має класифікація аудиту за часом та періодичністю, що передбачає поділ на:

- плановий аудит, що його проводять згідно із заздалегідь затвердженим графіком (наприклад, раз на рік);

- позаплановий аудит, який ініціюють, як оперативну реакцію на рекламації та критичні невідповідності або при суттєвих змінах у технологічних процесах.

Аудит не лише фіксує поточний стан СУЯ, а й виступає каталізатором управлінських інновацій, забезпечуючи керівництво інформаційною базою для прийняття попереджувальних та корегувальних рішень. Саме така багаторівнева система контролю гарантує перехід підприємства від пасивного дотримання вимог до активного розвитку та операційної досконалості.

Список використаних джерел:

1. *Настанови щодо проведення аудитів систем менеджменту (ISO 19011:2018, IDT) : ДСТУ ISO 19011:2019. [Чинний від 2021-01-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2019. С.1.*

2. *Романчукевич В., Кириченко В. Фінансовий моніторинг та аудит в корпоративному управлінні. Економіка та суспільство. 2025. № 79. С.2.*

3. *Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2015, IDT) : ДСТУ ISO 9000:2015. [Чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. С.3.*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ТИПОВИХ ПОРУШЕНЬ ПРИ АУДИТІ У СФЕРІ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Ігор Приходько, д.держ.упр., професор
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

Аграрна галузь має низку специфічних ознак, які впливають на організацію обліку праці та ускладнюють аудит (рис. 1):

– сезонність виробництва – більшість працівників залучаються лише на період посівної, збору врожаю, переробки продукції, що призводить до частого оформлення короткострокових трудових відносин;

– залучення тимчасових і сезонних працівників – часто оформляються без трудових договорів або з порушенням строків, що створює високий ризик штрафів;

– робота за договорами цивільно-правового характеру (ЦПХ) – застосовується для уникнення оформлення трудових відносин, але може бути перекваліфікована контролюючими органами;

– праця членів фермерських господарств – регулюється окремими нормами (Закон України «Про фермерське господарство» [2]), часто ведеться без повноцінного бухгалтерського супроводу;

– оплата натурою (продукцією) – у деяких випадках заробітна плата може виплачуватись частково сільськогосподарською продукцією [3], що ускладнює оцінку та облік;

Облік оплати праці в сільськогосподарських підприємствах є складним та багатокомпонентним процесом, який охоплює документальне оформлення трудових відносин, розрахунок і нарахування заробітної плати, облік податкових і соціальних зобов'язань, а також здійснення фактичних виплат. На

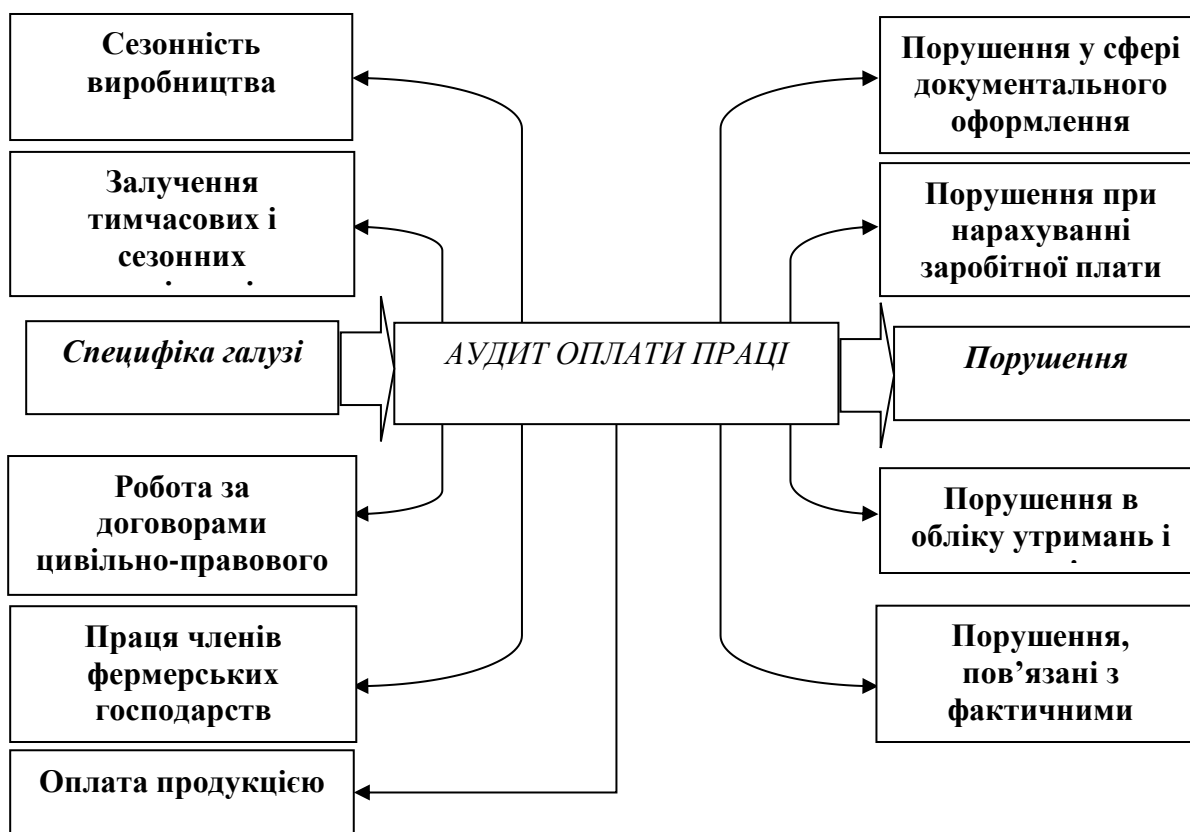
практиці аудитори фіксують численні порушення, які умовно можна класифікувати за такими напрямками:

1. *Порушення у сфері документального оформлення* – документальне підтвердження трудових відносин є фундаментом для законного нарахування заробітної плати.

Найпоширенішими проблемами в цій площині є:

– відсутність наказів про прийом на роботу. Часто працівники, особливо сезонні або тимчасові, фактично виконують трудові функції без офіційного оформлення наказу керівника чи без підписаного трудового договору, що створює підстави для визнання трудових прав порушеними;

– недотримання вимог до ведення табелів обліку робочого часу. У практиці агропідприємств трапляються випадки заповнення табелів «заднім числом», без підписів відповідальних осіб, із завищенням відпрацьованого часу, що безпосередньо впливає на розмір нарахованої заробітної плати.

Рис. 1. Вплив галузевих особливостей на аудит оплати праці і виявлені в процесі нього типові порушення

Джерело сформовано автором.

2. *Порушення при нарахуванні заробітної плати* – ця група охоплює порушення, пов'язані з методикою розрахунків, нормами трудового законодавства та недотриманням умов колективних або індивідуальних договорів:

– неправильне застосування тарифних ставок або відрядних розцінок. Виявляється у випадках, коли заробітна плата розраховується не відповідно до

затверджених тарифних сіток, штатного розпису або технологічних карт виробничих процесів;

– порушення обліку понаднормової, нічної, святкової роботи. Часто агропідприємства не ведуть належного обліку годин, відпрацьованих у вихідні або святкові дні, не застосовують підвищені коефіцієнти для оплати за роботу в нічний час, що суперечить КЗпП.

3. Порушення в обліку утримань і внесків – правильне нарахування та утримання податків і внесків є обов'язковою умовою для дотримання фіскальної дисципліни.

Типові помилки включають:

– невірне нарахування або утримання єдиного соціального внеску (ЄСВ) і податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Це може бути наслідком неправильного визначення бази оподаткування, застосування помилкових ставок або відсутності належної класифікації видів доходів;

– порушення порядку виплати лікарняних, відпускних та інших соціальних виплат. Наприклад, нарахування відпускних виходячи з помилкового періоду розрахунку середньої зарплати (1 місяць замість 12), або невчасне подання документів до Фонду соціального страхування[1].

4. Порушення, пов'язані з фактичними виплатами – наявність розбіжностей між офіційними обліковими даними та фактичними виплатами працівникам свідчить про фінансову непрозорість та приховану зайнятість:

– виплата частини заробітної плати в «конвертах». Така практика дозволяє уникати податкового навантаження, але водночас зменшує розмір пенсійного стажу працівника та створює підґрунтя для штрафів;

– несвоєчасна або нерегулярна виплата заробітної плати. Порушення строків виплат може свідчити про проблеми з ліквідністю, а також спричиняє соціальне напруження серед персоналу;

– розрив між обліковими даними та фактичними виплатами. Виникає, коли бухгалтерський облік не відображає реальні суми, отримані працівниками, що є свідченням подвійного ведення обліку.

Типові порушення в обліку оплати праці на аграрних підприємствах мають системний характер і пов'язані як із низьким рівнем внутрішнього контролю, так і з прагненням уникнути фіскального навантаження.

Література:

1. Кравчук Д., Артюх О. Аудит розрахунків з оплати праці: огляд типових порушень обліку та шляхи їх вирішення. 2020. ЛОГОС. ОНЛАЙН. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2663-4139/article/view/6802>

2. Про фермерське господарство. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення: 07.07.2025).

3. *Натуральна форма оплати праці | Журнали online – «Дебет-Кредит»*. *Журнали online – «Дебет-Кредит»*. URL: <https://online.dtkr.ua/2015/06/44690> (дата звернення: 07.07.2025).

ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ПЛАНУВАННІ ДІЯЛЬНОСТІ З ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

*Тетяна Саванчук, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах функціонування державного сектору економіки особливої актуальності набуває питання підвищення ефективності системи внутрішнього контролю та аудиту. Це зумовлено необхідністю забезпечення прозорості використання державних ресурсів, підзвітності управлінських рішень та мінімізації ризиків неефективного використання активів. У зв'язку з цим вагомим значенням набуває застосування ризик-орієнтованого підходу при плануванні діяльності з внутрішнього аудиту, який дозволяє підвищити результативність аудиторських процедур та їх відповідність стратегічним цілям підприємства.

Ризик-орієнтований підхід у внутрішньому аудиті базується на системному процесі ідентифікації, аналізу та оцінки ризиків, що можуть впливати на досягнення цілей підприємства. Його застосування передбачає перехід від формального, циклічного планування перевірок до гнучкого підходу, за якого пріоритет надається найбільш ризикованим напрямкам діяльності. Це дозволяє оптимізувати використання ресурсів внутрішнього аудиту та забезпечити максимальний ефект від проведених перевірок.

Особливістю державних підприємств є складність організаційної структури, значна кількість регуляторних обмежень, а також високий рівень впливу зовнішніх факторів, зокрема політичних та економічних. У таких умовах ризику можуть виникати як у фінансовій, так і в операційній, інвестиційній та управлінській діяльності. Тому внутрішній аудит повинен не лише виконувати функцію виявлення порушень, а й виступати інструментом превентивного контролю, спрямованого на запобігання виникненню ризикових ситуацій.

Процес планування діяльності з внутрішнього аудиту на основі ризик-орієнтованого підходу передбачає створення реєстру ризиків. Реєстр ризиків є систематизованим переліком потенційних загроз, які можуть впливати на досягнення цілей підприємства. Його формування є базовим етапом застосування ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому аудиті. Процес формування реєстру ризиків включає кілька послідовних етапів. На першому етапі здійснюється ідентифікація ризиків, яка передбачає виявлення всіх можливих ризиків у розрізі видів діяльності підприємства. Для цього використовуються різні джерела інформації: внутрішні документи, фінансова звітність, результати попередніх аудитів, інтерв'ю з керівниками підрозділів, а також аналіз зовнішнього середовища. Другий етап полягає у класифікації ризиків. Ризики групуються за певними ознаками, зокрема за видами діяльності (фінансові, операційні, інвестиційні, комплаєнс-ризики), джерелами виникнення або рівнем впливу на підприємство. Така структуризація спрощує подальший аналіз та управління ризиками. На третьому етапі проводиться оцінка ризиків, яка передбачає визначення ймовірності їх настання та величини можливих наслідків. Як правило, використовується бальна або матрична

система оцінювання, що дозволяє визначити інтегральний рівень ризику.

Четвертий етап – ранжування ризиків, за результатами якого формується пріоритетність реагування. Найбільшу увагу приділяють ризикам з високим рівнем ймовірності та значними наслідками.

У підсумку формується реєстр ризиків, який містить: опис ризику, джерело виникнення, оцінку ймовірності та впливу, рівень ризику, відповідальних осіб та заходи реагування або контролю. Реєстр ризиків є динамічним документом і підлягає регулярному оновленню відповідно до змін у діяльності підприємства.

Після формування реєстру ризиків здійснюється побудова простору аудиту, який відображає сукупність усіх процесів, функцій, підрозділів та напрямів діяльності підприємства, що можуть бути об'єктами внутрішнього аудиту. Його формування передбачає ідентифікацію ключових бізнес-процесів, структурування діяльності підприємства та визначення об'єктів, що підлягають аудиторській оцінці.

Важливим етапом є зіставлення простору аудиту з реєстром ризиків, що дозволяє визначити пріоритетність проведення аудиторських заходів залежно від рівня ризику. Такий підхід забезпечує концентрацію уваги на найбільш критичних напрямках діяльності, оптимізує використання ресурсів внутрішнього аудиту та підвищує ефективність планування аудиторської діяльності.

На основі сформованого реєстру ризиків та простору аудиту складається трирічний план діяльності з внутрішнього аудиту, який підлягає регулярному перегляду з урахуванням змін ризикового середовища.

Важливим елементом реалізації ризик-орієнтованого підходу є використання сучасних аналітичних інструментів, зокрема систем оцінки ключових показників ризику (KRI), методів сценарного аналізу, бюджетування та цифрових технологій обробки даних. Це дозволяє підвищити точність оцінки ризиків та оперативність прийняття управлінських рішень. Крім того, важливе значення має налагодження ефективної взаємодії між підрозділом внутрішнього аудиту та іншими структурними підрозділами підприємства.

Разом з тим, впровадження ризик-орієнтованого підходу в державних підприємствах супроводжується певними труднощами, серед яких можна виділити недостатній рівень методичного забезпечення, обмеженість ресурсів, а також низький рівень обізнаності персоналу щодо сучасних підходів до управління ризиками. Це зумовлює необхідність удосконалення нормативної бази, підвищення кваліфікації внутрішніх аудиторів та впровадження міжнародних стандартів внутрішнього аудиту.

Отже, застосування ризик-орієнтованого підходу при плануванні діяльності з внутрішнього аудиту в державних підприємствах є необхідною умовою підвищення ефективності їх функціонування. Такий підхід забезпечує концентрацію уваги на найбільш значущих ризиках, сприяє раціональному використанню ресурсів, підвищує якість управлінських рішень та зміцнює систему внутрішнього контролю. У довгостроковій перспективі це створює передумови для підвищення фінансової стабільності та конкурентоспроможності державних підприємств.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ В УКРАЇНІ З ЗАСТОСУВАННЯМ АВТОМАТИЗОВАНИХ ПРОГРАМ

*Сергій Юрченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сучасний розвиток економіки України характеризується активною цифровізацією бізнес-процесів, що суттєво впливає на організацію та методологію аудиту. Аудит як незалежна перевірка фінансової звітності підприємств поступово трансформується під впливом інформаційних технологій, що забезпечують підвищення точності, швидкості та ефективності перевірок.

В Україні аудит регулюється законодавством, зокрема Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», а також міжнародними стандартами аудиту (МСА). У сучасних умовах аудиторі все частіше застосовують автоматизовані програми, що дозволяють обробляти великі обсяги інформації та мінімізувати людський фактор.

Цифровізація аудиту сприяє переходу від традиційних методів перевірки до використання аналітичних процедур, систем автоматичного контролю та спеціалізованого програмного забезпечення.

Автоматизовані програми в аудиті - це спеціалізоване програмне забезпечення, яке використовується для збору, обробки, аналізу та збереження аудиторської інформації. Вони дозволяють автоматизувати значну частину аудиторських процедур, зокрема: перевірку бухгалтерських записів; аналіз фінансової звітності; тестування внутрішнього контролю; виявлення помилок і шахрайства; формування аудиторських висновків.

Основними видами таких програм є:

- загальноаудиторські системи (CaseWare, AuditXP тощо);
- програми аналізу даних (IDEA, ACL Analytics);
- ERP-системи з аудиторськими модулями;
- табличні процесори (Excel) з розширеними функціями аналізу.

Їх використання дозволяє аудитору працювати з великими масивами даних у режимі реального часу, що підвищує якість аудиторських перевірок.

В Україні застосування автоматизованих програм в аудиті має свої специфічні особливості:

1. Рівень цифровізації підприємств. Не всі українські підприємства мають однаковий рівень автоматизації обліку. Частина компаній використовує сучасні ERP-системи, тоді як інші ведуть облік у спрощених або частково автоматизованих формах. Це впливає на вибір аудиторських інструментів.

2. Адаптація програм до національного законодавства. Багато міжнародних програм потребують адаптації до українських стандартів бухгалтерського обліку, податкового законодавства та форм звітності.

3. Використання локальних програмних продуктів. В Україні застосовуються широкий перелік систем, що вимагає від аудиторів знань їх структури та принципів роботи.

4. Обмеженість ресурсів у малих аудиторських фірмах. Не всі аудиторські компанії мають можливість впроваджувати дорогі міжнародні програмні

продукти, тому часто використовуються більш доступні інструменти (наприклад, Excel).

5. Питання кібербезпеки. Застосування автоматизованих систем вимагає забезпечення захисту даних, особливо при роботі з конфіденційною фінансовою інформацією.

Враховуючи вищезазначене зазначимо переваги використання автоматизованих систем, зокрема:

- підвищення ефективності роботи аудитора (автоматизація рутинних операцій дозволяє зосередитися на аналітичній роботі);
- обробка великих обсягів даних (програми дозволяють аналізувати 100% операцій, а не вибірккові дані);
- зниження ризику помилок (мінімізується вплив людського фактору);
- покращення якості аудиту (забезпечується більш глибокий аналіз фінансової інформації);
- прозорість та документування процесу (усі етапи аудиту можуть бути задокументовані в електронному вигляді).

Але як будь-який інший процес, разом зі значними перевагами використання автоматизованих систем в аудиті, існують і певні труднощі:

- висока вартість програмного забезпечення (ліцензійні продукти можуть бути дорогими для малих фірм);
- необхідність навчання персоналу (аудитори повинні володіти ІТ-компетенціями);
- технічні ризики (збої програм або втрата даних можуть вплинути на результати аудиту);
- залежність від якості вхідних даних (якщо дані в системі некоректні - результати аналізу також будуть неточними);
- правові та методологічні обмеження (не всі аспекти автоматизованого аудиту чітко врегульовані законодавством).

Разом з тим у майбутньому можна очікувати подальшого розвитку автоматизації аудиту в Україні, оскільки на це впливають декілька чинників. Це і впровадження штучного інтелекту та машинного навчання, розвиток хмарних технологій, інтеграція аудиторських систем з державними реєстрами, використання Big Data для аналізу фінансових ризиків та підвищення ролі безперервного аудиту (continuous auditing). Також важливим напрямом є гармонізація українських стандартів з міжнародними вимогами та розвиток цифрових компетенцій аудиторів.

Отже, застосування автоматизованих програм в аудиті є важливим напрямом розвитку аудиторської діяльності в Україні, що сприяє підвищенню ефективності, точності та прозорості перевірок. Водночас існують певні проблеми, пов'язані з вартістю програм, рівнем підготовки кадрів та технічними обмеженнями. Подальший розвиток автоматизованого аудиту залежить від рівня цифровізації економіки, вдосконалення законодавчої бази та впровадження сучасних інформаційних технологій у практику аудиторської діяльності.

СЕКЦІЯ 4. ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ПОТРЕБА АНАЛІЗУ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Аліна Грубеляс

*здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Науковий керівник – Віталій Шкроміда, к.е.н., доцент
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,*

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються зростанням складності бізнес-середовища, високим рівнем невизначеності, посиленням конкуренції та збільшенням вимог до прозорості діяльності. У цих умовах традиційна фінансова звітність уже не забезпечує повного відображення процесів створення вартості, оскільки орієнтована переважно на ретроспективні фінансові результати. Це зумовлює необхідність використання інтегрованої звітності як комплексного інформаційного інструменту, що поєднує фінансові та нефінансові аспекти діяльності підприємства.

Інтегрована звітність відображає процес створення вартості підприємством у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі через взаємодію різних видів капіталу – фінансового, виробничого, людського, інтелектуального, соціального та природного. Такий підхід дозволяє перейти від фіксації результатів до розуміння механізмів їх формування. Концептуальні засади інтегрованої звітності закладено у Міжнародній основі інтегрованої звітності, розробленій International Integrated Reporting Council [1], яка визначає її як інструмент пояснення створення вартості через систему капіталів [1, 3].

Водночас, теоретичне підґрунтя необхідності інтегрованої звітності доповнюється концепцією зацікавлених сторін, запропонованою E. Freeman [2], відповідно до якої ефективність підприємства визначається здатністю враховувати інтереси всіх стейкхолдерів. Це передбачає необхідність розкриття не лише фінансових, а й нефінансових аспектів діяльності, що ще більше підсилює роль інтегрованої звітності в сучасному управлінні.

Особливого значення в цьому контексті набуває аналіз нефінансової складової звітності. Саме нефінансові показники відображають ті аспекти діяльності підприємства, які формують його довгострокову стійкість та конкурентоспроможність, але не знаходять повного відображення у фінансових результатах. Йдеться про людський капітал, інноваційний потенціал, екологічну відповідальність та соціальний вплив. Відсутність належного аналізу цих показників призводить до однобічного розуміння діяльності підприємства та прийняття рішень, орієнтованих лише на короткостроковий фінансовий ефект. Натомість системна оцінка нефінансових індикаторів дозволяє виявити приховані драйвери вартості, оцінити сталість бізнес-моделі та сформулювати більш збалансовану управлінську політику [4].

Разом із тим на практиці підприємства часто обмежуються формальним розкриттям інтегрованої звітності без її глибокого аналітичного використання.

Це призводить до ситуації, коли значні обсяги інформації залишаються невикористаними у процесі прийняття управлінських рішень, а самі рішення базуються переважно на фінансових показниках минулих періодів. Таким чином, виникає розрив між наявністю інформації та її практичним застосуванням, що актуалізує потребу у розвитку системного аналізу інтегрованої звітності.

Потреба такого аналізу зумовлена, по-перше, високою складністю та багатовимірністю інтегрованої звітності, яка поєднує кількісні та якісні показники різної природи. По-друге, сучасна управлінська парадигма орієнтована не лише на короткострокові фінансові результати, а й на формування довгострокової вартості підприємства. По-третє, зростання рівня ризиків та невизначеності вимагає прийняття рішень на основі багатофакторного аналізу.

Системний аналіз інтегрованої звітності повинен охоплювати кілька взаємопов'язаних напрямів. Насамперед це аналіз фінансових показників створення вартості, до яких належать рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), економічна додана вартість (EVA) та рентабельність інвестованого капіталу (ROIC). Вони дозволяють оцінити ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. Другим напрямом є аналіз нефінансових показників, що відображають використання різних видів капіталу. Сюди відносять продуктивність праці, плінність персоналу, інноваційну активність, витрати на дослідження та розробки, енергоефективність і екологічні показники. Ці індикатори характеризують фактори довгострокового розвитку підприємства, які не відображаються безпосередньо у фінансовій звітності.

Важливим є також аналіз взаємозв'язків між фінансовими та нефінансовими показниками. Наприклад, співвідношення витрат на персонал і продуктивності праці, інвестицій в інновації та зростання доходів або екологічних витрат і операційної ефективності дозволяє виявити причинно-наслідкові зв'язки та уникнути спрощених управлінських рішень, які можуть негативно вплинути на довгострокові результати. Окрему увагу слід приділяти аналізу бізнес-моделі підприємства, що передбачає оцінку структури доходів, витрат, ключових ресурсів, партнерств і здатності підприємства створювати вартість у довгостроковій перспективі. У поєднанні з аналізом ризиків та сценарним моделюванням це дозволяє сформулювати більш обґрунтовану основу для стратегічних управлінських рішень [5].

Практичне значення аналізу інтегрованої звітності полягає в переході від реактивного до проактивного управління, коли рішення базуються не лише на фактичних даних, а й на розумінні причинно-наслідкових зв'язків та прогнозуванні майбутніх результатів. Наприклад, інвестиції в розвиток персоналу можуть не давати негайного фінансового ефекту, однак у середньостроковій перспективі забезпечують зростання продуктивності праці та покращення фінансових результатів.

Таким чином, інтегрована звітність у сучасних умовах має розглядатися не як формальний елемент звітності, а як аналітична платформа для прийняття управлінських рішень. Її ефективність визначається не обсягом розкритої

інформації, а здатністю забезпечувати її аналітичну інтерпретацію в контексті формування довгострокової вартості підприємства. Особливо важливим у цьому процесі є аналіз нефінансової складової звітності, оскільки саме вона відображає стратегічні фактори розвитку підприємства, які не знаходять повного відображення у фінансових показниках. Нефінансові індикатори дозволяють оцінити людський, інноваційний, соціальний та екологічний капітали, що формують основу стійкості бізнес-моделі та її здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Ігнорування цього аспекту призводить до спрощеного бачення діяльності підприємства та прийняття рішень, орієнтованих переважно на короткостроковий фінансовий ефект.

Отже, саме комплексний аналіз інтегрованої звітності, з особливим акцентом на її нефінансовій складовій, є ключовою передумовою підвищення якості управлінських рішень, забезпечення стратегічної збалансованості розвитку підприємства та формування його довгострокової економічної стійкості.

Література:

1. International Integrated Reporting Council (IIRC). *The International Integrated Reporting Framework*. URL: <https://www.integratedreporting.org>.
2. Freeman R. E., Liedtka J. M. Stakeholder capitalism and the value chain. In R. Edward Freeman's selected works on stakeholder theory and business ethics. *Springer International Publishing*. 2023. PP. 697-715.
3. Alatawi M. S., Daud Z. M., Johari J. Nexus between integrated reporting and firm value: a systematic literature review. *Corp Bus Strateg Rev*. 2024. № 5(2). PP. 151-162. DOI: <https://doi.org/10.22495/cbsrv5i2art13>.
4. Budiasih Y. Integration of Environmental, Social, and Governance (ESG) Factors in Financial Reporting: A Global Perspective. *Management Studies and Business Journal (PRODUCTIVITY)* 2024. № 1 (3). PP. 261–269. DOI: <https://doi.org/10.62207/x7kmv093>.
5. Sun Y. The real effect of innovation in environmental, social, and governance (ESG) disclosures on ESG performance: An integrated reporting perspective. *Journal of cleaner production*. 2024. № 460. 142592. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2024.142592>.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИЙНЯТТЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ

*Кудашко І.А., здобувач вищої освіти гр. ОП(Ск)-1-23
Науковий керівник: Чернецька О.В. к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Повноцінне відновлення національної економіки після збройного конфлікту потребує значного припливу капіталу – як внутрішнього, так і зовнішнього. За таких умов якість та прозорість фінансової звітності підприємств перетворюється на чинник, що безпосередньо визначає інвестиційний клімат країни. Саме звітність є тим першоджерелом, яке дозволяє потенційному інвестору без доступу до конфіденційної управлінської інформації провести самостійну оцінку об'єкта вкладення коштів.

Правову основу складання фінансової звітності в Україні формує Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV зі змінами, внесеними Законом № 2435-IX від 19.07.2022 р., який конкретизував вимоги до звітності підприємств різних категорій в умовах воєнного стану. Методологічну основу складають Національні положення (стандарты) бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», яке встановлює склад, зміст і порядок подання основних форм звітності. Підприємства, що становлять суспільний інтерес, відповідно до вимог Закону зобов'язані складати звітність за МСФЗ, решта суб'єктів господарювання мають право вибору між національними стандартами та міжнародними.

Річна фінансова звітність включає п'ять взаємопов'язаних форм: Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та Примітки до фінансової звітності. Кожна форма містить відмінний масив інформації. Баланс фіксує структуру активів і джерел їх фінансування на певну дату, дозволяючи оцінити масштаб діяльності та рівень боргового навантаження. Звіт про фінансові результати розкриває механізм формування прибутку – від валового до чистого, що є основою для розрахунку ключових показників рентабельності. Звіт про рух грошових коштів усуває ілюзію прибутковості, яка може виникнути при методі нарахування: саме він показує реальну здатність бізнесу генерувати грошові потоки від операційної діяльності.

З позиції інвестора аналіз фінансової звітності слугує кількісним підґрунтям для вирішення трьох фундаментальних питань: яку дохідність приносить вкладений капітал, яку частину активів становлять зобов'язання перед кредиторами та чи здатне підприємство своєчасно виконувати поточні платежі. Відповіді шукають через систему фінансових коефіцієнтів. Показник рентабельності власного капіталу (ROE) демонструє ефективність використання коштів власників. Коефіцієнт автономії характеризує ступінь фінансової незалежності від зовнішніх джерел. Коефіцієнт поточної ліквідності сигналізує про здатність погашати поточні зобов'язання наявними оборотними активами. Для комплексної діагностики ризику банкрутства широко

використовується п'ятифакторна модель Е. Альтмана (Z-score), адаптована для непублічних компаній, інтегральне значення якої вище 2,9 свідчить про фінансову стабільність суб'єкта господарювання.

Водночас сучасна практика складання звітності виявляє низку суттєвих недоліків, які знижують її інформаційну цінність для інвесторів. По-перше, Примітки до фінансової звітності нерідко носять формальний характер і не містять аналітичної інформації про ризики, пов'язані зі специфічними статтями активів. По-друге, більшість малих та середніх підприємств не розкривають у звітності сегментну інформацію та відомості про операції з пов'язаними сторонами, що унеможлиблює повноцінну оцінку ризику трансфертного ціноутворення. По-третє, підприємства аграрного сектору часто застосовують метод собівартості при оцінці біологічних активів замість справедливої вартості, що дозволяє НП(С)БО 30, й тим самим занижують реальну вартість активів у балансі.

Окремо варто підкреслити, що в умовах цифровізації економіки зростає роль оперативності та доступності фінансової звітності. Використання електронних форматів подання даних, зокрема стандарту XBRL, дає змогу інвесторам швидше обробляти великі масиви інформації та здійснювати порівняльний аналіз підприємств у різних країнах. Це особливо актуально для України, яка прагне інтеграції у світові фінансові ринки. Підвищення якості цифрового розкриття інформації сприяє зниженню інформаційної асиметрії між компаніями та інвесторами, а також формує додаткову довіру до бізнесу, що є критично важливим фактором для залучення довгострокових інвестицій.

Таким чином, фінансова звітність виконує роль уніфікованої мови ділового спілкування між підприємством та потенційними інвесторами. Її ефективність як інформаційного інструменту визначається не лише дотриманням вимог законодавства, але й рівнем добровільних розкриттів – деталізацією приміток, якістю управлінського коментаря, своєчасністю публікації. Напрямами подальшого вдосконалення вітчизняної практики звітності є розширення розкриттів нефінансової інформації, гармонізація НП(С)БО з актуальними редакціями МСФЗ, а також стимулювання підприємств до добровільної підготовки звітів керівництва (Management Discussion & Analysis) – документів, які формують у потенційного інвестора цілісне уявлення про стратегію та перспективи розвитку бізнесу.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 03.03.2026).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 25.10.2025).
3. Altman E.I. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. The Journal of Finance. 1968. Vol. 23, № 4. P. 589–609.

ЗВІТНІСТЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ: ПОВОЄННІ ВИКЛИКИ ТА ESG-ПІДХІД

*Анастасія Моїсеєнко, здобувачка групи МгОП-1-25
ОПП D1 «Облік і оподаткування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти
Керівник: к.е.н., доц. Ольга Чернецька
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується необхідністю повоєнного відновлення інфраструктури та переходу до принципів сталого розвитку. Однією з найбільш критичних сфер наразі є управління відходами, оскільки військові дії спричинили значне зростання обсягів будівельних, промислових та побутових відходів. У цьому контексті компанії у відповідних секторах повинні не лише забезпечити ефективну утилізацію відходів, але й демонструвати прозорість своєї діяльності через звітність про сталий розвиток.

Світова практика показує, що підхід ESG (Environmental, Social, Governance) стає ключовим інструментом для оцінки корпоративної відповідальності бізнесу, зміцнення довіри інвесторів та допомоги компаніям в інтеграції в міжнародний економічний процес [2].

Екологічна складова (Environmental) передбачає контроль впливу підприємства на довкілля, скорочення обсягів захоронення відходів, розвиток переробки та впровадження циркулярної економіки. Для підприємств галузі ключовими показниками є рівень повторного використання ресурсів, зменшення викидів та ефективність поводження з небезпечними відходами.

Соціальний компонент (Social) охоплює питання безпеки праці, взаємодії з громадами, створення робочих місць та підвищення екологічної культури населення. У повоєнний період соціальна роль підприємств значно зростає, оскільки вони беруть участь у відновленні територій та забезпеченні санітарної безпеки.

Управлінський аспект (Governance) передбачає прозорість прийняття рішень, антикорупційні механізми, ефективну систему внутрішнього контролю та відповідальне корпоративне управління.

Звітність сталого розвитку вже є важливим елементом корпоративного управління. Вона охоплює екологічні показники, соціальний вплив діяльності підприємства та якість управлінських процесів. Для підприємств у сфері управління відходами така звітність має особливе значення, адже їх діяльність безпосередньо впливає на стан довкілля та здоров'я населення [2].

Наразі в умовах повоєнного відновлення українські підприємства стикаються з низкою викликів:

- руйнуванням об'єктів;
- збільшенням обсягів будівельного сміття;
- обмеженістю фінансових ресурсів;
- необхідністю гармонізації з європейськими екологічними стандартами;
- зростанням вимог міжнародних донорів щодо прозорості діяльності.

Тепер впровадження ESG-звітності стає не лише елементом корпоративної соціальної відповідальності, а й умовою доступу до міжнародного фінансування українським підприємствам [1]. Формування ESG-звітності підприємствами сфери управління відходами повинно базуватися на міжнародних стандартах нефінансової звітності та враховувати специфіку галузі. До основних інформаційних блоків доцільно віднести:

- обсяги збору, переробки та утилізації відходів;
- екологічні ризики діяльності;
- енергоефективність виробничих процесів;
- соціальний вплив на громади.

Важливим чинником розвитку звітності сталого розвитку підприємств є також удосконалення нормативно-правового регулювання сфери управління відходами відповідно до сучасних екологічних вимог. Прийняття Закону України «Про управління відходами» сприяло формуванню нових підходів до організації діяльності підприємств галузі, зокрема впровадженню принципів розширеної відповідальності виробника, підвищенню екологічного контролю та необхідності системного розкриття інформації щодо впливу підприємств на довкілля. Це, у свою чергу, стимулює розвиток ESG-звітності як інструменту стратегічного управління та забезпечення сталого розвитку підприємств [3].

Повоєнна трансформація економіки України створює передумови для модернізації системи управління відходами відповідно до принципів зеленої економіки. Звітність сталого розвитку може стати інструментом:

- залучення міжнародних інвестицій;
- підвищення конкурентоспроможності підприємств;
- інтеграції у європейський ринок;
- формування довіри з боку суспільства.

Очікується, що у найближчі роки ESG-підхід стане обов'язковим елементом стратегічного управління великими підприємствами.

Отже, звітність сталого розвитку підприємств у сфері управління відходами відіграє ключову роль у забезпеченні екологічної безпеки та ефективного повоєнного відновлення України. Впровадження ESG-підходу сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємств, зміцненню інвестиційної привабливості та гармонізації з міжнародними стандартами сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гриценко Л. Л., Коваленко О. В. Сталий розвиток підприємств в умовах трансформації економіки. *Економіка України*. 2021. № 5. С. 45–52. URL: <https://economyukr.org.ua> (дата звернення: 14.04.2026)
2. Жуковська В. М. ESG-концепція як основа забезпечення сталого розвитку підприємств. *Науковий вісник економіки*. 2022. № 3. С. 112–118. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 14.04.2026)
3. Закон України «Про управління відходами» № 2320-IX від 20.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text> (дата звернення: 14.04.2026)

ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ В ОБЛІКОВИХ РЕГІСТРАХ ТА ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

*Тетяна Остапенко, к.е.н., доцент
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

Згідно з Методичними рекомендаціями щодо застосування реєстрів бухгалтерського обліку, затвердженими наказом Міністерства фінансів України №356, облік загальновиборничих витрат ведеться із використанням спеціалізованих облікових реєстрів. Такі реєстри призначені для накопичення, систематизації та узагальнення інформації про витрати, що виникають у процесі виробничої діяльності підприємства. Ведення відповідних реєстрів дає змогу впорядкувати дані первинних документів, здійснити їх групування за економічним змістом і напрямками використання, а також сформувати узагальнену облікову інформацію. Надалі ці узагальнені показники використовуються для відображення у Головній книзі та для складання показників фінансової звітності підприємства.

Згідно з Методичними рекомендаціями № 356, облікові реєстри являють собою журнали, відомості, таблиці аналітичних даних та інші форми, у яких відображаються господарські операції підприємства. Вони заповнюються на підставі первинних документів. Такі реєстри формуються, як правило, щомісяця і підписуються виконавцями та головним бухгалтером.

Облік загальновиборничих витрат, здійснюється в Журналі 5 або Журналі 5А, які призначені для узагальнення інформації про витрати підприємства за економічними елементами та статтями калькуляції. У цих реєстрах відображаються всі витрати підприємства незалежно від того, на яких синтетичних рахунках вони обліковуються. Такий підхід дає змогу забезпечити систематичне накопичення інформації про витрати та здійснювати їх подальший аналіз. Записи до реєстрів здійснюються на підставі первинних документів, що підтверджують здійснення витрат, зокрема документів на списання матеріалів, нарахування заробітної плати, відрахування на соціальні заходи, нарахування амортизації та інших витрат виробничого характеру. Дані таких документів відображаються у відповідних графах журналу або розроблювальних таблиць за окремими елементами витрат.

У розділі III журналу 5 (або 5А) здійснюється групування витрат за економічними елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати. Таке групування дозволяє відобразити структуру витрат підприємства та забезпечує можливість контролю за їх формуванням.

Підсумкові дані за елементами витрат із розділів журналу переносяться до інших частин реєстру, де здійснюється їх подальше узагальнення за напрямками діяльності або видами витрат. Після цього підсумкові показники переносяться до Головної книги, що забезпечує відображення узагальненої інформації у системі синтетичного бухгалтерського обліку [1].

Таким чином, відображення загальновиборничих витрат в облікових реєстрах передбачає послідовний процес: спочатку дані первинних документів

групуються у відповідних журналах та відомостях, далі узагальнюються за економічними елементами у журналі обліку витрат, після чого підсумкові показники переносяться до Головної книги. Така система облікових реєстрів забезпечує повноту, достовірність та систематизацію інформації про витрати виробництва підприємства, що є необхідною умовою для формування фінансової звітності та прийняття управлінських рішень.

У фінансовій звітності загальновиробничі витрати не відображаються як окрема стаття, а включаються до складу виробничої собівартості продукції, робіт або послуг. Вони враховуються при формуванні вартості запасів у Балансі (Звіті про фінансовий стан) відповідно до вимог НП(С)БО 9 «Запаси», де зазначено, що виробнича собівартість запасів включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці та розподілені загальновиробничі витрати. Таким чином, частина загальновиробничих витрат входить до вартості незавершеного виробництва та готової продукції, що відображається у складі оборотних активів підприємства (НП(С)БО 9 «Запаси»).

Після реалізації продукції відповідна частина виробничих витрат, у тому числі розподілені загальновиробничі витрати, відображається у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) у складі показника «Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)». Це безпосередньо впливає на визначення валового прибутку підприємства, оскільки собівартість реалізованої продукції віднімається від чистого доходу від реалізації.

Крім того, інформація про витрати підприємства може деталізуватися у Примітках до фінансової звітності, де наводяться додаткові пояснення щодо структури витрат, методів їх розподілу та облікової політики підприємства. У примітках підприємства можуть розкривати інформацію про склад виробничих витрат, у тому числі загальновиробничих, порядок їх розподілу між видами продукції та вплив на фінансові результати діяльності [2].

Отже, загальновиробничі витрати є важливим елементом формування фінансових показників діяльності підприємства. На початковому етапі вони включаються до виробничої собівартості виготовленої продукції та відображаються у складі запасів у балансі підприємства. Після реалізації продукції відповідна частина цих витрат переходить до складу собівартості реалізованої продукції та відображається у звіті про фінансові результати. Такий порядок обліку забезпечує коректне формування фінансових результатів діяльності підприємства та сприяє достовірному відображенню витрат у системі фінансової звітності.

Література:

1. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів бухгалтерського обліку, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 29.12.2000 №356. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0356201-00#Text>
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URI: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

ЗВІТНІСТЬ НЕПРИБУТКОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПОРЯДОК ЇЇ СКЛАДАННЯ

*Тетяна Остапенко, к.е.н., доцент
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»*

Важливою складовою системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності неприбуткової організації є формування достовірної та своєчасної звітності. Для благодійних фондів звітність виконує не лише контрольну, а й інформаційну функцію, оскільки забезпечує прозорість використання ресурсів перед державою, донорами та іншими зацікавленими сторонами.

Суб'єкти неприбуткового сектору, зобов'язані подавати до контролюючих органів Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації, форма якого затверджена наказом Міністерства фінансів України № 553 від 17.06.2016 р. (у редакції зі змінами). Разом із ним обов'язково подається річна фінансова звітність, яка є невід'ємним додатком до звіту та повинна повністю узгоджуватися з його показниками.

Для організацій, що дотримуються критеріїв неприбутковості, встановлено річний звітний період, а граничний строк подання становить 60 календарних днів після завершення звітного року. Водночас у разі порушення вимог, визначених п. 133.4 ПКУ, неприбуткова організація зобов'язана подати звіт за місячний звітний період – з початку року до останнього дня місяця, у якому відбулося порушення. Наслідком такого порушення може стати виключення установи з Реєстру неприбуткових організацій та переведення її до категорії платників податку на прибуток.

Звітність можна подавати кількома способами:

- 1) особисто або через представника;
- 2) поштою з повідомленням про вручення (не пізніше ніж за п'ять днів до закінчення граничного терміну подання);
- 3) в електронній формі через засоби зв'язку (обов'язково для великих та середніх підприємств) [1].

Для подання звітності через електронну систему спершу відправляється фінансова звітність, а після отримання квитанції (підтвердження щодо відправки) надсилається сам Звіт. Дані для заповнення звіту мають базуватися на бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Усі показники доходів і витрат, включаючи амортизацію, відображаються відповідно до бухгалтерських стандартів. Доходи й витрати визнаються за методом нарахування, тобто на момент їх виникнення, незалежно від реального руху коштів.

Звіт складається з вступної частини, розділів I і II, а також додатків (ГД, ВП, ФЗ), які є обов'язковими складовими (рис. 1) [1].

Процес складання звітності ґрунтується на даних бухгалтерського обліку, сформованих на підставі первинних документів. Доходи та витрати визнаються за методом нарахування, тобто в момент їх виникнення, незалежно від фактичного руху грошових коштів. Це забезпечує відповідність показників податкової та фінансової звітності, а також підвищує аналітичну цінність інформації для управління діяльністю фонду.

Частина I:

- Відображає доходи, отримані неприбутковою організацією. Заповнюється всіма неприбутковими організаціями незалежно від дотримання вимог, визначених п. 133.4 Податкового кодексу України (ПКУ). У рядках 1.1 – 1.11 зазначаються різні джерела доходів.

Частина II:

- Містить інформацію про видатки (витрати) організації. У рядках 2.1 – 2.6 відображаються суми видатків за різними напрямками. Звіт про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації подається до органів Державної податкової служби (ДПС) за місцем податкової адреси.

Рис. 1. Зміст розділів Звіту про використання доходів (прибутків)
неприбуткової організації

Джерело: складено за [2]

Особливу увагу в неприбуткових організаціях приділяють складанню фінансової звітності за формами № 1-мс «Баланс» та № 2-мс «Звіт про фінансові результати». Для благодійних організацій характерною ознакою є відсутність показника чистого прибутку як кінцевої мети діяльності, оскільки основним призначенням є цільове використання коштів на реалізацію статутних завдань. Саме тому у звітності ключове значення мають показники цільового фінансування, адміністративних витрат, витрат на благодійні програми та залишків невикористаних коштів.

Отже, порядок складання звітності неприбуткової організації базується на поєднанні вимог податкового законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. Належна організація цього процесу сприяє збереженню неприбуткового статусу, підвищенню довіри донорів і забезпеченню прозорості діяльності благодійного фонду.

Література:

1. Звіт неприбуткової організації за 2023 рік. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7110-zvt-pro-vikoristannya-dohodiv-pributkv-nepributkovo-organzats>
2. Звіт неприбуткової організації 2024. URL: <https://www.mogol-alfa.com.ua/ua/buhgalterski-novini/zvit-nepributkovoyi-organizaciyi/>

**СЕКЦІЯ 5. БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**

**УПРАВЛІНСЬКА АНАЛІТИКА ТА ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ
РИЗИКІВ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ЇХ ВПЛИВУ НА РЕЗУЛЬТАТИ
ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**

Петро Бондаренко

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник- Тетяна Наумова, к.е.н., доцент
Державний біотехнологічний університет*

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем невизначеності та нестабільності, що обумовлює зростання ролі фінансових ризиків у діяльності підприємств. Ефективне управління такими ризиками потребує застосування інструментів управлінської аналітики, які забезпечують своєчасну діагностику загроз та оцінку їх впливу на фінансові результати.

Ми вважаємо, що управлінська аналітика є системою методів і інструментів збору, обробки та аналізу даних для підтримки управлінських рішень. Вона дозволяє виявляти та оцінювати ризики. Особливого значення набуває застосування цифрових технологій і автоматизованих систем аналізу, які дозволяють здійснювати постійний моніторинг ключових показників діяльності торговельного підприємства, таких як обсяг продажів, рівень товарних запасів, оборотність активів, грошові потоки та рентабельність.

Це дає змогу оперативно виявляти відхилення від запланованих параметрів і приймати коригувальні управлінські рішення. Крім того, аналітичні інструменти сприяють більш точному прогнозуванню споживчого попиту, що є критично важливим для підприємств роздрібної торгівлі. Завдяки цьому зменшується ризик надлишкових або недостатніх запасів, оптимізуються витрати на зберігання та логістику, а також підвищується ефективність використання оборотного капіталу. Не менш важливим на нашу думку, є застосування аналітики для управління фінансовими потоками. Використання моделей прогнозування грошових надходжень і витрат дозволяє забезпечити належний рівень ліквідності підприємства, уникнути касових розривів та знизити залежність від зовнішнього фінансування. У свою чергу, це позитивно впливає на фінансову стійкість і платоспроможність суб'єкта господарювання.

Підприємства роздрібної торгівлі функціонують в умовах високої конкуренції, нестабільного попиту та швидких змін ринкового середовища. Це обумовлює підвищену чутливість до фінансових ризиків, які можуть суттєво впливати на їх прибутковість, ліквідність і фінансову стійкість. З урахуванням специфіки функціонування сучасних ритейлів, зокрема високої швидкості обігу товарних запасів, значної залежності від споживчого попиту, вагомої частки готівкових і безготівкових розрахунків, сезонного характеру продажів та потреби в ефективному управлінні запасами, формується характерний набір фінансових ризиків (табл. 1). Ризик втрати товарів у воєнний період є одним із найбільш критичних для підприємств роздрібної торгівлі, оскільки поєднує як

фінансові, так і операційні загрози. На відміну від стандартних умов господарювання, у період воєнного стану підприємства стикаються з неконтрольованими факторами, такими як фізичне знищення активів, порушення логістичних ланцюгів та обмежений доступ до страхових механізмів. Це суттєво підвищує рівень невизначеності та ускладнює процес прогнозування фінансових результатів. Мінімізація такого ризику потребує диверсифікації каналів постачання, географічного розосередження запасів, впровадження систем оперативного моніторингу та розвитку кризового управління. Важливим також є формування резервних фондів і адаптація бізнес-моделі до умов підвищеної нестабільності.

Таблиця 1

Види фінансових ризиків у роздрібній торгівлі

Вид ризику	Сутність ризику	Причини виникнення	Вплив на діяльність підприємства
Ризик ліквідності	Нездатність своєчасно виконувати фінансові зобов'язання	Нерівномірність грошових потоків, надлишкові запаси, падіння продажів	Затримки платежів, зниження платоспроможності, штрафні санкції
Кредитний ризик	Ймовірність неповернення дебіторської заборгованості	Надання товарного кредиту, ненадійні контрагенти	Втрати коштів, зниження грошових потоків
Ринковий ризик (ризик попиту)	Нестабільність обсягів продажу	Зміни споживчих переваг, економічна нестабільність, конкуренція	Зниження виручки, накопичення запасів
Валютний ризик	Втрати через зміну валютних курсів	Імпорт товарів, коливання валют	Зростання собівартості, зниження маржі
Інфляційний ризик	Знецінення доходів і зростання витрат	Інфляція, підвищення цін на ресурси	Зниження прибутковості, необхідність підвищення цін
Операційно-фінансовий ризик	Втрати через неефективне управління ресурсами	Помилки в управлінні запасами, високі витрати обігу	Зниження рентабельності, збитки
Ризик втрати товарів	Фінансові втрати через псування, крадіжки товарів або форс-мажорні обставини, воєнні дії	Неналежне зберігання, слабкий контроль, руйнування складів і торгових об'єктів, бойові дії, обстріли, перебої з логістикою, мародерство, вимушене переміщення бізнесу	Прямі фінансові збитки, порушення безперервності діяльності, дефіцит товарів, зниження доходів, необхідність додаткових витрат на відновлення

Таким чином, інтеграція сучасних аналітичних інструментів у систему управління підприємством сприяє не лише підвищенню ефективності діяльності, але й формуванню стійкої фінансової позиції в умовах невизначеності та високого рівня конкуренції. Це дозволяє підприємствам роздрібної торгівлі своєчасно адаптуватися до змін ринкового середовища та забезпечувати довгостроковий розвиток.

ФІНАНСОВА АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

*Лариса БРОВКО, к.е.н., доцент,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

Макроекономічна нестабільність проявляється в різних формах, серед яких найбільш значущими є інфляція, валютні коливання та економічні кризи. Інфляція, як одна з найгостріших ознак нестабільності, стає причиною знецінення грошових активів і зниження купівельної спроможності населення, що суттєво ускладнює процеси стратегічного планування та інвестування для підприємств. Валютні коливання створюють додаткові ризики для зовнішньоекономічної діяльності: різкі зміни обмінного курсу можуть істотно змінити вартість імпорتنих ресурсів та експортної виручки. Економічні кризи, які супроводжуються спадом виробництва, зростанням рівня безробіття та скороченням доходів, є глобальною формою нестабільності, що прямо деформує мікроекономічні процеси. У цьому контексті бізнес-аналітика стає необхідною функцією управління, оскільки дозволяє не лише констатувати факти негативного впливу, а й виявляти глибинні взаємозв'язки між зовнішніми шоками та внутрішньою ефективністю. Кожна з цих форм має свої специфічні особливості прояву, але їх об'єднує кумулятивний негативний вплив на стабільність економічного середовища країни.

Інфляція являє собою стійке зростання загального рівня цін на товари та послуги протягом певного періоду, що неминуче призводить до зниження вартості грошової одиниці. Причини інфляції є багатограними та охоплюють такі фактори, як надмірна грошова емісія, перевищення попиту над пропозицією та стрімке зростання виробничих витрат. Зі зростанням цін споживачі стикаються з обмеженням своїх можливостей, що кардинально змінює повсякденне життя та особливо шкодить тим верствам населення, які мають фіксований дохід. Ключові наслідки інфляції включають падіння реальної купівельної спроможності, спотворення рішень щодо заощаджень та інвестицій, а також виникнення небезпечних спіралей «заробітна плата – ціни». Для протидії цим явищам фінансова аналітика на рівні підприємства має бути сфокусована на перерахунку маржинальності продуктів у реальному часі та прогнозуванні касових розривів. Уряди та центральні банки намагаються регулювати інфляційні процеси за допомогою монетарної та фіскальної політики, проте непередбачувана інфляція здатна підірвати економічну стабільність та довіру суб'єктів господарювання. Розуміння фундаментальних причин і наслідків інфляції має вирішальне значення для розробки заходів, спрямованих на захист національного добробуту.

Коливання валют, що характеризуються змінами обмінного курсу національної валюти відносно іноземних, є ще однією критичною формою макроекономічної нестабільності. Ці коливання можуть бути зумовлені різницею в рівнях інфляції між країнами, змінами процентних ставок, настроями інвесторів та глобальними геополітичними подіями. Вплив на міжнародну торгівлю та інвестиції є глибоким, оскільки коливання курсів

посилює ризики та невизначеність у транскордонних операціях. Сучасна бізнес-аналітика використовує методи сценарного моделювання, щоб оцінити, як зміна курсу на 5-10% вплине на фінансовий результат компанії. Підприємства, інвестори та державні інституції змушені впроваджувати складні механізми управління валютними ризиками, оскільки непередбачувані курсові стрибки порушують торговельний баланс, потоки капіталу та загальне економічне зростання.

Економічні кризи - це гострі фази порушення функціонування економіки, які зазвичай супроводжуються різким падінням обсягів виробництва, зайнятості та інвестиційної активності. Такі кризи можуть набувати форм фінансових, боргових або валютних колапсів і спричинятися «бульбашками» на ринках активів, надмірними запозиченнями або зовнішніми шоками. Макроекономічні наслідки таких криз є масштабними та руйнівними, зокрема стрімке зростання безробіття внаслідок масових банкрутств, різке падіння рівня довіри споживачів та бізнесу, масштабний відтік капіталу та скорочення прямих іноземних інвестицій, критичне напруження державних фінансів, що вимагає посилення втручання регуляторів.

Циклічний характер економічного розвитку передбачає можливість повторення криз, що робить надзвичайно важливим використання фінансової аналітики для оцінки запасу фінансової міцності та ліквідності підприємства. Ідентифікація попереджувальних сигналів та структурних вразливостей є фундаментом для забезпечення довгострокової стабільності.

Внаслідок посилення інфляційного тиску зростає собівартість продукції підприємств та знижуються реальні доходи населення, що автоматично скорочує попит на товари та послуги. Валютні коливання змушують бізнес через інструменти бізнес-аналізу переглядати ціноутворення, умови контрактів та стратегії експорту-імпорту, а домогосподарства - трансформувати свої споживчі звички. Економічні кризи призводять до вимивання інвестицій та зростання соціальної напруги.

У періоди високої нестабільності кредитні установи стають схильними до мінімізації ризиків, суттєво обмежуючи доступ до позикових коштів. Таке посилення кредитних умов призводить до зростання вартості капіталу та дефіциту обігових коштів, що пригнічує інноваційну активність і розширення бізнесу. Роль фінансового аналітика в такі періоди полягає в оптимізації структури капіталу та пошуку альтернативних джерел фінансування. Для домогосподарств це означає обмеження доступу до іпотеки та споживчих кредитів, що безпосередньо вдаряє по внутрішньому споживанню. Ця динаміка особливо загострюється під час фінансової нестабільності, коли ринкова невизначеність руйнує довіру кредиторів. У результаті суб'єкти господарювання відчують фінансовий голод, що підкреслює роль надійних фінансових інституцій у пом'якшенні зовнішніх потрясінь.

Зміни сукупного попиту є ще одним потужним каналом впливу на доходи підприємств. Коли попит падає через зниження впевненості споживачів, компанії фіксують пряме зменшення обсягів реалізації. Використовуючи методи предиктивної аналітики, підприємства можуть прогнозувати падіння попиту на ранніх етапах і вчасно скорочувати виробничі плани, відкладати

модернізацію або трансформувати продуктову лінійку. Зменшення корпоративних доходів призводить до падіння зарплат, створюючи негативний зворотний зв'язок, який ще глибше занурює економіку в рецесію.

Зміни в таких політичних чинниках, як процентні ставки та податки, також є дієвими важелями впливу на рішення домогосподарств та бізнесу. Коли центральні банки підвищують облікові ставки для стримування інфляції, вартість обслуговування боргів зростає, що дестимулює інвестиції. Фінансова аналітика допомагає компаніям оцінити доцільність нових запозичень в умовах дорогих грошей. Аналогічно, трансформація податкової політики змінює рівень наявного доходу та чистого прибутку, впливаючи на вибір між споживанням та накопиченням. Ці регуляторні кроки можуть як пригнічувати, так і стимулювати активність, залежно від їх вектора та масштабу.

Вплив макроекономічної нестабільності на фінансову, виробничу та організаційну стійкість мікросуб'єктів є комплексним. Зокрема, інфляція та курсові коливання підривають фінансову міцність, ускладнюють бюджетування та загрожують ліквідності. Завдяки впровадженню аналітичних систем, підприємства отримують змогу проводити деталізацію витрат і виявляти зони неефективності. У виробничій площині фірми змушені вдаватися до жорсткої оптимізації витрат або навіть до консервації потужностей. Організаційна стійкість також опиняється під загрозою - виникає гостра потреба у гнучкому плануванні та миттєвому прийнятті рішень на основі даних. Усі ці фактори вимагають від бізнесу та населення посиленої уваги до ризик-менеджменту для збереження життєздатності в умовах турбулентності.

Суб'єкти малого та середнього бізнесу в умовах нестабільності часто стикаються з гострим дефіцитом ліквідності, оскільки грошові потоки стають непередбачуваними. Фінансовий аналіз стає критичним для управління робочим капіталом: необхідно прискорювати оборотність дебіторської заборгованості та оптимізувати запаси. Доступ до кредитування звужується, а вартість позик зростає, що вимиває ресурси для розвитку. Крім того, структура капіталу мікроекономічних суб'єктів може деформуватися через надмірну заборгованість, що підриває їхню платоспроможність. Ці деструктивні процеси загрожують самому існуванню дрібного бізнесу, що вимагає впровадження надійних стратегій фінансового менеджменту. Стабільність виробництва страждає через розрив ланцюгів постачання та зростання вартості сировини. Макроекономічні коливання спричиняють дефіцит ресурсів, що порушує виробничі графіки. Використання аналітики ланцюгів поставок дозволяє підприємствам диверсифікувати постачальників та знизити логістичні ризики.

СЕМАНТИКА ДОВІРИ: ЯК НАРАТИВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗМІНЮЮТЬ АГРАРНИЙ РИНОК УКРАЇНИ

*Анна Бурковська, Ph.D.,
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування
Миколаївський національний аграрний університет*

Сучасний аграрний ринок дедалі більше виходить за межі традиційного розуміння як простору обміну товарами. Сьогодні це складна система взаємодії значень, у якій продукція оцінюється не лише за фізичними характеристиками, а й за тим смисловим контекстом, який її супроводжує. У цьому контексті особливого значення набуває семантичний підхід, що дозволяє розглядати ринок як поле комунікації, де ключову роль відіграють наративи - структуровані історії, через які виробники доносять цінності своєї продукції до споживача [1].

Результати поточного дослідження свідчать, що наративи сталого розвитку стають одним із центральних інструментів формування споживчого сприйняття. Ідеї екологічної безпечності, соціальної відповідальності та підтримки локальних громад трансформуються у символи та образи, які формують цілісне уявлення про продукт [2]. У цьому сенсі продукт перестає бути лише товаром, а стає носієм певної філософії. Споживач, обираючи таку продукцію, фактично ототожнює себе з відповідними цінностями, що підсилює емоційний зв'язок і підвищує рівень довіри.

Водночас український контекст додає цьому процесу особливої складності. З одного боку, ринок інтегрується у глобальний простір, де домінують європейські стандарти сталого розвитку та відповідні комунікаційні практики. З іншого боку, зберігається сильна орієнтація на локальну ідентичність, традиції та культурні коди [3]. У результаті формується унікальне поєднання глобальних і локальних наративів, яке визначає специфіку сприйняття продукції. Споживачі схильні більше довіряти тим повідомленням, які не лише відповідають загальноприйнятим екологічним трендам, але й резонують із національними смислами [1].

Однак вплив наративів сталого розвитку не є однозначно позитивним. Поточне дослідження показує, що зростання обізнаності споживачів призводить до підвищення рівня критичності. Ті самі семантичні маркери, які покликані сигналізувати про якість і відповідальність, можуть викликати сумніви та спонукати до перевірки достовірності інформації. У цьому контексті виникає ризик втрати довіри у разі невідповідності між декларованими цінностями та реальними практиками виробництва. Таким чином, наратив перестає бути лише інструментом просування, натомість він стає своєрідним зобов'язанням, яке виробник має підтверджувати.

Семантичний підхід дозволяє глибше зрозуміти ці процеси, адже він фокусується не на самому продукті, а на тих значеннях, які його оточують. Саме через аналіз мовних конструкцій, символів і візуальних образів можна виявити механізми формування довіри, лояльності та споживчих уподобань [2]. Це відкриває нові можливості для розробки ефективних маркетингових стратегій,

які враховують не лише економічні, а й культурні та психологічні аспекти поведінки споживачів.

Прогнозуючи розвиток аграрного ринку України крізь призму семантики довіри, можна очікувати подальше посилення ролі наративів сталого розвитку як ключового фактору конкурентоспроможності. У найближчій перспективі виробники дедалі активніше інтегруватимуть екологічні та соціальні смисли у свої бренди, формуючи комплексні комунікаційні стратегії, орієнтовані не лише на інформування, а й на емоційне залучення споживача [1]. Таким чином, подальший розвиток аграрного ринку України залежатиме від здатності суб'єктів господарювання інтегрувати семантичний підхід у стратегічне управління.

У підсумку, наративи сталого розвитку стають важливим чинником трансформації аграрного ринку України. Вони формують нові правила конкуренції, де вирішальним є не лише те, що виробляється, а й те, як про це розповідається. Успішними стають ті виробники, які здатні створювати узгоджені, автентичні та переконливі смислові конструкції, що відповідають очікуванням сучасного споживача. Саме в цьому полягає ключ до підвищення конкурентоспроможності, зміцнення довіри та забезпечення сталого розвитку аграрного сектору в умовах глобальних змін.

Фінансування: Тези доповідей сформовано на основі досліджень, отриманих під час виконання проєкту «Дослідження впливу наративів сталого розвитку на просування сільськогосподарської продукції на ринку України на основі застосування семантичного підходу до продовольчого маркетингу в контексті забезпечення продовольчої безпеки» №2025.05/0019, виконаного за рахунок коштів гранту Президента України, наданого Національним фондом досліджень України, у рамках Конкурсу на одержання грантів Президента України для підтримки наукових досліджень і розробок молодих вчених-докторів філософії/кандидатів наук (до 35 років включно).

Подяка: Автор висловлює вдячність Національному фонду досліджень України за фінансову підтримку цього дослідження.

Література:

1. Burkovska A., Burkovska A. Semantic approach to food marketing: the influence of sustainable development narratives on the Ukrainian market. *Agricultural and Resource Economics*. 2025. 11(1), 317–347. <https://doi.org/10.51599/are.2025.11.01.12>.
2. Poltorak A., Burkovska A., Sukhorukova A., Lahno D., Mykhniuk O. Mechanisms of anti-crisis management of food security in Ukraine in the conditions of turbulence of the socio-economic environment and integration into European food markets. *Наукові інновації та передові технології*. 2026. № 3(55). С. 41-55. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-3\(55\)-41-55](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-3(55)-41-55).
3. Poltorak A., Sukhorukova A., Burkovska A., Onyshchenko D. Conceptual principles of strategic management of post-war restoration of financial and economic security of Ukraine in the system of integration and scientific and technological changes. *Успіхи і досягнення у науці*. 2026. № 3(25). С. 575-589. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-3\(25\)-574-588](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2026-3(25)-574-588).

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Леся ВАСІЛЬЄВА, д.н.держ.упр., професор,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах нестабільного економічного середовища, високої конкуренції та швидких змін ринкової кон'юнктури питання забезпечення економічної стійкості підприємств набуває особливої актуальності. Економічна стійкість виступає ключовою характеристикою здатності підприємства зберігати рівновагу, платоспроможність, фінансову стабільність та ефективність діяльності під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів. Одним із найбільш ефективних інструментів її підвищення в сучасних умовах є бізнес-аналітика, яка забезпечує глибоке опрацювання даних та підтримку управлінських рішень.

Бізнес-аналітика являє собою систему методів, технологій та інструментів збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних з метою формування аналітичної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Її ключовою особливістю є орієнтація не лише на ретроспективний аналіз, а й на прогнозування майбутніх тенденцій та моделювання можливих сценаріїв розвитку підприємства. Це дозволяє суттєво підвищити якість управління економічною стійкістю.

Економічна стійкість підприємства визначається здатністю забезпечувати стабільне функціонування та розвиток за умов дії ризиків і невизначеності. Вона охоплює фінансову, виробничу, кадрову та ринкову складові. Саме тому бізнес-аналітика виступає комплексним інструментом, який дозволяє інтегровано оцінювати всі ці аспекти на основі єдиної інформаційної бази.

Однією з основних переваг бізнес-аналітики є можливість оперативного аналізу великих обсягів даних (Big Data), що формуються в процесі діяльності підприємства. Це забезпечує своєчасне виявлення негативних тенденцій, таких як зниження ліквідності, зростання витрат, падіння прибутковості або погіршення платоспроможності. Завдяки цьому керівництво отримує можливість швидко реагувати на зміни та запобігати кризовим явищам.

Важливим напрямом застосування бізнес-аналітики є фінансовий аналіз, який дозволяє оцінювати рівень економічної стійкості підприємства за допомогою системи показників: коефіцієнтів ліквідності, фінансової незалежності, рентабельності та оборотності активів. На основі цих даних формуються аналітичні звіти, що слугують базою для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації структури капіталу, витрат і доходів.

Крім того, бізнес-аналітика активно використовується для прогнозування фінансових результатів діяльності підприємства. Використання сучасних аналітичних інструментів, таких як регресійний аналіз, моделі прогнозування та сценарне моделювання, дозволяє оцінювати можливі варіанти розвитку підприємства та їх вплив на рівень економічної стійкості. Це забезпечує перехід від реактивного до проактивного управління.

Не менш важливою є роль бізнес-аналітики в управлінні ризиками. На основі аналізу даних можна ідентифікувати потенційні загрози, оцінювати ймовірність їх виникнення та можливі наслідки. Це дозволяє формувати систему превентивних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків і зміцнення економічної стійкості підприємства.

Суттєвого значення набуває використання сучасних ВІ-систем (Business Intelligence), які забезпечують комплексну обробку, узагальнення та інтерпретацію великих масивів даних у зручному для користувача форматі. Їх функціональні можливості охоплюють не лише візуалізацію даних, побудову дашбордів та інтерактивну аналітику, але й багатовимірний аналіз показників, виявлення тенденцій, а також формування прогнозних моделей розвитку підприємства. Завдяки цьому ВІ-системи перетворюють розрізнені облікові та операційні дані на цілісну аналітичну картину діяльності підприємства. Такі системи дозволяють керівництву підприємства отримувати актуальну інформацію в режимі реального часу, що суттєво підвищує оперативність реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. Крім того, використання ВІ-інструментів сприяє підвищенню якості прийняття управлінських рішень, оскільки вони базуються не на інтуїції, а на об'єктивних аналітичних даних і розрахованих показниках. Це, у свою чергу, забезпечує більш ефективне планування ресурсів, оптимізацію витрат, своєчасне виявлення ризиків та підвищення загального рівня економічної стійкості підприємства.

В умовах цифрової трансформації економіки бізнес-аналітика стає невід'ємною частиною інформаційної системи підприємства. Інтеграція аналітичних інструментів із бухгалтерським обліком, фінансовим менеджментом та операційними процесами дозволяє створити єдине інформаційне середовище, що забезпечує комплексний підхід до управління економічною стійкістю.

Окремо слід відзначити значення бізнес-аналітики для стратегічного управління підприємством. Вона дозволяє визначати довгострокові тенденції розвитку ринку, оцінювати конкурентні позиції підприємства та формувати обґрунтовані стратегічні цілі. Це сприяє підвищенню адаптивності підприємства до змін зовнішнього середовища та зміцненню його стійкості у довгостроковій перспективі.

Таким чином, бізнес-аналітика є важливим інструментом підвищення економічної стійкості підприємства, оскільки забезпечує комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності, підтримку прийняття управлінських рішень, прогнозування розвитку та управління ризиками. Її впровадження дозволяє підвищити ефективність управління, забезпечити стабільність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність у сучасних умовах економічної невизначеності.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

*Дійкун Д.А. здобувач групи МгФБСЗ-1-25
Науковий керівник: Бровко Л.І., к.е.н., доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У дедалі більш взаємопов'язаній світовій економіці регулювання фінансових ринків стало критично важливим компонентом для забезпечення стабільності, прозорості та довіри інвесторів. Міжнародні стандарти, такі як Базель III та MiFID II, були розроблені завдяки спільним зусиллям світових фінансових органів для створення цілісної системи управління ризиками та нагляду за ринком. Ці стандарти спрямовані на пом'якшення системних ризиків, підвищення цілісності ринку та захист інвесторів шляхом встановлення єдиних принципів, які країни заохочують прийняти та впроваджувати.

Базель III, розроблений Базельським комітетом з банківського нагляду, в першу чергу спрямований на посилення стійкості банків шляхом запровадження суворіших вимог до капіталу та стандартів ліквідності. Його основна мета - запобігання банківським кризам, забезпечуючи здатність фінансових установ витримувати економічні потрясіння. Аналогічно, MiFID II, прийнятий Європейським Союзом, підвищує прозорість та захист інвесторів на ринках цінних паперів шляхом посилення правил щодо торговельної практики, зобов'язань щодо розкриття інформації та прозорості ринку. Обидві рамки керуються принципами, що підкреслюють управління ризиками, підзвітність та довіру інвесторів, що відображає глобальний консенсус щодо того, що надійне регулювання є важливим для запобігання фінансовим кризам та сприяння сталому зростанню. Ці стандарти ґрунтуються на визнанні того, що скоординоване регулювання в різних юрисдикціях зменшує ймовірність регуляторного арбітражу та системного поширення, тим самим створюючи безпечніше глобальне фінансове середовище.

Базель III запроваджує комплексний набір заходів, спрямованих на зміцнення стійкості банківського сектору. Серед його ключових особливостей - підвищені вимоги до достатності капіталу, включаючи мінімальні коефіцієнти базового капіталу першого рівня та коефіцієнти левериджу, розроблені для обмеження надмірного запозичення. Запровадження коефіцієнта покриття ліквідності зобов'язує банки тримати достатню кількість високоякісних ліквідних активів, щоб витримати короткострокові стресові сценарії, тоді як коефіцієнт чистого стабільного фінансування сприяє довгостроковій стабільності фінансування, вимагаючи від банків фінансувати свою діяльність зі стабільних джерел. Ці заходи разом змушують банки застосовувати більш обачну практику управління ризиками, зменшуючи вразливість до ринкових потрясінь.

MiFID II розширює сферу фінансового регулювання за межі традиційних фондових бірж, охоплюючи широкий спектр торгових майданчиків, включаючи альтернативні торгові системи та платформи алгоритмічної торгівлі. Його заходи підкреслюють посилений захист інвесторів завдяки

суворішим вимогам до розкриття інформації, оцінкам придатності та зобов'язанням щодо прозорості фінансових продуктів. Регламент також запроваджує детальні правила щодо функціонування торгових майданчиків для сприяння справедливим та ефективним ринкам, такі як стандарти прозорості до та після торгівлі. Крім того, MiFID II передбачає комплексні зобов'язання щодо звітності про транзакції, що дозволяє регуляторам контролювати ринкову активність та виявляти потенційні зловживання.

Україна стикається з кількома перешкодами у приведенні своїх фінансових норм до цих міжнародних стандартів. По-перше, процес гармонізації національного законодавства з Базелем III та MiFID II вимагає масштабних законодавчих переглядів та регуляторних реформ, які можуть бути трудомісткими та складними. Інституційний потенціал також створює труднощі; українським регуляторним органам часто бракує достатньої технічної експертизи та сучасної інфраструктури, необхідної для ефективного нагляду, особливо враховуючи швидку еволюцію фінансових ринків.

Незважаючи на ці виклики, прийняття Базель III та MiFID II має потенціал для значного покращення фінансової стабільності та ефективності ринку України. Завдяки узгодженню з міжнародними стандартами, Україна може залучати іноземні інвестиції, підвищувати стійкість свого банківського сектору та сприяти створенню більш прозорого та конкурентного ринкового середовища. Політики дедалі більше усвідомлюють необхідність постійних реформ та розвитку потенціалу для повної реалізації цих переваг. Майбутні політичні зусилля можуть бути зосереджені на вдосконаленні чинних нормативних актів, розширенні наглядових можливостей та використанні міжнародної співпраці. У міру розвитку глобальних стандартів Україна повинна залишатися адаптивною, щоб впроваджувати нові найкращі практики, такі як регулювання цифрового ринку та заходи кібербезпеки. Зрештою, інтеграція цих міжнародних стандартів у регуляторну базу України - це не просто дотримання вимог, а стратегічний крок до побудови більш надійної та стійкої фінансової системи.

Отже, міжнародні стандарти, такі як Базель III та MiFID II, відіграють ключову роль у формуванні стійкого, прозорого та сприятливого для інвесторів фінансового середовища в усьому світі. Хоча їхні основні цілі зосереджені на зниженні ризиків, цілісності ринку та захисті інвесторів, шлях до їх ефективного впровадження в Україні передбачає подолання значних регуляторних, інфраструктурних та фінансових викликів. Тим не менш, зобов'язання України прийняти ці стандарти пропонує суттєві переваги, включаючи посилення фінансової стабільності та посилення

АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ БІЗНЕСУ

*Ксенія Зінов'єва здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Криворізький національний університет - Кривий Ріг
Науковий керівник: Рита Короленко, доцент, кандидат економічних
наук, завідувач кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного
розвитку, Криворізький національний університет, м. Кривий Ріг, України*

Економічна стійкість бізнесу є однією з ключових умов забезпечення стабільного функціонування та розвитку підприємства в умовах динамічного й нестабільного зовнішнього середовища. Вона характеризується здатністю підприємства підтримувати платоспроможність, забезпечувати прибутковість, ефективно використовувати ресурси та адаптуватися до змін економічної кон'юнктури, кризових явищ і конкурентних викликів [1].

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю забезпечення економічної стійкості підприємств в умовах економічної нестабільності, цифрової трансформації та посилення конкурентного середовища. Особливого значення бізнес-аналітика набуває в умовах кризових явищ і воєнних ризиків, коли ефективність управлінських рішень безпосередньо впливає на здатність підприємств адаптуватися до змін зовнішнього середовища та зберігати конкурентні позиції.

Одним із основних аналітичних інструментів управління економічною стійкістю є фінансовий аналіз, який дозволяє оцінювати ліквідність, платоспроможність, рентабельність, ділову активність і фінансову стійкість підприємства. Для комплексної оцінки фінансового стану використовуються коефіцієнтний, горизонтальний, вертикальний і трендовий аналізи [2]. Їх застосування сприяє своєчасному виявленню проблемних аспектів діяльності підприємства та підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

Водночас сучасні умови господарювання потребують не лише оцінки поточного фінансового стану підприємства, а й прогнозування можливих змін у майбутньому. Саме тому важливого значення набуває прогнозна аналітика, яка базується на використанні статистичних, економетричних і цифрових методів аналізу. Прогнозування дозволяє підприємствам оцінювати перспективи розвитку ринку, передбачати зміни попиту, визначати потенційні ризики та формувати антикризові заходи. На відміну від традиційного фінансового аналізу, прогнозна аналітика дає змогу моделювати різні сценарії розвитку підприємства та оцінювати можливі наслідки управлінських рішень ще до їх практичної реалізації.

Важливу роль у забезпеченні економічної стійкості відіграє система стратегічного аналізу підприємства. У сучасній практиці управління широко використовуються SWOT-аналіз та PEST-аналіз. SWOT-аналіз дозволяє

визначити сильні й слабкі сторони підприємства, а також оцінити можливості та загрози зовнішнього середовища. Його застосування сприяє формуванню конкурентних переваг і визначенню стратегічних напрямів розвитку бізнесу. PEST-аналіз, у свою чергу, дає можливість оцінити вплив політичних, економічних, соціальних і технологічних факторів на діяльність підприємства. Особливо актуальним цей інструмент є для українських підприємств в умовах воєнної нестабільності, інфляційних коливань та швидких змін ринкового середовища.

Використання технологій Big Data дозволяє підприємствам обробляти значні обсяги інформації, аналізувати поведінку споживачів, прогнозувати зміни попиту та оперативно реагувати на ринкові зміни. На основі великих масивів даних підприємства можуть виявляти приховані тенденції, оцінювати рівень ризику та підвищувати точність управлінських рішень. Наприклад, підприємства сфери торгівлі використовують цифрову аналітику для прогнозування обсягів продажу.

Важливим інструментом управління економічною стійкістю є також система ключових показників ефективності (KPI), яка дозволяє оцінювати результати діяльності підприємства за визначеними критеріями. Використання KPI забезпечує можливість оперативного контролю фінансових результатів, продуктивності праці, рентабельності та ефективності використання ресурсів. Це сприяє підвищенню рівня управлінської дисципліни та своєчасному реагуванню на негативні тенденції в діяльності підприємства.

Слід зазначити, що найбільш ефективним підходом до забезпечення економічної стійкості бізнесу є комплексне використання різних аналітичних інструментів. У сучасних умовах господарювання традиційні методи аналізу вже не забезпечують достатнього рівня адаптивності, тому підприємствам необхідно активно впроваджувати цифрові технології та сучасні аналітичні системи.

Отже, використання фінансового аналізу, прогнозних моделей, стратегічних методів оцінювання та цифрових технологій сприяє своєчасному виявленню ризиків, покращенню якості управлінських рішень і зміцненню конкурентних позицій бізнесу. У сучасних умовах найбільш перспективними є комплексні аналітичні підходи, які поєднують традиційні методи економічного аналізу з можливостями цифрової бізнес-аналітики та забезпечують підприємствам здатність ефективно адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Література

1. Базецька Г. І. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч.-метод. посіб. 2024. С. 98.
2. Я. Б. Дропа Фінансовий аналіз : навч. посіб. 2023, С. 25.

ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

*Олександр КАРАМУШКА, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Трансформація бізнес-аналітики в умовах глобальної цифровізації економіки є однією з ключових тенденцій розвитку сучасного підприємництва, що визначає нову парадигму управління, прийняття рішень та формування економічної стійкості суб'єктів господарювання. Глобальна цифровізація, яка охоплює всі сфери економічної діяльності, зумовлює якісні зміни у способах збору, обробки, аналізу та інтерпретації даних, перетворюючи бізнес-аналітику з допоміжного інструменту у стратегічний ресурс управління. У таких умовах бізнес-аналітика перестає бути лише засобом ретроспективного аналізу результатів діяльності та набуває функцій предиктивного і прескриптивного інструменту, що дозволяє не тільки прогнозувати майбутні тенденції, але й формувати оптимальні управлінські рішення в режимі реального часу.

Цифровізація економіки супроводжується стрімким зростанням обсягів даних, що генеруються як внутрішніми бізнес-процесами підприємств, так і зовнішнім середовищем, включаючи цифрові платформи, соціальні мережі, IoT-пристрої, фінансові системи та глобальні інформаційні потоки. Це формує нові виклики для підприємств, пов'язані з необхідністю обробки великих масивів структурованих і неструктурованих даних, забезпечення їх якості, достовірності та релевантності для прийняття управлінських рішень. У відповідь на ці виклики відбувається трансформація бізнес-аналітики через інтеграцію інноваційних технологій, зокрема штучного інтелекту, машинного навчання, хмарних обчислень, технологій великих даних та інтелектуальної візуалізації інформації.

Однією з ключових характеристик трансформації бізнес-аналітики є перехід від традиційних описових моделей до комплексних аналітичних систем, що поєднують дескриптивну, діагностичну, предиктивну та прескриптивну аналітику. Такий підхід дозволяє підприємствам не лише оцінювати поточний стан економічної діяльності, але й виявляти причинно-наслідкові зв'язки, прогнозувати ризики та формувати сценарії розвитку. У контексті глобальної цифровізації це набуває особливого значення, оскільки швидкість змін зовнішнього середовища зростає, а традиційні методи аналізу стають недостатніми для забезпечення конкурентоспроможності та економічної стійкості підприємств. Важливим аспектом трансформації бізнес-аналітики є зміна її функціональної ролі у системі управління підприємством. Якщо раніше аналітичні функції були зосереджені у фінансових або планово-економічних підрозділах, то в умовах цифровізації аналітика інтегрується у всі бізнес-процеси, включаючи виробництво, маркетинг, логістику, фінанси та управління персоналом. Це забезпечує формування єдиного інформаційного простору підприємства, в якому дані стають основою для прийняття рішень на всіх рівнях управління. У свою чергу, це сприяє підвищенню прозорості

діяльності, зниженню інформаційної асиметрії та підвищенню ефективності управлінських процесів. Особливого значення набуває розвиток платформної економіки, що суттєво змінює підходи до організації бізнес-аналітики. Цифрові платформи забезпечують інтеграцію різних джерел даних, автоматизацію аналітичних процесів та створення нових бізнес-моделей, заснованих на використанні даних як ключового ресурсу. У таких умовах бізнес-аналітика виступає не лише інструментом внутрішнього управління, але й основою для формування конкурентних переваг через монетизацію даних, створення аналітичних сервісів та розвиток data-driven бізнесу.

Трансформація бізнес-аналітики також пов'язана з розвитком хмарних технологій, які забезпечують доступ до аналітичних інструментів незалежно від географічного розташування підприємства та дозволяють масштабувати аналітичні рішення відповідно до потреб бізнесу. Хмарні платформи сприяють зниженню витрат на ІТ-інфраструктуру, підвищенню гнучкості управління даними та забезпеченню швидкого впровадження інноваційних аналітичних рішень. Це особливо актуально для підприємств, що функціонують у глобальному економічному середовищі та потребують оперативного доступу до інформації для прийняття стратегічних рішень.

У контексті забезпечення економічної стійкості підприємств трансформація бізнес-аналітики відіграє ключову роль у формуванні систем управління ризиками. Використання сучасних аналітичних інструментів дозволяє ідентифікувати потенційні загрози, оцінювати їх вплив на діяльність підприємства та розробляти ефективні стратегії реагування. Це включає аналіз фінансових ризиків, операційних ризиків, ринкових коливань, а також ризиків, пов'язаних з кібербезпекою та цифровими загрозами. Таким чином, бізнес-аналітика стає невід'ємною складовою системи економічної безпеки підприємства.

Не менш важливим є аспект інтеграції ESG-аналітики у систему бізнес-аналітики підприємств. У сучасних умовах глобальної цифровізації зростає значення екологічних, соціальних та управлінських факторів у забезпеченні довгострокової стійкості бізнесу. Використання аналітичних інструментів для оцінювання ESG-показників дозволяє підприємствам не лише підвищувати свою інвестиційну привабливість, але й забезпечувати відповідність міжнародним стандартам сталого розвитку.

Проте трансформація бізнес-аналітики супроводжується низкою викликів, серед яких можна виділити проблеми забезпечення якості даних, необхідність розвитку цифрових компетенцій персоналу, ризики кібербезпеки, а також складність інтеграції різнорідних інформаційних систем. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, що включає розвиток корпоративної культури, орієнтованої на використання даних, впровадження сучасних стандартів управління даними та інвестування у розвиток людського капіталу.

Трансформація бізнес-аналітики є складним і багатовимірним процесом, що охоплює технологічні, організаційні та управлінські аспекти діяльності підприємств. Вона сприяє переходу до нової моделі управління, заснованої на даних, підвищує ефективність прийняття рішень та забезпечує економічну стійкість підприємств у динамічному глобальному середовищі.

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ФОРМУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ ПІДПРИЄМСТВА

*Анна Кравченко, Юлія Тронь, здобувачки першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: Олександр Ткаченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки підприємства функціонують у середовищі високої конкуренції, нестабільності зовнішніх факторів та постійної потреби в оперативному прийнятті ефективних управлінських рішень. За таких умов особливого значення набуває якісна інформаційна база, яка дозволяє здійснювати комплексний бізнес-аналіз діяльності підприємства. Одним із головних джерел формування такої інформації виступає управлінський облік, що забезпечує керівництво необхідними даними для планування, контролю, аналізу та регулювання господарських процесів.

Управлінський облік є складовою системи обліку підприємства, орієнтованою на внутрішніх користувачів інформації – керівників різних рівнів управління. На відміну від фінансового обліку, який спрямований переважно на зовнішніх користувачів і регламентується законодавством, управлінський облік має гнучкий характер та формується відповідно до потреб конкретного підприємства. Його основною метою є надання релевантної, своєчасної та достовірної інформації для прийняття управлінських рішень.

Бізнес-аналіз підприємства являє собою процес дослідження економічних показників, ресурсного потенціалу, фінансових результатів, внутрішніх і зовнішніх факторів впливу з метою виявлення резервів підвищення ефективності діяльності. Якість бізнес-аналізу безпосередньо залежить від повноти та достовірності інформації, що використовується. Саме управлінський облік забезпечує формування значної частини аналітичних даних, необхідних для оцінки діяльності підприємства.

Одним із ключових напрямів ролі управлінського обліку є забезпечення інформацією про витрати підприємства. У межах управлінського обліку здійснюється класифікація витрат за економічними елементами, статтями калькуляції, центрами відповідальності, видами продукції та іншими ознаками. Це дає можливість проводити детальний аналіз собівартості продукції, визначати нерентабельні напрями діяльності та знаходити шляхи оптимізації витрат. Для бізнес-аналізу така інформація є надзвичайно важливою, оскільки дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів і прибутковість бізнесу.

Не менш важливою є роль управлінського обліку у формуванні інформації про доходи та фінансові результати підприємства. За допомогою внутрішньої звітності можна аналізувати доходи за видами продукції, каналами збуту, регіонами продажу, категоріями клієнтів тощо. Це сприяє виявленню найбільш прибуткових напрямів діяльності та прийняттю рішень щодо розвитку або коригування комерційної політики підприємства.

Важливе місце управлінський облік займає у процесі бюджетування та планування. Складання операційних, фінансових, інвестиційних бюджетів

формує прогностичну інформацію, яка використовується для бізнес-аналізу майбутньої діяльності. Порівняння фактичних показників із плановими дозволяє оцінити рівень виконання поставлених завдань, визначити причини відхилень та розробити коригувальні заходи.

Особливу роль управлінський облік відіграє у формуванні інформації за центрами відповідальності. Розподіл підприємства на структурні підрозділи, за якими закріплюються доходи, витрати та результати діяльності, дає змогу оцінити ефективність роботи окремих менеджерів і підрозділів. Це підвищує контрольованість бізнес-процесів та створює основу для мотивації персоналу.

У сучасних умовах цифровізації роль управлінського обліку значно посилюється завдяки використанню інформаційних систем та програмного забезпечення. ERP-системи, CRM-платформи, BI-інструменти забезпечують автоматизацію збору, обробки та аналізу даних. Це дозволяє оперативно отримувати аналітичну інформацію у вигляді звітів, графіків, дашбордів та ключових показників ефективності. Таким чином, управлінський облік перетворюється з традиційної системи реєстрації даних на активний інструмент стратегічного управління.

Суттєве значення управлінський облік має і для аналізу ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. На основі внутрішніх даних керівництво може оцінювати рух грошових коштів, структуру дебіторської та кредиторської заборгованості, потребу в оборотному капіталі. Це дає можливість своєчасно виявляти фінансові ризики та приймати рішення щодо залучення ресурсів або оптимізації зобов'язань.

Крім того, управлінський облік забезпечує інформаційну підтримку стратегічного бізнес-аналізу. Дані про рентабельність продукції, продуктивність праці, використання основних засобів, ефективність інвестиційних проектів використовуються для формування довгострокової стратегії розвитку підприємства. На основі таких показників керівництво визначає напрями модернізації виробництва, виходу на нові ринки, розширення асортименту продукції або скорочення неефективних видів діяльності.

Водночас ефективність управлінського обліку як джерела інформації для бізнес-аналізу залежить від правильної організації його системи. Підприємство повинно розробити внутрішні регламенти обліку, визначити перелік необхідних показників, періодичність звітності, відповідальних осіб та порядок контролю якості інформації. Важливим є також узгодження управлінського обліку з фінансовим та податковим обліком для уникнення суперечностей у даних.

Отже, управлінський облік відіграє ключову роль у формуванні інформаційної бази бізнес-аналізу підприємства. Саме він забезпечує керівництво деталізованими даними про витрати, доходи, результати діяльності, ресурси та ризики. Завдяки цьому створюються умови для обґрунтованого планування, ефективного контролю, своєчасного реагування на зміни зовнішнього середовища та прийняття стратегічно важливих управлінських рішень. У сучасних умовах цифрової трансформації значення управлінського обліку як основи бізнес-аналізу буде лише зростати.

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

*Олена ЛИСА, к.е.н., доцент,
Дніпровський державний
аграрно-економічний університет*

Сучасне економічне середовище характеризується високим рівнем невизначеності та частими шоками, що актуалізує проблему забезпечення економічної стійкості підприємств як ключової передумови їх довгострокового функціонування й розвитку. У науковій літературі економічна стійкість підприємства розглядається як інтегральна здатність суб'єкта господарювання підтримувати безперервність діяльності, адаптуватися до змін зовнішнього середовища та трансформувати виклики у можливості розвитку. Водночас, посилення ролі цифрових технологій і зростання обсягів даних обумовлюють доцільність використання бізнес-аналітики як інструменту підвищення обґрунтованості управлінських рішень.

Бізнес-аналітика у широкому розумінні являє собою сукупність методів, моделей і технологій обробки даних, спрямованих на формування аналітичних інсайтів для підтримки стратегічного й оперативного управління. Її розвиток пов'язаний із запровадженням технологій великих даних, машинного навчання та штучного інтелекту, що дозволяють підвищити точність прогнозування та швидкість реагування на зміни ринкової кон'юнктури. У цьому контексті бізнес-аналітика виступає не лише інструментом аналізу минулих подій, а й засобом формування проактивної поведінки підприємства.

З позицій забезпечення економічної стійкості підприємств бізнес-аналітика виконує низку ключових функцій. По-перше, вона забезпечує ранню ідентифікацію ризиків та «слабких місць» бізнес-моделі шляхом аналізу фінансових, операційних і ринкових показників. Використання методів Big Data дозволяє виявляти так звані «точки крихкості», що виникають на перетині різних бізнес-процесів і підсилюють вплив кризових явищ. По-друге, бізнес-аналітика сприяє формуванню ефективних стратегій адаптації через моделювання альтернативних сценаріїв розвитку подій та оцінювання їх наслідків [3].

Важливим складником впливу бізнес-аналітики на економічну стійкість є підвищення якості управлінських рішень. Емпіричні дослідження підтверджують, що використання аналітичних можливостей організації позитивно впливає на рівень її стійкості, зокрема через покращення процесного управління та оптимізацію ресурсного забезпечення. Застосування аналітичних інструментів дозволяє зменшити інформаційну асиметрію, підвищити точність прогнозування та забезпечити більш оперативну реакцію на кризові явища. Так, підприємства, що впроваджують інструменти бізнес-аналітики, демонструють:

- вищий рівень ліквідності та платоспроможності;
- зниження варіативності грошових потоків;
- підвищення рентабельності активів і капіталу;
- зменшення ймовірності фінансової дестабілізації.

Емпіричні оцінки показують, що використання предиктивної аналітики дозволяє знизити помилки прогнозування фінансових показників на 15÷30 %, що безпосередньо впливає на якість управління ліквідністю та борговим навантаженням [2]. Крім того, впровадження аналітичних систем сприяє підвищенню швидкості прийняття управлінських рішень, що є критично важливим в умовах кризових ситуацій.

На основі аналізу даних підприємств різних галузей встановлено, що найбільш суттєвий ефект бізнес-аналітика має у сферах з високою волатильністю попиту, де точність прогнозування визначає фінансову стабільність. При цьому рівень цифрової зрілості підприємства виступає модератором ефективності використання аналітичних інструментів.

Сучасна методологія оцінювання фінансової стійкості підприємств у контексті бізнес-аналітики базується на поєднанні традиційних фінансових коефіцієнтів із інструментами інтелектуального аналізу даних.

1. Коефіцієнтний (індикаторний) підхід – передбачає використання системи фінансових показників, зокрема: коефіцієнтів ліквідності (поточної, швидкої, абсолютної); показників фінансової незалежності (коефіцієнт автономії, фінансового левереджу); коефіцієнтів ділової активності; показників рентабельності. У межах бізнес-аналітики ці показники інтегруються в дашборди реального часу, що дозволяє здійснювати безперервний моніторинг фінансового стану підприємства.

2. Інтегральні (скорингові) моделі. Застосування класичних моделей типу Z-score Альтмана, Спрінгейта, Олсона дозволяє здійснювати комплексну оцінку фінансової стійкості та ймовірності банкрутства. Використання бізнес-аналітики розширює ці моделі за рахунок включення нефінансових показників (операційних, ринкових, поведінкових) та їх автоматичного оновлення.

3. Економіко-математичне моделювання – включає регресійні моделі, панельні дані та VAR-моделі для оцінювання впливу факторів на фінансову стійкість. Використання аналітичних платформ дозволяє обробляти великі масиви даних і підвищувати точність оцінок.

4. Методи машинного навчання – сучасні підходи передбачають використання алгоритмів класифікації (Random Forest, SVM, нейронні мережі) для прогнозування фінансової нестійкості. Перевагою є здатність враховувати нелінійні залежності та складні взаємозв'язки між показниками [1].

5. Сценарний та стрес-аналіз – дозволяє оцінювати фінансову стійкість підприємства в умовах різних сценаріїв розвитку подій (кризових, базових, оптимістичних). Бізнес-аналітика забезпечує автоматизацію побудови сценаріїв та швидке оновлення розрахунків.

6. Аналіз грошових потоків (cash-flow analytics) – фокусується на оцінюванні здатності підприємства генерувати достатні грошові потоки для виконання своїх зобов'язань. Інструменти бізнес-аналітики дозволяють деталізувати структуру потоків і виявляти потенційні розриви ліквідності [2].

Поєднання традиційних фінансових методів із сучасними інструментами бізнес-аналітики формує якісно новий підхід до оцінювання фінансової стійкості підприємств. Основними перевагами такого підходу є:

- підвищення точності оцінювання та прогнозування;

- можливість роботи з великими обсягами різнорідних даних;
- оперативність прийняття управлінських рішень;
- інтеграція фінансового та нефінансового аналізу.

Таким чином, бізнес-аналітика не лише підсилює традиційні методи оцінювання фінансової стійкості, але й трансформує саму логіку управління підприємством у напрямі проактивності та адаптивності. Крім того, інтеграція бізнес-аналітики з інформаційними технологіями формує основу для цифрової трансформації підприємств, що є важливим чинником їх стійкості. Інформаційні системи забезпечують не лише автоматизацію обробки даних, але й створюють можливості для глибшого аналізу тенденцій, оптимізації бізнес-процесів і підвищення ефективності діяльності. Це особливо актуально в умовах кризових явищ, коли швидкість прийняття рішень та їх обґрунтованість стають критично важливими.

З точки зору сучасних підходів до управління, бізнес-аналітика відіграє ключову роль у формуванні адаптивних і проактивних механізмів забезпечення стійкості. Використання предиктивної аналітики, тобто статистичних методів, економіко-математичних моделей, алгоритмів машинного навчання та історичних даних для прогнозування майбутніх подій, тенденцій і поведінки об'єктів дослідження, дозволяє прогнозувати фінансові труднощі, операційні збої та зміни попиту, що забезпечує можливість завчасного реагування на потенційні загрози. У поєднанні з методами сценарного аналізу та оптимізаційного моделювання це створює передумови для підвищення ефективності антикризового управління.

Таким чином, бізнес-аналітика виступає системоутворюючим елементом у забезпеченні економічної стійкості підприємств, оскільки вона інтегрує інформаційні, технологічні та управлінські компоненти в єдину систему підтримки прийняття рішень. Її впровадження дозволяє підприємствам не лише реагувати на зовнішні виклики, але й формувати довгострокові конкурентні переваги на основі аналізу даних.

Література:

1. Іващенко Т., Іващенко А., Василець Н. Інформаційні технології як інструмент підтримки стійкості підприємств в умовах соціально-економічної нестабільності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка.* 2025. № 1 (226). С. 55-63. URL: <https://econom.bulletin.knu.ua/uk/article/view/3164>.

2. Кобік А. В. Методологія оцінки бізнес-резильєнтності підприємства в умовах турбулентного середовища. *Бізнес Інформ.* 2025. № 9. С. 260-269. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-9_0-pages-260_269.pdf.

3. Романенко О. В. Діагностика «точок крихкості» у бізнес-моделі девелопера: методологія Big Data аналізу. *Київський економічний науковий журнал.* 2026. № 12. С. 188-194. URL: <https://journals.kyumu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/352>.

БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В СИСТЕМІ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

*Вікторія Оглобліна, к.е.н., доцент
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету
Євген Науменко, магістр
Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю.М. Потебні
Запорізького національного університету*

У сучасному бізнес-середовищі підприємства активно автоматизують свої процеси з метою підвищення продуктивності та ефективності своєї діяльності. У результаті цього накопичується великий обсяг даних та інформації, які є цінним активом для ефективного управління організацією. Але для успішного аналізу цих даних необхідні сучасні технології та спеціалізоване програмне забезпечення. Бізнес-аналітика є все більш важливою сферою для підприємств, які бажають конкурувати на ринку та підвищувати ефективність своїх бізнес-процесів.

На сьогодні існує безліч аналітичних систем, що використовуються у бізнесі. За даними досліджень лідерами на ринку є Microsoft Power BI, Tableau, Qlik. Ці системи можуть використовуватись підприємствами для аналізу даних та прийняття стратегічних рішень. Вибір конкретної системи залежатиме від потреб, бюджету, можливості інтеграції з вже існуючими системами та специфіки підприємства.

Згідно з дослідженнями, використання аналітичних систем та управління даними суттєво впливає на успішність підприємств. Компанії, які ефективно управляють даними, мають на 58% більше шансів досягти цільових показників прибутку, порівняно з тими, які нехтують потенціалом аналітики. Статистика свідчить, що 88% даних на сьогодні залишаються не використаними підприємствами. Незважаючи на ріст аналітичної зрілості у 76% компаній, близько 60% з них все ще покладаються на традиційні інструменти, такі як електронні таблиці для аналізу даних. Крім того, навіть якщо компанії мають доступ до аналітичних інструментів, лише 25% з них мають спеціалізованих співробітників, які займаються управлінням даними та аналітикою. Майже 94% компаній зазначають, що їхні клієнтські дані можуть бути неправильними. Це підкреслює необхідність удосконалення процесів збору, збереження та обробки даних для забезпечення їхньої достовірності та цілісності.

Джерела даних для бізнес-аналітики різноманітні, це залежить від середовища, в якому ви працюєте. В основному, дані можна отримати з двох областей – внутрішніх і зовнішніх джерел. Внутрішні дані можна отримати з вихідної системи, якщо етап інтеграції даних ще не розпочався; можна взяти їх безпосередньо з операційної системи, якщо на це є дозвіл, скопіювати дані до проміжного набору даних перед початком аналізу, або зробити запит до даних безпосередньо за допомогою такого програмного забезпечення, як мова структурованих запитів (SQL). Зазвичай, внутрішніх даних вже буде достатньо для проведення бізнес-аналізу. Хоча внутрішні дані часто вважаються "надто чистими", іноді виявляється, що в них все ще існують неправильні або

суперечливі дані. Що стосується зовнішніх даних, то їх можна завантажити безпосередньо від постачальника з Інтернету або інших джерел, а потім безпосередньо перейти до аналізу. Прикладом зовнішніх даних можуть бути дані, які використовуються для того, щоб побачити кореляцію між ціною акцій і курсами обміну валют.

Збір та підготовка даних часто вважається найнуднішою частиною будь-якого аналізу. Однак це фундаментальний аспект будь-якого аналізу. Це також більш трудомістка діяльність порівняно з самим аналізом. Зазвичай, якісний збір та підготовка даних охоплює 60–80% всього аналітичного циклу. Збір та підготовка даних складається з трьох підкомпонентів: джерела даних для бізнес-аналітики, методи очищення та попередньої обробки даних, а також інтеграція та трансформація даних

Бізнес-аналітика допомагає розвивати бізнес через оптимізацію процесів (виявлення вузьких місць у ланцюгах постачання або виробництві); розуміння клієнтів (аналіз поведінки та вподобань споживачів); фінансове прогнозування (прогнозування прибутків та витрат); маркетинговий аналіз (оцінка ефективності рекламних кампаній); управління ризиками (прогнозування потенційних загроз для бізнесу); моніторинг КРІ (відстеження ключових показників ефективності в реальному часі); автоматизацію звітів (створення автоматизованих дашбордів для швидкого аналізу).

Отже, бізнес-аналітика є невід'ємною частиною системи ефективного функціонування підприємства, яка дозволяє досягати успіху у конкурентному середовищі. Перед впровадженням таких систем необхідно ретельно проаналізувати їх переваги та недоліки та підготувати персонал до використання нових технологій. Впровадження бізнес-аналітики забезпечує покращення ефективності функціонування підприємства: підвищення якості рішень, економію ресурсів, швидку адаптацію, зростання прибутку. Бізнес-аналітика перетворює дані на головний актив підприємства, забезпечуючи стійкий розвиток та ефективну діяльність. Такий підхід гарантує успішну інтеграцію аналітичних систем у діяльність підприємства.

Література:

4. Glushchevsky V. ., Ogloblina V. ., Zhyliakov O. ., Khrapkin O. . Applied economic-mathematical analysis of fire-resistant products sintering processes: efficiency management of production plans PJSC «Zaporizhvognetryv». *Збірник наукових праць «Металургія»*. 2023. Вип 2. С. 26-36.

5. Кукіна Н.В., Оглобліна В.О., Ткаченко Є.Ю. Формування системи управління ризиками підприємства. *Збірник наукових праць ТДАУ ім. Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2024. № 4 (53). С. 102-108..

6. Голомб В. В., Оглобліна В. О, Голомб В. В. Міжнародні маркетингові ігри у цифровій економіці як драйвер розвитку українського експорту та підвищення ефективності бізнесу. *Інфраструктура ринку*. 2025. № 82. С. 279- 284.

ГЕОПОЛІТИЧНІ РИЗИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ

*Скороскокова А.О. здобувачка групи МгФТБАЗ-1-25
Науковий керівник: Бровко Л.І., к.е.н., доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У світі, що дедалі більше взаємопов'язаний, міжнародні інвестиції слугують життєво важливими двигунами економічного зростання та розвитку. Однак ці інвестиції за своєю суттю вразливі до непередбачуваного характеру геополітичних ризиків – політичної нестабільності, конфліктів, війн, громадянських заворушень та регіональної напруженості – які можуть суттєво спотворити інвестиційний клімат. Такі ризики впливають на довіру інвесторів, змінюють економічну стабільність та переформовують динаміку світового ринку.

Геополітичні ризики глибоко впливають на інвестиційне середовище, створюючи невизначеність, що стримують економічну активність. Політична нестабільність, така як часті зміни режимів або слабкі структури управління, часто призводить до непередбачуваних змін у політиці, які можуть порушити роботу ринків та підірвати довіру інвесторів. Наприклад, країни, які переживають перевороти або різкі політичні переходи, часто стикаються з відтоком капіталу та зменшенням прямих іноземних інвестицій. Конфлікти та війни, громадянські заворушення, протести або повстання можуть ще більше порушити ділову діяльність, що призводить до перебоїв у ланцюжку поставок та збільшення операційних витрат.

Економічні наслідки геополітичних ризиків виходять за рамки безпосередніх політичних потрясінь і тягнуть за собою ширші фінансові та торговельні збої. Геополітична напруженість часто перериває глобальні ланцюги поставок, блокуючи критичні торговельні шляхи або спричиняючи закриття портів. Ці збої сприяють інфляційному тиску та знижують прибутковість багатонаціональних корпорацій. Такі кливання перешкоджають довгостроковому інвестиційному плануванню та збільшує вартість капіталу, змушуючи інвесторів переглядати свої профілі ризику та інвестиційні горизонти в постраждалих регіонах.

Певні сектори особливо вразливі до впливу геополітичних конфліктів, зокрема енергетика, інфраструктура та природні ресурси. Енергетичні ринки, зокрема нафта та газ, безпосередньо зазнають впливу регіональних суперечок; конфлікти на Близькому Сході, такі як напруженість між Іраном та Саудівською Аравією або криза в Перській затоці, історично спричиняли коливання цін на нафту та загрожували стабільності поставок. Інфраструктурні проекти, особливо масштабні будівельні та розробницькі ініціативи, часто стикаються із затримками, скасуванням або збільшенням витрат через політичну невизначеність або проблеми безпеки. Більше того, іноземні інвестиції в природні ресурси вразливі до регіональної напруженості. Суперечки щодо багатих на ресурси територій можуть призвести до ризиків експропріації або зупинки геологорозвідувальної діяльності, що відлякує інвесторів, які прагнуть стабільної прибутковості в довгостроковій перспективі.

Геополітичні ризики суттєво впливають на прийняття рішень інвесторами, посилюючи сприйняття ризику та спонукаючи до стратегічних змін. Зіткнувшись із підвищеною невизначеністю, інвестори часто демонструють небажання ризикувати, що призводить до затримок або скорочення міжнародних інвестицій. Наприклад, під час російсько-українського конфлікту багато західних компаній переоцінили свої інвестиції в Росії, вирішивши відмовитися від інвестицій або заморозити плани розширення. Зі зростанням сприйняття ризику інвестори схильні надавати перевагу більш стабільним ринкам, таким як Північна Америка, Західна Європа або частини Азії з сильним управлінням та політичною стабільністю. Крім того, диверсифікація стає критично важливою стратегією; інвестори прагнуть розподілити експозицію по кількох регіонах, щоб пом'якшити потенційні втрати від геополітичних потрясінь. Суверенні фонди та інституційні інвестори все частіше розподіляють кошти в регіони, які вважаються прогнозованими, що відображає стратегічну реакцію на геополітичну нестабільність.

Довгострокові наслідки неконтрольованих геополітичних ризиків загрожують фундаментально змінити світовий інвестиційний клімат. Постійна нестабільність може послабити перспективи світового економічного зростання, перешкоджаючи іноземним інвестиціям та придушуючи інновації та виробництво. З часом геополітична напруженість може призвести до переналаштування міжнародних інвестиційних коридорів, з появою нових торговельних шляхів та фінансових центрів у більш стабільних регіонах. Крім того, оскільки певні регіони стають менш привабливими, нові інвестиційні центри, ймовірно, з'являться в геополітично стабільних районах, що може призвести до перерозподілу світових потоків капіталу. Ці зрушення можуть зрештою спонукати до переосмислення балансу світових економічних сил, підкреслюючи важливість стабільності для сталого зростання інвестицій.

Отже, геополітичні ризики мають глибокий вплив на структуру міжнародних інвестицій, формуючи інвестиційне середовище, економічну стабільність, вразливості окремих секторів та процеси прийняття стратегічних рішень. Хоча ці ризики часто призводять до негайних збоїв та підвищеної волатильності, їхні довгострокові наслідки можуть перебудувати глобальні інвестиційні моделі, сприяти появі нових економічних центрів та уповільнити загальне економічне зростання. Визнання та пом'якшення цих ризиків залишається вирішальним для інвесторів та політиків, які прагнуть підтримувати економічний розвиток у невизначеному геополітичному ландшафті. Зрештою, сприяння стабільності та діалогу між країнами є життєво важливим для забезпечення того, щоб міжнародні інвестиції продовжували служити двигунами процвітання, а не конфліктів.

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ В ОБЛІКОВУ ПРАКТИКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*Антон Терновий, Дмитро Скидан, здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ОПП «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: Олександр Ткаченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Сьогодення розвитку ринкової економіки підприємства функціонують у середовищі постійних змін, високої конкуренції, зростання ризиків та невизначеності. Для забезпечення стабільного розвитку суб'єкти господарювання потребують не лише достовірної облікової інформації, а й сучасних аналітичних інструментів, які дозволяють швидко оцінювати фінансовий стан, прогнозувати результати діяльності та приймати ефективні управлінські рішення. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває інтеграція бізнес-аналізу в облікову практику українських підприємств.

Традиційно бухгалтерський облік в Україні виконував функції документального відображення господарських операцій, формування фінансової звітності та забезпечення контролю за збереженням майна. Однак сучасне бізнес-середовище вимагає значно ширшого підходу до використання облікових даних. Керівництво підприємств потребує інформації не лише про минулі події, а й про можливі тенденції розвитку, фактори впливу, рівень ризиків, рентабельність окремих напрямів діяльності та перспективи інвестування. Саме ці завдання вирішує бізнес-аналіз.

Бізнес-аналіз являє собою систему методів дослідження діяльності підприємства, спрямованих на оцінку поточного стану, виявлення резервів підвищення ефективності та обґрунтування управлінських рішень. Він базується на використанні фінансової, управлінської, статистичної та ринкової інформації. Інтеграція бізнес-аналізу в облікову практику означає поєднання процесів збору, обробки, систематизації даних і їх глибокого аналітичного опрацювання для потреб управління. Однією з головних передумов такої інтеграції є цифровізація економіки та активне впровадження інформаційних технологій. Українські підприємства дедалі частіше використовують сучасні бухгалтерські програми, ERP-системи, CRM-платформи, хмарні сервіси та аналітичні інструменти. Це створює технічну основу для автоматизованого формування даних і подальшого використання їх у бізнес-аналізі.

Важливою перспективою інтеграції бізнес-аналізу є підвищення ролі управлінського обліку. Якщо фінансовий облік орієнтований переважно на зовнішніх користувачів, то управлінський облік формує інформацію для внутрішнього управління. Поєднання управлінського обліку з бізнес-аналітикою дозволяє оцінювати витрати за центрами відповідальності, аналізувати рентабельність окремих видів продукції, контролювати бюджети підрозділів та оперативно реагувати на відхилення від планових показників.

Суттєвою перевагою інтеграції бізнес-аналізу в облікову практику є можливість прогнозування діяльності підприємства. На основі історичних облікових даних можна моделювати майбутні доходи, витрати, потребу в оборотному капіталі, рух грошових коштів та фінансові результати. Це

особливо актуально в умовах економічної нестабільності, інфляційних процесів та воєнних ризиків, які впливають на діяльність українських підприємств.

Значні перспективи відкриває використання сучасних ВІ-систем (Business Intelligence), які дозволяють автоматично збирати інформацію з різних джерел, обробляти її та візуалізувати у зручному вигляді. Керівництво підприємства отримує можливість у режимі реального часу контролювати ключові показники діяльності, виявляти проблемні зони та оперативно приймати рішення. Такі системи особливо корисні для великих і середніх підприємств з розгалуженою структурою управління.

Інтеграція бізнес-аналізу в облікову практику також сприяє підвищенню інвестиційної привабливості українських підприємств. Потенційні інвестори та кредитори позитивно оцінюють компанії, які мають прозору систему обліку, сучасні методи аналітики та здатність прогнозувати результати діяльності. Це полегшує доступ до фінансових ресурсів, знижує вартість залученого капіталу та підвищує довіру партнерів.

Для малих і середніх підприємств перспективним напрямом є використання хмарних технологій та SaaS-рішень, які не потребують значних витрат на впровадження. Такі сервіси дозволяють автоматизувати бухгалтерський облік, формувати аналітичні звіти та отримувати доступ до інформації з будь-якого місця. Це особливо важливо в умовах дистанційної роботи та мобільного управління бізнесом.

Водночас інтеграція бізнес-аналізу в облікову практику українських підприємств супроводжується певними проблемами. Серед них можна виділити недостатній рівень цифрової грамотності персоналу, дефіцит кваліфікованих аналітиків, опір змінам з боку працівників, високу вартість програмного забезпечення та обмежені фінансові можливості багатьох підприємств. Крім того, існує проблема низької якості первинних даних, що негативно впливає на результати аналітики.

Для успішної інтеграції бізнес-аналізу необхідно вдосконалювати систему підготовки кадрів у сфері бухгалтерського обліку та фінансів. Сучасний бухгалтер повинен володіти не лише знаннями нормативної бази та методики обліку, а й навичками роботи з електронними системами, аналітичними платформами, електронними таблицями, методами прогнозування та візуалізації даних. Тобто професія бухгалтера поступово трансформується у фінансового аналітика та бізнес-партнера керівництва.

Отже, перспективи інтеграції бізнес-аналізу в облікову практику українських підприємств є значними та багатовекторними. Поєднання облікової інформації з сучасними аналітичними інструментами забезпечує підвищення якості управлінських рішень, оперативності контролю, ефективності використання ресурсів та фінансової стійкості підприємств. Незважаючи на наявні труднощі, цифрова трансформація економіки та потреби сучасного бізнесу обумовлюють неминучість цього процесу. У майбутньому бізнес-аналіз стане невід'ємною складовою системи обліку та управління українських підприємств.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ОСНОВА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Олександр Ткаченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Вітчизняні підприємства зіштовхнулися з безпрецедентними викликами господарювання через масштабну російську агресію і війну. Ефективність діяльності підприємств значною мірою залежить від якості інформаційного забезпечення управлінських рішень, яке формує управлінський облік. Саме він дозволяє оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища, пов'язані з ризиками, порушенням логістичних ланцюгів, коливанням ринків та зростанням невизначеності, забезпечуючи аналітичну основу для стабілізації бізнес-процесів підприємства.

Управлінський облік є фундаментом аналітичного забезпечення бізнес-процесів, трансформуючи первинні дані у детальну оперативну інформацію для прийняття стратегічних і тактичних рішень. Він дозволяє моніторити витрати, розраховувати собівартість, прогнозувати результати за сегментами та центрами відповідальності, забезпечуючи прозорість та ефективність діяльності компанії. Ключові компоненти управлінського обліку в аналітичному забезпеченні:

- системний аналіз бізнес-процесів: облік охоплює всі етапи діяльності (виробництво, логістика, реалізація), що дозволяє виявляти «вузькі місця» та неефективні операції.
- управління собівартістю та витратами: дозволяє проводити детальний аналіз витрат за видами, центрами витрат та центрами відповідальності.
- планування та прогнозування (бюджетування): інструменти обліку використовуються для формування бюджетів, оцінки відхилень від плану та коригування дій.
- підтримка прийняття рішень (Decision Support): надання менеджменту точних даних про прибутковість продуктів, клієнтів або проєктів.
- стратегічний управлінський облік: орієнтований на довгострокову перспективу, аналіз драйверів вартості та підвищення інвестиційної привабливості.

На відміну від фінансового обліку, управлінський облік не регламентується державою жорстко, що дозволяє підприємству адаптувати його під власні потреби, виходячи з особливостей галузі (виробництво, с/г, ІТ). Застосування інструментів управлінського обліку підвищує точність оцінки активів та забезпечує ефективне використання ресурсів.

Бізнес-процеси підприємства охоплюють сукупність взаємопов'язаних операцій, що створюють додану вартість. До них належать виробничі, фінансові, маркетингові, логістичні та інші процеси. Кожен із них потребує постійного моніторингу та аналізу. Саме управлінський облік забезпечує інформаційну основу для такого аналізу, дозволяючи керівництву оцінювати ефективність кожного бізнес-процесу, виявляти «вузькі місця» та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Однією з ключових функцій управлінського обліку є калькулювання собівартості продукції, робіт або послуг. Це дає можливість визначити витратну складову бізнес-процесів і оцінити їх ефективність. Наприклад, аналіз структури витрат дозволяє виявити надлишкові витрати, оптимізувати використання ресурсів та підвищити рентабельність діяльності підприємства. Таким чином, управлінський облік виступає інструментом контролю витрат і основою для їх подальшої оптимізації.

Важливим елементом управлінського обліку є бюджетування. Бюджети дозволяють планувати діяльність підприємства на майбутні періоди, встановлювати фінансові цілі та контролювати їх досягнення. Завдяки бюджетуванню формується система планових показників, які порівнюються з фактичними результатами, що є основою для проведення аналізу відхилень. Такий підхід забезпечує оперативне реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

Аналітична функція управлінського обліку реалізується через використання різних методів економічного аналізу: горизонтального, вертикального, факторного, порівняльного тощо. Це дозволяє глибоко досліджувати бізнес-процеси, виявляти тенденції їх розвитку та оцінювати вплив окремих факторів на кінцеві результати діяльності. Наприклад, аналіз прибутковості окремих видів продукції або підрозділів підприємства дає змогу приймати рішення щодо їх подальшого розвитку або оптимізації.

У сучасних умовах значно зростає роль інформаційних технологій в управлінському обліку. Використання спеціалізованих програмних продуктів дозволяє автоматизувати процес збору, обробки та аналізу даних. Це підвищує точність інформації, скорочує час її отримання та забезпечує оперативність управлінських рішень. Крім того, цифровізація управлінського обліку сприяє інтеграції різних підсистем підприємства в єдине інформаційне середовище.

Важливо також зазначити, що управлінський облік тісно пов'язаний із стратегічним управлінням підприємством. Аналітична інформація, яка формується в його межах, використовується для розробки стратегічних планів, оцінки конкурентних позицій підприємства та визначення напрямів його розвитку. Таким чином, управлінський облік виступає не лише інструментом оперативного контролю, але й важливим елементом стратегічного управління.

Особливого значення управлінський облік набуває в умовах нестабільного економічного середовища, коли підприємства змушені швидко адаптуватися до змін. У таких умовах якісне аналітичне забезпечення бізнес-процесів стає критично важливим. Саме управлінський облік дозволяє своєчасно виявляти ризики, оцінювати їх вплив та розробляти заходи щодо їх мінімізації.

Отже, управлінський облік є ключовою складовою системи інформаційного та аналітичного забезпечення бізнес-процесів підприємства. Він забезпечує керівництво необхідною інформацією для планування, контролю та аналізу діяльності, сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів і прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

ІНТЕГРАЦІЯ ESG-АНАЛІТИКИ У СИСТЕМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*Світлана Халатур, д.е.н., професор,
завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро,
Україна*

Інтеграція ESG-аналітики у систему забезпечення економічної стійкості підприємств є одним із ключових напрямів трансформації сучасного бізнес-середовища, що формується під впливом глобалізації, цифровізації, підвищення вимог до прозорості та відповідальності бізнесу, а також зростання ролі нефінансових чинників у формуванні довгострокової конкурентоспроможності. У сучасних умовах економічна стійкість підприємства перестає розглядатися виключно через призму фінансових показників і набуває комплексного характеру, який охоплює екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності. Саме тому ESG-аналітика, яка базується на оцінюванні екологічних, соціальних та управлінських факторів, виступає важливим інструментом формування нової парадигми управління підприємством, орієнтованої на довгострокову стійкість, адаптивність і відповідність принципам сталого розвитку. Сутність ESG-аналітики полягає у системному зборі, обробці, аналізі та інтерпретації даних, що характеризують вплив діяльності підприємства на довкілля, суспільство та якість корпоративного управління. На відміну від традиційної фінансової аналітики, яка фокусується на історичних показниках прибутковості, ліквідності та рентабельності, ESG-аналітика орієнтована на виявлення довгострокових ризиків і можливостей, пов'язаних із нефінансовими факторами, що здатні суттєво впливати на економічну стійкість підприємства. У цьому контексті інтеграція ESG-аналітики означає включення відповідних показників, індикаторів та аналітичних моделей у загальну систему управління підприємством, зокрема у процеси стратегічного планування, фінансового прогнозування, ризик-менеджменту та прийняття управлінських рішень.

Екологічна складова ESG-аналітики передбачає оцінювання впливу підприємства на навколишнє середовище, включаючи використання природних ресурсів, рівень викидів забруднюючих речовин, управління відходами, енергоефективність та впровадження екологічно чистих технологій. У системі забезпечення економічної стійкості ці показники мають стратегічне значення, оскільки дозволяють мінімізувати екологічні ризики, уникати штрафних санкцій, підвищувати репутацію підприємства та забезпечувати відповідність міжнародним стандартам. Соціальна складова охоплює питання взаємодії підприємства з працівниками, споживачами, постачальниками та суспільством у цілому, включаючи умови праці, рівень соціального захисту, корпоративну культуру, дотримання прав людини та участь у соціальних ініціативах. Управлінська складова ESG-аналітики пов'язана з оцінюванням якості корпоративного управління, прозорості діяльності, ефективності внутрішнього контролю, антикорупційних заходів та дотримання етичних стандартів.

Інтеграція ESG-аналітики у систему забезпечення економічної стійкості підприємства передбачає формування відповідної інформаційно-аналітичної

інфраструктури, яка забезпечує збір і обробку як фінансових, так і нефінансових даних. У цьому процесі важливу роль відіграють сучасні цифрові технології, зокрема системи бізнес-аналітики (BI), Big Data, штучний інтелект та машинне навчання, які дозволяють автоматизувати процеси аналізу, підвищити точність прогнозування та оперативність прийняття рішень. Важливим аспектом є також стандартизація ESG-показників, що забезпечує їх порівнянність, достовірність і можливість інтеграції у фінансову звітність підприємства.

З позицій економічної стійкості інтеграція ESG-аналітики дозволяє підприємствам більш ефективно ідентифікувати та управляти ризиками, що виникають у результаті змін зовнішнього середовища, включаючи екологічні катастрофи, соціальні конфлікти, регуляторні обмеження та репутаційні загрози. Крім того, ESG-аналітика сприяє виявленню нових можливостей для розвитку, таких як впровадження інноваційних технологій, вихід на нові ринки, залучення інвестицій та підвищення довіри з боку стейкхолдерів. У сучасних умовах інвестори все більше орієнтуються на ESG-критерії при прийнятті інвестиційних рішень, що зумовлює необхідність інтеграції відповідної аналітики у систему фінансового менеджменту підприємства.

Особливого значення інтеграція ESG-аналітики набуває в умовах нестабільності та кризових явищ, зокрема в економіках, що перебувають під впливом воєнних, політичних та соціально-економічних потрясінь. У таких умовах підприємства змушені адаптувати свої стратегії до нових викликів, що вимагає більш глибокого аналізу факторів ризику та розробки ефективних механізмів їх мінімізації. ESG-аналітика у цьому контексті виступає як інструмент підвищення адаптивності та гнучкості підприємства, що забезпечує його здатність зберігати стабільність і конкурентоспроможність навіть у складних умовах.

Водночас інтеграція ESG-аналітики супроводжується низкою проблем і викликів, серед яких можна виділити відсутність єдиних стандартів оцінювання, складність збору достовірних нефінансових даних, високі витрати на впровадження відповідних систем та недостатній рівень підготовки персоналу. Подолання цих проблем потребує комплексного підходу, який включає розвиток нормативно-правової бази, впровадження міжнародних стандартів звітності, підвищення рівня цифрової грамотності та формування культури відповідального бізнесу.

Інтеграція ESG-аналітики у систему забезпечення економічної стійкості підприємств є необхідною умовою їх ефективного функціонування в сучасному динамічному середовищі. Вона сприяє підвищенню якості управлінських рішень, зниженню рівня ризиків, зміцненню довіри з боку інвесторів і суспільства, а також забезпечує довгострокову стабільність і сталий розвиток підприємств. У перспективі розвиток ESG-аналітики буде визначатися подальшою цифровізацією економіки, розширенням доступу до даних та посиленням вимог до прозорості та відповідальності бізнесу, що відкриває нові можливості для вдосконалення системи управління економічною стійкістю підприємств.

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗМІЦНЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Антон Цюпка, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Фінанси, банківська справа та страхування»

*Науковий керівник: Володимир Плиса, к.е.н., професор
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Інвестиційна діяльність є одним із ключових елементів фінансово-економічного розвитку підприємств, оскільки вона забезпечує оновлення матеріально-технічної бази, впровадження інновацій, розширення виробництва та підвищення конкурентоспроможності. У нормальних економічних умовах інвестиції розглядаються як інструмент зростання та довгострокового розвитку бізнесу. Однак в умовах повномасштабної війни росії проти України їх роль суттєво трансформується – вони стають не лише фактором розвитку, а й важливим механізмом збереження та відновлення фінансової стійкості підприємств.

Фінансова стійкість підприємства відображає його здатність функціонувати стабільно, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, забезпечувати безперервність діяльності та підтримувати оптимальну структуру капіталу. В умовах війни цей показник зазнає значного тиску через руйнування інфраструктури, втрату ринків збуту, порушення логістичних ланцюгів, зростання витрат та загальну економічну нестабільність. У таких умовах інвестиційна діяльність стає одним із небагатьох інструментів, що дозволяє підприємствам адаптуватися до нових реалій і підтримувати життєздатність бізнесу.

Однією з основних функцій інвестицій є відновлення та модернізація виробничого потенціалу. Під час війни значна кількість підприємств в Україні зазнала пошкоджень або повного знищення активів. Це призвело до необхідності швидкого відновлення виробництва. Інвестиції дозволяють відновлювати зруйновані об'єкти, оновлювати обладнання, впроваджувати сучасні технології та автоматизовані системи управління. Така модернізація не лише відновлює діяльність підприємств, але й робить їх більш ефективними та конкурентоспроможними у довгостроковій перспективі.

Важливою складовою інвестиційної діяльності є забезпечення диверсифікації джерел фінансування. У воєнний період доступ до традиційних банківських кредитів суттєво ускладнився через підвищені ризики. Тому підприємства змушені шукати альтернативні джерела фінансування, такі як міжнародна фінансова допомога, гранти, програми підтримки бізнесу з боку держави, інвестиції міжнародних організацій та приватних інвесторів. Диверсифікація джерел капіталу дозволяє зменшити фінансову залежність від окремих ринків і підвищити стійкість підприємств до кризових явищ.

Інвестиції також мають значний вплив на ліквідність і платоспроможність підприємств. Рациональне залучення та використання інвестиційних ресурсів дозволяє формувати фінансові резерви, оптимізувати грошові потоки та забезпечувати своєчасне виконання зобов'язань перед постачальниками, працівниками та державою. В умовах війни, коли доходи підприємств є

нестабільними, а витрати часто непередбачуваними, підтримання ліквідності стає критично важливим завданням.

Окрему роль відіграють інвестиції у цифровізацію бізнес-процесів. Війна значно прискорила перехід підприємств до цифрових технологій, дистанційної роботи та електронного документообігу. Інвестиції в інформаційні системи управління, бухгалтерські програми, хмарні сервіси та кібербезпеку дозволяють забезпечити безперервність діяльності навіть в умовах фізичних загроз або переміщення підприємств. Це також сприяє підвищенню точності облікової інформації та оперативності прийняття управлінських рішень.

Крім того, інвестиційна діяльність є важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності підприємств. У кризових умовах ті суб'єкти господарювання, які продовжують інвестувати в розвиток, мають більше шансів утримати свої ринкові позиції або навіть їх посилити. Інвестиції в інновації, нові продукти, маркетинг та розширення ринків збуту дозволяють підприємствам адаптуватися до змін попиту та знайти нові можливості для розвитку навіть у складних умовах.

Особливого значення набувають інвестиції у відновлення критичної інфраструктури та забезпечення безперервності виробничих процесів. Руйнування енергетичної, транспортної та логістичної інфраструктури в Україні змусило підприємства шукати альтернативні рішення, зокрема автономні джерела енергопостачання, альтернативні логістичні маршрути та резервні виробничі майданчики. Інвестиції в ці напрями дозволяють зменшити залежність від зовнішніх факторів і підвищити стійкість бізнесу.

Водночас інвестиційна діяльність у воєнний період супроводжується підвищеними ризиками. Серед них можна виділити військові ризики, економічну нестабільність, інфляційні процеси, валютні коливання та невизначеність регуляторного середовища. У зв'язку з цим підприємства змушені застосовувати сучасні підходи до управління інвестиційними ризиками, зокрема диверсифікацію інвестиційного портфеля, страхування ризиків, залучення стратегічних партнерів та використання державних гарантій.

Важливо також зазначити, що інвестиційна діяльність сприяє не лише внутрішній стабільності підприємств, але й відновленню економіки України в цілому. Інвестиції в бізнес створюють робочі місця, збільшують податкові надходження, стимулюють розвиток суміжних галузей та сприяють загальному економічному відновленню країни. Таким чином, кожне інвестиційне рішення має не лише мікроекономічне, але й макроекономічне значення.

Отже, інвестиційна діяльність є стратегічно важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах війни росії проти України. Вона дозволяє відновлювати та модернізувати виробництво, підтримувати ліквідність, впроваджувати цифрові технології, підвищувати конкурентоспроможність та адаптуватися до кризових умов. Незважаючи на високий рівень ризиків, саме інвестиції формують основу для стабільності бізнесу сьогодні та його розвитку в майбутньому, а також відіграють важливу роль у відновленні економіки країни в цілому.

ІНТЕГРАЦІЯ ОБЛІКУ ТА БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ В УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Ольга Чернецька, к.е.н., доц.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються зростаючою складністю бізнес-середовища, високою динамікою змін та підвищеним рівнем ризиків. За таких умов забезпечення економічної стійкості підприємств набуває системного характеру та потребує якісно нового рівня інформаційного забезпечення управління. Ключовим джерелом такої інформації традиційно виступає бухгалтерський облік, однак його функціональне призначення суттєво трансформується під впливом розвитку бізнес-аналітики та цифрових технологій.

На відміну від класичного підходу, за якого облік розглядався переважно як інструмент фіксації господарських операцій і формування звітності, сучасна практика орієнтована на використання облікових даних як базису для аналітичної обробки. Це обумовлює необхідність інтеграції облікових і аналітичних функцій у єдину систему інформаційного забезпечення управління. Така інтеграція передбачає узгодження принципів формування облікової інформації з потребами її подальшого використання в процесах аналізу, прогнозування та прийняття управлінських рішень.

Якість облікових даних у цьому контексті набуває визначального значення. Будь-які аналітичні процедури базуються на первинній інформації, яка формується в системі обліку, тому її достовірність, повнота, своєчасність і релевантність безпосередньо впливають на обґрунтованість аналітичних висновків. Недостатній рівень деталізації облікових даних, їх агрегованість або наявність помилок у відображенні господарських операцій обмежують можливості проведення глибокого аналізу та знижують його практичну цінність. У цьому зв'язку організація облікового процесу має орієнтуватися не лише на регламентні вимоги, але й на потреби внутрішнього управління, що передбачає розширення аналітичних розрізів обліку, удосконалення системи рахунків і забезпечення гнучкості формування даних.

Інтеграція обліку та бізнес-аналітики особливо чітко проявляється у сфері аналізу бізнес-процесів. Облікові дані дозволяють відтворити логіку функціонування підприємства через призму витрат, доходів і результатів діяльності на різних етапах створення вартості. Це створює передумови для ідентифікації неефективних операцій, оцінки продуктивності окремих підрозділів, а також оптимізації ресурсного забезпечення. Використання облікової інформації в аналітиці бізнес-процесів сприяє переходу від інтуїтивного до доказового управління, заснованого на кількісних показниках і об'єктивних оцінках.

Поглиблення аналітичної функції обліку пов'язане також із розвитком дата-аналітики, яка орієнтована на обробку значних обсягів структурованих і неструктурованих даних. У цьому контексті облікова інформація інтегрується з іншими потоками даних підприємства, зокрема операційними, логістичними, маркетинговими, що дозволяє формувати комплексне уявлення про діяльність

суб'єкта господарювання. Застосування методів статистичного аналізу, економіко-математичного моделювання та візуалізації даних забезпечує можливість виявлення прихованих закономірностей, оцінки тенденцій розвитку та формування прогнозних сценаріїв.

Фінансовий аналіз, як традиційний інструмент оцінки діяльності підприємства, в умовах інтеграції з бізнес-аналітикою набуває нових характеристик. Він перестає бути виключно ретроспективним і орієнтується на перспективну оцінку фінансового стану та ризиків. Поєднання фінансових показників із нефінансовими індикаторами, а також використання динамічних моделей аналізу дозволяє більш точно оцінювати стійкість підприємства та його здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Особливого значення набуває аналіз грошових потоків, структури витрат, рентабельності окремих напрямів діяльності, що формує основу для стратегічного управління.

Важливим фактором інтеграції обліку та бізнес-аналітики є цифровізація. Впровадження сучасних інформаційних систем забезпечує автоматизацію облікових процедур, мінімізацію людського фактора та підвищення оперативності обробки даних. ERP-системи, спеціалізовані програмні продукти для ведення обліку, а також платформи бізнес-аналітики створюють єдиний інформаційний простір, у межах якого відбувається накопичення, обробка та аналіз даних. Це дозволяє забезпечити безперервність інформаційних потоків і їхню узгодженість між різними функціональними підсистемами підприємства.

Разом із тим цифровізація висуває підвищені вимоги до якості даних і організації облікового процесу. Необхідним є забезпечення стандартизації форматів даних, їхньої сумісності між різними інформаційними системами, а також впровадження ефективних процедур внутрішнього контролю. У таких умовах значно зростає відповідальність за формування облікової інформації, оскільки будь-які похибки або невідповідності автоматично масштабуються в процесі аналітичної обробки.

Зазначені тенденції обумовлюють трансформацію професійної ролі бухгалтера. Сучасний фахівець повинен володіти не лише методологією обліку, але й навичками аналітичної роботи, розумінням бізнес-процесів, здатністю працювати з великими масивами даних та використовувати цифрові інструменти. Його функції розширюються за рахунок участі в підготовці аналітичних звітів, інтерпретації результатів аналізу та обґрунтування управлінських рішень. Така трансформація зумовлює необхідність перегляду підходів до професійної підготовки фахівців обліково-аналітичного профілю, орієнтованої на формування інтегрованих компетентностей.

Отже, інтеграція обліку та бізнес-аналітики є ключовою передумовою підвищення ефективності управління та забезпечення економічної стійкості підприємств. Вона базується на якісній обліковій інформації, її аналітичній обробці та використанні сучасних цифрових інструментів. Результатом такої інтеграції є формування інформаційного середовища, здатного забезпечити своєчасне виявлення ризиків, оцінку можливостей розвитку та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

**СЕКЦІЯ 6. ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА
АВТОМАТИЗАЦІЮ ОБЛІКУ, АУДИТ ТА ЕЛЕКТРОННЕ ПОДАННЯ
ЗВІТНОСТІ**

**ІНТЕГРАЦІЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВО-
АНАЛІТИЧНУ СИСТЕМУ ПІДПРИЄМСТВА**

*Ольга Губарик, к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою
Дмитро Губарик, здобувач спеціальності
D1 «Облік і оподаткування», гр. ОПз-1-25
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

Цифрова трансформація економіки докорінно змінює підходи до організації та ведення бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, автоматизації та цифрових платформ зумовлює необхідність переосмислення традиційних облікових процесів і переходу до нових моделей формування та використання інформації. У цих умовах інтеграція цифрових технологій в обліково-аналітичну систему підприємства виступає ключовим чинником підвищення ефективності управління, забезпечення прозорості фінансової інформації та зміцнення економічної стійкості суб'єктів господарювання.

У сучасних умовах цифрові технології не лише автоматизують облікові процеси, але й змінюють саму концепцію формування та використання облікової інформації. Зокрема, впровадження автоматизованих облікових систем, електронного документообігу, хмарних технологій та аналітичних платформ дозволяє забезпечити оперативність, точність і доступність даних у режимі реального часу. Це сприяє підвищенню якості управлінських рішень та зниженню інформаційних ризиків.

Особливої актуальності набуває інтеграція цифрових технологій у контексті формування обліково-аналітичної системи підприємства, яка поєднує функції збору, обробки, аналізу та інтерпретації фінансово-економічної інформації. Цифровізація дозволяє перейти від традиційної облікової моделі до data-driven підходу, де ключову роль відіграє аналітика даних, прогнозування та моделювання бізнес-процесів [1].

Практика діяльності українських підприємств свідчить, що впровадження ERP-систем, CRM-платформ та спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення забезпечує комплексну інтеграцію облікових і управлінських функцій. Це дозволяє автоматизувати облік господарських операцій, формування звітності та проведення внутрішнього контролю [2]. Крім того, використання хмарних технологій сприяє зниженню витрат на ІТ-інфраструктуру та підвищенню мобільності доступу до інформації.

Важливим напрямом інтеграції цифрових технологій є впровадження електронного документообігу, який забезпечує скорочення часу обробки документів, зменшення паперового навантаження та підвищення рівня контролю за господарськими операціями. Цифровізація обліку дозволяє

мінімізувати вплив людського фактору, підвищити точність облікових даних та забезпечити прозорість фінансових процесів [1].

Окрему увагу слід приділити використанню сучасних технологій, таких як Big Data, штучний інтелект та інші аналітичні інструменти, які дозволяють здійснювати глибокий аналіз фінансових показників та прогнозування розвитку підприємства [2].

У контексті аудиту інтеграція цифрових технологій сприяє розвитку електронного аудиту (e-audit), який базується на використанні цифрових інструментів для перевірки фінансової інформації. Це дозволяє підвищити ефективність аудиторських процедур, скоротити час перевірок та забезпечити більш високий рівень якості аудиту.

Разом з тим, інтеграція цифрових технологій в обліково-аналітичну систему підприємства супроводжується рядом викликів, серед яких: необхідність значних інвестицій у цифрову інфраструктуру, потреба у підготовці кваліфікованих кадрів, а також питання інформаційної безпеки та захисту даних.

Практична реалізація інтеграції цифрових технологій в обліково-аналітичну систему підприємства передбачає такі етапи:

- оцінка поточного стану облікової системи;
- вибір та впровадження відповідного програмного забезпечення;
- інтеграція інформаційних потоків між підрозділами підприємства;
- навчання персоналу;
- моніторинг ефективності впроваджених рішень.

Таким чином, інтеграція цифрових технологій в обліково-аналітичну систему підприємства є необхідною умовою підвищення ефективності діяльності та забезпечення конкурентоспроможності в умовах цифрової економіки. Використання сучасних цифрових інструментів дозволяє не лише автоматизувати облікові процеси, але й суттєво підвищити якість інформаційного забезпечення управління, забезпечити своєчасність прийняття управлінських рішень та знизити рівень операційних і інформаційних ризиків. Водночас цифрова трансформація сприяє формуванню нової моделі обліково-аналітичної системи, орієнтованої на інтеграцію даних, їх глибоку аналітичну обробку та використання в стратегічному управлінні підприємством. У перспективі подальший розвиток цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, автоматизованої аналітики та хмарних сервісів, сприятиме підвищенню адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища, зміцненню їх фінансової стійкості та забезпеченню довгострокового економічного розвитку.

Література:

1. Лобода Н., Петришин Л., Чабанюк О. Інноваційні цифрові технології в організації обліку, звітності та аудиту підприємств. *Фінансовий простір*. 2025. №4. URL: <https://fp.lnu.edu.ua/index.php/fp/article/view/1047>

2. Рижикова Н., Бірченко Н., Остапенко Р. Аналіз ефективності хмарних ERP-рішень у бухгалтерському обліку підприємств: український контекст. *Економічний простір*. 2025. URL: <https://economicspace.pgasa.dp.ua/article/view/345650>

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ДРАЙВЕР ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

*Євген ЗДОРОВИЙ,
викладач кафедри інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна*

Цифрові технології як драйвер підвищення прозорості фінансової звітності все більше набуває особливої актуальності в умовах трансформації глобальної економіки, посилення вимог до відкритості бізнесу, зростання ролі інвесторів та регуляторів, а також розвитку концепції data-driven управління. Прозорість фінансової звітності традиційно розглядається як ключова характеристика якісної фінансової інформації, що забезпечує довіру користувачів до діяльності підприємства, знижує інформаційну асиметрію та сприяє ефективному прийняттю управлінських рішень. Водночас у сучасних умовах саме цифрові технології стають визначальним фактором, який здатен суттєво підвищити рівень прозорості, достовірності та оперативності фінансової інформації, трансформуючи як сам процес формування звітності, так і механізми її подання, аналізу та контролю.

Цифровізація фінансової звітності передбачає інтеграцію сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у всі етапи облікового процесу – від первинного збору даних до формування та подання звітності у цифровому форматі. У цьому контексті важливу роль відіграють такі технології, як хмарні обчислення, великі дані (Big Data), штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн, технології розподілених реєстрів, роботизована автоматизація процесів (RPA), а також бізнес-аналітика (BI). Використання цих технологій дозволяє забезпечити автоматичний збір і обробку фінансових даних у режимі реального часу, мінімізувати людський фактор, підвищити точність облікових записів та знизити ризики помилок і маніпуляцій.

Одним із ключових аспектів впливу цифрових технологій на прозорість фінансової звітності є підвищення доступності та відкритості інформації. Завдяки впровадженню електронної звітності, онлайн-платформ та цифрових порталів користувачі фінансової інформації отримують можливість оперативного доступу до актуальних даних про фінансовий стан підприємства. Це особливо важливо для інвесторів, кредиторів, державних органів та інших зацікавлених сторін, які приймають рішення на основі фінансової інформації. Крім того, стандартизація форматів електронної звітності (наприклад, XBRL) забезпечує уніфікацію даних, що спрощує їх порівняння, аналіз та інтеграцію в міжнародні інформаційні системи.

Значний вплив на прозорість фінансової звітності має використання технологій блокчейн, які забезпечують незмінність та захищеність облікових записів. Завдяки децентралізованій природі блокчейну всі транзакції фіксуються у вигляді послідовних записів, які неможливо змінити без відома всіх учасників мережі. Це створює принципово новий рівень довіри до фінансової інформації, оскільки виключає можливість її фальсифікації або

приховування. У свою чергу, смарт-контракти дозволяють автоматизувати виконання фінансових операцій і забезпечують їх прозорість, оскільки всі умови та результати виконання є доступними для перевірки.

Не менш важливим є використання технологій штучного інтелекту та машинного навчання, які дозволяють здійснювати глибокий аналіз фінансових даних, виявляти аномалії, ризики та потенційні порушення. Такі інструменти здатні автоматично аналізувати великі обсяги інформації, визначати нетипові операції та сигналізувати про можливі відхилення від нормативних або очікуваних значень. Це значно підвищує рівень прозорості фінансової звітності, оскільки дозволяє своєчасно виявляти помилки, шахрайство або маніпуляції з даними. Крім того, застосування аналітики великих даних сприяє формуванню більш повної та об'єктивної картини фінансового стану підприємства.

Цифрові технології також трансформують підходи до аудиту фінансової звітності. Перехід до цифрового аудиту, використання автоматизованих систем перевірки, безперервного аудиту (continuous auditing) та дистанційних інструментів контролю дозволяє значно підвищити ефективність і якість аудиторських процедур. Аудитори отримують можливість аналізувати дані в режимі реального часу, використовувати аналітичні інструменти для перевірки великого обсягу транзакцій, що раніше було практично неможливим. Це сприяє підвищенню рівня довіри до фінансової звітності та зменшенню інформаційних ризиків.

Окрему увагу слід приділити ролі електронного документообігу та цифрової ідентифікації у забезпеченні прозорості фінансової звітності. Використання електронних підписів, цифрових сертифікатів та систем автентифікації дозволяє гарантувати достовірність документів і підтвердження їх авторства. Це мінімізує ризики підробки документів і забезпечує контроль за всіма етапами облікового процесу. Водночас електронний документообіг забезпечує повну трасованість операцій, що є важливим елементом прозорості.

Разом з тим, незважаючи на значні переваги цифрових технологій, їх впровадження супроводжується певними викликами та ризиками. До них належать проблеми кібербезпеки, захисту персональних і фінансових даних, необхідність адаптації нормативно-правової бази, а також потреба у підвищенні цифрової компетентності фахівців у сфері обліку та аудиту. Крім того, існує ризик надмірної автоматизації, коли користувачі можуть втратити критичне розуміння процесів через надмірну довіру до технологій.

У підсумку слід зазначити, що цифрові технології виступають потужним драйвером підвищення прозорості фінансової звітності, забезпечуючи новий рівень відкритості, достовірності та оперативності фінансової інформації. Вони сприяють трансформації традиційних підходів до обліку та аудиту, формуванню цифрових екосистем фінансової інформації та інтеграції підприємств у глобальний економічний простір. Подальший розвиток цифрових технологій та їх ефективне впровадження в практику фінансового обліку дозволять не лише підвищити прозорість звітності, але й створити умови для більш стійкого та інноваційного розвитку підприємств в умовах цифрової економіки.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

*Дар'я Комина
здобувачка вищої освіти
Науковий керівник:
Олена Андросенко,
канд. екон. наук, доцент
Державний торговельно-економічний університет*

У бухгалтерському обліку України постійно відбуваються помітні зміни. Ще донедавна первинні документи здебільшого існували у паперовому вигляді, а звітність до контролюючих органів подавалася особисто або поштою. Сьогодні ж більшість облікових процедур виконується в електронному форматі. Такий перехід має цілком зрозумілі практичні підстави: швидша обробка даних, менша кількість арифметичних помилок, простіший контроль за виконанням господарських операцій. Відтак, керівництво підприємства швидше отримує інформацію, потрібну для прийняття рішень.

Загальні правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [1].

Велику частину рутинної роботи бухгалтера сьогодні виконують спеціалізовані програми. Серед найпоширеніших в Україні програм можна назвати BAS: Бухгалтерія, MASTER: Бухгалтерія, Dilovod, iFin, SMARTFIN.UA, BookKeeper, Дебет Плюс, М.Е.Дос, СОТА, FREDO. Робота в режимі реального часу надає керівникові можливість бачити поточний стан розрахунків, дебіторської та кредиторської заборгованості, виконання бюджету в будь-який момент, не очікуючи закриття звітного періоду. Окремим практичним наслідком автоматизації є помітне зниження витрат на утримання облікової служби.

Важливе місце в комунікації між бізнесом та державою посідає Електронний кабінет платника податків (cabinet.tax.gov.ua). Через цей сервіс компанія подає декларації, квартальні розрахунки, отримує витяги з реєстрів, переписується з податковою службою в електронному форматі [2]. Поряд із сервісами державних органів активно розвивається і ринок електронного документообігу між контрагентами. Серед популярних в Україні платформ можна назвати «Вчасно», EDIN, М.Е.Дос. Вони надають змогу підписувати договори, акти виконаних робіт, накладні та рахунки за допомогою кваліфікованого електронного підпису, без друку та фізичної передачі паперів. Це не лише скорочує тривалість документообігу від кількох днів до кількох хвилин, але й помітно зменшує адміністративні витрати підприємства.

Поширеною є практика, коли облікові бази розміщуються не на власних серверах підприємства, а у хмарних дата-центрах постачальника послуг. Доступ до даних здійснюється через інтернет з будь-якого пристрою. Однак, перенесення облікової інформації за межі компанії породжує нові питання щодо безпеки. Бухгалтерські бази містять персональні дані працівників,

відомості щодо контрагентів, банківські реквізити, комерційну таємницю. Тому шифрування каналів передавання, ретельне налаштування прав доступу та регулярне оновлення програмного забезпечення мають бути обов'язковими умовами користування хмарними сервісами.

Важливим етапом для України залишається наближення системи бухгалтерського обліку та звітності до європейських стандартів. У грудні 2022 року в ЄС було ухвалено Директиву (EU) 2022/2464 щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (CSRD), яка зобов'язує підприємства розкривати інформацію не тільки про фінансові показники, але й про вплив діяльності на довкілля, ставлення до власних працівників, дотримання прав людини, питання корпоративного врядування [3]. Для українських компаній, які мають європейських партнерів або входять до міжнародних груп, готовність до складання такої звітності поступово перетворюється з теоретичного питання на практичну вимогу.

Подальший розвиток цифрових технологій створює умови для застосування в бухгалтерії інструментів штучного інтелекту, машинного навчання та програмних роботів (RPA, Robotic Process Automation). Такі рішення вже використовуються провідними аудиторськими фірмами для аналізу великих масивів первинних документів, виявлення операцій з ознаками нетиповості, оцінки ризиків шахрайства, побудови прогнозів фінансових показників і в перспективі це змінить зміст бухгалтерської професії.

Узагальнюючи, можна сказати, що цифровізація бухгалтерського обліку та податкової звітності сьогодні є одним із ключових чинників, які впливають на конкурентоспроможність українських підприємств. Цифрові інструменти надають можливість компаніям ставати прозорішими для зовнішніх користувачів інформації, спрощують відносини з податковими та контролюючими органами. На нашу думку, розвиток цифрового обліку в Україні має відбуватися одразу за кількома напрямками: вдосконалення нормативно-правового регулювання, розширення електронних сервісів, навчання та перепідготовка бухгалтерських кадрів, а також наближення національної системи обліку та звітності до європейських стандартів.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Електронний кабінет платника. Державна податкова служба України. URL: <https://cabinet.tax.gov.ua/>
3. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 as regards corporate sustainability reporting. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng>

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК У ЦИФРОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПЕРЕХІД ДО ТРАНЗАКЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ МОДЕЛІ

*Ольга Лега, канд.екон. наук, доцент,
Тетяна Прийдак, канд.екон. наук, доцент,
Людмила Яловега, канд.екон. наук, доцент,
Полтавський державний аграрний університет*

Цифровізація облікових процесів формує нові вимоги до організації первинного обліку, які виходять за межі традиційної документальної фіксації господарських операцій. У сучасних умовах ключового значення набуває не лише факт відображення операції, а й забезпечення її достовірності, узгодженості та доступності для всіх учасників економічної взаємодії.

Суттєві зміни відбуваються у підходах до формування первинних облікових документів. Якщо в традиційній моделі вони виступають матеріалізованими носіями інформації (паперовими або електронними файлами), то у цифровому середовищі відбувається їх трансформація у структуровані дані, що формуються безпосередньо в момент здійснення господарської операції. У таких умовах первинний документ втрачає ознаки статичного об'єкта і набуває характеристик динамічного цифрового запису [1].

Залежно від рівня цифровізації та технологічної інтеграції можна виокремити кілька підходів до формування первинної облікової інформації. Перший передбачає електронізацію традиційних документів, коли зберігається їх класична форма, але змінюється носій. Другий пов'язаний із використанням інтегрованих інформаційних систем, у межах яких первинні дані генеруються автоматично на основі операційних процесів. Третій підхід реалізується у середовищі розподілених реєстрів, де первинна інформація формується у вигляді транзакцій, що проходять процедуру верифікації та узгодження між учасниками.

У цьому контексті змінюється і структура первинних даних: від набору реквізитів, закріплених у документі, до уніфікованих цифрових атрибутів, що можуть бути оброблені, перевірені та інтегровані автоматично. Це відкриває можливості для використання смарт-правил, які забезпечують контроль коректності операцій ще на етапі їх формування [2].

Технології розподіленого реєстру створюють передумови для формування нового формату облікового середовища, у межах якого інформація про господарські операції не дублюється, а існує у вигляді єдиного узгодженого запису. Це дозволяє скоротити часові витрати на обробку даних, підвищити прозорість бізнес-процесів і зменшити залежність від ручних процедур контролю.

Використання DLT змінює не лише інструментарій, а й функціональну роль обліку, який трансформується з системи фіксації у систему забезпечення довіри. При цьому облікова інформація формується як результат узгодження між учасниками, а не як внутрішній продукт окремого суб'єкта господарювання [1].

Практичне застосування технологій розподіленого реєстру свідчить про їх ефективність у середовищах із високим рівнем взаємодії між контрагентами,

однак обмежується рівнем цифрової зрілості учасників та необхідністю координації їх дій.

Трансформація функцій первинного обліку в умовах цифровізації пов'язана не лише з впровадженням нових технологій, але й зі зміною логіки обробки, зберігання та верифікації інформації. У цьому контексті доцільно систематизувати ключові зміни за основними функціональними характеристиками, що дозволяє комплексно оцінити вплив цифрових рішень на організацію облікових процесів (табл. 1).

Таблиця 1. Трансформація функцій первинного обліку в умовах цифровізації

Функція первинного обліку	Традиційна модель	DLT-орієнтована модель	Аналітична характеристика змін
Фіксація операції	Оформлення первинного документа	Формування цифрової транзакції	Перехід від статичного документа до динамічного запису
Підтвердження	Підпис, печатка, внутрішній контроль	Криптографічна верифікація, цифрові підписи	Автоматизація підтвердження та зниження впливу людського фактора
Узгодження даних	Після здійснення операції (звірки)	У момент внесення запису	Синхронізація інформації в реальному часі
Зберігання інформації	Локальні або централізовані бази	Розподілений реєстр	Децентралізація доступу та підвищення стійкості даних
Контроль	Періодичний, вибірковий	Безперервний, вбудований у систему	Перехід до превентивного контролю
Доступ до інформації	Обмежений, фрагментований	Диференційований, але спільний	Формування єдиного інформаційного простору
Формування довіри	До суб'єкта (бухгалтер, контрагент)	До алгоритму та правил системи	Інституційна довіра замінюється технологічною

Джерело: побудовано за [1-4]

Аналіз наведених у таблиці трансформацій свідчить про суттєву зміну ролі первинного обліку – від інструменту фіксації господарських операцій до інтегрованої системи управління інформаційними потоками в режимі реального часу. Найбільш значущими є зміни у сфері підтвердження та контролю, де відбувається перехід від постфактум перевірок до автоматизованого й превентивного контролю, що суттєво знижує ризики помилок і зловживань.

Водночас цифровізація змінює механізм формування довіри: якщо в традиційній моделі вона базувалася на суб'єктах господарювання, то в DLT-орієнтованій системі – на алгоритмах, протоколах і технологічних правилах. Це зумовлює підвищення прозорості та надійності облікових процесів, але водночас вимагає належного рівня цифрової компетентності учасників.

Разом із тим ефективність впровадження цифрових технологій у первинний облік визначається не лише їх функціональними можливостями, а й рівнем готовності суб'єктів господарювання до їх використання. Зокрема, ключового значення набуває рівень цифрової зрілості учасників облікового процесу, а також здатність забезпечити координацію їх дій у межах єдиного

інформаційного середовища. Це зумовлює необхідність визначення умов ефективного впровадження DLT у первинний облік, що систематизовано у таблиці 2.

Таблиця 2. Умови ефективного впровадження DLT у первинний облік

Група факторів	Ключові умови	Вплив на результат
Технологічні	Сумісність із ERP, стандартизація даних	Забезпечують інтеграцію систем
Організаційні	Координація учасників, готовність до змін	Визначають масштаб ефекту
Інституційні	Нормативне регулювання, стандарти	Формують правову визначеність
Економічні	Доцільність витрат, очікуваний ефект	Впливають на рішення про впровадження
Кадрові	Цифрові компетентності персоналу	Забезпечують ефективне використання

Джерело: побудовано за [1-4]

Технологічна складова передбачає сумісність із існуючими ERP-системами та стандартизацію даних, без чого інтеграція розподілених реєстрів є ускладненою. Організаційний аспект пов'язаний із готовністю підприємств до зміни підходів та необхідністю координації між учасниками, оскільки ефект від DLT виникає лише за умов спільного використання системи. Інституційні фактори охоплюють нормативне середовище, яке поки що не повною мірою адаптоване до особливостей цифрових транзакцій. Економічна доцільність визначає можливість впровадження, зважаючи на витрати та очікуваний ефект, тоді як кадровий чинник відображає рівень цифрових компетентностей персоналу. Таким чином, впровадження технологій розподіленого реєстру доцільно розглядати як інструмент трансформації логіки первинного обліку, спрямований на підвищення узгодженості даних, скорочення транзакційних витрат і формування цифрового середовища довіри.

Література:

1. Kaniotis G., Thanasis G. L., Gorodyskiy M., Bereznyi O. Blockchain in the New Era of Accounting: A PRISMA-Guided Review on Trends and Future Prospects. *Public Policy and Accounting*. 2025. No. 2 (12). P. 3–12. DOI: [https://doi.org/10.26642/ppa-2025-2\(12\)-3-12](https://doi.org/10.26642/ppa-2025-2(12)-3-12)
2. Prokopenko O., Koldovskiy A., Khalilova M., Orazbayeva A., Machado J. Development of Blockchain Technology in Financial Accounting. *Computation*. 2024. Vol. 12, № 12. 250. DOI: <https://doi.org/10.3390/computation12120250>
3. Лега О., Макарчук А., Прийдак Т., Кухарук С. Моделювання та прогнозування економічних показників підприємства в інформаційно-аналітичних дослідженнях. *Сталий розвиток економіки*. 2026. № 1 (58). С. 207–215. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-28>
4. Лега О. В., Макарчук А. В. Підвищення точності оцінювання показника функціональної стійкості інформаційних систем у цифровій економіці за допомогою ансамблевих моделей машинного навчання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2025. № 47. С. 104–112. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1833> (дата звернення: 02.02.2026).

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

*Максим Лях, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
ОПП «Облік і оподаткування»*

*Науковий керівник: Олександр Ткаченко, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

У сучасних умовах господарювання цифровізація економіки охоплює всі сфери діяльності підприємств, у тому числі систему обліку, контролю та аудиту. Особливого значення це набуває для сільськогосподарських кооперативів, діяльність яких пов'язана з використанням значних матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, сезонністю виробництва, ризиками природного характеру та залежністю від ринкової кон'юнктури. У таких умовах важливу роль відіграє внутрішній аудит як інструмент контролю, що забезпечує достовірність облікових даних, збереження активів, дотримання законодавства та підвищення ефективності управління.

Традиційні методи внутрішнього аудиту часто потребують значних витрат часу та ресурсів, що знижує оперативність перевірок і своєчасність виявлення помилок. Саме тому впровадження цифрових технологій у систему внутрішнього аудиту сільськогосподарських кооперативів є необхідною умовою підвищення його результативності. Використання сучасних програмних продуктів, автоматизованих інформаційних систем, електронного документообігу дозволяє значно вдосконалити контрольні процедури.

Внутрішній аудит у сільськогосподарських кооперативах спрямований на перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку, використання земельних ресурсів, матеріальних запасів, основних засобів, розрахунків із членами кооперативу, контрагентами та бюджетом. За допомогою цифрових технологій ці процеси стають більш прозорими, оперативними та точними. Наприклад, використання спеціалізованих бухгалтерських програм дає змогу автоматично формувати реєстри обліку, проводити звірку даних та виявляти відхилення.

Одним із найважливіших напрямів цифровізації внутрішнього аудиту є впровадження ERP-систем (Enterprise Resource Planning), які об'єднують бухгалтерський облік, управління запасами, виробництвом, логістикою та фінансами в єдину інформаційну систему. Для сільськогосподарських кооперативів це особливо важливо, оскільки дозволяє контролювати рух насіння, добрив, кормів, пально-мастильних матеріалів, урожаю та готової продукції в режимі реального часу.

Не менш важливим є використання електронного документообігу, що забезпечує швидке погодження договорів, накладних, актів виконаних робіт та інших документів. Це знижує ризик втрати документів, пришвидшує аудит та підвищує достовірність інформації. Крім того, електронний архів документів дає можливість швидко отримати необхідні дані під час перевірки.

Цифрові технології також сприяють розвитку аналітичного аудиту. Використання BI-систем (Business Intelligence), Power BI, Tableau та інших платформ дозволяє формувати аналітичні звіти, діаграми, виявляти тенденції та ризики. Наприклад, аудиторів можуть аналізувати структуру витрат на виробництво, динаміку собівартості продукції, рівень дебіторської заборгованості чи ефективність використання техніки.

Важливим інструментом цифровізації внутрішнього аудиту є хмарні технології, які дозволяють зберігати великі масиви даних та забезпечують доступ до них керівництву й аудиторам незалежно від місця перебування. Для кооперативів, які мають віддалені виробничі підрозділи чи земельні ділянки, це є суттєвою перевагою.

У сільському господарстві дедалі більшого поширення набуває використання GPS-моніторингу та систем точного землеробства. Для внутрішнього аудиту це відкриває можливості контролю використання техніки, витрат пального, маршрутів пересування транспорту, обсягів виконаних польових робіт. Такі дані дозволяють виявляти нераціональне використання ресурсів та запобігати зловживанням.

Разом із перевагами цифровізація внутрішнього аудиту має і певні проблеми. До них належать значні витрати на впровадження програмного забезпечення, недостатній рівень цифрових навичок працівників, ризики кіберзагроз та потреба у захисті конфіденційної інформації. Тому для ефективного впровадження цифрових технологій необхідно забезпечити навчання персоналу, оновлення технічної бази та впровадження систем інформаційної безпеки.

Узагальнену характеристику основних цифрових технологій, напрямів їх застосування та переваг у системі внутрішнього аудиту сільськогосподарських кооперативів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Переваги використання цифрових технологій у внутрішньому аудиті
сільськогосподарських кооперативів**

Цифрова технологія	Напрямок використання	Переваги
ERP-системи	Облік ресурсів і операцій	Комплексний контроль діяльності
Електронний документообіг	Робота з первинними документами	Швидкість обробки, зменшення помилок
BI-системи	Аналітика та звітність	Виявлення ризиків і тенденцій
Хмарні сервіси	Зберігання даних	Доступність інформації з будь-якого місця
GPS-моніторинг	Контроль техніки і транспорту	Запобігання зловживанням

Отже, цифрові технології відіграють ключову роль в організації внутрішнього аудиту сільськогосподарських кооперативів. Вони забезпечують оперативність контролю, підвищують точність перевірок, сприяють збереженню активів та ефективному використанню ресурсів. Використання ERP-систем, електронного документообігу, аналітичних платформ, GPS-моніторингу та хмарних сервісів формує сучасну систему внутрішнього аудиту, здатну забезпечити конкурентоспроможність і сталий розвиток кооперативів в умовах цифрової економіки.

ЕЛЕКТРОННЕ ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

*Тетяна МАЧАК, старший викладач,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

В умовах цифрової трансформації економіки електронне подання звітності набуває статусу важливого інструменту забезпечення ефективного функціонування підприємств. Його впровадження обумовлене необхідністю оптимізації інформаційних потоків, підвищення оперативності обробки даних та забезпечення прозорості фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Електронне подання звітності являє собою організований процес формування, обробки, передачі та зберігання звітної інформації у цифровому форматі із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення та кваліфікованого електронного підпису. Важливою характеристикою цього процесу є його автоматизований характер, що забезпечує стандартизацію звітних форм, попередню верифікацію даних та їх захищену передачу до інформаційних систем контролюючих органів. Тобто, електронна звітність виступає елементом єдиного інформаційного простору, у межах якого здійснюється обмін фінансово-економічною інформацією.

В Україні функціонує розвинена система електронних сервісів, призначених для подання звітності. До найбільш поширених належать програмні продукти М.Е.Дос та СОТА, які забезпечують формування, перевірку та подання податкової, статистичної та фінансової звітності. Важливу роль відіграє також Електронний кабінет платника податків, що надає можливість безкоштовного подання звітності та доступу до інформації про стан розрахунків із бюджетом. Окремі функції цифрової взаємодії з державою реалізуються через застосунок Дія. Для внутрішнього обліку підприємства широко використовують комплексні інформаційні системи, які забезпечують автоматизацію бухгалтерських і фінансових процесів.

Переваги електронного подання звітності доцільно розглядати у контексті підвищення ефективності господарської діяльності. До них належать скорочення витрат часу та ресурсів, підвищення точності облікових даних, оперативність обміну інформацією та зниження ймовірності помилок завдяки автоматизованій перевірці. Водночас слід враховувати окремі обмеження, серед яких залежність від технічної інфраструктури, необхідність забезпечення інформаційної безпеки та потреба у відповідному рівні цифрової компетентності персоналу.

Суттєве значення електронне подання звітності має у контексті підвищення якості управління підприємством. У сучасних умовах відбувається інтеграція систем електронної звітності з внутрішніми інформаційними системами підприємств, зокрема ERP-системами, які забезпечують комплексну автоматизацію управління ресурсами підприємства, об'єднуючи дані бухгалтерського обліку, фінансів, виробництва, логістики та інших функціональних підсистем у єдину інформаційну базу.

Інтеграція електронної звітності з ERP-системами дозволяє реалізувати принцип єдиного введення даних, відповідно до якого інформація фіксується у системі лише один раз і надалі використовується для формування різних видів звітності, що забезпечує узгодженість показників, мінімізує ризик дублювання інформації та підвищує достовірність звітних даних. Автоматичне формування звітності на основі даних бухгалтерського обліку сприяє скороченню трудомісткості облікових процесів і дозволяє підвищити продуктивність праці персоналу, що дозволяє керівництву підприємства своєчасно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі, здійснювати фінансове планування та прогнозування, а також контролювати ефективність використання ресурсів.

Розвиток електронного подання звітності тісно пов'язаний із впровадженням інноваційних цифрових технологій, таких як великі дані (Big Data), блокчейн та штучний інтелект. Використання технологій Big Data відкриває нові можливості для обробки значних обсягів фінансової інформації, що дозволяє виявляти закономірності, прогнозувати ризики та підвищувати якість управлінських рішень. На основі великих даних можуть формуватися аналітичні звіти, які доповнюють традиційну фінансову звітність і забезпечують більш глибоке розуміння діяльності підприємства.

Технологія блокчейн має потенціал для підвищення рівня довіри до електронної звітності. Завдяки використанню розподілених реєстрів забезпечується незмінність і прозорість даних, що унеможлиблює їх несанкціоноване коригування. Це особливо актуально у сфері фінансової звітності, де достовірність інформації має критичне значення. У перспективі блокчейн може використовуватися для автоматизації аудиту та підтвердження фінансових операцій.

Крім того, застосування технологій штучного інтелекту дозволяє автоматизувати процес аналізу звітності, виявляти аномалії у фінансових даних та формувати рекомендації для управління. Інтелектуальні системи можуть використовуватися для прогнозування фінансових результатів, оцінки ризиків та оптимізації бізнес-процесів. Це свідчить про трансформацію ролі бухгалтерського обліку — від функції фіксації даних до функції аналітичної підтримки управління.

Таким чином, електронне подання звітності є важливим елементом сучасної інформаційної інфраструктури підприємства, який забезпечує інтеграцію облікових процесів, підвищення достовірності інформації та розвиток аналітичних можливостей управління. Його поєднання з ERP-системами та новітніми цифровими технологіями, такими як Big Data, блокчейн і штучний інтелект, формує основу для побудови ефективної системи управління підприємством у цифровій економіці. У перспективі подальший розвиток цих технологій сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств та їх адаптації до динамічних умов господарювання.

ІНТЕГРАЦІЯ ГЕНЕРАТИВНОГО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ GPTExcel В ОБЛІКОВІЙ ПРАКТИЦІ

*Світлана НУЖНА, к.е.н., доцент,
доцент кафедри інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна*

Сучасний етап розвитку цифрової економіки характеризується стрімкою трансформацією традиційних облікових процесів під впливом технологій четвертої промислової революції. В умовах нестабільності та динамічних змін ринкового середовища, забезпечення економічної стійкості підприємства безпосередньо залежить від швидкості обробки фінансової інформації та якості прийняття управлінських рішень. Одним із найбільш перспективних напрямів такої трансформації є інтеграція генеративного штучного інтелекту (GenAI) у повсякденну практику фахівців з обліку та аудиту.

Попри тотальну цифровізацію, табличні процесори, зокрема Microsoft Excel, залишаються фундаментальним інструментом бухгалтерського обліку. Проте зростання обсягів даних та ускладнення податкового законодавства вимагають від персоналу дедалі складніших навичок програмування та володіння інструментарієм VBA (Visual Basic for Applications). Саме на перетині цих потреб виникають рішення типу GPTExcel — спеціалізовані сервіси на базі нейромереж, що дозволяють автоматизувати створення складних алгоритмів та формул за допомогою запитів природною мовою.

Зараз в обліковій практиці необхідно переходити від трудомісткого «ручного» моделювання таблиць до інтелектуальної автоматизації. Досвід використання GPTExcel в обліковій практиці дозволяє не лише скоротити часові витрати на технічні операції, а й значно мінімізувати вплив «людського фактору», що є критично важливим для формування достовірної звітності. Практичний досвід використання GPTExcel в обліковій роботі підтверджує, що цей інструмент виступає інтелектуальним посередником між бухгалтером та складним програмним кодом. Замість тривалого пошуку синтаксичних рішень у довідниках, фахівець використовує метод Prompt-engineering (формування текстових запитів), що дозволяє автоматизувати такі критичні напрями, як написання складних формул, розробка скриптів VBA для автоматизації та формування SQL-запитів для витягування даних.

Облікові процеси часто вимагають багаторівневих розрахунків (наприклад, поєднання функцій VLOOKUP, IF, INDEX та MATCH для консолідації даних). GPTExcel дозволяє описати логіку розрахунку звичайною мовою, після чого штучний інтелект миттєво генерує коректну формулу, готову до впровадження у робочий файл. Це усуває помилки в синтаксисі та дужках, які часто виникають при ручному введенні. Для завдань, що повторюються щоденно — таких як розбиття масивів даних за окремими аркушами, автоматичне формування актів звірки або очищення банківських виписок від зайвих символів — доцільно використовувати макроси. За допомогою AI-асистента бухгалтер, навіть не володіючи мовою програмування Visual Basic for

Applications, можна отримати готовий код скрипта, адаптований під конкретну структуру його таблиці.

У системі забезпечення економічної стійкості важливо швидко отримувати інформацію безпосередньо з корпоративних баз даних (ERP-систем). GPTEExcel допомагає трансформувати запит користувача (наприклад, «вибрати всі продажі за певною номенклатурою за певний період») у валідний SQL-запит. Це дозволяє обліковому персоналу самостійно формувати нестандартні звіти без залучення IT-департаменту, що значно пришвидшує аналітичний процес.

Важливою перевагою інструменту GPTEExcel є не лише автоматичне створення коду, а й функція дешифрування складних алгоритмів. Як видно на прикладі (рис. 1), система здатна обробити комплексний запит природною мовою, що включає декілька фільтрів: перевірку статусу заборгованості ("Протерміновано"), динамічне порівняння дат із поточною датою (TODAY()) та пошук за текстовим шаблоном ("ТОВ*"). Особливу цінність для облікової практики становить автоматичне генерування коментарів до компонентів формули. Бухгалтер, який не має глибоких знань у синтаксисі Google Sheets або Excel, отримує можливість самостійно створювати складні аналітичні звіти. Крім того, наявність пояснень до кожного аргументу функції (SUMIFS, IFERROR тощо) дозволяє іншим користувачам або контролерам легко перевірити логіку розрахунку, що підвищує загальну надійність та стійкість інформаційної системи підприємства.

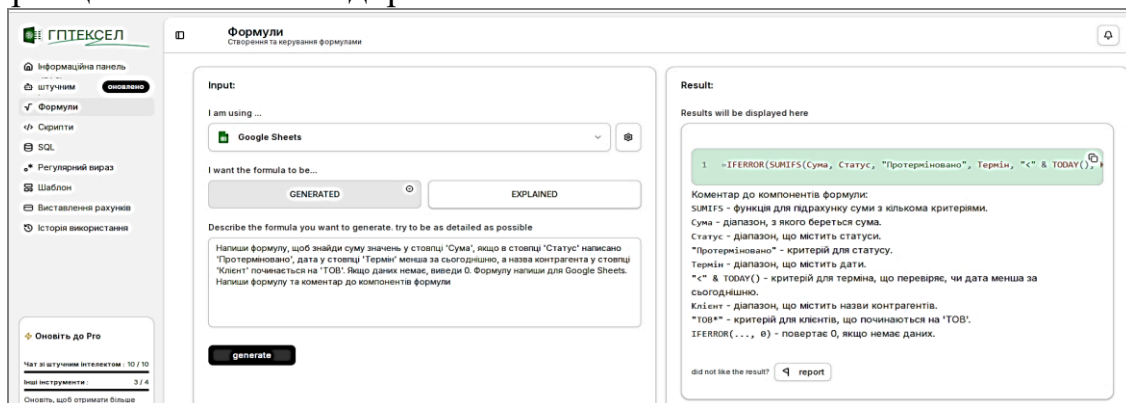

Рис. 1. Інтерфейс та інтерпретації складних облікових формул у GPTEExcel

Як демонструє наведений приклад, використання GPTEExcel дозволяє інтегрувати в одну формулу декілька функцій (SUMIFS, IFERROR, TODAY) та використовувати символи підстановки (наприклад *), що вимагає глибоких знань синтаксису при ручному введенні. Завдяки GenAI, фахівець уникає помилок у структурі & (амперсандів) та лапок, що критично для коректності облікових та фінансових розрахунків.

Тож використання AI-інструментів типу GPTEExcel підвищує адаптивність облікової системи, що є критично важливим для забезпечення економічної стійкості підприємства в умовах швидких змін ринкового середовища.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В ОБЛІКУ

*Інна ШРАМКО,
викладач кафедри інформаційних систем і технологій,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна*

Впровадження інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень в обліку набуває особливої актуальності в умовах стрімкої цифровізації економіки, трансформації бізнес-процесів та переходу до парадигми дано-орієнтованого управління, де інформація перестає бути лише інструментом фіксації господарських операцій, а перетворюється на стратегічний ресурс формування конкурентних переваг підприємства. Традиційна система бухгалтерського обліку, яка історично виконувала функцію реєстрації та узагальнення фінансово-господарської діяльності, сьогодні зазнає суттєвої трансформації під впливом сучасних інформаційних технологій, що сприяють переходу від ретроспективного аналізу до прогностичного та прескриптивного управління. У цьому контексті інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень виступають як складні інформаційно-аналітичні комплекси, що поєднують методи штучного інтелекту, машинного навчання, обробки великих масивів даних, експертні знання та аналітичні інструменти для формування обґрунтованих управлінських рішень на основі даних бухгалтерського обліку.

Сутність інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень в обліку полягає у здатності автоматизовано аналізувати значні обсяги фінансової та нефінансової інформації, виявляти закономірності, прогнозувати майбутні тенденції та формувати рекомендації для управлінського персоналу. На відміну від традиційних інформаційних систем, які виконують здебільшого функції збору та обробки даних, інтелектуальні системи характеризуються наявністю елементів самонавчання, адаптивності та здатності до моделювання альтернативних сценаріїв розвитку подій. Вони інтегрують у собі різні технологічні компоненти, серед яких ключову роль відіграють бази знань, аналітичні модулі, алгоритми машинного навчання, системи обробки природної мови, а також інтерфейси взаємодії з користувачем, що забезпечують інтуїтивне сприйняття результатів аналізу.

Важливим аспектом функціонування таких систем є їх інтеграція з корпоративними інформаційними середовищами, зокрема ERP-системами, системами управлінського обліку, CRM-платформами та іншими джерелами даних, що дозволяє формувати єдине інформаційне поле підприємства. Завдяки цьому забезпечується комплексний підхід до аналізу діяльності підприємства, який враховує не лише фінансові показники, але й операційні, виробничі, маркетингові та зовнішні фактори. Така інтеграція створює передумови для формування системи реального часу, де управлінські рішення приймаються на основі актуальної та релевантної інформації.

Однією з ключових функцій інтелектуальних систем у сфері обліку є підтримка процесів прогнозування фінансових результатів та оцінки ризиків.

Використовуючи алгоритми машинного навчання, такі системи здатні аналізувати історичні дані, виявляти тренди та формувати прогнози щодо доходів, витрат, ліквідності, платоспроможності та інших фінансових показників. Це дозволяє підприємствам не лише реагувати на зміни зовнішнього середовища, але й проактивно формувати стратегію розвитку, мінімізуючи потенційні ризики та використовуючи нові можливості. Крім того, інтелектуальні системи можуть застосовуватися для автоматичного виявлення аномалій у фінансових даних, що є важливим інструментом забезпечення внутрішнього контролю та запобігання шахрайству.

Не менш важливою є роль інтелектуальних систем у процесах управлінського обліку, де вони забезпечують підтримку прийняття стратегічних та оперативних рішень. Зокрема, вони можуть використовуватися для аналізу рентабельності окремих видів продукції, оптимізації структури витрат, оцінки ефективності інвестиційних проектів, формування бюджетів та контролю їх виконання. Завдяки можливості моделювання різних сценаріїв розвитку подій, інтелектуальні системи дозволяють керівництву підприємства обирати оптимальні варіанти дій з урахуванням обмежень ресурсів та невизначеності зовнішнього середовища. Важливою складовою інтелектуальних систем є використання технологій обробки природної мови, що дозволяє здійснювати аналіз текстової інформації, зокрема фінансової звітності, аудиторських висновків, нормативно-правових документів та інших джерел. Це розширює можливості облікових систем, забезпечуючи глибший аналіз інформаційного середовища та підвищуючи якість управлінських рішень. Крім того, застосування візуалізаційних інструментів дозволяє представити результати аналізу у зрозумілому та наочному вигляді, що сприяє підвищенню ефективності комунікації між різними рівнями управління.

Впровадження інтелектуальних систем підтримки прийняття рішень в обліку супроводжується рядом викликів, серед яких можна виділити проблеми якості та структурованості даних, необхідність значних інвестицій у технологічну інфраструктуру, питання кібербезпеки, а також потребу у підготовці кваліфікованих кадрів, здатних працювати з новітніми технологіями. Особливої уваги потребують питання етики використання штучного інтелекту, зокрема прозорості алгоритмів, відповідальності за прийняті рішення та забезпечення конфіденційності даних.

У сучасних умовах розвитку цифрової економіки інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень в обліку стають невід'ємною складовою ефективного управління підприємством, забезпечуючи підвищення якості облікової інформації, швидкість її обробки та обґрунтованість управлінських рішень. Їх подальший розвиток пов'язаний із інтеграцією новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, хмарні обчислення та Інтернет речей, що відкриває нові можливості для трансформації облікових систем у напрямі їх повної автоматизації та інтелектуалізації. У перспективі це сприятиме формуванню нової моделі бухгалтерського обліку, орієнтованої на проактивне управління, гнучкість та адаптивність до змін зовнішнього середовища, що є ключовими факторами забезпечення сталого розвитку підприємств в умовах цифрової трансформації економіки.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1		
БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНТРОЛЮ, АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ		4
<i>Атамас Олександр</i> Етика як фундамент, ризик як орієнтир: нова архітектура внутрішнього контролю у розпорядників бюджетних коштів		4
<i>Білий Аркадій</i> Особливості перевірки обліку розрахунків з дебіторами з використанням автоматизованих програм		6
<i>Вовк Аліна</i> Сучасні підходи до використання бухгалтерського обліку в системі внутрішнього контролю		8
<i>Гац Ангеліна</i> Особливості формування та нарахування заробітної плати працівникам закладів культури в умовах фінансової децентралізації та трансформації системи публічного управління в територіальних громадах		10
<i>Деберина Анастасія</i> Удосконалення організації обліку розрахунків з покупцями і замовниками		12
<i>Дубина Олена</i> Удосконалення системи внутрішнього контролю як інструмент підвищення ефективності управління підприємством в умовах нестабільності		15
<i>Коломієць Катерина, Брігіда Вікторія</i> Аналітичні методи оцінки діяльності підприємства на основі облікової інформації		17
<i>Котлярова Юлія</i> Облік, аналіз, контроль діяльності: єдина інформаційна система управління підприємством		19
<i>Краснова Юлія</i> Обліково-управлінські підходи до руху та ефективного використання основних засобів підприємства		21
<i>Кубецька Ольга</i> Фінансові інвестиції як інструмент ефективного розвитку економіки		23
<i>Маменко Анна</i> Адаптація абс-калькулювання до особливостей формування виробничих витрат в аграрному секторі		25
<i>Маменко Анна</i> Резерви та забезпечення на ліквідацію екологічних наслідків війни: облікове визнання та розкриття у фінансовій звітності		28

<i>Меліхова Тетяна, Таран Катерина</i> Удосконалення обліку розрахунків з покупцями та замовниками	31
<i>Мініч Тетяна</i> Мінімізація збитків від загибелі посівів через механізми страхування: обліковий аспект	34
<i>Моїсєєнко Анастасія</i> Вплив цифрових технологій на організацію облікового процесу	37
<i>Онушко К.Є</i> Роль бухгалтерського обліку в забезпеченні фінансового контролю на підприємстві	39
<i>Остапенко Тетяна</i> Порядок визнання капітальних інвестицій у бухгалтерському обліку	42
<i>Остапчук Тетяна</i> Особливості внутрішнього контролю лікарських засобів у комунальних некомерційних підприємствах	45
<i>Панченко Поліна</i> Формування облікової політики підприємства та її вплив на фінансову і податкову звітність	47
<i>Прохар Наталія</i> Особливості оподаткування заробітної плати працівників в Україні та Нідерландах	49
<i>Савченко Вікторія</i> Проблеми та напрями удосконалення обліку витрат у галузі рослинництва	51
<i>Синиця Юлія, Коцило Юлія</i> Облік безготівкових розрахунків як інструмент контролю платіжних операцій банку	53
<i>Синиця Юлія, Бандурко Світлана</i> Облік розрахунків з оплати праці в бюджетних установах як інструмент інформаційного забезпечення контролю: нормативні обмеження і практичні проблеми	56
<i>Скиба Ганна</i> Аналітичні можливості бухгалтерського обліку у забезпеченні сталого розвитку підприємств	59
<i>Судоплатова Софія</i> Організаційні засади бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення управлінських процесів	62
<i>Хачатрян Н. Ш.</i> Актуальні питання побудови ефективної системи внутрішнього контролю в агрохолдингах	64
<i>Чала О</i> Оптимізація розрахунків з постачальниками як інструмент підвищення фінансової стійкості підприємства	66

<i>Швабу Ю.І.</i> Значення податкових систем у глобальній економіці	68
<i>Яловега Людмила, Єрмолаєва Марина, Тютюнник Світлана</i> Бухгалтерський облік і контроль земельних ресурсів фермерських господарств: теоретико-прикладні аспекти	70
<i>Яловега Людмила, Лега Ольга, Прийдак Тетяна</i> Формування інституційного середовища фермерських господарств: Правові процедури та облікова політика	73
СЕКЦІЯ 2	
ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ	
<i>Водолазська Оксана</i> Податкові ризики підприємств в умовах економічної турбулентності	76
<i>Міньковська Альона</i> Особливості адміністрування податків у період воєнної економіки України	78
<i>Оглобліна Вікторія, Башикірова Дар`я</i> Трансформація системи оподаткування як регулятора економічних процесів в умовах воєнних викликів	80
<i>Пасенко Ангеліна</i> Контроль розрахунків за оренду земельних паїв як елемент податкової безпеки підприємства	82
<i>Семенюта Вадим, Паккратова Іванна</i> Трансформація податкової системи України в умовах інтеграції до європейського простору.	84
<i>Ситнік Анастасія</i> Трансфертне ціноутворення в оподаткуванні та управлінському обліку: сутність і підходи до застосування	86
<i>Церебаєва Діана, Коломійчук Єгор</i> Європейський досвід протидії ухиленню від оподаткування та можливості його впровадження в Україні	88
<i>Чернишенко Дар`я</i> Зміни в оподаткуванні 2026 року та їх вплив на діяльність суб'єктів господарювання	90
<i>Якуба Поліна</i> Оподаткування доходів працівників у системі формування фінансових результатів підприємства	92
СЕКЦІЯ 3	
ІНСТИТУТ АУДИТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ	
	94

<i>Марія Бардадим</i> Проблеми та напрями вдосконалення контролю в бюджетних установах України	94
<i>Плащовий І.М.</i> Сутність і види аудиту в системі управління якістю	96
<i>Приходько Ігор</i> Систематизація типових порушень при аудиті у сфері оплати праці на аграрних підприємствах	98
<i>Саванчук Тетяна</i> Застосування ризик-орієнтованого підходу в плануванні діяльності з внутрішнього аудиту в державних підприємствах	101
<i>Юрченко Сергій</i> Особливості аудиту в Україні з застосуванням автоматизованих програм	103
СЕКЦІЯ 4	
ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
<i>Грубеляс Аліна</i> Потреба аналізу інтегрованої звітності для прийняття управлінських рішень	105
<i>Кудашко І.А.</i> Фінансова звітність як інструмент прийняття інвестиційних рішень	108
<i>Моїсеєнко Анастасія</i> Звітність сталого розвитку підприємств у сфері управління відходами: повоєнні виклики та esg-підхід	110
<i>Остапенко Тетяна</i> Відображення загальновиробничих витрат в облікових регістрах та фінансовій звітності	112
<i>Остапенко Тетяна</i> Звітність неприбуткової організації та порядок її складання	114
СЕКЦІЯ 5	
БІЗНЕС-АНАЛІТИКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	
<i>Бондаренко Петро</i> Управлінська аналітика та оцінка фінансових ризиків для діагностики їх впливу на результати фінансово-господарської діяльності підприємств	116
<i>Бровко Лариса</i> Фінансова аналітика як інструменти забезпечення життєздатності підприємств в умовах нестабільності	118

<i>Бурковська Анна</i> Семантика довіри: як наративи сталого розвитку змінюють аграрний ринок України	121
<i>Васільєва Леся</i> Бізнес-аналітика як інструмент підвищення економічної стійкості підприємства	123
<i>Дійкун Д.А</i> Міжнародні стандарти регулювання фінансових ринків та їх впровадження в Україні	125
<i>Зінов'єва Ксенія</i> Аналітичні інструменти управління економічною стійкістю бізнесу	127
<i>Карамушка Олександр</i> Трансформація бізнес-аналітики в умовах глобальної цифровізації економіки	129
<i>Кравченко Анна, Тронь Юлія</i> Роль управлінського обліку у формуванні інформаційної бази бізнес-аналізу підприємства	131
<i>Лиса Олена</i> Використання інструментів бізнес-аналітики в управлінні економічною стійкістю підприємства	133
<i>Оглобліна Вікторія, Науменко Євген</i> Бізнес-аналітика в системі ефективного функціонування підприємства	136
<i>Скороскокова А.О.</i> Геополітичні ризики та їх вплив на міжнародні інвестиції	138
<i>Терновий Антон, Скидан Дмитро</i> Перспективи інтеграції бізнес-аналізу в облікову практику українських підприємств	140
<i>Ткаченко Олександр</i> Управлінський облік як основа аналітичного забезпечення бізнес-процесів підприємства	142
<i>Халатур Світлана</i> Інтеграція ESG-аналітики у систему забезпечення економічної стійкості підприємств	144
<i>Цюпка Антон</i> Роль інвестиційної діяльності у зміцненні фінансової стійкості підприємств під час війни	146
<i>Чернецька Ольга</i> Інтеграція обліку та бізнес-аналітики в управлінні економічною стійкістю підприємств	148
СЕКЦІЯ 6	
ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА АВТОМАТИЗАЦІЮ ОБЛІКУ, АУДИТ ТА ЕЛЕКТРОННЕ ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ	150

<i>Губарик Ольга</i> Інтеграція цифрових технологій в обліково-аналітичну систему підприємства	<i>150</i>
<i>Здоровий Євген</i> Цифрові технології як драйвер підвищення прозорості фінансової звітності	<i>152</i>
<i>Комина Дар'я</i> Цифровізація бухгалтерського обліку та звітності підприємств в Україні	<i>154</i>
<i>Лега Ольга, Прийдак Тетяна, Яловега Людмила</i> Первинний облік у цифровому середовищі: перехід до транзакційно-орієнтованої моделі	<i>156</i>
<i>Лях Максим</i> Роль цифрових технологій в організації внутрішнього аудиту сільськогосподарських кооперативів	<i>159</i>
<i>Мачак Тетяна</i> Електронне подання звітності як інструмент підвищення ефективності обліку та управління підприємством	<i>161</i>
<i>Нужна Світлана</i> Інтеграція генеративного штучного інтелекту: досвід використання GPTExcel в обліковій практиці	<i>163</i>
<i>Шрамко Інна</i> Інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень в обліку	<i>165</i>